

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ALMANYA SOSYAL YARDIM SİSTEMİ ve
SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI**

**DOKTORA TEZİ
Mustafa UYANIK (137303014)**

**Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Musa ŞAHİN

MAYIS 2018

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ALMANYA SOSYAL YARDIM SİSTEMİ ve
SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI**

DOKTORA TEZİ
Mustafa UYANIK (137303014)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez / / tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Juri Başkanı (Danışman)	Prof.Dr.Musa Şahin	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Juri Üyesi	Dr.Öğ.Üyesi Recep Yıldız	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Juri Üyesi	Prof.Dr.Mehmet Adak	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Juri Üyesi	Dr.Öğ.Üyesi Özden Güneş	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Juri Üyesi	Prof.Dr.M.Cihangir Doğan	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Juri Üyesi		☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

BEYAN
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Almanya Sosyal Yardım Sistemi ve Sosyal Hizmet Uygulamaları

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 259 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 16 /05 /2018 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %26'tır.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Mustafa UYANIK
Öğrenci Numarası : 137303014
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet Doktora
Türü : () Proje () Yüksek Lisans Tezi (X) Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.
(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)

Danışman
(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)

ÖNSÖZ

Öncelikle Yüce Rabbime, verdiği nimet ve ihsan ettiği kolaylıklardan dolayı hamd ediyorum. Nitekim O'nun (c.c.) yardım ve inayeti olmasaydı elbette ki bu tez bitmezdi.

Doktora eğitmimi Yalova Üniversitesinde yapmama vesile olan o zamanki Sosyal Hizmet Bölüm Başkanımız sayın Prof. Dr. Alirıza Abay hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitim aldığım hocalarıma, bilhassa görüş ve destekleriyle bana yardımcı olan tez izleme komitesi üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Adak ve Dr. Öğr. Üyesi Recep Yıldız hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Ayrıca jürimde bulunan Prof. Dr. M. Cihangir Doğan ve Dr. Öğr. Üyesi Özden Güneş hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Özellikle Almanya Sosyal Hizmet Uygulamaları tecrübesinin Türkiye’de sosyal hizmet camiasına kazandırılması gerektiğini ısrarlı bir biçimde savunan ve tez konumun şekillenmesinde etkili olan, tez yazma sürecinde de yapıcı destek veren tez danışmanım Prof. Dr. Musa Şahin hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmalarım esnasında bana yardımcı olan arkadaşlara, özellikle Sosyal Pedagog Handan Yazıcı Hanımefendiye, Ahmet Yeter Beyefendiye ve Sosyal Pedagog kızım Serap’a teşekkür ediyorum.

Gerek doktora eğitimim ve tez sürecinde bana destek veren, Hasene Sosyal Yardım Derneği Başkan Yardımcılığı ile Sosyal Hizmetler Başkanlığını yürüttüğüm IGMG yöneticilerine, çalışma arkadaşlarıma, ayrıca pek kıymetli eşim ve evlatlarıma desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Mustafa Uyanık

01 / 06 / 2018

İÇİNDEKİLER

BEYAN	İ
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMA LİSTESİ	XI
TABLolar	XIII
ŞEKİLLER	XV
GRAFİKLER	XVI
Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tez Özeti	xix
Yalova University Institute of Social Sciences PhD Thesis Summary	xxi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: ALMANYA SOSYAL YARDIM SİSTEMİ	26
1.1. Federal Almanya'da Sosyal Yardımlar	30
1.2. Sosyal Yardımların Sosyal Kanun Kitabı XII (SGB XII) Kapsamında İncelenmesi	32
1.2.1. Geçim yardımı	36
1.2.2. Yaşlılıkta ve işgücü azalması durumunda temel güvence	37
1.2.3. Sağlık yardımları	37
1.2.4. Engelli kişilerin topluma kazandırılması yardımları	37
1.2.5. Bakım yardımları (Pflegegeld)	39
1.2.6. Özel sosyal güçsüzlüklerin aşılmasına yönelik yardımlar	43
1.2.7. Diğer durumlarda yapılan yardımlar	43
1.3. İş Arayanlar İçin Temel Güvence Yardımları	44
1.3.1. İşsizlik Parası II yardımı	47
1.3.2. İşsizlik güvencesi (sosyal güvenlik primleri)	49
1.3.3. İş hayatına giriş yardımları	49
1.3.4. Çocuk zammı yardımı	50
1.3.5. İşsizlik Parası II ve Sosyal Para hesaplamalarında gelir ve servet etkisi	51
1.3.6. Anneliğin korunması (Mutterschutz)	53
1.3.7. İş ve meslek hayatına girişi sağlayıcı yardımlar	55
1.4. Diğer Kurumlar Çerçevesinde Yapılan Sosyal Yardımlar	57
1.5. Nafaka Avansı Yardımı	59
1.5.1. Konut Parası Yardımı	60
1.5.2. Savaş malullerine yardım	62
1.5.3. Dul aylığı yardımı	63
1.5.4. Yetim aylığı yardımı	63
1.5.5. Çocuk eğitime aylığı yardımı	64
1.5.6. Emeklilik tazminatı yardımı	64
1.5.7. Şiddet eylemleri mağdurlarına yardım (Opfer von Gewalttaten)	64
1.5.8. Sosyal yargı (Sozialgerichtsbarkeit)	65
2. BÖLÜM: ALMANYA SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI	68
2.1. Almanya'da Sosyal Hizmet Çalışma Alanlarına Genel Bakış	69
2.2. Sosyal Hizmette Taşıyıcılar (Struktur Der Träger)	70
2.2.1. Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend)	72
2.2.2. Belediyeler	75

2.2.3.	Özel taşıyıcı kurumlar-----	75
2.3.	Çocuklara ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmetler -----	84
2.3.1.	Çocuk Bakım Hizmetleri-----	84
2.3.2.	Çocuk ve gençlik yardımı -----	91
2.3.3.	Çocuklar için kurumlar -----	93
2.3.4.	Gençler için kurumlar-----	95
2.3.5.	Gençlik hizmetlerinde Federal eyaletler ve belediyeler -----	98
2.3.6.	Gençlik Dairesi (Jugendamt)-----	101
2.3.7.	Çocuk ve Genç Koruma Konsepti (Kinder- und Jugendhilfekonzeppte KJHK) -----	113
2.3.8.	Koruyucu aile ve evlat edinme -----	117
2.3.9.	Gençler için federal programlar -----	122
2.3.10.	Gençlere yönelik danışmanlık hizmetleri-----	123
2.4.	Ailelere Yönelik Sosyal Hizmetler -----	134
2.4.1.	Ailelere destek hizmetleri -----	134
2.4.2.	Aile ve çocuk bakım yardımı -----	136
2.4.3.	Federal programlar-----	142
2.4.4.	Aileler için kurumlar -----	143
2.5.	Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler -----	146
2.5.1.	Yaşlılara bakım ve destek hizmetleri -----	147
2.5.2.	Danışmanlık hizmetleri-----	151
2.5.3.	Federal programlar-----	151
2.6.	Engellilere Yönelik Sosyal Hizmetler -----	156
2.6.1.	Engelli insanların rehabilitasyonu ve katılımı -----	159
2.6.2.	Engelliler için kurumlar-----	161
2.7.	Hastalara Yönelik Sosyal Hizmetler (Tıbbi Sosyal Hizmet)-----	162
2.7.1.	Temel Yasal Gereksinimler-----	163
2.7.2.	Danışmanlık hizmetleri-----	163
2.7.3.	Sosyal teşhis-----	165
2.7.4.	Sosyal ve piskolojik hizmetler (Sosyoterapi)-----	165
2.7.5.	Hastanedeki sosyal çalışmanın görev ağı ve muhatapları ile ilgili görevler -----	166
2.7.6.	Hospis ve Palyatif bakım (Hospitzdienst und Palliativversorgung) -----	166
2.7.7.	Örnek bir kurum: IGMG-UKBA Cenaze Yardımlaşma Derneği -----	169
2.8.	Bağımlılara Yönelik Sosyal Hizmetler -----	170
2.8.1.	Bağımlılığa karşı hazırlanan temel ilkeler ve prevensiyon çalışmaları -----	172
2.8.2.	Uyuşturucu bağımlılığında zarar azaltıcı hizmetler -----	173
2.8.3.	Bağımlılara yönelik ayakta tedavide sosyal hizmet uzmanlarının görevleri-----	174
2.8.4.	Terapi merkezi ve klinikleri -----	177
2.8.5.	Federal programlar-----	177
2.8.6.	Bağımlılar için kurumlar-----	178
2.9.	Şiddet ve Taciz Görenlere Yönelik Sosyal Hizmetler -----	179
2.9.1.	Sosyopsikolojik yardımlar -----	179
2.9.2.	Çocuklara ve gençlere yönelik cinsel istismarlar ve yasal çerçeve -----	180
2.9.3.	Kadın sığınma evleri-----	182
2.9.4.	Zor durumda olan hamile kadınlara yönelik Federal Vakıf -----	183
2.10.	Evsizlere Yönelik Sosyal Hizmetler-----	183
2.10.1.	Evsizler İçin Kurumlar-----	184
2.10.2.	Federal Programlar-----	185
	Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Sosyal Hizmetler-----	187
2.10.3.	Hükümlüye Destek Hizmeti -----	188

2.10.4.	Mahkeme Yardımı (Gerichtshilfe)-----	189
2.10.5.	Mahkum Yardımı (Ambulante Straffälligen Hilfe)-----	189
2.10.6.	Danışmanlık Hizmetleri -----	191
2.10.7.	Çocuk Mahkemesi Yardımı (Kinderjustiz) -----	192
2.10.8.	Tutuklu ve hükümlüler için kurumlar-----	192
2.11.	Sığınmacı ve Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmetler-----	194
2.11.1.	Mülteci Sorunlarına Kalıcı Çözümler-----	195
2.11.2.	Alman Sığınma Prosedürünün İşleyişi-----	196
2.11.3.	Dört Koruma Şekli -----	201
2.11.4.	Danışmanlık hizmetleri-----	204
2.12.	Okulda Sosyal Hizmet (Schulsozialarbeit)-----	212
2.12.1.	Okul Sosyal hizmetlerinin hizmet alanları-----	213
2.12.2.	Eyaletlere göre okulda sosyal hizmetlerin aktüel durumu-----	214
2.12.3.	Okul sosyal hizmetinde Örnek kurum: Diakonisches Werk Emmendingen-----	216
2.12.4.	Federal programlar-----	217
2.12.5.	Okul sosyal çalışmasında dikkat edilen genel prensipler-----	218
2.12.6.	Okul sosyal çalışmalarında kaliteyi güvence altında tutabilmek için yapılanlar:-----	219
2.13.	Askeriyede Sosyal Hizmet (Sozialarbeit bei der Bundeswehr)-----	220
2.13.1.	Askerî Yardımlaşma Fonu-----	220
2.13.2.	Dernek ve vakıflar -----	221
2.13.3.	Danışmanlık hizmetleri-----	222
2.14.	İşletmelerde Sosyal Hizmet-----	222
2.14.1.	İşletme sosyal hizmetin yasal çerçevesi -----	224
2.14.2.	İşletmelerde sosyal çalışmanın yerleşmesi -----	224
2.14.3.	İnsan kaynakları departmanı ve yapılanma-----	224
2.14.4.	1980 sonrası işletmelerde sosyal danışmanlık hizmeti -----	226
2.15.	Sosyal Konut Hizmetleri -----	228
2.16.	Diğer Danışmanlık Hizmetleri -----	229
2.16.1.	Borçlu ve iflas danışmanlığı (Schuldner- und Insolvenzberatung)-----	229
2.16.2.	İş bulmaya ilişkin sosyal çalışma ve meslek danışmanlığı-----	234
SONUÇ VE ÖNERİLER -----		236
KAYNAKÇA -----		245
ÖZGEÇMİŞ -----		259

KISALTMA LİSTESİ

AB	:Avrupa Birliği
ABH	:Eğitime Eşlik Eden Yardımlar (Ausbildungsbegleitende Hilfen)
AP	:Avrupa Parlamentosu
AWO	:İşçi Refah Derneği (Arbeiterwohlfahrt e.V.)
BAFÖG	:Federal Eğitim Yardımı Yasası-Devlet bursu (Bundesausbildungsförderungsgesetz)
BAFzA	:Aile ve Sivil Toplum Federal Bürosu (Bundesamt für Familie und zivilgesellschaftliche Aufgaben)
BAGFW	:Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu (Dachverband die Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege)
BAMF	:Federal Göçmen ve Mülteciler Dairesi (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge)
BDR	:Federal Almanya Cumhuriyeti (Bundesrepublik Deutschland)
BIBB	:Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü'nde (Bundesinstitut für Berufsbildung)
BM	:Birleşmiş Milletler
BMAS	:Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı (Bundesministerium für Arbeit und Soziales)
BMFSFJ	:Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend)
BMG	:Federal Sağlık Bakanlığı (Bundesministerium für Gesundheit)
BSHG	:Federal Sosyal Yardım Yasası (Bundessozialhilfegesetz)
CARİTAS	:Katolik Kilisesine Bağlı Sosyal Hizmet Kurumu
DBDD	:Madde ve Madde Bağımlılığı Avrupa İzleme Merkezi Alman Odak Noktası (Deutschen Beobachtungsstelle für Drogen- und Drogensucht)
DCV	:Alman Caritas Derneği (Deutscher Caritasverband e.V.)
DESTATİS	:Almanya İstatistik Dairesi (Statistisches Bundesamt)

DDR	:Demokratik Almanya Cumhuriyeti (Demokratische Republik Deutschland)
DHS	:Alman Bağımlılık Sorunları Merkezi (Deutsche
DIE	:Alman Yetişkinler Eğitim Enstitüsü (Deutsches Institut für Erwachsenenbildung)
DI AKONİE	:Protestan kilisesine Bağlı Sosyal Hizmet Kurumu (Evangelischer Bundesverband- DW der EKD)
DIK	:Almanya İslam Konseyi (Deutsche Islam Konferenz)
DPWV	:Alman Ortak Refah Kurumu (Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband)
DRK	:Alman Kızıl Haç Kurumu (Deutsches Rotes Kreuz)
EKD e.V.	:Protestan kilisesi Almanya (Evangelischen Kirche in Deutschland)
GEZ	:Radyo Televizyon Vergisi (Gebühreneinzugszentrale)
IAQ	:İş ve Yeterlilik Enstitüsü (Das Institut Arbeit und Qualifikation)
IFT	:Terapi Araştırma Enstitüsü (Therapieforschungsinstitut)
JGH	:Gençlik Yardım Yasası (Jugendgesetz)
JuSchG	:Gençliği Koruma Kanunu (Jugendschutzgesetz)
KJHK	:Çocuk ve Gençlik Hakkında Kararlar (Kinder- und Jugendhilfekonzeppte)
KJM	:Gençlik Medya Koruma Komisyonu (Kommission für Jugendmedienschutz)
SGB	:Sosyal Yardım Kanun Kitabı (Sozialgesetzbuch)
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
ZWST	:Almanya'daki Yahudiler Merkez Refah Ofisi (Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland) Hauptstelle für Suchtfragen e.V.)

TABLÖLAR

Tablo 1 Bazı Ülkelerin Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sigortaların Başlaması	13
Tablo 2 Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sigorta Giriş Tarihlerine Göre Devletler	13
Tablo 3 Farklı Sosyal Alanları Düzenleyen ve Çerçevesini Belirleyen Sosyal Kanun Kitabı	31
Tablo 4 Almanya'da 80 Yaş Genel Popülasyonda Yetkinlik ve Bakım Durumu (%)	43
Tablo 5 Yaş Oranlarına Göre Demanslı Oranı	43
Tablo 6 Federal Almanya'da Yıllar İtibariyle Konut Parası Yardımları (Milyar Avro) ..	62
Tablo 7 Yasal Görevleri Çerçevesinde Belediyelerin Destek ve Hizmetleri	75
Tablo 8 Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu (BAGFW) İdari yapısı ...	76
Tablo 9 Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Çatı Kuruluşlarına Bağlı Kurum ve Çalışan Sayısı	79
Tablo 10 Diakoni Kurumları ve Kapasiteleri	81
Tablo 11 Diakoni Kurumunun 2016 Gelirleri	82
Tablo 12 Kamuya Ait Çocuk Bakım Merkezlerindeki Çocukların Eyaletlere Göre Dağılımı (2017).....	86
Tablo 13 Eyaletlere Göre 6 Yaş Altı Anaokulu Çocuk Bakımı Oranı (01.03.2016)	88
Tablo 14 Eyaletlere Göre Günlük Çocuk Bakımı	90
Tablo 15 Gençlik Hizmetlerinde Bakanlık, Eyaletler ve Belediyelerin Sorumluluk Alanları	98
Tablo 16 Almanya'da Çocuk ve Gençliğin Refahı İçin Ayrılan Bütçe (Milyar Avro) ..	101
Tablo 17 Gençlik Dairesi'nin Koruma Altına Aldığı Çocuk Sayısı (2009-2016)	102
Tablo 18 Almanya Gençlik Dairesi'nin Koruma Altına Alma Gerekçeleri.....	103
Tablo 19 Çocukların Yaşlarına Göre Ödemeler.....	119
Tablo 20 Kişisel özelliklere, evlat edinen ebeveynlere ve uyruklarına göre evlat edinilmiş çocuklar ve ergenler (2016)	121
Tablo 21 Almanya'da Manevi Rehberlik Telefon Hatları	122
Tablo 22 Çocuk Sayılarına Göre Aile (Familienhaushalt).....	135
Tablo 23 2011-2015 Arası Evlilikler	140
Tablo 24 2015 Yılında Eyaletlere Göre Boşanmalar ve Evlilikler	141
Tablo 25 Yardım Talebinde Bulunan Bayanların Yaş Kategorileri.....	144
Tablo 26 Yaşlara Göre Bakıma Muhtaçlık	147

Tablo 27 Bakımevi Sayısı ve Bakım Seçenekleri	148
Tablo 28 Bakıma Muhtaçlık, Kademesi ve Hizmet Yerleri (2015)	150
Tablo 29 Almanya’da 65 Yaş Üstü İnsanların Eyaletlere Göre Durumu (Bin)	153
Tablo 30 Yaşlı Bakım Evlerinin İşletme Çeşitlerine Göre Dağılımı	154
Tablo 31 Bakım Evleri ve Kapasiteleri	155
Tablo 32 2015 Yılı Engelli İnsanlar Sayısı	159
Tablo 33 Gençlerde Sarhoşluk Derecesinde Alkol Tüketimi (en az ayda 4 defa)	172
Tablo 34 Düzenli Sigara Kullanan Gençlerin Yıllara Göre Dağılımı	172
Tablo 35 Almanya'da Bağımlılıkla Mücadelede Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar ..	177
Tablo 36 Federal Almanya'da Sağlık ve Aile Bakanlığının Sunmuş Olduğu Hizmet Alanları	177
Tablo 37 Federal Almanya'da Cinsiyetlerine Göre Evsiz Sayısı	186
Tablo 38 Federal Almanya'da Evsizlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Oranları.....	186
Tablo 39 Federal Almanya'da Evsizlerin Medeni Hali ve Cinsiyetlerine Göre Oranı....	186
Tablo 40 40 Yaş Gruplarına Göre Hükümlü ve Tutuklular	188
Tablo 41 Yargısal İşlemler (2015)	190
Tablo 42 Ceza Alan Mahkum Sayısı (2007-2015).....	191
Tablo 43 Yaşlarına Göre Sığınmacı ve Mültecilerin Sayısı (2015)	196
Tablo 44 Mültecilerin Eyaletlere Göre Dağılımı (2017).....	198
Tablo 45 Eyaletlere ve Verilen Yardımlara Göre Sığınmacı Dağılımı (2015)	203
Tablo 46 Sığınmacıların Ülkelerine Göre Dağılımı (2015)	210
Tablo 47 Okullarda Gençlik Yardımı.....	213
Tablo 48 İşletme Sosyal Hizmetinin Tarihsel Gelişimi	227

ŞEKİLLER

Şekil 1 Sanayileşme Döneminde Süreci Etkileyen Faktörler	10
Şekil 2 Sosyal Politikada Öne Çıkan Temel Hukuki Düzenlemeler (Bismarck Dönemi)11	
Şekil 3 Sosyal Politikada Öne Çıkan Temel Hukuki Düzenlemeler (1883-1927)	12
Şekil 4 Sosyal Politikada Öne Çıkan Temel Hukuki Düzenlemeler	16
Şekil 5 Federal Almanya Güvenlik Sistemi.....	17
Şekil 6 Federal Almanya Refah Devleti Sistemi	27
Şekil 7 Yardıma Muhtaçlık ve Çalışabilirlik Durumlarında Sosyal Yardım Hizmetleri...32	
Şekil 8 Eğitici Çalışmalar ve Sosyal Hizmet İlişkisi	69
Şekil 9 Sosyal Hizmette Taşıyıcılar Yapısı	71
Şekil 10 Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı İdari Yapılanması	74
Şekil 11 Almanya'nın En Büyük Altı Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Çatı Kuruluşları	78
Şekil 12 Merhametli İşçiler Birliği (Arbeiter Samariter Bund-ASB) İdari Yapısı.....	83
Şekil 13 Çocuk ve Gençlik Hizmet Yasaları	99
Şekil 14 Almanya Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Yapılanması	100
Şekil 15 Almanya Gençlik Dairesi Teşkilat Şeması.....	104
Şekil 16 Gençlik Dairesi'nin Yapısı	105
Şekil 17 Almanya Aile Destek Hizmetleri Çalışma Alanları	135
Şekil 18 Hastanede İyileşme Süreci	163
Şekil 19 Bağımlılığın Ayakta Tedavisinde Mikro Düzeyde Sosyal Hizmet	175
Şekil 20 Bağımlılığın Ayakta Tedavisinde Orta Düzeyde Sosyal Hizmet	176
Şekil 21 Evsizlere Yönelik Geleneksel Yardım Sistemi	185
Şekil 22 Almanya'ya Ulaşan Mültecilerin Kullandığı Güzergahlar	203
Şekil 23 Örnek Bir İşyeri Sosyal Çalışma Yapısı.....	226

GRAFİKLER

Grafik 1 Sosyal Güvenlik Hizmetleri Kapsamında 2015 Yılında Yapılan Harcamalar ...	28
Grafik 2 Sosyal Güvenlik Hizmetleri Kapsamında Yapılan Harcamalar (1991-2015)...	29
Grafik 3 2015 Yılında SGB XII Kapsamında Yapılan Sosyal Yardımların Dağılımı.....	35
Grafik 4 2005-2014 Yılları Arasında SGB XII Kapsamında Yapılan Harcamalar	35
Grafik 5 SGB II Kapsamında Yardım Alanların Yıllara Göre Dağılımı (2009-2016).....	45
Grafik 6 01.01.2016 Tarihinden İtibaren Geçerli İşsizlik Parası II / Sosyal Para miktarı	48
Grafik 7 Federal Aile Politikası Bütçesi	73
Grafik 8 BAGFW'YE Bağlı Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Kurumların Faaliyet Alanları ve Bütçe Dağılımı (Milyar Avro)	80
Grafik 9 BAGFW'ye Bağlı Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Kurumlarda Çalışan Sayısı (1970-2012).....	80
Grafik 10 BAGFW'ye Bağlı Çatı Kuruluşlarının Altında Çalışan Diğer Bağımsız Derneklerin Sayısı 1977-2012	81
Grafik 11 Eyaletlerin Çocuk Başı Yıllık Eğitim Payı (2014 Yılı).....	85
Grafik 12 Almanya'da Dini Cemaatlerin Dağılımı	87
Grafik 13 Çocuk ve Gençlik Yardımı Bütçe Dağılımı (2012).....	93
Grafik 14 Yıllara Göre Çocuk Ve Genç Yardımları 2001-2016 (Milyar).....	116
Grafik 15 Eyaletlere Göre 2013 Yılı Çocuk ve Genç Yardımları (Milyar).....	116
Grafik 16 Koruma Altına Alınan Çocuk Sayısı (1995-2016).....	119
Grafik 17 Koruma Altına Alınan Çocukların Korunma Altına Alınma Nedenleri (2015-2016)	120
Grafik 18 Hizmet Sunulan Çocuk, Gençlik ve Aile (1994-2014)	136
Grafik 19 2015 Yılında Eğitim Desteği Verilen Alanlar ve Faydalanan Kişi Sayısı	137
Grafik 20 Duygusal Sıkıntıda Olanlara Verilen Hizmetler ve Sosyal Statüleri	139
Grafik 21 2015 Yılında Kadına Şiddet Araştırma Sonucu	143
Grafik 22 Bakımına Göre Bakıma Muhtaç İnsanlar 2015	151
Grafik 23 Evde Bakım Hizmetinin Sektörel Dağılımı (2016).....	152
Grafik 24 65 Yaş Üstü İnsanların Yüksek Okullarda Misafir Dinleyici Olarak Katılımları	154
Grafik 25 Yardıma Muhtaç İnsanların Veri Bilgileri	155
Grafik 26 Hospiz ve Palyatif Bakım Kurumları (1996-2016)	168

Grafik 27 Hospiz ve Palyatif Bakım Rakamları 1999- 2016 (Bin)	169
Grafik 28 Almanya'da Madde Bağımlılığından dolayı Ölen İnsanların Sayısı 2000-2015	172
Grafik 29 Tutuksuz Yargılananların Verileri.....	190
Grafik 30 Yıllara Göre Sığınmacı Müracaat Sayısı (1953-2017).....	211
Grafik 31 2002 ve 2010 Yıllarında Tüm Günlük Sisteme Geçen Okullar (%)	219
Grafik 32 2000 – 2017 Yıllarında Askiriyenin Personel Sayısındaki Gelişim ve Değişim	222

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tez Özeti

Tezin Başlığı: Almanya Sosyal Yardım Sistemi ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	
Tezin Yazarı: Mustafa UYANIK	Danışman: Prof. Dr. Musa Şahin
Kabul Tarihi: 01 / 06 / 2018	Sayfa Sayısı: xiii (ön kısım)+ 243 (tez)+(ekler)
Anabilim: Sosyal Hizmet	Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
Sosyal hizmetin temel misyonlarından biri de uygulanacak sosyal politikaların etkinliği ve verimliliği noktasında bilgi üretmektir. Bu konuda Türkiye’den yaklaşık yarım asırlık tecrübe fazlası olan ve sosyal refah uygulamalarında iyi bir model teşkil eden Almanya örneğinin literatüre kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmamızın amacı sosyal hizmetler alanında iyi bir model olan Almanya Sosyal Yardım Sistemi ve Sosyal Hizmet Uygulamalarını inceleyerek Sosyal Hizmet bilim dalına bir eser kazandırmak ve Türkiye’de bu alanda çalışma yapan öğrenci, akademisyen, sivil toplum kuruluşu ile kamu kurum ve kuruluşlarının istifadesine sunmaktır. Bu çalışmada Almanya Sosyal Yardım Sistemi ve Sosyal Hizmet Uygulamalarının incelenmesinin tercih edilmesinin nedeni, dünyadaki diğer örnekleri incelendiğinde benzerleri arasında en gelişmiş ve en kapsamlı sosyal yardım sistemlerinden biri olmasıdır. Almanya, yardım hizmetlerini gönüllülük esasına dayanan bir sistemden ziyade, devletin vatandaşlarına verdiği bir yasal hak olarak sunması, devletin ihtiyaç sahiplerini piyasanın riskleri ile baş başa bırakmaması ve onları devlet koruması altına alması açısından liberal Anglo-Sakson anlayıştan farklılaşmaktadır. Öte yandan Almanya, aileyi toplumun yapıtaşı ve toplumsal devamlılık için korunması gereken temel kurum olduğunu kabul eden muhafazakâr anlayışla Türkiye ile benzerlik sergilemektedir. Bu nedenle Almanya’nın sosyal politikalarda Türkiye için örnek olabilecek konumda olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye’nin Almanya örneğinden elde edebileceği birçok yarar olmasına rağmen bu alanda yapılmış çalışmalar son derece sınırlıdır. Bu kapsamda, çalışmanın literatürde önemli bir eksiği kapatacağı, Almanya Sosyal Yardım Sisteminin ve Sosyal Hizmet uygulamalarının tanınmasına katkı sağlayacağı ve ülkemizdeki Almanya-Türkiye kıyaslamalı çalışmalarda bir başvuru kaynağı olacağına inanıyorum. Almanya Sosyal Hizmet Uygulamalarını bütüncül ele alan ve kapsamlı bir araştırmaya dayanan bu çalışma, alandaki bilimsel bilgi boşluğunu doldurmaya katkı sağlaması açısından özgün bir çalışmadır. Giriş bölümünde, sosyal yardım ve sosyal hizmet kavramları en güncel anlamları ve örtüştüğü noktalar itibarıyla değerlendirilmiş ve Almanya Sosyal Hizmet tarihi kısaca ele alınmıştır. Birinci bölümde yasal haklar çerçevesinde sosyal yardımları düzenleyen ve on iki kitapta toplanan Sosyal Kanunlar Kitabı “Sozialgesetzbuch I-XII” işlenmiştir. İkinci bölümde genel sosyal hizmet uygulamaları işlenmiş, son bölümde ise değerlendirme ve öneriler yapılmıştır.	
Anahtar kelimeler: Almanya, Sosyal Yardım, Sosyal Yardım Sistemi, Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Uygulamaları	

Yalova University Insitute of Social Sciences PhD Thesis Summary

Thesis Title: Social relief system and Social work practices of Germany	
Thesis Author: Mustafa UYANIK	Advisor: Associate Prof. Dr. Musa ŞAHİN
Date of Acceptance: 01 / 06 / 2018 Total Number of Pages: xiv (pre text) + 243 (main body) + (appendices)	
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
One of the main missions of Social Work is to produce knowledge on efficiency and productivity of the social policies to be applied. It is very important to bring in to the literature the model of Germany with experience surplus of about half century with reference to Turkey in this field, and as being a good model in social welfare practices. In this sense, the aim of this study is to provide a piece for Social Work discipline by examining Social relief system and Social work practices of Germany as being a good model in the field of Social Work, and make it available for students, academicians, non-governmental organizations, as well as state institutions and organizations working in the area of Social Work in Turkey. The reason to choose Social relief system and Social work practices of Germany to examine in this study is that, it is one of the most extensive and most advanced social relief systems among its kinds around the world. Germany differs from the Libaral Anglo-saxon mind by providing support services as a legal right given by the state to the citizenry rather than basis of a volunteering system, and not leaving needers to market risks and put them under legal protection. On the other hand, Germany shares similarities with Turkey, by regarding the family as the building block of the society and the crucial institution to be preserved for social continuity in a conservative understanding. Due to this reason, Germany can be considered to be in the position of being a good model for Turkiye in the field of Social Policies. Although there are wide range of benefits that Turkiye can gain from the model of Germany, studies in this context are enormously limited. In this sense, I believe that this study will fill a significant gap in the literature, contribute recognizability of Social relief system and Social work practices of Germany, and serve as a reference guide for the Germany-Turkiye comparative studies in our country. This study, which has delt with the social work practices of Germany as a whole and based upon an extensive research, is a genuine one in terms of contribution for filling the gap of scientific knowledge in the discipline. The introductory chapter covers the concepts of Social relief and Social Work in terms of their most current meanings and overlapping points, and deals with the Social Work history in Germany in brief. In the first chapter, within the framework of legal rights, The Book of Social Laws, „Sozialgesetzbuch I-XII“ which regulates the social benefits and composed of 12 books has been discussed. Second chapter deals with general Social Work practices, while the last chapter covers the assessment and implications.	
Keywords: Germany, Social relief, Social relief system, Social Work, Social work practices	

GİRİŞ

Sosyal hizmetler, sosyal güvenlik sisteminden tüm fertlerin yararına sunulması ilkelerine dayanarak, hem doğrudan doğruya devletin tahsis ettiği bütçeden finanse edilen sosyal yardım ve sosyal hizmet fonları, hem de prim ödeme esaslı sosyal sigorta sistemleri bünyesinde gerçekleştirilmektedir.

Sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramları, hem bireysel ve toplumsal refahı konu edinmesi, hem sosyal riskleri bertaraf etmesi ve iyilik hâlinin geliştirilmesi gibi hedefsel benzerliklerinden dolayı, sıklıkla karıştırılan ve birbirlerinin yerine ikame edilen kavramlardır. Paydaş alanların genişliğine rağmen sosyal yardım ve sosyal hizmetler birbirinden farklı kavramlardır. Bu nedenle, sosyal yardım ve sosyal hizmetler sistemine derinlikli ve bütüncül bir yaklaşım getirmenin ilk safhası bu kavramların sınırlarını belirlemektir.

Sosyal hizmet kavramı hem bir bilim disiplini hem de bir meslek dalını karşılamaktadır.¹ Sosyal Hizmet bir meslek ve bir bilim disiplini olarak ele alındığında İngilizcede “social work” Almandaca “Sozialarbeit” olarak kavramsallaştırılmaktadır. Social work, Türkçede sosyal çalışma olarak tercüme edilmektedir. Sosyal çalışma, sosyal çalışmanın konusu olan tüm alanlarda sosyal çalışmanın kuram ve yaklaşımlarına uygun olarak bilgi üretmeyi ve bu alanda çalışacak sosyal çalışmacılar social worker (İng.), Sozialarbeiter/in (Alm.) yetiştirmeyi amaçlayan bir disiplin alanı ve bir meslek olarak nitelendirilmektedir.

Social Service (İng.) ve Sozialdienste (Alm.) kavramının karşılığı olarak Sosyal Hizmetler ise devlet, özel sektör veya sivil toplum kuruluşları (STK) gibi aktörler tarafından sunulan koruma ve bakım, rehabilitasyon ve tedavi hizmetlerine karşılık gelmektedir. Bu bağlamda, bir kavram karmaşasına müsaade etmeyecek şekilde, sosyal hizmetler dendiğinde ifade edilmek istenen doğrudan ve dolaylı olarak sunulan hizmetlerdir. Türkiye’de ise sosyal hizmet konusunda kavram karmaşası devam etmekte; bir bilim dalı/bilim disiplini olarak sosyal hizmet kavramıyla, toplum yararına sunulan herhangi bir hizmet kavramları arasında ayırım yapılmamakta, çoğu zaman bunlar birbirinin yerine kullanılmaktadır.

Sosyal hizmetin bir bilim dalı ve kurumsallaşmış bir meslek olarak henüz yeni bir geçmişe sahip olmasının yanı sıra ilgi ve etkinlik alanının genişliği, bir kavram olarak standart bir tanıma ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Ancak, sosyal hizmet uygulamasının odağının şöyle olduğu değerlendirilebilir: İnsanlar ve kaynak sistemleri arasındaki etkileşim ve bağlantılar ile birey ve sistemlerin işlevselliğinde karşı karşıya kalınan sorunlar. Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu’na göre sosyal hizmet mesleği; “Sosyal değişim, insan ilişkilerinde problem çözme ve güçlenmeye yardımcı olur ve bireyin iyilik halini geliştirmek için özgürleşmesini sağlamaya çalışır. Sosyal hizmet; insan davranışı ve sosyal sistemlerle ilgili teorileri geliştirerek, insanların

¹ Tomanbay (2012), s. 12

çevreleriyle etkileşime girdiği noktalarda müdahale eder. İnsan hakları ve sosyal adalet ilkeleri sosyal hizmetin esasını oluşturur.”²

Tomanbay, sosyal hizmeti dar anlamda;

“Toplumda yaşayan ve yaşamını kendi başına, öz gücüyle sürdürme olanağına ya doğuştan sahip olamamış ya da bu olanağı geçici olarak yitirmiş kimselere yaşamlarını sağlıklı, sorunsuz ya da en az sorunla sürdürebilmelerini ve toplumla uyumlarını sağlama amacıyla, verilen her türlü hizmete verilen isim”³

olarak nitelendirilmiştir. Bir anlamda sosyal hizmetler, toplumda tek başına yaşamaları bir yönüyle aksayan insanlara verilen ekonomik, kültürel ve psikososyal destek hizmetleridir. İnsanların sağlıklı yaşamaları için başka bireylerin, grupların (yardım gruplarının), gönüllü kuruluşların, özel kuruluşların ve devletin dizgeli, düzenli, belirli bir disiplin içinde verdiği hizmetler sosyal hizmetlerdir. Tomanbay’a benzer bir tanımlama getiren Truell’e göre sosyal hizmet;

“Sosyal değişimi ve gelişimi, toplumsal bağlılığı ve insanları güçlendiren (ekonomik, politik, sosyal, eğitimsel, cinsiyet ya da ruhsal yönlerden birey ve cemiyetleri geliştiren) ve özgürleştiren uygulama bazlı meslek ve akademik disiplindir. Adli prensipler, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıkları kabul etme sosyal hizmet için merkezdir. Sosyal hizmet teorileri ile desteklenen, sosyal bilimler, insanlık ve yerel bilgiler, sosyal hizmet yapıları ve insanları birleştirerek hayat zorluklarını tespit eder ve esenliği geliştirir.”⁴

Sosyal hizmetin konusu sosyal problemlerdir. “Sosyal problemler kavramının kökeni 40’lı ve 50’li yılların işlevselci Amerikan sosyolojisinden gelir.”⁵ gibi klasik yaklaşımlarda sosyal sorunlar genellikle proleter ve alt proleter tabakalarda meydana gelen yoksulluk ve fakirleşme anlayışı ile izah edilirken, daha gelişmiş toplumlarda stres, işsizlik, bağımlılık, ayrımcılık, ırkçılık gibi problemlerle izah edilir.

“Sosyal problemlerin işlemesi ve düzenlenmesi modern çağdaş toplumların büyük bir ölçüde sosyal hizmet meslekleriyle birleştirilir.”⁶ Merten ve Olk’a göre bir anlamda Sosyal Hizmetler ve Sosyal Pedagoji dallarını kapsayan sosyal hizmet mesleğinden toplumsal olarak sosyal problemlerin çözümü beklenmektedir. Bir başka deyişle sosyal hizmet, modern toplumun yaşam tarzı ile oluşan sorunlarına yönelen bir disiplin ve uygulamalı dal olarak belirlenir. Yaşam şartlarının gereksinimleri neticesinde oluşan ihtiyaç hallerini düzeltmek için uygulamaya konulan sosyal yardımlar ile doğuştan veya sonradan kişiyi dezavantajlı konuma getiren; bireyin beslenme, barınma, eğitim, sağlık benzeri hizmetlerden yararlanmasını ve sosyal yaşama katılımını önleyen eşitsizliklerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

Sosyal hizmet, insan refahını konu alan tüm alanlarda aktif çabalarlardır. Sosyal hizmetlerin bu çok yönlü yapısını vurgularken ön plana çıkan kavram ise “Sosyal

2 http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_33158-4.pdf, (09.07.2017)

3 Tomanbay(1999), s. 250

4 <http://ifsw.org/>, (09.07.2017)

5 Stallberg (1981), s 1

6 Merten/Olk (1999), s 955

Hizmetler” kavramıdır. Dilik’in aktarımına göre, BM Genel Sekreterliğince, görevlendirilmiş bulunan bir uzmanlar grubuna göre Sosyal Hizmetler

“Bireylerin birbiriyle ve çevresi ile uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacını taşıyan örgütlenmiş çalışmalardır. Bu amaç, birey, grup ve topluluklara ihtiyaçlarını karşılamada ve toplum yapısındaki değişimlere uyum sorunlarını çözmede yardımcı olmaya yönelik yöntemler yoluyla gerçekleştirilir; iktisadi ve sosyal durumların düzeltilmesi ile ilgili topluca önlemler de aynı amaca yöneliktir.”⁷

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu’nda da yer bulan Sosyal Hizmetler kavramı (Mad. 3/a);

“Kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözülmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü”

olarak tarif edilmektedir.⁸

Özetlemek gerekirse sosyal hizmet insanların birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenlemeyi ve uyum sağlama süreçlerini kolaylaştırmayı amaçlayan örgütlü çalışmalar bütünüdür.

Sosyal Hizmet bir anlamda sosyal yaşamda karşılaşılan problemlerin ve olumsuz süreçlerin çözüme erdirilmesine yönelik hizmetlerdir. Her insanın sosyal boyutlu, sosyal içerikli sorunları mutlaka olur. Sosyal problem, bireylerde olumsuzluk duygusu yaratan ve devamlılık gösteren durumlardır. Sosyal birey olmak ise aile, arkadaş, iş ortamı vb. bireyin sosyal çevresini oluşturan alanla bir birey olarak iletişim kurabilme yeterliliğidir. Bireyin bu sosyal çevreyle kurduğu ilişkide bireyi rahatsız eden, olumsuzluk ve sorun hissi yaratan durum ve duyguların ortadan kaldırılması veya bireyin baş edebileceği düzeye indirgenebilmesi için hayata geçirilen müdahaleler sosyal hizmet olarak değerlendirilir.

Toplumsal bir varlık olarak insanların, sosyal riskleri çözümleme ve bireylerin birbirleriyle ve toplumla uyum sağlayarak yaşamına devam etme çabası, çok eski tarihlere dayanmaktadır. Sosyal hizmetlerin, kurumsallaşması ve kamusal bir hizmet olarak sunulması ise görece yenidir. Kamusal sosyal hizmetler sosyal güvenlik politikalarına benzer şekilde finansmanı kamu kaynaklarından sağlanan hizmetlerdir. Sosyal hizmeti sosyal güvenliğin diğer sistemlerinden ayıran yönü, ekonomik destek hizmetlerinin yanında bireyin sosyal olarak desteklenmesini içeren süreçler barındırmasıdır. Yine de sosyal güvenlik ve sosyal hizmetin geniş bir paydaş alana sahip olduğu söylenebilir ve bu yönüyle göz önüne alındığında sosyal hizmet ve sosyal güvenliğin kesin çizgilerle birbirinden ayrıldığını söylemek güçtür. Nitekim sosyal hizmetin ilgi alanına giren birçok bireysel veya toplumsal sorun sosyal güvenliğin alanına girebilmektedir. Bu aynı zamanda iki kavramın da birbiri yerine kullanıldığı bir kavram karmaşasına da yol açmaktadır. Bu kavram karmaşası uygulamada da karşımıza çıkmaktadır. Bazı ülkelerde

⁷ Dilik (1980), s. 73

⁸ <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/132.html>, (09.07.2017)

sosyal hizmetin konusu olduğu değerlendirilen sorunlar bir başka ülkede sosyal güvenlik sistemi içerisinde zmlendirilmeye çalışılmakta, bazen de iki alanı da içeren bir model retilabilmektedir.

Ortak ilgi alanlarının varlığına rağmen iki kavram hiçbir durumda birbirinin karşılığı olarak kullanılmamalıdır. Sosyal güvenlik çalışma yaşamı eksenli, bireysel ve toplumsal risklere karşı önleyici işlevi olan bir sistemdir. Sosyal Hizmetler ise çalışma yaşamını da içeren bir şekilde tüm sorun alanlarına yönelik hem koruyucu-önleyici hem de sorunun varlığı karşısında tedavi edici, sağaltıcı hizmetleri içeren hizmetlerdir. Kâr amacı gtmeme, sosyal hizmetleri tanımlayıcı özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Sosyal hizmetler, toplumsal problemleri çözümlemeye çalışırken kr ve kazanç amacı gtmezler. Sosyal hizmetlerin odaklandığı şey, toplumsal sorunların yarattığı yıkıcı etkilerin bertaraf edilmesidir. Dolayısıyla sosyal hizmetler, sadece kamusal faaliyetleri içeren çabalardan ibaret değildir. Konusu sosyal riskler olan sivil toplum örgütleri de özerk veya devletle ilişki içinde sosyal sorunların ve risklerin çözümüne yönelik çabalar göstermektedir. Sosyal hizmet örgütlerinin, hizmetlerini yürütme ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak kazanç elde etmeleri ise kâr amacı olarak nitelendirilmemektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlara kazanç elde etme izni verilmektedir. Ancak elde edilen kazanç örgüt üyelerine veya yöneticilere dağıtılmamaktadır.⁹ Benzer şekilde devlet, ocuk yuvaları, engelli rehabilitasyon merkezleri veya huzurevleri gibi hizmetlerini kâr amacı güden işletmelerden hizmet satın alma yoluyla gerçekleştirmektedir. Ancak bu hizmet sunumu işletme için kâr amacı gtse de devlet-vatandaş ilişkisinde kar amacından öte sosyal sorunların üstesinden gelme çabası vardır.

Sosyal hizmet programları modern toplumlarda oldukça yaygındır. Sadece yoksullarla sınırlı kalmayarak yöneldiği gruplar çok çeşitlidir. Özellikle hedef kitlesi çok geniştir. Sosyal hizmet hem korunma ihtiyaı içindeki çocuklar, sokakta alış(tırıl)an/yaşayan çocuklar, suça sürüklenen çocuklar, homoseksüeller, evsiz yetişkinler, ihmal ve istismar edilen çocuklar, yaşlılar, ekonomik yoksunluk içinde olanlar, engelliler, mülteciler, bağımlılar (alkol, madde, internet, seks vb.), suçlular, HIV veya kanser hastaları gibi dezavantajlı gruplarla hem de desteklenmesi ve güçlendirilmesi gereken gençler, kadınlar, aile ve çocuklarla çalışması bakımından çok geniş bir ilgi ve çalışma alanına sahiptir.

Sosyal hizmeti tanımlamada karşılaşılan güçlük sosyal yardım kavramını tanımlamada da karşımıza çıkmaktadır. Ancak sosyal yardım tanımlamalarında ortak vurguların yer aldığını ifade edebiliriz. Kesgin, sosyal yardımları, sosyal güvenliğin içinde hem “ilk uygulama alanı” olarak hem de toplum içinde eskiden beri mevcut olan faaliyet alanı¹⁰ şeklinde tanımlamıştır. Sosyal yardımlar, sosyal politika içerisinde sosyal hukuk ve sosyal güvenlik kapsamında sosyal hizmetlerle birlikte sosyal güvenlik sisteminin

⁹ Salamon (2003), s. 6

¹⁰ Kesgin (2014), s. 11

primsiz rejim ayağına dâhil edilir.¹¹ Yoksullukla mücadelenin önemli araçlarından biri olan ve kamunun sunduğu hizmet boyutuyla sosyal yardımlar, ihtiyaç içerisinde olan bireylere devletin karşılık beklemeden yaptığı ayni ve nakdi yardımlarıdır.¹² Güzel ve Okur’a göre sosyal yardım;

“Zorunlu katılma ilkesine dayanmayan ya da katılma ile karşılığı yapılan yardım arasında bir ilişki bulunmayan, genel devlet bütçesi ya da belirli bir amaca ayrılmış özel vergilerle finanse edilen kamu yardımlarıdır.”¹³

Sosyal yardım kavramı dar kapsamda ele alındığında, sadece parasal yardımlara karşılık gelmektedir. Bu tanım baz alındığında, herhangi bir sebeple maddi yoksunluk çekerek muhtaç durumuna düşmüş bireylere transfer edilen her türlü parasal destek sosyal yardım kapsamında yer alır. Bu yardımlar ayni ve nakdi olarak geçici veya sürekli bir biçimde karşılıksız yardımlar olarak ifade edilmişlerdir. En geniş anlamı ile sosyal yardım; “yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere, resmî kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmî veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirmek amacını taşıyan parasal ve sosyal nesnel gelirden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanıdır.” Amaç, bireyleri en kısa sürede kendi kendine yeterli hale getirmektir.¹⁴

Sosyal yardım kavramı, genellikle yoksulluk kavramıyla bir arada kullanılır. Sosyal yardım, kendisini ve ailesini geçindirme imkânından mahrum kalmış insanlara kendi kendilerine yeterli olabilme amacıyla yapılan yardımlardır. Sosyal güvenliği olmayan ya da bu güvenlik kurumlarının sağladığı gelir desteğinin yeterli olmadığı kişilere sağlanan transferler sosyal yardım olarak tanımlanır. Sosyal yardımlar, insanların yaşamında ortaya çıkan sosyal risklerin sonuçlarının ortadan kaldırılması şeklinde de tanımlanabilir.¹⁵ Sosyal yardım acil veya bir defalık olabileceği gibi genellikle ihtiyaç hali kalkana kadar süreklilik arz eder. Bu yardım için prim ödeme yoluyla katılım gerekmez. Sosyal yardımlar, sosyal güvenliğin diğer koruma mekanizmalarının kapsamı dışında kalan muhtaç durumdaki kişilere yöneliktir. Bu bağlamda sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sisteminin eksik kalan yönlerini tamamlayıcı işlev görmektedir. Doğuştan ya da sonradan oluşan koşullar nedeniyle ekonomik yoksunluk çeken bireyler, devlet tarafından görmezden gelinemezler. Nitekim, böyle bir yaklaşım hem yoksulluk çeken bireylerin yaşamlarını hem de toplumsal yapıyı tehdit edebileceği gibi, sosyal sorunlara da neden olabilir. Dolayısıyla sosyal yardımlar, yoksul bireylerin gözetilmesi, yani sosyal düzenin korunması ve muhtemel toplumsal risklerin bertaraf edilmesi manasına gelir. Sosyal yardım sadece devletin değil aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün de görev alabileceği alanlardır.

¹¹ Kutlu (2015), s. 366

¹² Kesgin (2014), s. 11

¹³ Güzel, Okur (1998), s. 527

¹⁴ DPT (2001), s. 51.

¹⁵ Açıkgöz ve Yaşar (2011), s. 408

Güneş'e göre sosyal yardımlara yoksulluğun tüm biçimleriyle mücadelede başvurulmaktadır, fakat sosyal yardım ve sosyal hizmetler temel olarak “insani yoksulluğu” yok etmeyi amaçlamaktadır. Bu yoksulluk durumuna, bireyin toplum içerisinde insan onuruna yaraşır bir şekilde var olmasını ve yaşamını devam ettirmesini sağlayan her türlü mal ve hizmetler, temel hak ve özgürlüklerden istifade edebilme, hayatını kazanabileceği bir işe sahip olma, eğitim, sağlık ve temiz içme suyu gibi hizmetlere ulaşabilme durumlarını da dahil edilebilir.¹⁶ Ayrıca sosyal politikalar neticesinde sosyal güvenlik sisteminde oluşabilecek açıkların telafisi ve eksiklerin tamamlanması açısından da sosyal yardımlar bir gerekliliktir. Sosyal yardımların gerekliliği sadece ekonomik açıdan değerlendirilmemelidir. Sosyal eşitsizliğin engellenmesi, uzun vadede ülkenin sosyal yapısı için de büyük önem arz etmektedir. Sosyal yardımlar, dezavantajlı grupların topluma sosyal ve ekonomik olarak katılımını kolaylaştırırken nitelik, nicelik ve hatta zihniyet bağlamında yapısal değişime katkı sağlamaktadır. Sosyal yardımların sosyal güvenlik sistemlerinin bir alt başlığı olarak mı yoksa farklı bir koruma mekanizması olarak mı ele alınması gerektiği tartışması halen güncelliğini korumaktadır.

Sosyal yardımların sosyal güvenlik hakkı kapsamı içerisinde veya bu hak kapsamı dışında bağımsız bir hak olup olmadığı tartışma konusudur. Sosyal dışlamanın engellenmesi için yardım programlarını “hak” merkezli kurgulanması Avrupa'daki sosyal yardım yaklaşımlarının temel özelliğidir. Sosyal adalet uygulamalarında önemli bir yer kaplayan sosyal yardımlardan en önemlisi, muhtaçların insanca yaşayabilmelerini sağlayacak asgari gelir desteğidir. AB üyesi birçok ülke asgari gelir desteğini ortak bir sosyal yardım olarak kabul etmiş olmasına rağmen, Avrupa'da sosyal yardımlar bölgesel anlamda devletlerin refah seviyelerine göre farklılık göstermektedir. Güney Avrupa ülkesi olan İtalya, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde sosyal yardım sisteminin gelişmiş bir yapıda olduğu söylenemez.¹⁷ Bu ülkelerde sosyal yardım, anayasalarda bir çerçeve olarak yer bulmuşsa da uygulamaya ve yaptırıma dönük bir alan bulmuş değildir. Ayrıca farklı yerel uygulamalara sıkça rastlanmaktadır. Başta İngiltere olmak üzere liberal anlayışta refah sisteminin geçerli olduğu ülkelerde serbest piyasa mekanizması öncelenmekte, sosyal yardımlar ihtiyaç içinde olanlara devletten öte sivil toplum veya özel sektör aracılığıyla ulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Arıcı ve Gökçeoğlu ise, sosyal güvenlik hukuku alanının, primsiz rejim ayağına karşın “ağırlıklı olarak sosyal sigortaları incelediği” kabulünden hareketle şu belirlemeyi yapmaktadır: “Dolayısıyla sosyal yardımlar ve sosyal hizmetleri, sosyal güvenlik hakkının bir parçası olarak nitelemektense, bunları bağımsız bir hak olarak ele almak kavramsal açıdan doğru olmamakla birlikte, pratik sonuçları açısından daha isabetlidir.”¹⁸ Arıcı'ya göre sosyal yardım hakkı, muhtaç ve ihtiyaç sahibi bir konuma gelmiş olup da kendi imkânlarıyla bu durumundan “kurtulma şansı bulunmayan kimselere devlet tarafından yardım yapılmasını talep etme yetkisini veren bir haktır”. Sosyal yardım

¹⁶ Güneş (2012), s. 154

¹⁷ Karagöl/Dama (2015), Seta Analiz

¹⁸ Arıcı (2003), s. 29-51. Gökçeoğlu (2014), s. 97-111

hakkını, sadece devlete olumlu edim yükleyen haklar kapsamında, hakkın öznesine ilişkin devletten talep etme ve başvuru hakkını değil, sosyal güvenliğin primli rejimi bünyesindeki düzenlemelerin hukuki çerçevesine paralel bir biçimde, nesnel ölçütlere dayalı, yasalarla tanımlı ve hakkın öznesine dava açma hakkı tanıyan bir içerik etrafında tanımlamak gerekir.

Seyyar’a göre ise, sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramlarının ayrımı, Alman sosyal güvenlik kavramsallaştırmasındaki bakım ve gözetim ayrışımına da benzetilmektedir; fakat bu kavramlar arasında katı bir sınır çekmenin imkân dahilinde olmadığı kanaati hâkimdir.¹⁹

Sosyal yardımlar, temelde bireylerin kendi iradeleri dışında gelişen süreçler veya durumlar nedeniyle, yoksulluk ve ihtiyaç içinde olma durumuna gelen bireylere insan haysiyetine ve onuruna yaraşır minimum bir yaşam standardı temin etmek üzere devlet kaynaklarından ekonomik yardım yapılması özelliği taşımakta ve bu nedenle bunlara “kamu yardımları” da denilmektedir.²⁰ Sosyal Hizmetlerde ise bunun dışında ayrıca onların sosyal ve kültürel çevreleriyle uyumlu bir hayat sürdürebilmelerini gerçekleştirmek hedefi de taşınmakta, bu hedefe paralel olarak kamu kuruluşları ve devlet denetiminde/gözetiminde olma şartıyla özel sektör aracılığıyla gerekli sosyal ve ekonomik tedbirlerin yerine getirilmesi ve hizmetlerin sağlanması amacı ön plana çıkmaktadır.²¹

Yukarıda değinilen bütün değerlendirmeler, sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramları arasındaki ilişkiyi göz önüne sermekle beraber makro bağlamda birbirine yakın bu kavramlar mercek altına alınıp ayrıntılı olarak değerlendirildiklerinde, birçok yönden birbirlerinden ayrıldıkları görülmektedir.

Sosyal yardımlar; ayni yardım, nakdi yardım ve hizmet yardımı olarak üç grup altında incelenmektedir. Dolayısıyla dar kapsamda ele alındığında maddi yardım gibi anlaşılsa da genel anlamda sosyal yardımlar sadece maddi yardım anlamına gelmemektedir. Bu yardımlar arasında hizmet yardımları en öncelikli yardımlardır. Nitekim hizmet yardımları aracılığıyla, sosyal hizmet kurumları yararlanıcıları Sosyal Kanun Kitabı’nda bulunan hak ve yükümlüler açısından bilgilendirilmektedir. Yukarıda sözü geçen bilgilendirme neticesinde bireyler, sahip oldukları ayni ve nakdi yardım haklarından haberdar olmaktadır.

Özet olarak ifade etmek gerekirse, sosyal yardımlar ve sosyal hizmet kavramları arasında katı çizgiler çekmenin mümkün olmadığı düşünülse de; Almanya’da sosyal hizmetlerin şu yönleriyle sosyal yardımlardan ayrıldığını vurgulayabiliriz: Sosyal hizmetler devlet, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörcü finanse edilen ve çok yönlü ve kapsamlı hizmetlere karşılık gelirken sosyal yardımlar ise, devlet tarafından karşılanmakta olan ayni ve nakdi yardımları tanımlamaktadır. Diğer bir fark ise, sosyal güvenliğin ve sosyal yardımın ana

¹⁹ Seyyar (1998), s. 2

²⁰ Richardson (1970), s. 37

²¹ Tuncay (2000), s. 80

işlevinin, olası risklere karşı ekonomik gelir sağlaması; sosyal hizmetlerin temel işlevininse, nesnel özellik taşımasıdır.

Federal Almanya özelinde konuya baktığımızda, sosyal hizmetler çalışması anayasa ile korunmuş ve aynı zamanda devlet sınırsız süreyle sosyal güvenliği benimsemiş ve garanti etmiştir. Ayrıca Almanya’da sosyal yardımlar daha muhafazakâr, devletçi ve aile merkezli bir anlayışla yapılmakta olup, gönüllülük temelli değil, bireylerin sırf vatandaş oldukları için yararlanma hakları olan kaynaklar olarak değerlendirilmektedir. Sosyal yardımların bir hak olarak hükme bağlanması ve anayasal güvenceye kavuşturulmasından dolayı sosyal yardımlardan yararlanma hakkı olan bireyler, hak ihlalleri veya mağduriyetleri durumunda mahkemeye başvurmak suretiyle yasal sınırlar dahilinde hak arayışlarını sürdürebilmektedirler. Almanya’nın sosyal devlet anlayışına sahip olduğunun göstergelerinden biri, sosyal yardım sisteminde vatandaşların piyasa ekonomisinin risklerine karşı korunmasıdır.

Almanya’da Sosyal Hizmet disiplininin en büyük hizmet alanlarını çocuklar, gençler ve aileler ile ilgili çalışmalar teşkil etmektedir. Bu uygulamaların yasal düzenlemeleri gençlik sosyal yardım kanunları (Jugendwohlfahrtsgesetz) altında önemli bir yer almaktadır. Sosyal yardımlar, vergi kanunun ilgili maddesinde (66. Paragraf 2. Kısım 2. Fıkra) şöyle tanımlanmıştır. “Toplumdaki acil ihtiyaç sahibi ve tehlike içerisindeki insanların sorunlarının çözümüne kamu yararı gözetilip kişisel kazanç düşünmeksizin yapılandır.” Bu problem alanları eğitimsel, sağliksal ve ekonomik açılardan koruyucu-önleyici ve çözüm bulucu bağlamında değerlendirilebilir. Genelde bu yardımlar kamu dairelerinin ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları düzeyinde iki bölüme ayrılır. Bu çalışmaların amacı çocukları ve gençleri korumak, eğitmek, gelişimlerini desteklemek ve aileleri bu noktada yaşadıkları zorluklarda destekleyip güçlendirmektir. Sosyal hizmetlerin bir diğer alanı ise, yaşlıların entegre edilmesidir. Bu alandaki çalışmalar da sosyal hizmetler tarafından bakım ihtiyacı duyulduğunda karşılanmaktadır. Bu nedenle farklı sağlık meslekleriyle ortak çalışma yapılması önemlidir. Bunun için eyaletler tarafından farklı yasal dayanaklar sosyal yardım kanunları adı altında düzenlenmiştir. Bu hizmetler federal hükümet, eyaletler veya özel kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Sosyal sigorta sisteminin ilk uygulamaları Almanya’da hayata geçmiş, Avrupa’nın diğer ülkeleri bunları örnek model olarak benimsemiş ve uygulamıştır. Dünyada sosyal sigortaları ilk kuran ülke Almanya’dır. Almanya’nın sosyal yardım sistemi, sosyal hizmet yapısı ve fonksiyonunu kavrayabilmek için, ilk önce sistemin tarihsel sürecinin incelenmesinde fayda vardır. Bu süreçte köklü bir sosyal devlet geleneğine sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

15. yüzyıla kadar Hristiyan inancından gelen “Varlıklıların yoksullara yardım etmesi bir erdemlilik” anlayışı ile Almanya’da fertten ferde bir uygulama söz konusu idi. Dilencilik yaygın olup hayırseverlerin katkıları ile destekleniyordu. Bağışlar genellikle yiyecek, elbise gibi ihtiyaca göre yapıliyordu.

Önceden, aile ve akrabalarından oluşan geleneksel koruma mekanizmaları dışında, ihtiyaç içinde olan, yoksunluk çeken bireyleri koruyan, yardım eden kuruluşlar mevcut değildi.

Köy insanları hep birlikte köydeki muhtaç ailelere bakmaktaydı. Fakat hastalıklarla ve savaşlarla birlikte yoksulluk çoğu köylerde çoğaldığından aile ve akraba temelli korumalar yetersiz kalmış ve Almanya’da 1530 yılında ilk kez yerel düzeyde sosyal yardım uygulaması hayata geçirilmiştir. Bu uygulama, bölgesel yönetimlerin yoksul bireyleri koruma altına almasını öngörüp yerel düzeydeki kurallarla gerçekleştirilmiştir. Şehirlerde ise dilencilik yapacaklara belge düzenlenerek bunlar kontrol altına alınmıştır.

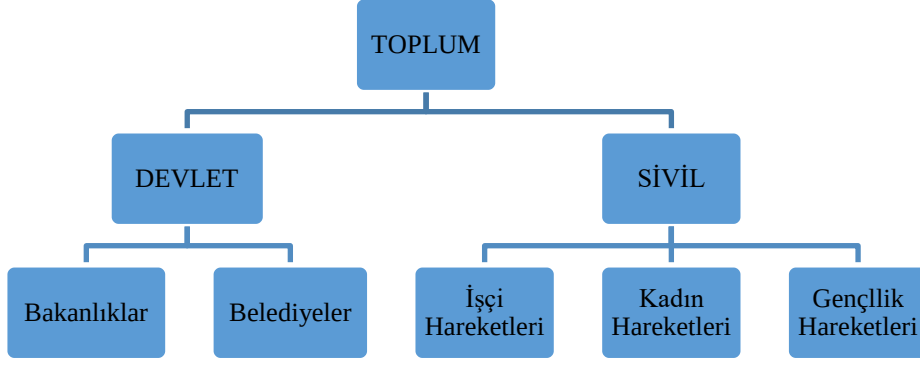
Sanayi inkılabı sonrasındaki süreçte ortaya çıkan ekonomik düzen emekçi kitlelerin büyük oranda sömürüye maruz kaldığı bir döneme kapı aralamış ve sosyal güvenlik uygulamalarına olan ihtiyacı büyük oranda artırmıştır. Sosyal güvenlik sisteminin ilk uygulamaları; iş ve meslek hastalıkları, iş kazaları gibi çalışma yaşamında karşılaşılan risklere yönelik güvence sağlama amaçlı adımlarla gerçekleşmiştir.

Almanya’da 1880’lerdeki Bismarck dönemi yasalarından evvel sosyal güvenlik uygulamaları olarak nitelendirilebilecek bir kısım uygulamalar vardı. Örneğin 1776’da çıkartılan kanun (Revidiente Klevisch Markische) ile maden işçilerinin çalışma süreleri sekiz saatle sınırlandırılmış, işçilerin vergi vermesi sonlandırılmış ve işçiler askerlik yapmaktan muaf tutulmuşlardır. Ayrıca işçilerin çalışma hakları sigorta altına alınmış ve gelirlerinin sabit olması garanti edilmiştir. Bu uygulamalar sonraki sosyal sigorta uygulamaları açısından ilk nüvedir. Bunun yanında 1839’da Prusya hükümeti çocuk ve genç emeğinin istihdamı üzerine bazı sınırlamalar getiren yasayı çıkarmış ve 1848 devriminden sonra Almanya’nın birçok şehir ve kasabasında hastalığa karşı zorunlu sigorta fonları kurulmuştur.²²

18. yüzyılda ortaya çıkan Sanayi İnkılabı, fabrika kurulan kentlere kırsal bölgelerden kitlesel göçler oluşmasına yol açmıştır. Bu sorunla karşı karşıya kalan ülkelerden biri olan Almanya’da da, inşaların yoğun olarak rağbet gösterdiği yerlerde işçilerin yaşam ve çalışma şartları gittikçe kötüye gitmiştir. Aynı zamanda sosyal, ekonomik ve diğer haklardan mahrum olan bu kitle için gittikçe katlanarak artan bu sorun yumağı katlanılamaz boyutlara ulaşmış ve toplumsal huzursuzlukların baş göstermesine yol açmıştır.

²² Tampke (1981), s. 71-83

Şekil 1 Sanayileşme Döneminde Süreci Etkileyen Faktörler

Kaynak: Öz çizim

1868 Almanya Sendikalar Konfederasyonu (Allgemeine Deutsche Gewerkschaftsbund), özel refah derneklerinin (Private Wohltätigkeitsvereine) ve 1897’de Caritasverband’ın kurulmasıyla yardımlar genellikle bu kurumlar eliyle yapılmıştır. Günümüzde Almanya’da faaliyetlerine devam eden 6 sosyal hizmet kuruluşunun kuruluş serüveni incelendiğinde büyük oranının kuruluşunun 1880’li yıllara kadar uzandığı görülmektedir. Bu kuruluşlar, o dönem içerisinde baş gösteren sanayileşme sürecinde toplumun içinde bocaladığı sorunlara karşı bir çözüm girişimi olarak ortaya çıkmıştır. İşsizlik oranları, çalışma saatlerinin uzunluğu, kazanç yetersizliği, olumsuz yaşam şartlarına ek olarak 1873 yılında gerçekleşen ekonomik kriz, yalnızca ekonomik düzeyi düşük olan bireyleri değil toplum neredeyse tamamını olumsuz yönden etkilemiştir. Bu durumun neticesinde sorunların çözümünde devlet sorumluluk üstlenmeye başlamış ve dönemin şansölyesi Otto von Bismarck, yeni yasal düzenlemeler getirerek hastalık, iş kazası vb. risklere karşı zorunlu sigorta sistemini hayata geçirmiştir. Aslında, yoksunluk içinde olan bireylere devlet destekli koruma mekanizmaları Alman İmparatorluğunda önceden gelen bir devlet geleneğiydi. Ancak, sosyal sigorta sisteminin hayata geçirilmesinden önceki süreçte, çeşitli gönüllü kuruluşlar, kiliseler, özel işletmeler, belediyeler ekseninde birçok yardım faaliyeti gerçekleştirilmekteydi. Fakat, bu koruma mekanizması genel olarak askerler, memurlar, maden işçileri ve onların geride bıraktığı kişiler olmak üzere toplumun belirli ve küçük bir kısmına hizmet sunmaktaydı. Bunun ötesinde, devletin ise yoksullukla mücadele ve meslek odalarını desteklemekten ibaret olan bir sosyal politika güttüğünü görmekteyiz.²³

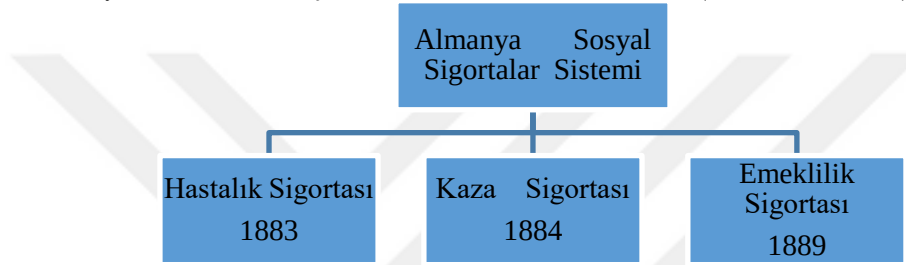
Sosyal politika, çağının ekonomik ve sosyal düzenini derin bir şekilde etkileyen ve emeği ile geçinen insanların yaşam ve çalışma koşullarında büyük ve köklü değişimlere neden olan Sanayi Devrimi ile doğmuştur. Sosyal politika kavramı ilk kez 1880’li yıllarda, modern anlamda dünyada sosyal güvenlik sistemini hayata geçiren Bismarck Almanya’sı tarafından kullanılmıştır.

Almanya sosyal yardımların büyük bir kısmını meydana getiren sosyal sigortaları ilk kez hayata geçiren ve zorunlu koruma mekanizmalarını ilk defa kurumsallaştıran ülke olmuştur. Uygulanmaya başlandığı döneme atıfla “Bismarck Modeli” olarak da

²³ Schmidt (2005), s. 21-22

isimlendirilen ve sosyal güvenliğin ana yapısını meydana getiren sosyal sigortalar sistemi, modern sosyal güvenlik sisteminin tarihsel gelişim sürecindeki ilk önemli gelişme olarak kabul edilmektedir. Günümüz modern sosyal güvenlik sistemlerinin büyük bir kısmını meydana getiren sosyal sigorta sisteminin uygulanmasına, Sanayi İnkılabı sonrasındaki süreçte ortaya çıkan toplumsal sorunlar sebebiyet vermiştir. Ekonomik gelişmenin ve büyümenin sorunsuz devam edebilmesi ve verimli bir üretimin gerçekleşebilmesi için, iş gücünün sağlıklı olması gerekmektedir. Bismarck, ilk uygulama olarak 1883'te Hastalık Sigortası Kanunu'nu yürürlüğe sokmuştur. Daha sonra, 1884 yılında Kaza Sigortası ve 1889 yılında Yaşlılık ve Maluliyet Sigortası Kanunları yürürlüğe girmiştir. Günümüze kadar uygulanagelen sosyal güvence sistemlerinden biri Bismarck döneminde yürürlüğe giren emeklilik sistemi için prototip olarak ele alınan sosyal güvence konseptidir.

Şekil 2 Sosyal Politikada Öne Çıkan Temel Hukuki Düzenlemeler (Bismarck Dönemi)

Kaynak: Öz çizim

Bismarck modelinin 4 ana unsuru;

1. Tüm sanayi emekçileri için belirli bir gelir miktarına (senelik 2 bin Mark), zorunlu sigorta uygulaması
2. Gelir esaslı prim ödemesi (Bu uygulamayla kazancı düşük olan işçilerin prim öderken zorlanmamasını amaçlamaktadır.)
3. Patronların ve emekçilerin kendilerini idare ettikleri, yönettikleri mevcut işçi fonlarının sisteme adapte edilmesi
4. Patronların yönetimi kontrollerinde tutması ve fon kullanımını idare edebilmesi için prim ödeme yükümlülüğünün işçiler ve işverenlerce paylaştırılmasından ibarettir.

Uygulanan sosyal politika, sosyal problemleri hafifletmeyi sağlayabilmiş ve sanayi toplumunda ortaya çıkan riskleri belli bir oranda devre dışı bırakmıştır. Lakin sınıflar arasındaki eşitsizlik yok edilememiştir. Almanya'da refah devleti kavramı ilk kez 19. yüzyılın sonlarında hayata geçirilen sosyal güvenlik tedbirleri neticesinde bir söylem olarak kendine yer bulmuştur. Almancada "refah devletinin" karşılığı olan "Wohlfahrtsstaat" kelimesi ise, 1870'lerde dillendirilmiştir.

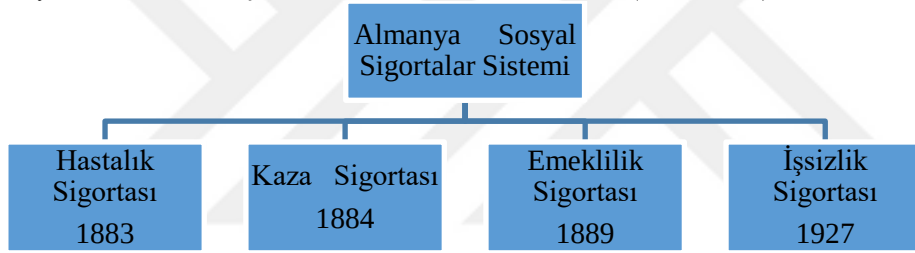
1911'de yürürlüğe giren Sigorta Kanunu'yla, sosyal güvenlik hakları birleştirilmiş ve belirli bir standarda oturtulmuştur. Hastalık sigortası; hizmet sektöründe çalışanları, tüm tarım işçilerini, seyyar satıcıları ve evde yapılan sanat işleri ile uğraşanları da kapsayacak

şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, yaşlılık ve maluliyet sigortası ile de geride kalanların tümünü kapsayacak şekilde iyileştirilmiştir.

Alman İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı yıllarında savaş koşullarına uyum sağlayabilmek için, sosyal güvenlik ile ilgili bir çok düzenleme yapmıştır. Özellikle işsizlikle mücadele bağlamında devletin, yerel yönetim olan belediyelere finansal katkıda bulunması, sigortalı işçilerin emeklilik yaşının 70'ten 65'e çekilmesi ve böylece müstahdemlerin emekliliği için gerekli olan yaş sınırı ile eşitlik sağlanması, savaşa katılan sigortalıların eşlerine analık yardımı yapılması, öne çıkan bazı düzenlemelerdir.²⁴

Birinci Dünya Savaşı'ndan kayıpla çıkan Almanya'da halk sosyal politikanın geliştirilmesini talep etmiştir. Ekonomik krizin tüm dünyaya yayılması ve bunun olumsuz bir etkisi olmasına rağmen devlet karşılık vermeye çalışmıştır. Böylelikle işçi ve işveren arasındaki yasal değişiklikler ele alınmıştır. Bu konuda alınan en önemli karar ise işsizlik sigortasının kabul edilmesi ve önemli bir eksiği bulunan sosyal güvenliğin tamamlanması olmuştur. Böylelikle bugünkü haliyle önemli bir konuma sahip olan iş ajansının (Bundesagentur für Arbeit) temelleri 1927'de iş bulma ve işsizlik sigortası kurumu ile atılmıştır.

Şekil 3 Sosyal Politikada Öne Çıkan Temel Hukuki Düzenlemeler (1883-1927)

Kaynak: Öz çizim

Sosyal güvenliğin oluşması ve genişletilmesi çalışanlara büyük faydalar getirmekteydi. İşçi hastalandığında sağlık sigortası veya iş kazası durumlarında kaza sigortası devreye girmektedir. Farklı nedenlerden dolayı erken emekli olduğunda veya yaşlanıp emekliye ayrıldığında emeklilik sigortası mevcuttur. Bununla birlikte aile koruma altına alınmaktadır ve olumsuz bir durumda tüm aile bireylerinin zarar görmesi engellenmektedir.

Sosyal güvenlik sigortasının başlangıç tarihlerini gösteren Tablo 1'i ve çeşitli ülkelerde ana refah devleti programlarının başlangıç tarihini gösteren Tablo 2'yi incelediğimizde refah devletinin ortaya çıkışı ve gelişimini farklı bir açıdan da değerlendirebiliriz.

²⁴ Schmidt (2005), s. 34-40

Tablo 1 Bazı Ülkelerin Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sigortaların Başlaması

Ülkeler	Kaza	Sağlık	Emeklilik	İşsizlik
Belçika	1903	1894	1900	1920
Hollanda	1901	1929	1913	1916
Fransa	1898	1898	1895	1905
İtalya	1898	1886	1898	1919
Almanya	1871	1883	1889	1927
İrlanda	1897	1911	1908	1911
İngiltere	1897	1911	1908	1911
Danimarka	1898	1892	1891	1907
Norveç	1894	1909	1936	1906
İsveç	1901	1891	1913	1934
Finlandiya	1895	1963	1937	1917
Avusturya	1887	1888	1927	1920
İsviçre	1881	1911	1946	1924
ABD	1930	- *(2010)	1935	1935

Kaynak: Pierson, (1991), s. 108. *tez yazımında ilave edilmiştir.

Tablo 2 Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sigorta Giriş Tarihlerine Göre Devletler

Sigortalar	Birinci	İkinci	Üçüncü
Kaza	Almanya (1871)	İsviçre (1881)	Avusturya (1887)
Sağlık	Almanya (1883)	İtalya (1886)	Avusturya (1888)
Emeklilik	Almanya (1889)	Danimarka (1891)	Fransa (1895)
İşsizlik	Fransa (1905)	Norveç (1906)	Danimarka (1907)

Kaynak: Pierson, (1991), s. 109

Yukarıdaki tablolarda açıkça görüleceği üzere, Almanya’da sağlık sigortasının yürürlüğe konduğu 1883 ve Birinci Dünya Savaşı’nın başladığı 1914 yılına kadarki otuz senelik sürede, Amerika Birleşik Devleti ve Kanada dışında incelemeye alınan ülkeler, bir kısım devlet destekli iş gücü tazminatını uygulamaya sokmuşlardır. Aynı dönemde ABD dahil 13 Avrupa ülkesinin 11’inde sağlık sigortasını destekleme yönünde tedbirler alınmış ve 9’unda yaşlılara aylık bağlanması için yeni yasalar uygulamaya konulmuştur. Uygulamaya konulan başlıca dört sosyal sigorta tedbiri içinde işsizlik tazminatı sonuncusu olmasına rağmen, 1920’ye kadar 10 Avrupa ülkesi, işsizliğin sonuçlarına karşı koruma sağlamada devletin sorumluluğunu esas alan çeşitli programlar kabul etmişlerdir. Tablo 1’de de görüleceği üzere, çoğu ülke için aile ödenekleri, refah yasalarının “ikinci dönemine” aittir. Tabloda zikredilen devletlerin yalnızca üçte biri 2. Dünya Savaşı’nın sonlarında aile ödeneklerini yasalaştırmıştır.²⁵

1929’da Almanya’nın dünya ekonomi krizinden etkilenmesiyle birlikte, Weimar Cumhuriyeti’nde (Weimarer Republik) bu krize yönelik çözüm bulunamamıştır. Bu ve farklı nedenlerden dolayı 1932 yılında işsizlik rakamları %30’ları aşmıştır. Resmî daireler ve özel kurumlar bu krizin çözüm süresinde birlikte mücadele etmişlerdir. Bu kriz 1933 yılının başında Almanya’da gerginliğe yol açmıştır. Bu nedenle Weimar Cumhuriyeti’nin

²⁵ Pierson, (1991), s. 107-108

son dönemlerinde acil kararnameleler açıklanmak durumunda kalmıştır. İşsizlik oranının artması nedeniyle sosyal yardımlar kısıtlanmıştır. Bu süreçte krize yönelik çözüm bulunamadan, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei-NSDAP) iktidara gelmiştir.

1933 yılında Adolf Hitler'in Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi sosyal politikayı kendi yararları için kullanmaya başlamıştır. Örneğin yabancılar sosyal yardımlardan dışlanmış, kendi ari ırklarının nüfusunu artırmak için farklı yardımlar yapılmıştır. Weimar döneminde hızla gelişen sosyal politikalar, 1929 yılında gerçekleşen “Büyük Buhran” adlı ekonomik darboğaz ve Almanya’da 1920’lerden sonra etkinliği artan sosyalist olmayan politikacılar nedeniyle ivmesini düşürmüştür. Yine de, sigorta sistemini ve zorunlu hastalık sigortasını büyütmeyi hedefleyip bağımsız çalışan işçilere de sigorta hakkı da tanınarak Bismarck döneminde başlatılan uygulamalar güçlendirilmiş ve işlevsiz kalan yönleri gözden geçirilerek onarılmıştır.²⁶

İkinci Dünya Savaşı’nda yenilgiye uğrayan Almanya, ardında savaşta veya kamplarda yaşamını yitirmiş on binlerce insan, yoğun göçe maruz kalmış, enkaz yığınına dönüşmüş kentler bırakmıştı. Ölüm ve esaret gibi nedenlerden dolayı ayrı düşmüş, yetersiz beslenmeden dolayı sağlıklı bir aile yapısı mevcuttu ve anneler çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmek için işçi olarak çalışmak zorundaydı. Çünkü sosyal yardımlar sadece varoluşsal ihtiyaçları kapsamaktaydı. Bununla beraber, sosyal sigorta sisteminde onarılması güç bozukluklar bulunmaktaydı. Söz gelimi, 1950’li yıllarda, neredeyse 5 buçuk milyon emekli sefaletle boğuşmaktaydı.

1945 yılından sonraki süreçte sosyal politikalarda göze çarpan uygulamalara baktığımızda, 17.6.1949 tarihli Sosyal Güvenlik Uyum Yasası kapsamında, emekli maaşlarının yükseltildiği görülmektedir. 1.10.1950 tarihli Federal Yardım Yasası ise, savaştan zarar görenlerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hayata geçirilmiştir. 1950’de Eve Dönüş Yasası, 1953’te de Ağır Engelliler Yasası kabul edilerek yürürlüğe girmiştir

Bugünkü sosyal yardım sisteminin temelleri İkinci Dünya Savaşı sonrası anayasal hak şekline dönüşmüştür. Devletin politikalarına göre değişen yardımlar, 24.6.1954 tarihinde Federal İdare Mahkemesi’nin verdiği hükümle kamusal yardımların muhtaç durumdaki tüm vatandaşların yararına sunulması gerekliliği karara bağlanmıştır.²⁷

Ekonominin düzelmesiyle birlikte Almanya’da bakım hizmetleri de yeniden gelişmiştir. Bu nedenle kamusal yardımların yardıma muhtaç olan her vatandaşın hakkı olduğuna hükmedilmiş, maaşı az olanlar ve emekliler gibi yoksunluk içinde olan, mağduriyet çekenleri içinde bulundukları durumlardan çıkarmayı hedefleyen Federal Sosyal Yardım Kanunu çıkarılmıştır.²⁸

Federal Sosyal Yardım Yasası (BSHG) 1962’de hayata geçirildiğinde bireyleri ferdî olarak geçici bir süreyle içinde bulundukları yoksunluk durumundan kurtarmaya yönelik

²⁶ Schmidt (2005), s. 57

²⁷ Schmitzky (2013), s. 8

²⁸ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, Sozialhilfe und Grundsicherung im Alter und bei Erwerbsminderung (2016)

acil bir önlem olarak tasarlanmıştı. İşsizliğin yoğun artış göstermesi, aile yapılarının değişmesi, engelli insanların, dul ve yetimlerin, göçmenlerin sayısının artması gibi yardıma muhtaç kesimlerdeki genişlemeler BSHG'yi yeni durumlara uygun hale getirirken, aynı zamanda yeni birtakım yasalarla da spesifik alanlara özgün sosyal yardımları ayrı yasalara dönüştürdü. Böylece bu yasa ile, zorunlu ya da özel sigorta ağında başarısızlıkların yaşanması durumunda, tüm yurttaşların devletin asgari seviyedeki sosyal güvenlik sistemine ulaşmasını garanti altına almak hedeflenmiştir. Şartları sağlayan tüm vatandaşlar kanundan yararlanabilmiş ve böylelikle sosyal güvenlik sistemindeki eksikliklerden biri daha tamamlanmıştır.

Farklı yaşam koşullarından dolayı yoksulluk azalsa da, diğer noktalarda yaşanan sosyal problemler yeni yasaların çıkmasına ve mevcut yasalarda değişikliklere yol açmıştır. Böylelikle Mülteciler Yardım Kanunu, Bakım Sigortası Kanunu ve Temel Güvence Kanunu çıkarılmıştır. 1962'de çıkartılan Sosyal Yardım Kanunu yerini 2. Sosyal Kanun Kitabı - iş arayanlar için Temel Güvence Kanunu'na bırakmıştır. Bu kanun çalışma durumu olan kişilerin sosyal yardımlarını güvence altına almaktadır. Çalışamayacak durumda olanlar ise 12. Sosyal Kanun Kitabı'nda geçen sosyal yardımlardan faydalanmaktadır.

1972'de geniş etki alanına sahip emeklilik düzenlemesi hayata geçirilmiştir. Söz konusu düzenlemeyle değişken emeklilik yaşı kabul edilmiş, bir yere bağlı olarak değil de kendi hesaplarına çalışan kişiler, ev hanımları, engelli bireyler ve öğrenciler gibi iş yaşamına uzak bireylerin de yararlanması olanağı oluşturulmuş ve asgari ücretlinin emekli maaşı, çok daha fazla olan itibari hesaba göre hesaplanmıştır. Söz konusu reform neticesinde, sigortalı kişilerin miktarında büyük oranda artış görülmüştür. 1970'e damga vuran ekonomik kriz sonucunda, 1976 yılından sonra Almanya'da refah uygulamaları önemli ölçüde azalmıştır. Tasarruf önlemleri kapsamında, emekli maaşları ve işsizlik sigortası kaynaklı hizmetler azaltılmış, sağlık güvencesinden temin edilen faydalarda katılım payı konusunda yeni tasarılar oluşturulmuştur. Ayrıca aile, çocuk ve konut için yapılan yardım ödemelerinde de kısıntıya gidilmiştir. Benzer tasarruf tedbirleri, 1983-1984 yıllarında da alınmıştır.

3 Ekim 1990 tarihinde Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DDR) ile Federal Almanya Cumhuriyeti (BDR) birleşmiştir. Bu birleşmeden sonra "sosyal devlet" olgusunu muhafaza etmek için Doğu ile Batı arasındaki toplumsal, ekonomik ve siyasi yapıdaki farklılıklar dikkate alınarak sosyal güvenlik alanında işlevsel bir sosyal devlet idaresi oluşturulmaya çalışılmıştır. Başta işsizliğe karşı önlem olarak erken emekliliğin teşvik edilmesi ile gençlerin iş gücü piyasası problemlerinden olabilecek en az seviyede etkilenmelerini sağlamak, ayrıca meslek edindirme kursları ve yardımları sayesinde genç işsizlerin şansını artırmaya yönelik çalışmak olmuştur.²⁹

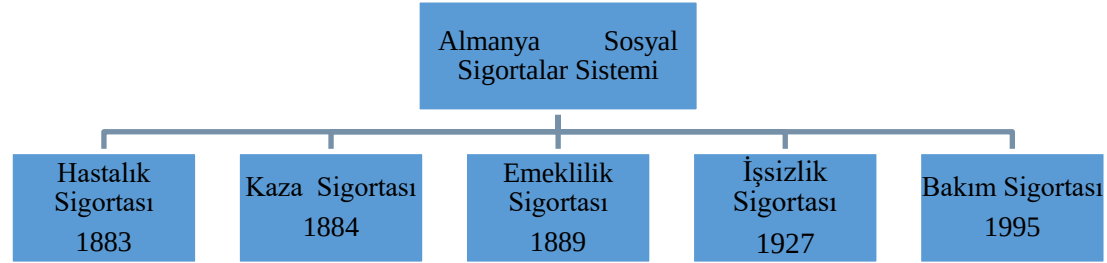
Yalnız başına çocuk yetiştirenler, uzun süreli işsizler, göçmenler, bakıma muhtaç ve engelli kişiler için yasada bazı kısmi değişikliklere gidilirken bazı durumlarda da ek yeni

²⁹ Metzler (2003), s. 195

yasalar çıkarılmıştır. Bu kapsamda 1993 yılında iltica başvurusunda bulunanlara yönelik Mülteciler Yardım Kanunu, 1995 yılında ise Bakım Sigortası Kanunu yürürlüğe girmiştir.

1995 yılında hastalık, kaza, emeklilik ve işsizlik sigortası ile birlikte sosyal sigortaların beşinci sütunu olarak “bakım sigortası” yasalaşmıştır.

Şekil 4 Sosyal Politikada Öne Çıkan Temel Hukuki Düzenlemeler

Kaynak: Öz çizim

2000 yılında çocuk parası ile çocuk yetiştirme parası artırılmış, çocuk yetiştirme süreleri ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır.

2002 yılında emeklilik reformu yapılarak emeklilik dönemindeki gelir kaybını azaltmaya yönelik “Riester Emekliliği (Riester-Rente)” geliştirilmiştir. Bu uygulamayla, düşük emekli aylığı alacaklar için çalışma döneminde yapacakları tasarruflarının devlet teşviki ile birlikte özel bir sigorta şirketlerine yatırılması suretiyle, özel emeklilik hakkı elde etmeleri amaçlanmıştır. Benzer uygulama “Bireysel Emeklilik” adıyla Türkiye’de 1 Ocak 2013 tarihinden beri uygulanmaktadır.

2002-2005 yılları arasında Hartz I-II-III-IV yasaları gerçekleşmiştir. Bu yasalar ile, iş bulması zor olan işsizlere geçici işçi olarak veya yevmiyeli işçi olarak çalışma fırsatları sunulmuştur. Bu hizmetler İş ve İşçi Bulma Kurumu’yla koordineli olarak çalışan özel iş kurumları (Personal-Service-Agenturen) aracılığıyla yerine getirilmektedir.

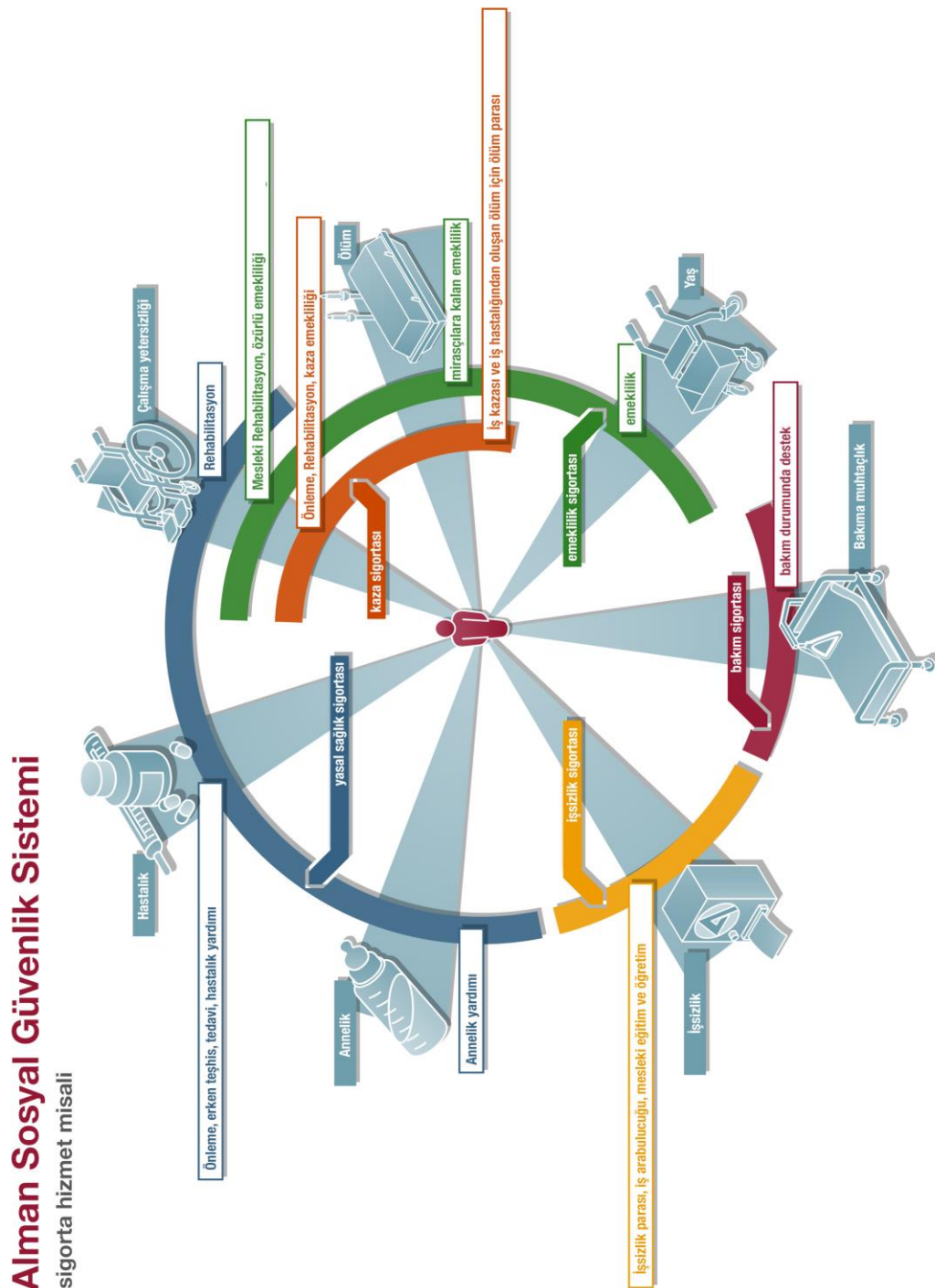
2003 yılında sürekli iş gücü kaybı olanlara ve yaşlılara yönelik olarak Temel Güvence Kanunu çıkarılmıştır. Son olarak 2003 yılında yapılan Federal Sosyal Yardım Kanunu, 1.1.2005 tarihinde yapılan düzenlemeyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni düzenlemede, sosyal yardımlar, İkinci Sosyal Kanun Kitabı-İş Arayanlar İçin Temel Güvence (15- 64 yaş arası çalışabilecek durumda olanlara ve onların bakmakla yükümlü olduklarına sosyal yardımlar) ve On İkinci Sosyal Kanun Kitabı-Sosyal Yardımlar (çalışamayacak durumda olanlar ve 15-64 yaş aralığı dışındakilere ödenecek yardımlar) olarak Sosyal Kanun Kitabı içerisine dahil edilmiştir.³⁰

2003 yılında yürürlüğe giren bir düzenlemeyle, 18 yaşın üzerinde meslekte kazanma gücünü sürekli olarak kaybetmiş kişiler ve 65 yaşın üzerindeki yoksullara temel bir aylık güvencesi getirilmiştir.

2007’de Emeklilik Reformu gerçekleştirilmiş ve neticesinde emeklilik yaşı kademeli olarak 65’ten 67’ye çıkarılmıştır. Emeklilik yaşı, 2012-2035 yılları arasında her yıl bir ay artırılarak uygulanmaktadır.

³⁰ Schmitzky (2013), s. 27

Şekil 5 Federal Almanya Güvenlik Sistemi

Kaynak: Bundeszentrale für politische Bildung, 2009, www.bpb.de

Grafikte de görüldüğü gibi, çalışma yetersizliği, rehabilitasyon, hastalığı önleme, erken teşhis, tedavi, hastalık yardımları ve annelik yardımı 1883 tarihli Yasal Sağlık Sigortası kapsamında; kaza önleme, rehabilitasyon, kaza emekliliği, iş kazası ve iş hastalığından oluşan ölüm parası gibi yardımlar 1884 tarihli Kaza Sigortası kapsamında; mesleki rehabilitasyon ve özür emekliliği, mirasçılara kalan emeklilik ve normal yaş emekliliği

1889 tarihli Emeklilik Sigortası kapsamında; işsizlik parası, iş arabuluculuğu, mesleki eğitim ve öğretim gibi hizmetler 1927 tarihli İşsizlik Sigortası kapsamında ve son olarak bakıma muhtaçlık durumunda bakım desteği 1995 tarihli Bakım Sigortası kapsamında olmak üzere toplam beş ayaklı bir sosyal yardım sistemi ile yardımlar sağlanmaktadır.

Günümüz Almanya'sında artık sosyal yardımlar öncelikli olarak Anayasa ve detaylı olarak da kanunlarla belirtilmiş bir haktır. Yani sosyal yardım alma hakkı olan kişiler, hak mağduriyetleri durumunda sorunlarını mahkemeye taşıyabilmekte ve hak arayışını yasal çerçeve içerisinde sürdürebilmektedirler. Almanya'nın gerçek manasıyla sosyal bir devlet olduğunu gösteren bu sistemde, sosyal yardım kullanıcıları piyasa mekanizmasının barındırdığı risklere karşı korunmuştur. Dolayısıyla Almanya'da sosyal yardımlar gönüllülük esasına göre değil, devletin vatandaşlarına verdiği yasal bir hak olarak sunulmaktadır. Almanya'da federatif yapı gereği eyaletlere ve başka yerel kuruluşlara geniş yönetim yetkileri verildiğinden, kamu otoritesinin kullanıldığı çoğu alanda tüm ülkeyi kapsayan bir yapının yanında, paralel olarak bölgesel yapılanmaların da olduğu görülmektedir.

Almanya sosyal hizmet disiplininin oluşmasına akademik çalışmaları ile damga vuran şu isimleri de zikretmek gerekir:

Friedrich Fröbel (1782-1852): Anaokulu çalışmaları

Adolf Kolping (1813-1865): İlk yardım evi çalışmaları

Lina Morgenstern (1830-1909): Fakir çocuklara yönelik çalışmalar

Emil Münsterberg (1855-1911): Yoksulluk araştırması, sadaka dayanışması

Alice Salomon (1872-1948): Sosyal hizmet kadın okulu

Maria Von Gramberg (1879-1965): Meslek edinme okulu

Eugen Caspary (1863-1931): Alman Yahudileri sosyal yardım merkezi

Leo Baeck (1873-1956): Yahudi sosyal hizmeti

Camilla Jelinek (1860-1940): Kadınlar için hukuki koruma

Marie Baum (1874-1964): Bebek refahı

Walter Friedländer (1891-1984): Sosyal demokrat refah bakımı

Hertha Siemerig (1893-1966): Genç kadın bakımı

Herman Nohl (1879-1960): Gençlik yardımı

Walter Thorun (1922-2010): Gençlik bakımı ve refahı

Araştırmanın Amacı

Sosyal güvenlik sisteminin sosyal refah hizmetleri bağlamında sunumu Almanya’da 19. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır. Bismarck döneminde Almanya, finansmanın işveren ve işçi primleri yanında devlet katkılarıyla sağlanan bir sosyal sigorta sistemi oluşturarak önemli çalışmalara öncülük etmiş, 1883-1889 yılları arasında çıkardığı birçok yasayla zorunlu koruma sistemlerini kurumsallaştıran ilk devlet olmuştur.³¹ Almanya bu bağlamda sosyal güvenlik sistemi açısından eski ve önemli bir tecrübeye sahiptir.

Bu çalışma Almanya’da sosyal güvenlik sistemini oluşturan sosyal hizmet ve sosyal yardım sistemlerini yasal düzenlemeler, yaklaşım ilkeleri ve uygulama temelinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu ana amaç çerçevesinde, çalışmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir.

- Almanya’nın sosyal yardımları düzenleyen yasal düzenlemelerinin incelenmesi,
- Temel Güvence Yardım Sistemi’nin incelenmesi,
- Ekonomik gelir düzeyini düzenleyici sosyal yardım tedbirlerinin incelenmesi hedeflenmektedir.

Çalışmanın diğer amaçlarını oluşturan sosyal hizmet uygulamalarının incelenmesi bağlamında;

- Kadının refahına, güvenliğine ve statüsüne yönelik sosyal hizmet uygulamalarının
- Genel anlamda çocuklara ve gençlere yönelik sosyal hizmet uygulamalarının
- Korunmaya ihtiyacı olan (yoksul, madde bağımlısı, suça sürüklenen) çocuklara yönelik bakım modellerinin
- Ailelere yönelik sosyal, ekonomik destek sisteminin
- Toplumun dezavantajlı grubunu oluşturan engelli, hasta, yaşlı, evsiz, madde bağımlılarına ve tutuklu/hükümlülere yönelik kuruluş bakımlarının, ekonomik ve sosyal destek sistemlerinin
- Fiziksel, duygusal ve cinsel olarak istismar edilmiş olan kişilere yönelik hukuksal ve psikolojik destek hizmetlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

³¹ İrfan Türkoğlu. Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik. Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries) Cilt/Volume: 8, Sayı/Number: 3, Yıl/Year: 2013

Araştırmanın Önemi

1970’li yıllarda yaşanan birinci ve ikinci petrol krizleriyle birlikte dünyada hissedilen ekonomik darboğaz neticesinde, refah devleti anlayışı ve devletin rolü/konumu tartışmalara konu olmaya başlamıştır. Bununla beraber öteden beri tartışıl原因elen küreselleşme olgusu hiç olmadığı kadar hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. Küreselleşme, çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması, ekonomik ilişki ağlarının artması ve bu bağlamda rekabet şartlarının uluslararası boyutlara taşınması, devletin hantal yapısıyla ekonomik ilişkilere zarar verdiği eleştirisini beraberinde getirmiş ve devletin küçülmesi, temel görevlerine dönmesi taleplerini yükseltmiş, liberal politikalara geçiş sürecini hızlandırmıştır. Türkiye 24 Ocak kararlarıyla birlikte 1980’li yılların başından itibaren, özelleştirmeler başta olmak üzere bir dizi tedbirlerle küresel ekonomiye eklenme ve piyasa ekonomisine dönme çabası içerisinde. Türkiye’de kamusal yönetim bağlamında süren bu değişim süreci yakın dönemde 2002’de 58. Hükümet’in hayata geçirdiği “Acil Eylem Planı” ile devam etmiştir. Kamu yönetimi reformu olarak nitelendirilebilecek bu çalışma ile birçok alanda çalışmalar yürütülmüş, raporlar düzenlenmiş, kongre, sempozyum gibi çalışmaların ürettiği bilgisel temellerle hukuki düzenlemelere gidilmiştir. Ancak, çelişkili bir biçimde sosyal refah harcamaları ciddi düzeyde artmaktadır. Türkiye’de yakın dönemde, sosyal refah harcamalarına yönelik ciddi eleştiriler olması muhtemeldir. Bu anlamda hem liberal ekonomi modelini benimsemiş hem de sosyal refah harcamaları bağlamında önemli bir model olan Almanya’nın sosyal hizmet ve sosyal yardım uygulamalarının mercek altına alınması hem Türkiye-Almanya hizmet modellerinin karşılaştırılması hem de hizmet kalitesi ve verimliliğinin geliştirilmesi bağlamında son derece önemlidir.

Türkiye Cumhuriyeti, Anayasasında kendisini sosyal devlet olarak tanımlamıştır. Sosyal devlet anlayışı, devletin ekonomik ve sosyal tedbirlerle sosyal riskleri ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir. Sosyal devletin sosyal riskleri bertaraf etmede en önemli aracı sosyal güvenlik sistemidir. Sosyal hizmetler; sosyal yardımlar ve sosyal sigortalar ile birlikte sosyal güvenlik sistemini oluştururlar. Sosyal sigorta uygulamalarının ilk örnekleri Almanya’da ortaya çıkmış, sonraki süreçlerde Avrupa’nın diğer ülkelerince örnek alınarak hayata geçirilmiştir. Dünyada sosyal sigortaları ilk kuran ülke Almanya’dır. Bu anlamda, Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasında, Almanya’nın tecrübesinden yararlanmak son derece yararlı olacaktır.

Türkiye’de yaşanan sosyal ve ekonomik dönüşümler beraberinde yeni problemler doğurmakta, mevcut problemler de yeni bir boyuta taşınmaktadır. Son yıllara damgasını vuran göç ve ürettiği sosyal problemler, kadının güvenliği ve statüsü problemi, korunma ihtiyacı olan çocuklar, nüfusun yaşlanması, gelir dağıtım problemi gibi kitlesel sorunlar sosyal devlet anlayışında kapsamlı bir dönüşüme neden olmuş, sosyal belediyecilik ve yönetim kavramlarını ön plana çıkarmıştır. Sosyal hizmetler alanında sadece merkezî yönetim değil, aynı zamanda sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve aile gibi enformel aktörlerin de önemli görev ve sorumluluklar üstlendiği görülmektedir. Bununla beraber yeni sosyal hizmet yaklaşımında hak temelli sosyal hizmet anlayışı

gittikçe daha geniş bir uygulama alanı bulmaktadır. Hem aile temelli toplumsal yapısı hem de muhafazakâr modeliyle Almanya, Türkiye'nin toplumsal yapısına ve ulaşmak istediği ideal toplum yapısına yakın bir form içerisinde. Bu bağlamda Almanya sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerinin incelenmesinin gerekliliği, bu çalışmanın önemini artırmaktadır.

Araştırmanın yöntemi

Bu araştırmada tepkisel analiz ve ikincil yöntemler yöntemine başvurulmuştur. William Lawrence Neuman'ın toplumsal araştırma yöntemlerinden tepkisiz analiz mantığı çerçevesinde kayıt ve ölçüm ile kodlama yapılmıştır. Neuman'ın kodlama sistemindeki sıklık ile belirli aralıktaki veriler, yönelim ile verilerdeki değişkenliklerin yönü, yoğunluk ve alan araştırması ile de sonuçlar ortaya konulmuştur. İkincil tarama ile de var olan istatistiklerin analizi yapılmıştır.

Araştırmada yararlanılan tüm bilgiler olgusal verilere dayalıdır. Araştırmada, veri toplama araçlarından belge incelemesi önemli yer tutmaktadır. Belge incelemesi, araştırma konusunun aydınlatılması için yararlı olabilecek tüm yazılı, görsel veya işitsel materyallerin incelenmesi ve çözümlenmesi sürecini kapsar. Belge incelemesi metodu, tek başına veri toplama aracı olabildiği gibi başka metotların kullanıldığı süreçte araştırma konusunun aydınlatılmasında destekleyici yaklaşım olarak da ele alınabilmektedir.

Belge incelemesi kapsamında kurumsal kayıtlar, kitaplar, dergiler, raporlar, gazeteler, bloglar, ilanlar, istatistikler ve devlet arşivleri gibi kurumsal ya da kamusal belgelerden yararlanmak mümkündür. Yine, fotoğraf, film, broşür, afiş, reklam, sergi, harita, radyo ve televizyon programları görsel ve işitsel belgeler olarak değerlendirilmektedir. Belge incelemesinde önemli yer tutan elektronik biçimde elde edilen bilgiler, özellikle günümüzde önemli bir veri toplama aracıdır.

Bu araştırmada, başta kurumsal internet sitelerinden elde edilen veriler olmak üzere elektronik veriler, önemli yer tutmaktadır.

Almanya sosyal yardım ve sosyal hizmet politika ve uygulamalarına yönelik belirleyici tüm yasal düzenlemeler kritik edilmiş ve sentezlenerek araştırmada kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan önemli bir veri sunucu ise, kurumsal yıllık faaliyet planları, stratejik planlar ve performans analiz raporlarıdır.

Çalışmanın sorusu ve alt sorular

Araştırmaya başlarken çalışmanın ana sorusu şöyle belirlenmiştir: Almanya sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamalarının içeriği ve kapsamı nasıldır? Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için ana sorular ve alt soruları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamaları arasındaki ilişki nedir?

Almanya sosyal yardım sisteminin tarihî perspektifi nedir?

Almanya sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamalarının Türkiye sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamalarına model olabilirliliği nedir?

Almanya sosyal hizmet uygulamalarında belediyelerin ve kâr amaçsız sosyal hizmet kuruluşlarının rolü ve etkinliği nedir?

Çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları

Yurt içi alan yazında, Almanya'nın sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarına yönelik araştırmaların yok denecek kadar az olması, çalışmanın teorik kısmının derinlikli olarak incelenmesini engellemiştir.

Alman sosyal yardım ve sosyal hizmet modelinin çok geniş olması, derin bir çalışmayı gerektirmektedir. Zaman ve maliyet açısından, nitel görüşmelerin yapılamaması, hizmetlerin derinlikli bir şekilde ele alınmasını engellemektedir. Bu anlamda bu çalışma, sosyal hizmet uygulamalarının çok yönlü eleştirisini barındırmamaktadır.

Almanya'nın eyalet yapısı ile tüm eyaletlerdeki verilerin takibi, sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamalarında belediyelerin ve kâr amaçlı kurumların etkin rol alması konularının incelenmesinde çalışmanın kapsamının genişliğini ortaya koymaktadır.

Sosyal yardım ve sosyal hizmet sunan kuruluşların internet siteleri, süreli yayınları ve raporları, bu çalışmanın önemli veri kaynakları arasında bulunmaktadır. Ancak istatistiklerin bir yıl sonra yayınlanması aktüel verilere ulaşmada bir engel oluşturmuştur.

Bazı kurumlardan randevu alınması ve kurumların sahip oldukları belgeleri elde etme süreçleri, bazen araştırmacının istediği şekilde sonuçlanmamıştır. Bu süreçlerde yaşanan sorunlar, araştırmada bazı verilerin yeterli kapsamda sunulmasını engellemiştir. Bu sorunlar, araştırmacının sınırlılıklarında önemli etki yapmıştır. Ayrıca istatistiklerde yoğunluklu olarak son 5 yıl analiz edilse de, bunlar son 15 yıl ile sınırlandırılmıştır.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar

Federal Almanya'nın sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarını kapsamlı olarak ele alan Türkçe akademik çalışmalar bulunmamaktadır. Ancak, Almanya'nın sosyal hizmet uygulamalarına yönelik bu çalışmanın alt başlıklarında yararlandığımız ve çalışmanın teorik ve kavramsal tartışmalarında yararlandığımız çalışmalar bulunmaktadır.

Türkiye'de yapılan araştırmalar

Çağlar'ı³² "Türkiye ve Almanya'da Karşılaştırmalı Yaşlı Bakım Model ve Uygulamaları" isimli doktora çalışması ile, Türkiye ve Almanya'daki yaşlı bakım hizmet model ve uygulamaları karşılaştırmalı olarak araştırılmak suretiyle Türkiye'de mevcut bakım ve destek hizmetleri kritik edilmiş ve geleceğe dair model önermesinde bulunulmuştur. Araştırma, temel olarak alan yazın taraması ve belge incelemesi modeliyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada her iki ülkenin konu hakkında uzman olan yönetici ve akademisyenleriyle yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerden de yararlanılmıştır. Araştırmada, sosyal hizmet sunumunun merkezden yönetim yerine yerinden yönetim anlayışıyla gerçekleşmesiyle sosyal hizmetin etkinlik ve verimliliğinin artacağı vurgulanmıştır. Araştırmada aile destekli modelden öte, kentleşen Türkiye'nin gittikçe aile bağlamını yitireceği gerekçesiyle kurumsal bakım modelinin geliştirmesi

³² Çağlar (2015)

gerektiği de belirtilmektedir. Ayrıca Türkiye'nin aksine, Almanya'da yaşlılık döneminin "Aktivite Teorisi" bağlamında, daha aktif ve yaşamın içinde geçirildiği, Türkiye'nin sosyal hizmet sunumunda aktif yaşama önem vermesi gerektiği ifade edilmiştir.

Ay'ın³³ "Türkiye'de Bireylerin Gelir Durumuna Uygun Sağlık Sigortası Modeli Önerisi: Almanya Sağlık Sigortası Sistemi ile Mukayeseli Olarak" isimli çalışmasında sosyal sigortalar ve sağlık sigortalarının ilk örneklerini ortaya koyan Almanya'nın sağlık sistemi incelenerek sağlık sistemleri, sosyal güvenlik perspektifi, bu alanda yaşanan problemler ve üretilen çözüm pratikleri ortaya konulmuştur. Araştırma, Türkiye için, hem sağlık sigortasının kapsamı ve temel ilkeleri hem de uygulama süreçleri bağlamında bir dizi tedbirler içeren uygulama modeli önerisi sunmuştur.

Çoban'ın³⁴ "Evde Bakım Hizmet Sisteminin Almanya ve Türkiye Örneğinde İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi" isimli çalışmasıyla Türkiye için uygun bir evde bakım hizmeti modeli önerisi geliştirmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma modelinden yararlanılan çalışmada, Almanya ve Türkiye'de evde bakım hizmetleri sunumunun farklı kademelerinde görev alan yöneticilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye için önerilen modelde güçler ayrılığı temelinde hizmet sunan ve yöneten kurumların birbirlerinden farklı olması esas alınmıştır. Evde bakım hizmet sunumunun kamu, özel ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütleri tarafından, üçlü bir yapı ile sağlanması önerilmektedir.

Doğan'ın³⁵ "Almanya'da Yaşlı Bakımı ve Yaşlı Türk Göçmenler: Berlin Örneği" isimli çalışmasında, Almanya'ya göç eden yaşlıların kurumsal bakımları ve yaşlılık süreçleri incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, 15 kadın 5 erkek olmak üzere 20 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırma genel olarak göç olgusu ve Almanya'da yaşlılık olgusunu ele alırken, çalışmada Almanya'nın yaşlılık algısı ve politikası da betimlenmiştir.

Taşçı'nın³⁶ "Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri" isimli çalışmasında Almanya, İtalya, İsveç, İngiltere benzeri değişik refah devletleri tasnifine eklenen ülkeler bakımından, yaşlılara yönelik sosyal politikalar ele alınmaktadır. Araştırmada, Almanya'daki yaşlılara yönelik refah politikaları, emeklilik sistemi ve bakım ihtiyacı bağlamında değerlendirilmiştir. Ayrıca, yaşlı kesime dönük refah politikalarında bakım hizmetleri, sosyal hizmetler ve sosyal yardım gibi yöntemlerin önemli bir destek niteliğine sahip olduğu değerlendirilmesi yapılmıştır. Yaşlılara dönük bakım hizmetlerinin, süreç içerisinde "karma bakım modeli" halini aldığını vurgulayan Taşçı, merkezî ve yerel yönetim bağlamında kamunun doğrudan hizmet sunumu veya bedel ödenmesi yoluyla faaliyet gösterirken, öteki taraftan aile gibi enformel koruma mekanizmalarının da devrede olduğunu ifade etmiştir.

³³ Ay (2017)

³⁴ Çoban (2015)

³⁵ Doğan (2014)

³⁶ Taşçı (2010)

Konu ile ilgili yabancı kaynaklar

Almanya sosyal güvenlik sistemi ve sosyal hizmetlerinin köklü ve kapsamlı olmasından dolayıdır ki geniş kaynaklara sahiptir. Bu çalışmalar genellikle spesifik konularda yazılmış eserlerdir. Türkçe kaynaklarda son beş yılda bir kaç kaynak yayınlandığından tamamına yakını örnek olarak alınmışken, Almanca kaynaklarının çok olmasından dolayı sadece birkaç örnek alınmıştır.

Adema, Gray ve Kahl'ın³⁷ Almanya'nın kamu sosyal sistemine ilişkin genel bir bakış sağlayan çalışmasında, federal ilişkiler de kamu yardımlarının sağlanması üzerinde bir etkiye sahip oldukları için ele alınmaktadır. Araştırma, Almanya'da işsizlere yönelik olarak yürürlükte olan İşsizlik Sigortası ve İşsizlik Yardımı bağlamında, sosyal yardım olgusunu ele almaktadır. Çalışma, Almanya'da sayısı gittikçe artan işsiz vatandaşların sistemin hedeflemediği biçimde sosyal yardımı güvence olarak gördüğünü ortaya koymuştur.

Backer,³⁸ araştırmasında Almanya'da 1995 yılından beri yürürlükte olan uzun süreli bakım sigortasında yaşanan reformu incelemiştir. Araştırmada, hastalığı ya da sakatlığı bulunan kişilerin, yasal hakların verdiği güvenceyle durumun ciddiyetine göre üç türlü bakım modeline sahip oldukları ortaya konmuştur. Araştırmada, bakıma muhtaçlık durumu üzerinden sunulan sosyal hizmetlerin kavramsal ve tanımsal yetersizliklerinden dolayı hizmet sunumunda problem yaşandığı ve tanımların içeriklerinin güncellenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Hemmann,³⁹ çalışmasında mülteci sosyal hizmetinin görev ve gereksinimlerinin belirlenmesinin yanı sıra konunun kapsamlı bir incelemesini de mülteci sayısının boyutları, yaşam koşulları ve hedef grubun ilişkili ihtiyaçları bakımından kısaca ortaya koymuştur. Hemmann ayrıca faaliyet alanıyla alakalı açıklamalara atıfta bulunabilmek için sosyal hizmetin nitelik ve mesleki özelliklerini belirlemenin önemini vurgulamıştır.

Fieseler ve Herborth,⁴⁰ aile ve gençlik hakları konulu çalışmasında öğrencilere; ailelere ve gençlik refahı alanına hazırlanmalarını ve bunun yollarını bulmalarını sağlayan canlı öğrenme materyalleri ortaya koymuştur. Tartışmaları belirleyen yasal sistemi değil, uygulamada ortaya çıkan görevler ve icra edilmekte olan yasanın gereklerini saptamıştır. Medeni Kanun (aile hukuku) ve Gençlik Refah Yasasının bazı bölümlerinin terki yerine esasa ve süreçsel pratiklerin dikkate alınması gerektiğini açıklarlar.

Olk ve Speck,⁴¹ okul sosyal hizmeti konulu çalışmasında Almanya'daki okul sosyal hizmetini üç ciltlik eserinde anlatmıştır. Birinci cildinde eşitliğin geliştirilmesi ve katılımı gibi temel ve güncel konuları ayrıntılı olarak ele almıştır. İkinci cildinde okuldaki sosyo-eğitsel çalışmalar için özel önem taşıyan dört kesişen kesimi (çeşitlilik, çocuk hakları, sosyal geçmiş ve eğitim) ortaya koymuştur. Üçüncü cildinde Almanya'daki okul sosyal

³⁷ Adema, W., D. Gray and S. Kahl (2003)

³⁸ Bäcker (2016)

³⁹ Hemmann (2015)

⁴⁰ Fieseler ve Herborth (2004)

⁴¹ Olk ve Speck (2015)

hizmet koşullarını, komşu ülkeler Avusturya, İsviçre ve Hollanda'daki durumla karşılaştırmıştır. Yazarlar çalışmasını sözü edilen ülkelere elde edilen ampirik araştırmalara dayandırmaktadır.

Wilß,⁴² eğitim için ayaktan yardım çalışmalarında farklı türde zorluklarla karşı karşıya kalan aileleri tanımak ve bu yüzden çok bireysel bir ihtiyaç duyulabileceğine değinmektedir. Sebeplerin her zaman adlandırılabilir nitelikte olmadığını, çoğunlukla çeşitli koşullar zincirinin mevcut duruma neden olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, yardımı vermenin bazen aile üyeleri arasındaki iş birliğinde önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. Bu nedenle yardımın bir yardım olarak kabul edilip edilmediğinin veya etkilenenler için bir zorunluluk olup olmadığının önemli olduğunu söylemiştir. Özellikle sosyal dezavantajlı ailelerde, aile üyelerine örneğin bakım verenlerin ve doktorların sistemlerinde sık sık değişiklik yapmalarını önlemek için yardım biçimi iyi seçilmiş olmalıdır.

Çalışmanın içeriği

Çalışmanın içeriğinde önce sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamalarının birlikte işlenmesinin farkındalığı ortaya koyulmuş, sosyal yardım ve sosyal hizmet kavramları, en güncel anlamları ve örtüştüğü noktalar itibarıyla değerlendirilmiştir.

Daha sonra Almanya sosyal yardım sisteminin tarihçesi giriş bölümünde kısaca özetlenmiştir. Giriş kısmının uzun olması, tarihçe için bir bölüm başlığı açılmaması ve bu konunun girişte incelenmesinden kaynaklanmaktadır.

Çalışmanın içeriği iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yasal haklar çerçevesinde sosyal yardımları düzenleyen ve on iki kitapta toplanan Sosyal Kanunlar Kitabı “Sozialgesetzbuch I-XII” işlenmiştir.

İkinci bölümde genel sosyal hizmet uygulamaları işlenmiş, son bölümde ise sonuç ve öneriler ortaya konulmuştur.

Çalışmanın hipotezi

Federal Almanya'daki sosyal yardım sistemi ve sosyal hizmet uygulamaları; ülkede yaşayan tüm insanların, insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmelerini garanti edecek şekilde hak temelli, arz odaklı ve “ailenin korunması” ilkesinin sosyal sistemin merkezine alındığı muhafazakâr anlayışa uygun olarak sunulmaktadır.

⁴² Wilß (2010)

1. BÖLÜM: ALMANYA SOSYAL YARDIM SİSTEMİ

Sosyal sigorta ve sosyal yardım uygulamalarını içeren bir sistem oluşturmak, vatandaşların büyük bir bölümünü ekonomik risklere karşı korumak, koruma ağında minimum şartları belirlemek ve kamu bütçesinin kısmi olarak sosyal güvenlik ağını finanse etmesini sağlamak sosyal güvenlik sistemi ilkesi gereğidir. Herhangi bir sebeple ekonomik yoksunluk içinde olan bireylere yapılan parasal destekler yardım kapsamında yer alır. Yani sosyal yardım, bir anlamda parasal yardımlardan ibarettir. Bu yardımlar ihtiyaç halinin giderilmesine kadar karşılıksız, düzenli ve sürekli olmalıdır. Sosyal yardımlarda bireylerin kendi ayakları üzerinde durabilecek hale gelmelerinin en kısa zamanda gerçekleştirilmesi ana hedeftir. Sosyal yardımlar, genel devlet bütçesi ya da belirli bir amaca ayrılmış özel vergilerle finanse edilmektedir.

Sanayi Devrimi'nden sonraki süreçte yüz yüze kalınan ekonomi anlayışı emekçinin sömürüldüğü bir sürece kapı aralamış ve sosyal güvenlik ağına olan talebi elzem hale getirmiştir. Sosyal güvenliğin ilk uygulamaları iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi çalışma yaşamının barındırdığı risklere yönelik güvence sağlama amacıyla yürürlüğe konmuştur. Sosyal sigorta sisteminin ilk örnekleri Almanya'da hayata geçirilmiş, sonraki süreçlerde Avrupa'nın diğer ülkelerince örnek alınarak benimsenmiştir.

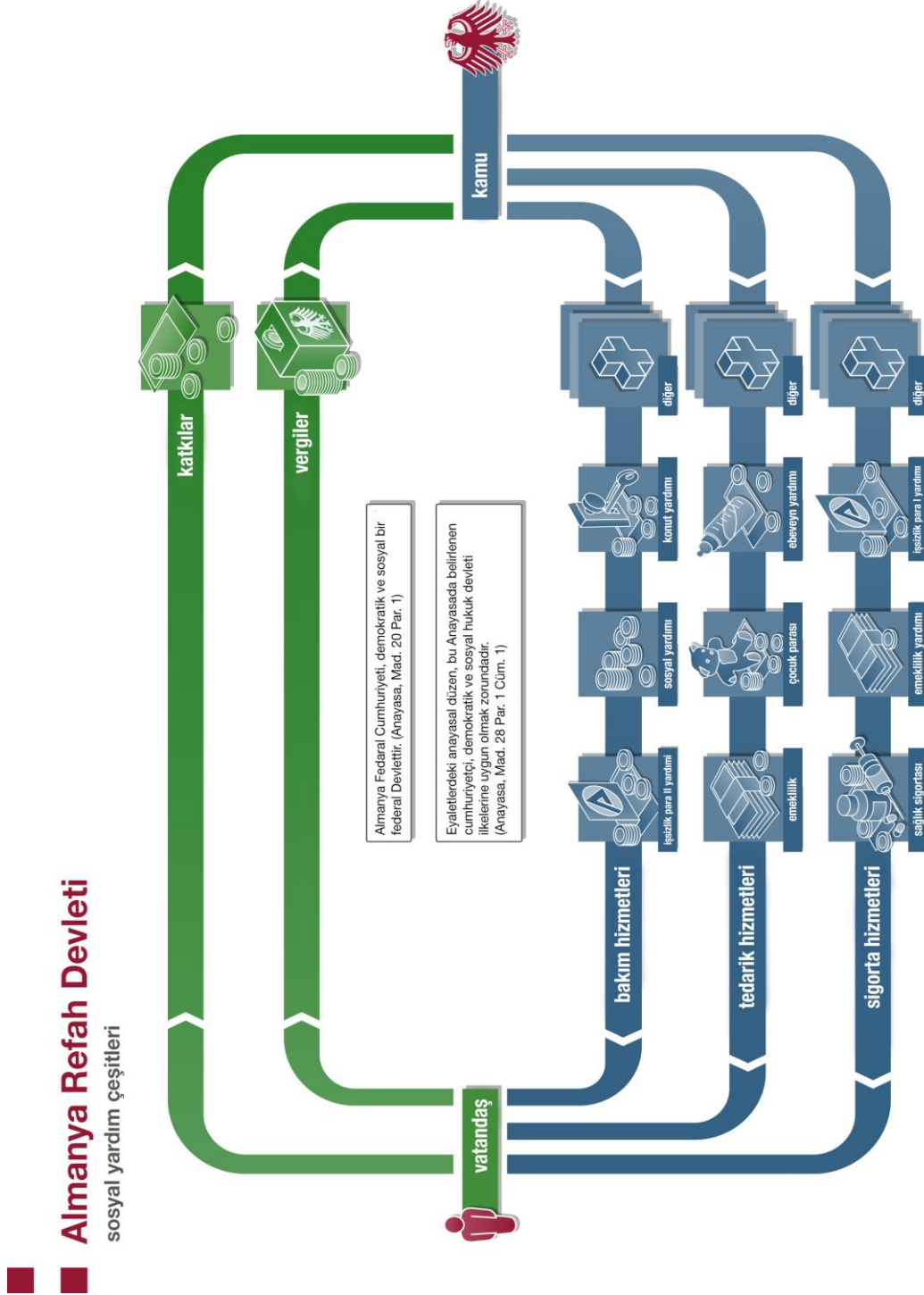
Sosyal yardımlar, insanlık tarihi boyunca dinî ve kültürel gelenekler ile uygulanmıştır. Genellikle lokal olan bu uygulamalar 20. yüzyılın başlarından itibaren sanayileşmenin toplum içinde sınıflar ayrımını büyütmesi ile özellikle şehirlerde toplumun büyük kısmını dezavantajlı konuma düşürmüştür. Bu süreçten aynı oranda etkilenen Almanya'da da bu durum toplumsal bir sorun olagelmıştır. Almanya, 1800'lerin sonunda Bismarck dönemi ile başlamış olan sosyal hizmetler çalışmalarını anayasa ile koruma altına almış, böylece devlet süresiz olarak sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkesini benimsemiş ve garantilemiştir. 1949 yılında Federal Almanya Parlamentosu'nun kabul ettiği Almanya Cumhuriyeti Anayasası'nın ilk maddesinde insan onurunun dokunulmazlığı vurgulanmış ve devlet buna saygı duyma ve bunu korumakla sorumlu tutulmuştur.⁴³

Sosyal yardımları yapabilmek için önce sosyal devlet ilkesi benimsenmelidir. Sosyal devlet, öncelikli olarak yurttaşlar arasında sosyal dengeyi sağlayarak sosyal adaleti temin etmelidir. Almanya Cumhuriyeti sosyal devletin ana prensibini oluşturan bu ilkedен hareketle Anayasasında (Mad. 20/1) “demokratik ve sosyal bir federal devlet” olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu maddelerin (1 ve 20) değiştirilmesi 79/3 yasa maddesiyle yasaklanmıştır. Bu ilke devlete, vatandaşları için insan onuruna yaraşır şekilde yaşam temin edecek ekonomik ve sosyal şartlar sağlama yükümlüğü vermektedir. Sosyal devlet anlayışı politik ve ekonomik dönüşümlere paralel olarak değişim geçirmektedir. Bu bağlamda Federal Almanya Parlamentosu Anayasayı tasarlarken bu ilkeyi ayrıntılı olarak kurgulamaktan çekinmiş ve bu vazifeyi kanun koyuculara devretmiştir. Sosyal devlet anlayışı, tüm sorumluluğun devletin omuzlarında olduğu ve bireye sosyal refahın tüm olanaklarından yararlandığı bir sistem tasarlamakta, özünde bireyin kendi sorumluluğunu üstlendiği bir anlayışla hareket etmektedir. Ayrıca aşağıdaki şekilde de

⁴³ <http://www.bundestag.de/bundestag/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html>, (11.09.2016)

(Almanya refah devleti sistemi) görüldüğü gibi, sosyal bireyin güvenlik ve vergi yükümlülükleri üstlenmesi mecburiyeti bu anlayışın sacayaklarından birini oluşturmaktadır.⁴⁴

Şekil 6 Federal Almanya Refah Devleti Sistemi

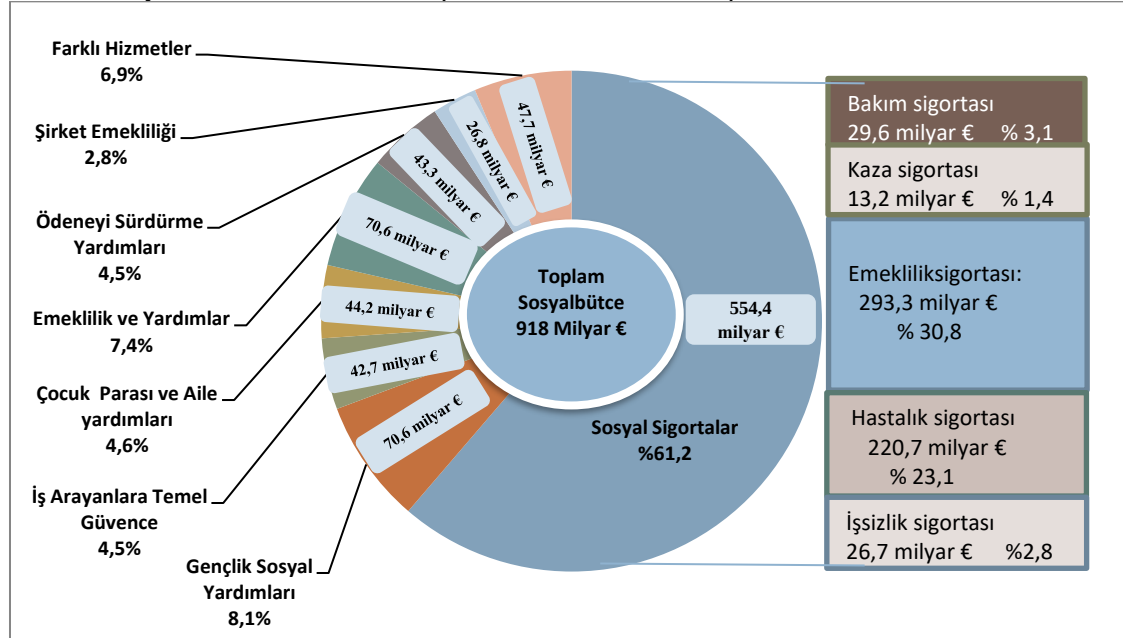

Kaynak: Bundeszentrale für politische Bildung, 2013, www.bpb.de

⁴⁴ Schmitzky (2013), s. 7-9

Grafikte de görüldüğü gibi vatandaşın devlete, devletten vatandaşa bir döngü mevcuttur. Vatandaşın devlete verdiği vergiler konut yardımı, işsizlik parası II ve sosyal yardım gibi bakım hizmetleri olarak vatandaşa dönerken, ödediği sigorta primi katkıları ile işsizlik, emeklilik, sağlık gibi sigorta hizmetleri olarak vatandaşa dönmektedir. Ayrıca devlet aile yardımı, çocuk parası gibi ilave hizmet sunmaktadır.

Grafik 1 Sosyal Güvenlik Hizmetleri Kapsamında 2016 Yılında Yapılan Harcamalar

Kaynak: http://www.sozialpolitik-aktuell.de/tl_files/sozialpolitik-aktuell/_Politikfelder/Finanzierung/Datensammlung/PDF-Dateien/abbII2.pdf (10.09.2017)

Grafikten de anlaşıldığı gibi, Alman sosyal devlet farklı güç sistemleri ile karakterize edilir. Federal Almanya sosyal güvenlik sistemi çeşitli hizmetlerden oluşmaktadır. Ek bakım ödemelerinden eğitimin teşvik edilmesine kadar birçok alanda kendini hissettiren sosyal sistem, Federal Hükümet tarafından her yıl sosyal bütçe içerisinde belirtilerek açıklanır. Yine grafikte de görüldüğü üzere, 2016 yılında sosyal güvenlik sistemine harcanan para 918 milyar Avro civarındadır. Genel içerisinde Sosyal Güvenlik Sigortaları payı 554,4 milyar Avro iken, diğer yardımlar 363,6 milyar Avro'dur.

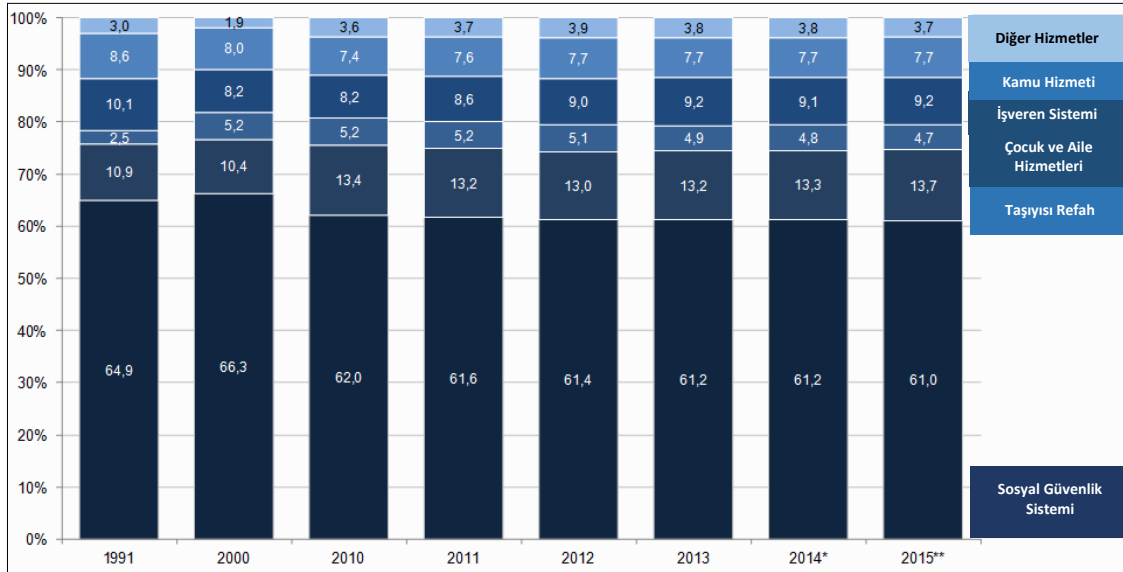
Bu çerçevede 2016 rakamlarına göre, Federal Almanya sosyal bütçesinin % 61,2'sini yani yaklaşık 2/3'si sosyal güvenlik sigortalarına ayrılmaktadır. Bunların içinde Emeklilik (%30,8) en büyük payı oluşturmaktadır. Diğerleri sırasıyla hastalık (%23,1), bakım (%3,1), işsizlik (%2,8) ve kaza (%1,4) sigortaları oluşturmaktadır. Bu görüntü aynı zamanda Federal Almanya'nın sosyal sigortalar devleti olarak değerlendirilmesine olanak yaratmaktadır.

Sosyal yardım prensibi çerçevesinde yapılan diğer yardımlar; gençlik ve sosyal yardımları (%8,1), iş arayanlar için temel güvence (%4,5), vergilerle finanse edilen çocuk parası ve aile yardımları (%4,6), gibi harcamalar toplamda, sosyal bütçenin % 17,3'lük kısmını oluşturmaktadır.

Buna ek olarak grafik ayrıntılı olarak değerlendirildiğinde, sosyal güvenlik sistemi ağı bünyesinde bulunan, emeklilik yardımları (%7,4) ve işletme emekliliği ödemeleri (%2,8)

ile diğer farklı hizmetler (%6,9) ve ödeneği sürdürme yardımları (%4,5) gibi diğer ödeme başlıklarının sosyal bütçe içinde toplam (21,6)lik yere sahip oldukları görülmektedir.

Grafik 2 Sosyal Güvenlik Hizmetleri Kapsamında Yapılan Harcamalar (1991-2015)

Kaynak: <http://www.sozialpolitik-aktuell.de/finanzierung-datensammlung.html> (10.09.2016)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, sosyal sigortalar sistemi her dönem sosyal sistemin yaklaşık 2/3 çoğunluğunu oluşturmuştur. Lakin 1991’de %64,9 iken 2015 yılında %61’e gerilemiştir. Diğer kurum veya sistemlerle, sadece küçük kaymalar görülebilmektedir. Ancak iki başlık dikkat çekmektedir:

- Sosyal yardım, çocuk ve gençlik hizmetleri, temel güvenlik (çocuk desteği hariç) bakım sistemleri 2005 yılından itibaren ayrıca bir önem kazanmıştır. Toplam gelir payları %10,9’dan %13,7’ye (2015) yükselmiştir.
- Diğer hizmetlerin önemi de artmış olduğundandır ki 2000’li yıllarda %3’ten %1,9’a düşmüşken, 2015’te %3,7’ye yükselmiştir.

Federal Almanya’da sosyal güvenlik, Sosyal Yasa altında düzenlenerek Sigorta, Bakım ve Sosyal Yardım şeklinde üç ana dala ayrılmıştır. Almanya’da sosyal devlet yaklaşımı farklı dönemlerde hayata geçirilen yasalardan meydana gelen Sosyal Kanun Kitabı (Sozialgesetzbuch-SGB) ile yürütülmektedir. Zikredilen kitabın meydana getirilmesinin hedefi, farklı yasalarla ortaya çıkan sosyal hizmet mevzuatını tek bir çatı altında bir araya getirerek daha basit ve anlaşılır bir hale büründürmektir.

Sosyal Kanun Kitabı’nın ana düşüncesini kitabın ilk maddesi açıklamaktadır. Madde bu yasal düzenlemenin amacını ve sosyal güvenlik sistemini şöyle tanımlar: Bireylerin insan onuruna uygun şekilde yaşamalarını teminat altına almak, başta gençlerin olmak üzere insanların özgürce gelişmelerini temin edecek eşit imkânlar oluşturmak, ailenin desteklenmesini ve korunmasını sağlamak, kişilerin iradi olarak seçtikleri mesleklerle hayatlarının kazanmalarını sağlamak ve hayatın barındırdığı riskleri ve sorunları, bireylerin öz yeterliliklerini artırma yoluyla üstesinden gelmesini sağlamak ve nihayetinde sosyal adaleti temin edecek şekilde yapılandırmak. Bununla beraber

zikredilen maddede, yukarıda vurgulanan yükümlülüklerin ifa edilmesi için elzem olan hizmetlerin vaktinde ve kâfi oranda gerçekleştirilmesi ve ilgili kurumların bu minvalde şekillendirilmesinin de bu mevzuat çerçevesinde yapılması öngörülmektedir.

Bütün hizmetleri içeren ana ilkelerden bir başkası ise, SGB I’de bulunmaktadır. Mevzuat, hizmetleri ayni ve nakdi yardımlar ve hizmet yardımları olmak üzere üç grup altında incelemiştir. Hizmet yardımları, bu başlıklar altındaki en öncelikli yere sahiptir. Nitekim, hizmet yardımlarıyla yurttaşlar, Sosyal Kanun Kitabı’nda bulunan hak ve yükümlülüklerine dair ilgili kurumlar aracılığıyla bilgilendirilmektedir. Bu sayede yapılan geniş bilgilendirme neticesinde bireyler, diğer yardımlardan yararlanma haklarının bulunup bulunmadığından haberdar olurlar.

SGB XII’ye dayalı olarak verilen yardımlar haricinde tüm hizmetlerde kabul edilen genel ilke, hizmet taleplerinin başvuruya dayalı olarak karşılanmasıdır. Bunun dışında, bireyin sahip olduğu hakları kullanma süresinde zaman aşımı vardır.⁴⁵

1.1. Federal Almanya’da Sosyal Yardımlar

Her vatandaş, sağlık sorunları, maluliyet, sakatlık, iş kaybı, gelir yetersizliği, eşini yitirme, yalnızlık gibi sebeplerle maddi ve manevi olarak kendini zayıf hissettiği ve yardıma ihtiyaç duyduğu dönemler yaşayabilir ve devletin yardım etmesine muhtaçlık duyabilir.

Almanya’nın sosyal yardım faaliyetleri incelendiğinde ülkede sürekli yerleşime sahip muhtaç tüm bireylerin asgari koyucu mekanizmalardan kendisine uygun olandan yararlanma hakkı mevcuttur. Bu haklardan yararlanmak için gerekli şartlar şunlardır:

- Muhtaçlık içinde olmak
- Kendi yeterlilikleriyle sorunu aşamamak
- Başka kişiler aracılığıyla ihtiyacını giderememek.

Vatandaşların bu tür mağduriyetlerinde bakım, hastalık, işsizlik, kaza ve emeklilik sigortaları hizmet vermektedir. Buna ek olarak, bireylerin sözü edilen sigorta ağlarından yararlanamama durumları ortaya çıktığında sosyal yardımlar ihtiyacı karşılamaktadır. Sosyal yardım çerçevesine dahil olunan vaziyetlerde; içinde bulunulan vaziyetin sorumlusunun kim olduğunun ehemmiyeti yoktur, zira bunun sorumlusu bireyin kendisi olması durumunda bile sosyal yardım hizmetlerinden yararlanma hakkı vardır.⁴⁶

Sosyal yardımlar; iş arayanlar için temel güvence (işsizlik ve geçim yardımı vb.), yaşlılık ve maluliyette temel güvence (bakım ve geçim yardımı vb.), konut parası (kira yardımı) ve gençlik yardımları (öğrenim yardımı vb.) gibi ana başlıklardan oluşmaktadır. Bu yardımlar karşılıksız yardımlardır ve bireylerin içinde bulunduğu zorlu şartlardan kurtulmalarına yöneliktir.

⁴⁵ Schmitzky (2013), s. 20-21

⁴⁶ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2015

Sosyal yardımlar, bireyler için bir hak olarak görülmektedir. Bu nedenle faydalanmak için kişinin talep etmesi koşulu aranmaz. Hizmetler resen de verilebilir. Bu haklar için tüm eyaletlerde Sosyal Yardım İdareleri teşkilatlandırılmış ve bölgesel olarak örgütlendirilmiştir. Harcamalar, tahsis edilen bütçeden yapılır.

Federal Almanya’da sosyal yardım sosyal devletin yardım sistemindeki son aşama olarak görülmektedir.⁴⁷ Sosyal hayatta aktif olabilmelerini ve aile bireylerin entegrasyonunu hedeflemektedir. Bu minvalde çocuklu ailelere farklı hizmetler ve yardımlar sosyal yardım çerçevesinde sağlanmaktadır. Bu niteliğiyle sosyal yardım, bireyleri ekonomik yoksunluklar, sosyal dışlanma ve derin muhtaçlıklar karşısında korumaya almakta ve yurttaşların sorunların çözümünde yetersiz kaldıkları ve sigorta ağlarının da yeterli güvence sağlamadığı pozisyonlarda devreye girmektedir.

Tablo 3 Farklı Sosyal Alanları Düzenleyen ve Çerçevesini Belirleyen Sosyal Kanun Kitabı

Sosyal Kanun Kitabı	Konu	Yürürlük Tarihi
SGB I	Genel Kısım	01.01.1976
SGB II	İş Arayanlar İçin Temel Güvence	01.01.2005
SGB III	İş Teşviki	01.01.1998
SGB IV	Sosyal Sigorta Genel Hükümleri	01.01.1977
SGB V	Yasal Hastalık Sigortası	01.01.1989
SGB VI	Yasal Emeklilik Sigortası	01.01.1992
SGB VII	Yasal Kaza Sigortası	01.01.1997
SGB VIII	Çocuk ve Gençlik Yardımı	03.10.1990
		(Yeni Eyaletler)
		01.01.1991
		(Eski Eyaletler)
SGB IX	Engelli İnsanların Rehabilitasyonu ve Katılımı	01.07.2001
SGB X	İdari Usul ve Sosyal Verilerin Korunması	01.01.1981
		01.01.1983
SGB XI	Sosyal Bakım Sigortası	01.01.1995
SGB XII	Sosyal Yardım	01.01.2005

Kaynak: Öz çizim

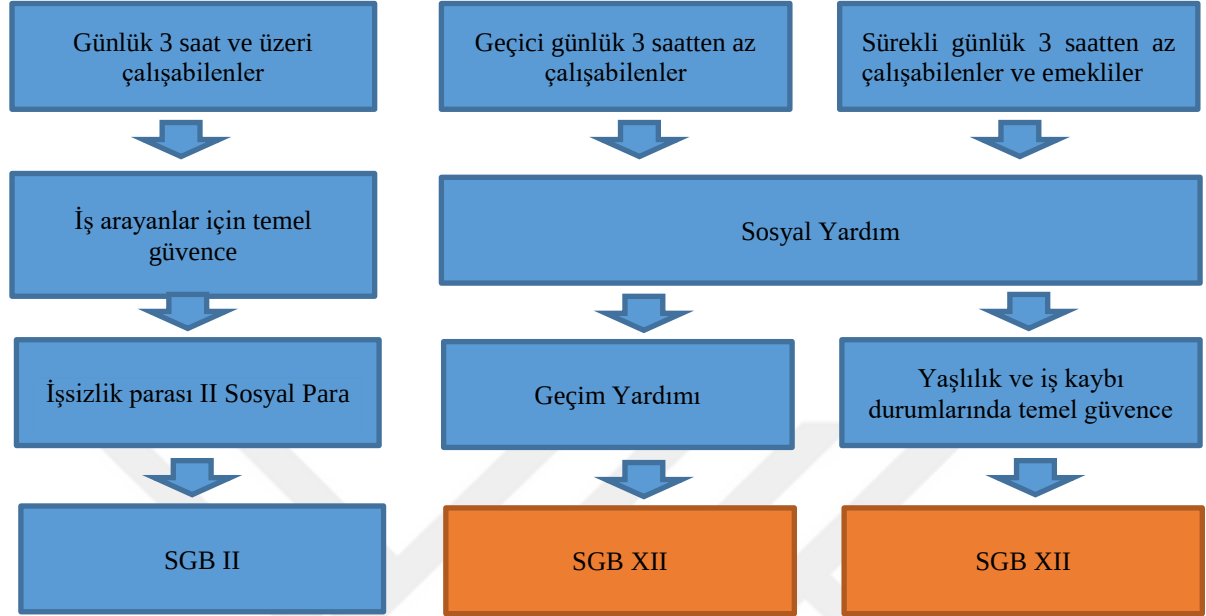
Sosyal yardım mevzuatı 2003 yılında köklü bir reforma tabi tutularak Sosyal Yasa’ya on ikinci (SGB XII) kitap olarak eklendi ve 1 Ocak 2005 itibarıyla yürürlüğe girdi. Bu bağlamda, kimlerin hangi Sosyal Kanun Kitabı (SGB) kapsamında sosyal yardım alacağı “çalışabilirlik” durumuna göre belirlenmektedir. SGB II kapsamında, 15-64 yaş arası çalışabilecek durumda olanlar “İşsizlik Parası II”, onlarla birlikte yaşayan çalışamayacak durumda olanlar ise “Sosyal Para” şeklinde sosyal yardımlar almaktadırlar. SGB XII kapsamında sosyal yardım alacaklar ise, yaşlılık ve geçici veya sürekli iş kaybına uğrayan kişilerdir.⁴⁸

⁴⁷ Schmitzky (2013), s. 28.

⁴⁸ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2017

Aşağıdaki Şekil 7’de yardıma muhtaçlık ve çalışabilirlik durumlarında sosyal yardım hizmetlerinin düzenlenişi sunulmaktadır.

Şekil 7 Yardıma Muhtaçlık ve Çalışabilirlik Durumlarında Sosyal Yardım Hizmetleri

Kaynak: Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, <http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf>

Şekil 7’den de görüldüğü üzere şayet kişi günlük üç (3) saat ve üzerinde çalışabilecek durumdaysa SGB II kapsamında, değilse SGB XII kapsamında sosyal yardım alacaktır.

Konumuz sosyal yardımlar olduğu için, SGB II’ye kısmen değinirken asıl SGB XII kapsamında yürütülen çalışmalara detaylı değinilecektir.

1.2. Sosyal Yardımların Sosyal Kanun Kitabı XII (SGB XII) Kapsamında İncelenmesi

SGB XII’de sosyal yardımın amacı (Mad. 1/1), “hak sahiplerine insan onuruna yaraşır bir hayat idame etme imkânı sağlamaktır.” Sosyal yardım, bireylerin kazanç ve servetinin yetersiz olduğu durumlarda, toplumsal açıdan kabul edilebilir seviyede bir hayat sürme imkânı sağlayan insan onuruna yaraşır minimum koşulları sağlamaktadır. Yoksulluk, bakıma muhtaçlık, engellilik veya bireyin aşmada sorun yaşadığı problemler karşısında bireylerin yaşama tutunmaları ve kendi kendilerine problemleri aşacak yeterliliğe ulaşmalarını sağlamak için bireyin ihtiyaç duyduğu desteği sağlamaktadır.

Sosyal yardımın ana amacı, bireylerin sorunları kendi güçleriyle aşabilecek düzeye gelmeleri ve hayatını yardıma muhtaç olmadan idame ettirebilmelerini sağlamaktır. Bu bağlamda, bireyler bu amaca ulaşmak için gayret sarf etmeli ve yardım kuruluşlarıyla eşgüdümlü olarak hareket etmelidir.

Sosyal yardım mevzuatına göre yapılan yardımların ana koşulları şunlardır:⁴⁹

- Sosyal yardımlar, bireylerin muhtaçlık durumları, talepleri ve yeterlilikleri göz önünde bulundurularak ihtiyaca göre tasarlanmaktadır (SGB XII, Madde 9).
- Sosyal yardım, diğer koruma mekanizmalarına başvurulduktan sonra veya başvurma imkânı bulunmadığı durumlarda devreye girmektedir. Söz gelimi, bakıma muhtaçlık durumunda kişinin veya kişiye bakmakla yükümlü kişilerin maddi durumu sosyal yardımı gerektirmeyecek düzeydeyse yardım yapılmamaktadır (SGB XII, Madde 2).
- Sosyal yardım talep esaslı değil, yardıma muhtaçlık koşullarının olduğu bilgisinin edinilmesi durumunda resen başlamaktadır. Fakat 4. bölümdeki yaşlılık ve maluliyete ilişkin temel güvence ödemeleri istisna olarak değerlendirilmektedir (SGB XII, Madde 41 ile bağlantılı olarak Madde 18).
- Sunulan destekler, aynı yardım, nakdi yardım ve hizmet yardımı olarak sunulmaktadır. İlke olarak nakdi yardımlar aynı yardımlara göre önceliklidir (SGB XII, Madde 10). Destek hizmetleri ekonomik desteklerden ibaret değildir. Bunun yanı sıra danışmanlık yapma, aktiveleştirme ve bireyin bağımsız olarak yaşamını sürdürebilecek diğer hizmet kanallarının da kullanımına başvurulmaktadır (SGB XII, Madde 11).
- Farklı tasarımlarda ayakta destek yatılı desteğe göre öncelenmektedir. Yatılı desteğe, ayakta desteğin mümkün olmadığı veya yüksek gider gerektirdiği durumlarda başvurulmaktadır. SGB XII'ye göre (Mad. 39) hamile olma, engelli olma veya bakıma muhtaç olma durumları bu ilkelerin dışında tutulmaktadır.
- Bireysel danışmanlık, rehberlik, diğer hizmet kanallarıyla bağlantı kurma gibi sosyal destek yöntemleriyle bireyin kendi yeterlilikleriyle hayatını sürdürmesine olanak tanınmaktadır. SGB XII'ye göre (Mad. 2/2) bu yasa çerçevesinde sunulan destek hizmetleri, kişiye bakmakla sorumlu olan ve diğer yardım kurumlarının sorumluluklarını askıya almamaktadır. Diğer bir anlatımla, SGB XII'de öngörülen bir hizmetin diğer kuruluşlarla benzerlik göstermesi, diğerlerinin yükümlülüklerini askıya almamaktadır.

SGB XII'nin 2. maddesinin 2. fıkrasına göre bu kitap kapsamında yapılan yardımlar, bakmakla yükümlü olanlar ile diğer sosyal yardım kurumlarının yükümlülüklerini etkilememektedir. Açık bir ifadeyle, bu kitap kapsamında aynı konuda yardım öngörülmesi, diğer yükümlülük sahiplerinin yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır.

SGB XII kapsamında sosyal yardım yapacak kurumlar 3. maddede belirtilmiştir. Bu maddeye göre sosyal yardımlar, kaymakamlıklar (şehir dışındaki kırsal bölgelerden sorumludurlar) ve bağımsız şehirler (şehir merkezlerinden sorumludurlar) gibi yerel

⁴⁹ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s.189

yönetim birimleri ile eyaletler tarafından belirlenen Valilik ve Yüksek Belediyeler Birliği gibi yerel yönetimler üstü kurumlar tarafından yapılacaktır.

SGB XII'nin 7. maddesinde belirtildiği gibi eyaletteki en yüksek sosyal makam, sosyal yardım kurumları arasında tecrübelerin paylaşımı, hizmet yardımları araçlarının gelişimi ve sürdürülmesi, yardımların amaca yönelik yapılması, denetlenmesi ve kalite güvencesinin teşvik edilmesi konularını sağlamak konularında yükümlüdür.

Almanya tüm sosyal, toplumsal, siyasal toplulukların katılımını sağlamayı ve bu bağlamda devlet kurum ve kuruluşlarına büyük miktarda bütçe ayrılmasını hedefine almıştır. Hükümet dışı organizasyonlar da kamu kurumlarının dışında sosyal yardım hizmetleri sunmaktadır. Bunlar yardım maksatlı kuruluşlar, kiliseler ve dinî kuruluşlardır.⁵⁰

SGB XII (Mad. 5) sosyal destek hizmetlerinde yukarıda zikredilen diğer sosyal yardım kuruluşlarıyla eşgüdüm içerisinde çalışmayı öngörmektedir. Bu eşgüdüm, aynı anda hem diğer kuruluşların hem de kamusal yardımların yapılmasını önlemektedir. Ancak, bireye kamusal anlamda sosyal destek sunma yükümlülüğü her zaman vardır.

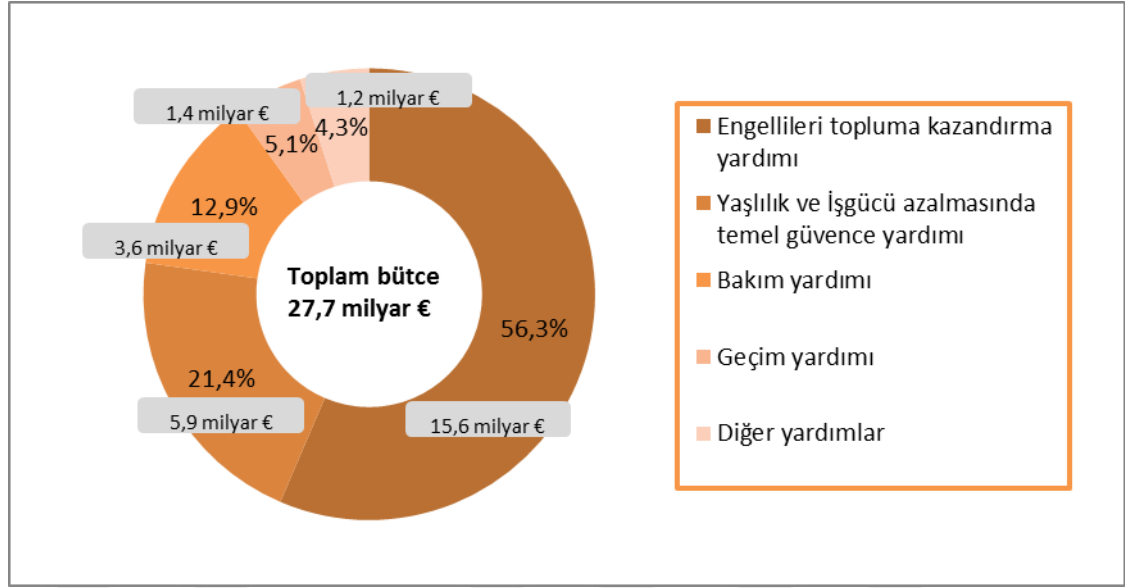
Federal Almanya, bireyin kendi başına aşamadığı mağduriyetleri, mağduriyetin müsebbibine bakmaksızın, sosyal yardımın tek koşulu olarak değerlendirmektedir. Mülteci ve yabancı pozisyonundaki ikameti olmayan kişilere ise, Federal Mülteciler Yardım Yasası çerçevesinde hizmet sunulmaktadır.

SGB XII'de (Mad. 98) yardımların hangi kurumlar marifetiyle yerine getirileceği belirtilmektedir. Söz konusu maddeye göre yardımlar kişilerin ikametgâhından öte yaşadığı bölge esas alınarak en yakın kuruluş tarafından yerine getirilmektedir. Buna ek olarak, yaşlılıkta ve iş gücü yitimi durumlarında temel güvence çerçevesinde verilen desteklerde vatandaşın yerleşim yerindeki kurum sorumlu olmaktadır.

Sosyal yardımın başlıca ilkelerinden bir diğeri de SGB XII'nin 15. maddesinde ifade edilmiştir. Söz konusu madde, bireyi risk altına sokan muhtaçlık durumunun engellenmesinin imkân dahilinde olduğu pozisyonlarda sosyal yardım ivedi olarak önleyici hizmet biçiminde hayata geçirilmektedir. Buna ek olarak, sosyal yardım desteği bireyin tam olarak güçlendirilmesi maksadıyla aciliyetin ortadan kalkmasını müteakiben de devam etmektedir.

⁵⁰ Schmitzky (2013), s.23-26

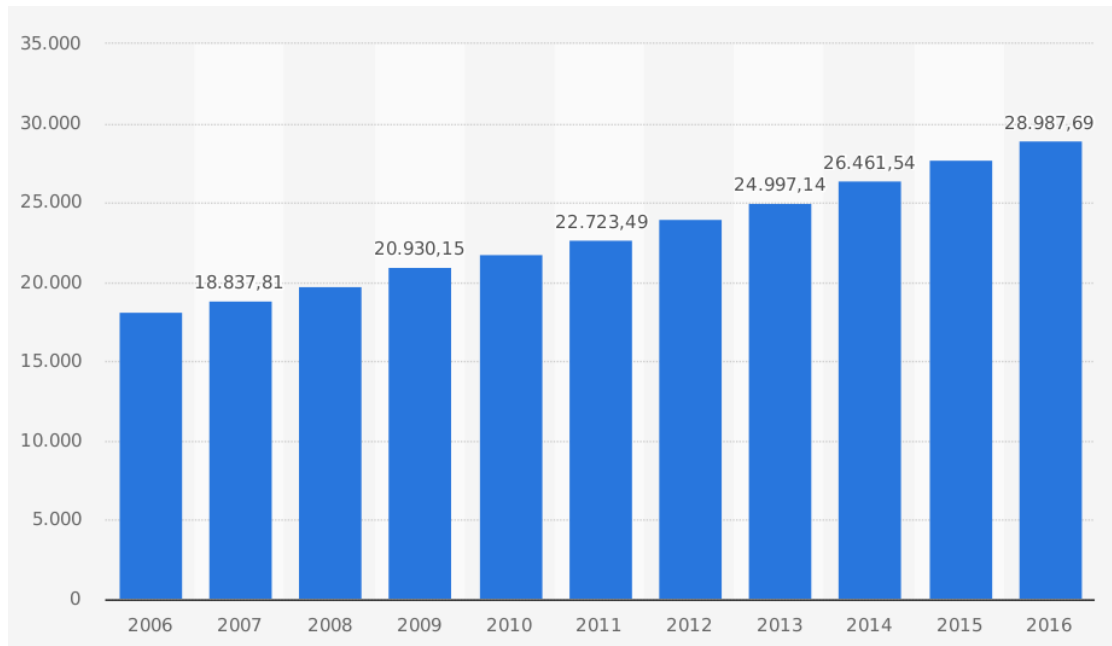
Grafik 3 2015 Yılında SGB XII Kapsamında Yapılan Sosyal Yardımların Dağılımı

Kaynak: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Sozialhilfe/Sozialhilfe.html> (25.11.2016)

SGB XII kapsamında 2015 yılında yardımların %56'sı engelli kişilerin topluma kazandırılmasına yönelik değerlendirilirken, %21'lik kısmı yaşlılıkta ve iş gücü azalması durumunda temel güvence yardımları için kullanılmıştır. Bakım yardımlarının toplam harcamalar içindeki payı %14 olurken, geçim yardımının payı %5 olmuştur. Özel sosyal güçlüklerin aşılmasına yönelik yardımlar, sağlık yardımları ve diğer durumlarda yapılan yardımlar ise toplam harcamaların %4'lük bölümünü oluşturmuştur. 2015 yılında 883 bin ihtiyaç sahibi bu yardımlardan yararlanmıştır.

Grafik 4 2006-2016 Yılları Arasında SGB XII Kapsamında Yapılan Harcamalar

Kaynak: <https://de.statista.com/graphic/5/165616/ausgaben-fuer-sozialhilfe-in-deutschland-seit-2005.jpg> (25.11.2017)

Grafikten de anlaşıldığı gibi, Federal Almanya’da SGB XII kapsamında yapılan sosyal yardım harcamaları bir önceki yıla göre artış göstermektedir. Bu harcamaların miktarı 2007 yılında 18,7 milyar Avro iken, 2016 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %64,4 oranında artarak 29,0 milyar Avro olmuştur.

1.2.1. Geçim yardımı

Geçim Yardımı, kendi olanaklarıyla geçimini sağlayamayan ya sağlamakta zorlanan vatandaşlara verilmektedir. Bu yardımlardan istifade edenler çoğunlukla bir aileye sahip kişilerdir. Ailenin bakmakla yükümlü olduğu çocuklar ve ebeveynler hane halkı olarak değerlendirilmektedir.⁵¹

SGB XII’ye göre (Mad. 27) giyim, ev eşyası, gıda, barınma, aydınlanma, ısınma ve günlük yaşam giderleri geçim yardımı kapsamında değerlendirilmektedir. Eğitim giderleri ödenekleri de geçim yardımıyla eş zamanlı olarak başvuruyu müteakiben ödenmektedir. Geçim yardımı, bireyin yalnızca temel veya fiziksel ihtiyaçlarını gidermeye değil, aynı zamanda sosyalleşme ve topluma katılma ihtiyacını giderecek şekilde makul düzeyde olmak koşuluyla günlük yaşam giderlerini de içermektedir.

Geçim yardımı, bireyin ihtiyaçları ve sahip olduğu maddi yeterlilikler belirlendikten sonra nakit desteği öncelenerek yapılmaktadır. Geçim yardımı için hak sahibi olmanın şartları şunlardır.

Sosyal yardımın, “Geçimi Sağlamak Üzere Yardım” ve “Özel Durumlarda Yardım” biçimindeki tasnifi 01.01.2011 tarihinden itibaren değiştirilerek, yerine hane halkı sayısı ve ihtiyaçları göz önüne alınarak şekillenen “Olağan Gereksinim Kademeleri” (Regelbedarfsstufen-RGS) şekliyle hayata geçirilmiştir.

Olağan ihtiyaç sevipleri esas alınarak belirlenen standart geçim yardımlarıyla bir defalık verilen yardımlar götürü usulü verilmektedir. Bunun haricindeki yardımlar harcama miktarlarına göre verilmektedir.

Tespit edilen yeni ölçütlerle başta çocuk ve yetişkinler olmak üzere tüm bireyler için insan onuruna yaraşır bir geçim yardımı teminat altına alınmıştır. Buna ek olarak, tespit edilen yeni miktarlar öğrencilerin sosyal katılımını da içerecek şekilde belirlenmiştir. Bu sebeple, ihtiyaç miktarları olağan ihtiyaç miktarından ayrı değerlendirilmekte ve miktarlar çocuk ve gençlerin sosyal ve kültürel faaliyetlerle topluma katılımı öncelenmektedir.

Makul seviyedeki kira yardımları da geçim yardımları içerisinde değerlendirilmektedir. Ancak kişinin başka yere taşınmasının mümkün olmadığı veya özel koşulların varlığı durumunda yüksek kiralar da ödenebilmektedir. Kira ödemeleri düzenli olarak en fazla 6 ay yapılmaktadır.⁵²

Hastalık, yaşlılık ve bakım sigortası primleri de geçim yardımına dahil edilmektedir. Buna ek olarak geçim yardımı bünyesinde tek sefere özel verilen yardımlar, sadece

⁵¹ Schmitzky (2013), s. 37

⁵² Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2017, s. 191-194

yardımdan yararlananlara değil, yardımdan yararlanmadığı müddetçe geçiminde zorlanan kişilere de verilmektedir. Bunun dışında evsiz kalma riskiyle karşı karşıya kalan bireylerin de kira borçları ödenebilmektedir.⁵³

İlke olarak Almanya dışında yaşayanların sosyal yardımlardan yararlanmaları mümkün değildir. Ancak, özel ve ivedi durumlarda veya kişilerin dönme imkânlarının olmadığı durumlarda onlar da bu haktan yararlandırılmaktadır.

1.2.2. Yaşlılıkta ve işgücü azalması durumunda temel güvence

Yaşlılık veya iş gücü yetiminde temel güvence çerçevesinde verilen yardımlar yaş sınırına ulaşan veya 18 yaşından büyük bireylerin devamlı iş gücü yitimine maruz kalmaları sebebiyle hayatlarını çalışarak idame ettiremeyeceği kesinleşen bireylere verilmektedir. Bu yardımlardan yararlanmak için geçim yardımı dışında olarak başvuru talebinde bulunulması gerekmektedir. Bu yardımlar, bir önceki başlıkta belirtilen, bir kurumda yatılı olarak kalmayanlara geçim yardımı kapsamında yapılan yardımlarla aynı miktarda yapılmaktadır. Bu yardım hak sahiplerine her sene yenilenmesi koşuluyla bir senelik olarak verilmektedir.

Yardım miktarı tespit edilirken kendisi ve birlikte yaşadığı eşi veya partnerinin maddi varlıkları ve emekli maaşları göz önünde bulundurularak hesaplanmaktadır. Fakat, senelik geliri 100.000 Avro'dan az olan hak sahiplerinin, çocukları veya anne babasından aldıkları nafakaları, yardım seviyesi belirlenirken göz önünde bulundurulmamaktadır. Ayrıca, yardım alan kişiye kalan miras v akrabalarının yanında kalıyorsa akrabalarının gelirleri de yardım hesaplamasında değerlendirilmemektedir.⁵⁴

1.2.3. Sağlık yardımları

Sağlık yardımları çerçevesinde verilen yardımlar hastalık sigortası ile benzerdir. Bundan dolayı, hastalık sigortası olmayan ancak sosyal yardım alan kişiler, kanuni hastalık sigortasına sahip kişilere benzer haklardan istifade etmektedirler. Hastalık sigortası olmayıp da sosyal yardımdan yararlanan bireyler, sağlık hizmetleri aldıklarında daha önceden Sosyal Yardım Kurumu kapsamında seçtiği hastalık kasalarına bağlı olarak harcamalarını tazmin etmektedir. Özetle, sosyal yardım alan bireyler sağlık sigortası varmışçasına benzer bir hizmet almakta ve benzer ödemelerden yararlanmaktadırlar.⁵⁵

1.2.4. Engelli kişilerin topluma kazandırılması yardımları

Federal Almanya Anayasası'nda (Mad. 3/3) bireylerin engelliliği sebebiyle dezavantajlı duruma ve ayrımcı tutuma maruz kalmaması gerektiği ifade edilmektedir. Bu nedenle engelli bireyler için Kanun Kitabı IX'da bireylerin sosyal katılımını ve rehabilitasyonunu içeren çeşitli mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır. Bu düzenlemelerin hedefi, bireyin engelliliğinden dolayı sosyal yaşamdan ve iş yaşamından uzaklaşmamasıdır.

⁵³ Schmitzky (2013), s. 46

⁵⁴ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s. 193

⁵⁵ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s. 194

Sosyal Kanun Kitabı IX (Mad. 2/1) uyarınca, bireyin zihinsel, ruhsal veya fiziksel yeterliliği 6 ayı aşacak bir biçimde toplumsal katılımı önleyecek şekilde farklılık gösteriyorsa, birey engelli olarak kabul edilmektedir. Bireyin sağlık durumunun giderek kötüleştiği müşahade ediliyorsa engellilik riskiyle yüz yüze olduğu kabul edilmektedir ancak, engellilik olarak değerlendirilmemektedir. Kanun, altı aydan kısa süreli sağlık problemlerini engellilik olarak kabul etmemektedir. Yasada bireyin engelli olarak kabul edilmesi için engellilik seviyesi minimum %20 olmak zorundadır ve %50 ile yukarı olanlar ağır engelli olarak değerlendirilmektedir.⁵⁶

Engelli Kişilerin Topluma Kazandırılması Yardımları, engelli bireylerin topluma katılımını hedefleyen koruyucu-önleyici tedbirler kapsamındadır. Ruhsal, bedensel veya zihinsel olarak engelli veya engelli olma riskiyle yüz yüze olan tüm bireyler bu yardım çerçevesine dahil edilmektedir. Yardımlarla bireylerin engellilik düzeylerinin azaltılması, artmasının önlenmesi ve topluma katılımının sağlanması hedeflenmektedir.

Bu yardımlar kapsamında, hak sahiplerine okul öncesi eğitim, zorunlu eğitim, meslek eğitimi, yükseköğrenim ve iş hayatına katılım için gerekli yardımlar sağlamaktadır.⁵⁷ Bu yardımlar kapsamında engelli bireylerin yeterlilikleri ölçüsünde meslek atölyeler oluşturularak, emek üretebilecekleri fırsatlar oluşturulmakta ve bu bağlamda bireylerin normal yaşama adapte olmaları sağlanmaktadır. Bir yandan topluma uyumları sağlanmakta, öteki taraftan topluma faydalı olmaları hedeflenmektedir.

Buna ek olarak kuruluş bakımında veya koruyucu aile yanında olan engelle bireyler de bu yardımlardan istifade edebilmektedir. Engelli bireylere sunulan bu yardımlar, hayat boyu devam edecek kadar uzun olabilmektedir. Bu sebeple, yardımların miktarı belirlenirken, sosyal yardım çerçevesinde yapılan diğer yardımlara göre daha yüksek bir gelir üst sınırı gözetilmektedir. Bu bağlamda, engelli bireylere yapılan yardımlar, sosyal yardım kalemleri içerisindeki en geniş paya sahiptir.⁵⁸ Burada , hak sahibi hizmetin yerini ve şeklini belirleme özgürlüğüne sahiptir.⁵⁹

Geçimi sağlayan ve diğer tamamlayıcı mali yardımlar

Rehabilitasyon için alınan tıbbi tedbirler sırasında geçimin sağlanması ile ilgili kuruma göre genelde ya hastalık parası, yardım alanlar için hastalık parası, kaza parası ya da geçiş dönemi parası ödenir. Hastalık parası, prim hesabında esas alınan çalışma ücretlerin ve gelirlerin %70'ine tekabül eder. Ama net çalışma ücretinin %90'ını aşmaması gerekir. Emeklilik sigortasında hastalık parası yerine geçiş dönemi parası ödenir. Bu paranın miktarı ailevi duruma göre son net gelirin %75 – %68'i arasındadır. Ailevi görevleri olan sigortalılara daha fazlası ödenir.

Çalışanlar iş yaşamına kademeli olarak dönüş süresi zarfından çalışamayacak durumda olarak kabul edilir ve hastalık parası veya geçim süreci parası alırlar.

⁵⁶ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s. 194

⁵⁷ Jäger/Thomé (2008), s. 69

⁵⁸ Schmitzky (2013), s. 62

⁵⁹ http://www.budget.bmas.de/MarktplatzPB/DE/StdS/Home/stds_node.html, (18.10.2016)

İş hayatına katılım için genelde aynı miktarda bir geçiş dönemi parası verilir. Federal İş Ajansı yetkili ise, işsizlik sigortasında belirli bir sigortalı süre belgelendiği takdirde, geçim ya da geçiş dönemi parası öder. Federal İş Ajansı ayrıca engelli gençler ve genç yetişkinlerin ilk meslek eğitimi çerçevesinde belirli koşullar altında bir eğitim parası da verir. Çalışabilen ve yardıma muhtaç engelli insanlara SGB II Kitabı'na göre geçimlerini temin edebilmeleri için ödeme yapılır.⁶⁰

Ağır engelli insanlar için özel düzenlemeler

Engellilik derecesi %50 ve yukarısında tespit edilen kişiler, iş yaşamlarında özel tedbirlerle korunurlar. Bu özel tedbirler, işten kovulma durumlarında daha etkilidir. Buna ek olarak engelli bireylere genelde 5 güne tekabül eden ek ücretli izinler verilmektedir.

Yirmi üzeri işçi istihdam eden kamu kurumları ve özel şirketler, istihdamlarının %5'i oranında ağır engelli birey istihdam etme mecburiyetindedir. Federal Almanya kamu kuruluşlarında %6 oranında ağır engelli birey çalıştırma zorunluğu bulunmaktadır.

Ağır engelli bireylerin bunlara ek olarak, farklı sağlık problemleri şartlarının varlığı durumunda başka imkânları da bulunmaktadır. Bunlar şöyledir:

- Vergi indirimleri
- Toplu taşıma araçlarını ücretsiz kullanım
- Motorlu taşıtlar vergisinde ayrıcalık
- Park yeri imtiyazı
- Radyo televizyon aidatında indirim.

Ağır engelli kimlik belgesi

Şartları sağlayan engelliler müracaatla engelli kimlik kartına sahip olmaktadır. Bu kart engelliliği ispatladığı gibi, yasaların verdiği haklardan yararlanma imkânını da sağlamaktadır.

Yakın mesafe ulaştırmasında ücretsiz yolculuk

Engelinden dolayı birey hareket gücünden yoksunsa yerel ulaştırmadan bedelsiz olarak yararlanır.

1.2.5. Bakım yardımları (Pflegegeld)

Almanya'da Bakım Sigortası 1990'lı yıllarda bireylerin bakım ihtiyacı içinde olduğu süreçlerde ekonomik olarak sıkıntıya düşmesi durumunda yararlanabilmeleri için sosyal güvenlik kurumunun bir dairesi olarak faaliyete geçmiştir.

Bireylerin yaşlılık, engellilik ya da hastalık durumlarında sunulan sosyal yardım bir lütuf değil, bireylerin sırf vatandaş oldukları için sahip oldukları bir hak olarak değerlendirilmektedir. Hayatın olağan akışı içerisinde yer alan fiziksel hareketlerde, akıl veya ruhsal yeterliliğinde sorun olan ve bu sorun sebebiyle en az altı ay boyunca ve

⁶⁰ Sozialsicherung 2015, s. 69

önemli düzeyde sorun yaşayan bireyler bakıma muhtaç bireyler olarak değerlendirilmektedir.

Yardım, bireyleri yaşamın rutin ihtiyaçlarını kısmen veya bütünüyle karşılama veya bireyleri denetleme, izleme ve onlara rehberlik yapma şeklinde olabilmektedir. Ancak, yardımda ana hedef bireyin güçlendirilerek kendi ihtiyaçlarını görmesini ve bağımsız bir şekilde yaşamasını sağlamaktadır.⁶¹

SGB XI'de olduğu gibi Sosyal Yasa'nın Onikinci Kitabı'nda da (SGB XII) 1 Ocak 2017 itibariyle maddi açıdan muhtaç olanların ihtiyaçlarını gelecekte de uygun bir şekilde karşılama amacıyla bakım muhtaciyeti şeklinde yeni bir kavram geliştirilmiştir.

Yeni, bakım muhtaciyeti kavramı ile, bağımsız hareket edebilme kabiliyetinin ve genel becerilerin sağlık nedenlerinden ötürü kısıtlanma derecesi beş bakım derecesine göre yapılan değerlendirmenin ölçütü olmuştur.

Bakıma muhtaç olanlar yardıma muhtaçlık kapsamına göre üç bakım sınıfından birine (I, II veya III) ayrılırlar. Bunun ötesinde bakım sınıfı 0 şeklinde bir ayırım da vardır. Bakım sınıfına göre yardım kapsamı da değişir. Olağanüstü yüksek bir bakım gereksiniminde bakım sınıfı III kategorisinde acil durum vakası da söz konusu olabilir.

Bakım sınıfı 0

Bunama (demans) durumuna bağlı olarak becerilerinde rahatsızlık sahibi, zihinsel engelli ya da psikolojik rahatsızlıklarda her yaş grubundan insan, temel bakım ve ev işlerindeki ihtiyaçları açısından henüz bakım sınıfı I kategorisine girmeleri mümkün olmasa da günlük yetkinliklerinde önemli kısıtlamalarla karşı karşıya kalabilirler.

Bakım sınıfı I – önemli derecede muhtaçlık durumu

Temel bakım alanlarından (vücut bakımı, beslenme veya hareket) birinde ya da birkaçında en az iki iş için günde en az bir kez yardıma ihtiyaç olduğu zaman önemli derecede bakıma muhtaçlık tespit edilir. Ayrıca ev işlerinde haftada birkaç kez yardıma ihtiyaç duyulması gereklidir. Haftalık bakım zamanının günde en azından ortalama 90 dakika ve bunun 45 dakikadan fazlası temel bakım ihtiyacına ayrılmış olmalıdır.

Bakım sınıfı II - yardıma ağır muhtaçlık durumu

Her gün en az üç kez günün çeşitli saatlerinde temel bakım alanlarında (vücut bakımı, beslenme veya hareket) yardım gerekiyorsa ve ayrıca haftada birkaç kez ev işleri için yardıma ihtiyaç duyuluyorsa ağır yardım ihtiyacı tespit edilir. Haftalık bakım zamanının günde ortalama en azından üç (3) saate tekabül etmeli ve bunun en azından iki saati temel bakıma ayrılmış olmalıdır.

Bakım sınıfı III - yardıma en ağır muhtaçlık durumu

Bütün gün ve gece (günde 24 saat) olmak üzere her an yardım ihtiyacı bulunursa yardıma en ağır muhtaçlık durumu tespit edilir. Ayrıca bakıma muhtaç kişinin haftada birçok kez ev işleri için yardıma ihtiyacı olması gereklidir. Bakım için gerekli haftalık zamanın

⁶¹ Eckhardt, (2014)

günde ortalama en azından beş (5) saate tekabül etmesi ve bunun temel bakım (vücut bakımı, beslenme ya da hareket) için ayrılan zamanı en azından dört (4) saat olmalıdır.

Acil durum düzenlemesi

Bakım sınıfı III koşulları yerine getiriliyorsa ve olağanüstü yüksek bakım zahmeti söz konusu ise acil durum düzenlemesi hakkı doğar.

Bakım sigortasının diğer yardımları

- Bakım eşyası (örneğin hasta yatağı),
- Evin yapısında bakım ihtiyacının gerektirdiği şekilde önlemler alınması. Başka finansman imkânı yoksa önlem başına 4.000 Avro'ya kadar bir para ödenir. Bakım sınıfı 0 kategorisindeki ve günlük becerilerinde önemli kısıntılar olan sigortalılar da bu ödemeyi alabilirler. Eğer birden fazla bakıma muhtaç kişi veya günlük becerilerinde kalıcı kısıtlamaları olan kişi birlikte yaşıyorsa bu ek ödeme dört kere 4.000 Avro, yani en fazla 16.000 Avro tutarında olabilir.
- Aile üyeleri ve gönüllü bakıcılar için ücretsiz bakım kursu.

Evde bakım hizmeti verilen ortak ev sakinlerine yönelik zamlar

Bakıma muhtaç olan ve bakım parası, aynı bakım hizmetleri ve/veya ayrıca bakım veya destek sağlayan yardımlardan faydalanan kişiler evde bakım hizmetleri verilen bir grup insanla aynı evi paylaşıyorlarsa diğer yardımların yanı sıra ve başvuruları üzerine ayda 205 Avro tutarında götürü bir ev arkadaşlığı zammından faydalanırlar. 1 Ocak 2015 itibarıyla gündelik işlerinde becerileri önemli derecede kısıtlı olan ve “Bakım sınıfı 0” kategorisinde olan sigortalılar da ev arkadaşlığı zammı alırlar. Bunun için şu şartlar gereklidir:

- En azından iki ve en fazla on bir kişiyle birlikte yaşıyor olmaları, ev arkadaşlığının hane için ortak bir bakım hizmeti alabilme amacını taşıması ve aralarından en azından iki diğer kişinin daha bakıma muhtaç ya da gündelik becerilerinin önemli derecede kısıtlı olduğunun tespit edilmiş olması (Bakım sınıfı “0”)
- Aralarından birinin ortak ev sakinlerince bireysel bakım hizmetlerinden bağımsız olarak genel organizasyon, yönetim, bakım ya da birlikte yaşamı geliştiren işleri yapmak üzere görevlendirilmiş olması ve

Vekâleten bakım

Bakım hizmeti veren kişi tatile çıkmışsa ya da bir başka nedenden ötürü iş gelemeyecekse toplam altı haftaya ve 1.612 Avro tutarına kadar yerine başka birini tutma hakkı vardır.

1 Ocak 2015 itibarıyla, bu ödemeye ek olarak vekâleten bakım durumlarında kısa süreli bakım tutarının (takvim yılı başına 806 Avro'ya kadar) %50'si kadar olabilecek bir meblağ daha kullanılabilir. Vekâleten bakımda kullanılan yükseltilmiş meblağ kısa süreli bakım için öngörülmüş olan ödeme miktarında dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla vekâleten bakım için takvim yılı başına 2.418 Avro'ya kadar bir tutardan faydalanılabilmektedir.

Kısmen yatılı gündüz ve gece bakımı

Bakım Sınıfı I'de yardım tutarı 468 Avro'ya kadar, Bakım Sınıfı II'de 1.144 Avro'ya kadar ve Bakım Sınıfı III'te 1.612 Avro'ya kadardır. Kısmi yatılı bakım uygulamasında, bakıma muhtaç olan kişinin evi ile gündüz ya da gece bakım yeri arasındaki ulaşımı da sağlanır.

1 Ocak 2015 itibarıyla gündelik becerileri önemli derecede kısıtlı olup "Bakım sınıfı O" diye adlandırılan kategoriye giren sigortalılar da gündüz ve gece bakım hizmetlerinden ayda 231 Avro'ya kadar olan tutarda faydalanabilmektedirler. Ayrıca gündelik becerileri önemli derecede kısıtlı olan bakıma muhtaç kişilere yönelik yardım miktarları Bakım sınıfı I ve II'de yükseltilerek Bakım Sınıfı I'de ayda 689,- Avro'ya kadar, Bakım sınıfı II'de ayda 1.298,- Avro'ya kadar alınabilmektedir.

Kısa süreli bakım

Birçok bakıma muhtaç kişi, özellikle evde bakım esnasında oluşan zorlu dönemlerde ya da hastanede kaldıktan sonra bir geçiş süresi gibi, sadece belli bir süre için tam zamanlı yatılı bakıma ihtiyaç duyar. Bu kişiler için mevcut yatılı kurumlarda kısa süreli bakım imkânı vardır. Yardım miktarı takvim yılı başına dört haftaya kadar olmak üzere 1.612 Avro'ya kadardır. 1 Ocak 2015 itibarıyla "Bakım sınıfı 0" diye adlandırılan ve gündelik becerileri önemli derecede kısıtlı sigortalılar da kısa süreli bakım yardımlarından faydalanma hakkına sahiptir.

1 Ocak 2015 itibarıyla yardım tutarı üstüne vekâleten bakım bütçesinin henüz kullanılmamış olan kaynaklarından 1.612 Avro'ya kadarı eklenerek toplam 3.224 Avro'ya çıkartılabilir.

Ek bakım ve destek hizmetleri

1 Ocak 2015 itibarıyla ayakta aynı bakım yardımları için öngörölmüş olan bütçenin %40'ına kadarı eğer ayakta aynı yardımlar için tüketilmemişse, eyalet yasalarına göre resmî olarak tanınan erişimi kolay bakım ve destek imkânlarından faydalanmak için kullanılabilmektedir. Bu düzenleme sayesinde özellikle demans hastaları ve yakınları daha esnek ve kapsamlı olarak erişimi daha kolay bakım ve destek imkânlarından faydalanabilmektedir.

Bakım hizmetlerinde ağır engellilerin yanı sıra yaşlıların bakımları öne çıkmaktadır. Almanya'da yaşam şartlarının, yardım ve sağlık hizmetlerinin artması ile yaşlı insanların sayısı da sosyal tetiklemelere bağlı olarak aynı oranda artmaktadır. Ömrün uzaması sağlıklı olmayı garanti edememektedir. Yaşlılıkla birlikte demans gibi yaşlılığa bağlı hastalıklar da artmaktadır. Bu hastalar da ağır engelliler gibi bakıma muhtaçtırlar.

Birleşmiş milletler verilerinde, 1950 yılında 80 yaş üzeri insanların Alman toplumundaki oranı %1 iken, bugünlerde %5'i aşmıştır. Bu oranın 2025 yılında %7,4 ve 2050 yılında %13,2 olması beklenmektedir.⁶² Aynı raporda bugün 800 bin civarında olan 90 yaş üstü sayısı 2050 yılında 2,3 milyonu aşacaktır.

⁶² UN (2002), World Population Ageing, 1950-2050

Tablo 4 Almanya’da 80 Yaş Genel Popülasyonda Yetkinlik ve Bakım Durumu (%)

-	Bakıma muhtaç olmayan	Evde bakım	Huzurevinde
80 - 85	81,4	12,6	6,0
85 - 90	65,7	20,6	13,7
> 90	41,0	29,7	29,2

Kaynak: Lehr, (2013)

Tablo 5 Yaş Oranlarına Göre Demanslı Oranı

Yaş aralıkları	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	> 90
%	2,8	6,0	13,3	23,9	34,6	1,2

Kaynak: Lehr, (2013)

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi Almanya’da 90 yaş üzeri popülasyonda %59 oranında bakıma muhtaçlık görülmektedir. Bunların yarısı huzur evlerinde diğer yarısı evde bakım hizmeti almaktadır. 85-90 yaş aralığında bu oran %40’lara düşmektedir. Diğer tabloya göre yaş aralıklarına göre demans hastalığı oranı en fazla 80-90 arası görülmektedir. Bu yaş aralığındaki oran ortalama %30 dur.

2016 verilerine göre, Almanya’daki demanslı hastaların sayısı yaklaşık 1,6 milyon civarındadır.⁶³

1.2.6. Özel sosyal güçsüzlüklerin aşılmasına yönelik yardımlar

Ağır hayat şartları sebebiyle zorluk içinde kalan bireylere sunulan bu yardımlar, bireylerin zorlukları aşabilmesi için gereken bütün yardımları içermektedir. Alkol ve madde bağımlılığı, eski hükümlü olma, evsiz olma gibi ağır hayat şartları sebebiyle topluma katılımda zorluk çekilen dönemlerde, bireylere verilen yardım destekleriyle bireylerin topluma yeniden katılımı hedeflenmektedir. Bu destekler, diğer sosyal yardımlara benzer olarak bireyin sorunları aşmada kendi çabalarının yetersiz olduğu durumlarda verilmektedir.

1.2.7. Diğer durumlarda yapılan yardımlar

SGB XII’de yukarıda izah edilen durumlar dışında, ev geçiminin sürdürülebilmesi, görme engelliler için yardım, yaşlılık yardımı, cenaze giderlerinin karşılanması, bakıcının hasta veya izinde olduğu sürede yerine bakan kişiye ödenen ödenekler ve diğer durumlarda yapılan yardımlar da bulunmaktadır.⁶⁴

Ev İdaresinin Devamının Sağlanması Yardımı

Bu yardımlar, evin geçimden sorumlu bireylerin çeşitli hastalık, tedavi ve rehabilitasyon süresince evde bulunamadıklarında belirli koşullarda maksimum 6 ay olmak üzere

⁶³ <https://denken.de/infografik-demenz-2016/> (30.04.2018)

⁶⁴ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Sozialhilfe und Grundsicherung” , 2017 s.195-196

yapılmaktadır. Bu yardımla, hayatın içinde olan riskler karşısında aile bütünlüğünün zarar görmemesi ve bireylerin riskleri aşmada kolaylık görmeleri amaçlanmaktadır.⁶⁵

Yaşlılık Yardımı

Yaşlı kişilerin ileri yaş dönemlerinde karşılaştıkları problemleri bertaraf etmeyi veya bu problemlerin meydana gelmesini engellemeyi ve bu kişilerin toplumsal yaşama dahil olmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Bu yardım, yaşlı insanların durumlarına uygun bir konut temin etmek, o evin geçimini sağlamak, akrabaları ve sosyal çevresiyle irtibat kurmasını sağlamak, yasaların kendisine verdiği sosyal haklara dair bilgilendirmek veya kuruluş bakımından yararlandırmayı içermektedir.

Görme Engelliler Yardımı

Görme engellilere, bu yardım çerçevesinde kazanç ve mülkleri de değerlendirmeye tabi tutularak nakit ödeme yapılmaktadır. Böylece, kişilerin engellilik durumundan dolayı ortaya çıkan ek masraflarının giderilmesi hedeflenmektedir. Bu yardımlar, bireyin kazanç durumunun veya yararlanıyorsa aldığı diğer yardımların yetersiz olduğu durumlarda devreye girmektedir.

Cenaze Masraflarının Karşılanması Yardımı

Cenazesi olanlar, giderleri karşılayacak düzeyde kazançları olmadığı durumlarda bu yardımdan yararlandırılmaktadır.

1.3. İş Arayanlar İçin Temel Güvence Yardımları

Bu yardımlar, çalışabilecek durumda fakat ihtiyaç içinde olan bireylere verilmektedir. Bireylerin kendi hayatını kazanacak seviyeye gelmelerine yönelik kapsamlı bir yardımları içermektedir. Bu yardımların finansmanı vergilerle sağlanmaktadır.⁶⁶

SGB II çerçevesindeki yardımların çoğu temelde SGB XII çerçevesinde verilen yardımlara benzer nitelikte ve miktarlarda verilmektedir. 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren SGB II çerçevesinden bireylere sunulan hizmet yardımları, nakit yardımlar, “İşsizlik Parası II” ve “Sosyal Para” yardımları yapılmaktadır.

Bu yardımlarla öncelikle bireylerin geçimlerinin temel güvence kapsamında teminat altına alınması hedeflenmektedir. Temel güvenceden kastedilen şey, bireylerin insan onuruna yaraşır asgari bir düzeyde yaşam sürmelerini sağlayabilmektir.⁶⁷ Yardımlar sunulurken, bireylere temel güvence sağlanmasına ek olarak onların olabildiğince iş yaşamına katılmasını temin etmeye odaklanılmaktadır. Bu yardımlardan yararlanmak için geçmişte bir yerde çalışma, sigorta primi yatırmış olma vb. şartlar da yoktur.⁶⁸

İş aramasına rağmen iş bulamayan veya bir işte çalışmasına rağmen geliri geçimini karşılamayan kişiler, “İşsizlik Parası 2” olarak tanımlanan bu yardımlardan

⁶⁵ Schmitzky (2013), s. 65

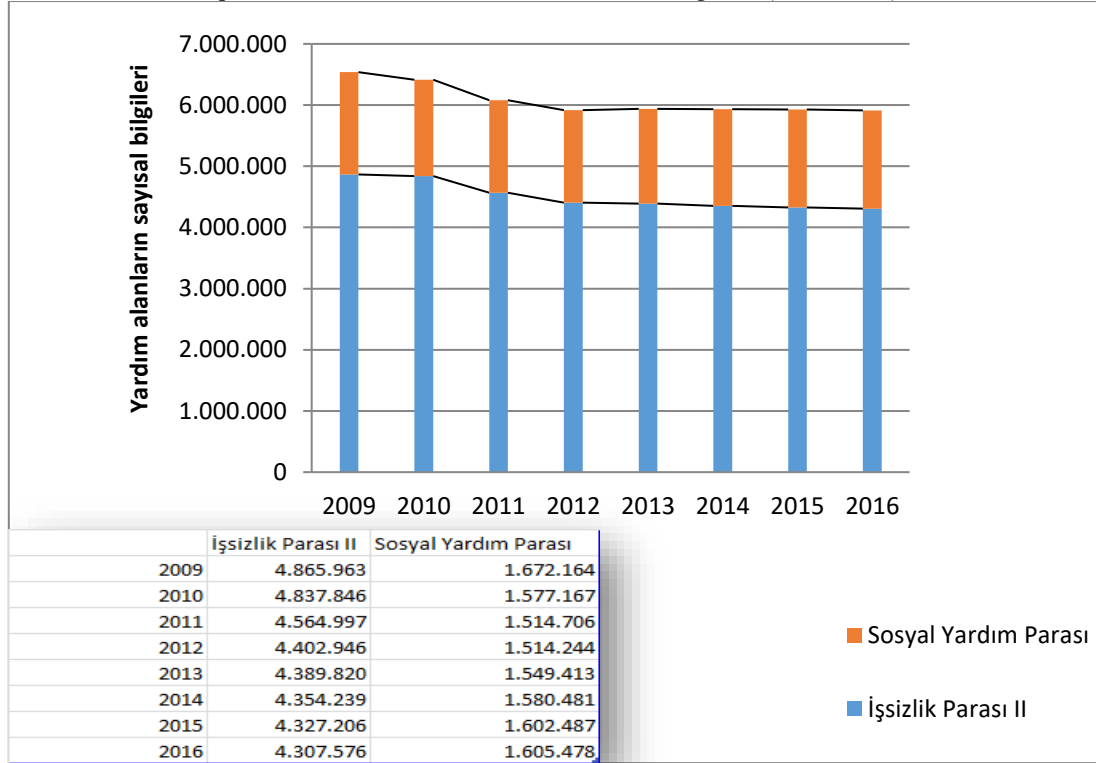
⁶⁶ Soziale Sicherung im Überblick”, 2017, s. 50

⁶⁷ Bundesagentur für Arbeit, “SGB II Grundsicherung Für Arbeitsuchende Arbeitslosengeld II / Sozialgeld”, Variograph Druck-& Vertriebs GmH, Nisan 2012, s. 9 <http://www.arbeitsagentur.de/web/wcm/idc/groups/public/documents/webdatei/mdaw/mtaw/~edisp/l6019022dstbai397319.pdf>, (08.09.2016)

⁶⁸ Bundesagentur für Arbeit, April 2012, s. 9

yararlanmaktadır. Buna ek olarak, İşsizlik Parası II'den yararlanan kişiyle beraber, bu kişinin gelirine bağlı olan kişilere “Sosyal Para” adı altında yardım parası verilmektedir.⁶⁹

Grafik 5 SGB II Kapsamında Yardım Alanların Yıllara Göre Dağılımı (2009-2016)

Kaynak: Federal İş Ajansı, <http://de.statista.com/graphic/2/242062/leistungsempfaenger-von-arbeitslosengeld-ii-und-sozialgeld.jpg> (27.10.2016)

Tabloyu incelediğimizde, SGB II kapsamında yardım alanların sayısının 2009 yılından itibaren düşüşe geçtiği görülmektedir. Tablodan da görüleceği üzere 2009 yılında 4.865.963 olan İşsizlik Parası II yararlananlarının sayısı daha sonraki yıllarda düşüş trendine girmiş ve 2016 yılında bu sayı 4.327.576'ya inmiştir. Aynı durumun Sosyal Para yardımı alanlar için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal Para yardımı alanların sayısı 2009 yılında 1.622.164 iken, 2016 yılında 1.605.478 olmuştur.

İş arayanlar için temel güvence yardımları ile amaçlanan, istihdam edilebilir ve yardıma muhtaç olanlar ile kendileriyle birlikte aynı evde yaşayanların kendi sorumluluklarının bilincinde olmalarına destek sağlamak ve geçimlerini kendi imkânları ile sağlayabilmelerine katkıda bulunmaktır. Bu yardımlar, istihdam edilebilir olanların bir işe başlamaları için gerekli koşulları sağlanmakta ve geçimlerini başka türlü sağlayamamaları durumunda ise, onlara bir güvence sunmaktadır. Çalışabilecek durumdaki hak sahiplerinin bir işe girmelerini sağlamak için sunulan yardımlar, mağdurların hızlı bir şekilde ve kendilerine en uygun işe başlayabilmeleri amacıyla yapılır.

Çalışabilecek kişilere iş arayanlar için temel güvence yardımları kapsamında; danışma, aracılık ve uyum hizmetleri tek elden sunulmaktadır. Bu kişilere kamu yolu ile teşvik

⁶⁹ “Soziale Sicherung im Überblick”, 2017, s. 50-52

edilen istihdama dair bir programa katılma imkânları da tanınmaktadır. Bu yardımlar kapsamında, kişiye özel danışmanlık hizmetleri verilerek, bu kişilerin aktif iş hayatına dönüşüne yönelik olarak, kişiye özel hizmetlerin daha etkin ve kapsamlı olması sağlanmaktadır. İş arayanlarla birlikte, iş hayatına giriş için hangi ortak çabaların gösterileceği ile ilgili bağlayıcı adımları belirleyen ve kişi ile ailesinin özel durumlarını da göz önünde bulunduran bir anlaşma yapılmaktadır. Buradaki amaç, İşsizlik Parası II yardımlarının kamu kaynakları ile yani ödenen vergilerle finanse edilmesi nedeniyle, yardımları alan kişiler için bir taraftan uyum teşviklerinin en iyi şekilde yapılması, diğer taraftan iş arayanların kendilerinin inisiyatif kullanmaları ve iş aramaya etkin katkıda bulunmaları hususunda toplumda oluşan hassasiyetin de göz önünde bulundurulmasıdır. Bu yardımları alan çalışabilir durumdaki kişilerden, devlet yardımlarına bağımlılıklarına, dolayısıyla topluma neden oldukları maddi yüke bir an önce son vermek için ellerinden geleni yapmaları beklenmektedir.

İş arayanlar için temel güvence yardımlarında muhatap, ödemeleri ve yardımları yapan kurum olan yerel İş Merkezi'dir (Jobcenter). İş merkezleri, iş ajansları ile belediyelerin SGB II kapsamında verilen yardım ve hizmetleri kendi sorumluluk çerçevesinde birlikte çalışarak yerine getirdikleri merkezleridir. İş ajansları geçim güvencesi yardımları ile iş hayatına giriş yardımlarından sorumlu iken, belediyeler barınma ve ısınma için gerekli yardımlar ile evin ilk olarak donatılması gibi bir defaya mahsus yardımlardan sorumludurlar. Ayrıca belediyeler, eğitim ve katılım için ilaveten sunulan yardımlar ile iş hayatına giriş için borçlu olanlara, madde bağımlılarına sağlanan ve çocuklara bakım için sunulan diğer önemli yardımlardan da sorumludurlar. Bununla birlikte, kaymakamlık (şehir dışındaki kırsal bölgelerden sorumludurlar) ve bağımsız şehirler (şehir merkezlerinden sorumludurlar) gibi bazı yerel yönetim birimleri bu yardımlardan tek başlarına sorumludurlar.⁷⁰

İş arayanlar için temel güvence yardımları bağlamında başvuru yapılması şarttır. Başvuru yazılı olarak, telefonla veya şahsen yapılabilir. Başvurular ikamet edilen yerin yetkili İş Merkezi'ne yapılmaktadır. Verilen dilekçe ihtiyaç birliğinde yaşayan diğer kişiler için de verilmiş sayılır.

İhtiyaç Birliği: SGB II kapsamında yapılan yardımlarda "İhtiyaç Birliği" göz önünde bulundurulmaktadır. Genel anlamıyla aynı evde yaşayan ve evin geçimini birlikte sağlayan kişilerin oluşturduğu birliğe "İhtiyaç Birliği" denir. SGB II kapsamında yardımlar belirlenirken ihtiyaç birliğindeki kişilerin gelirleri bu birlikteki herkes için göz önünde bulundurulur bir dengeleme sağlanmaktadır.

Anne ve baba çalışabilecek durumda değilse; en az bir tane çocuk çalışabilecek durumda ve 25 yaşını doldurmamış ve bekâr olan çocukları ile birlikte yaşıyorlarsa; bir ihtiyaç birliği meydana getirmektedirler.

⁷⁰ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Sozialhilfe und Grundsicherung", 2010, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 36, www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a430-grundsicherung-fuer-arbeitsuchende-sgb-ii.pdf, (09.09.2016)

Bir ihtiyaç birliği sadece erkek ve kadından oluşmak zorunda değildir, aksine aynı cinsiyete sahip partnerler de bir birlik oluşturabilirler. Bununla birlikte, aynı evde kalmalarına rağmen ev ihtiyaçlarını tamamen ayrı karşılayan kişiler bir birlik olarak kabul edilmemektedir.⁷¹

1.3.1. İşsizlik Parası II yardımı

İşsizlik Parası II devlet tarafından ve vergilerle finanse edilen bir sosyal yardımdır. Ancak, İşsizlik Sigortası kapsamında denen İşsizlik Parası ile ilgisi bulunmamaktadır. İşsizlik Parası SGB III kapsamında İşsizlik Sigortası primleriyle finanse edilmektedir. Almanya’da ikamet eden 15 yaşından büyük, kanunen tabi oldukları şartlara göre, 65 veya 67 yaş arası istihdam edilebilir durumdaki kişilere ödenmektedir. Almanya’da çalışma müsaadesi olan yabancılar 3 aylık ikametlerinin ardından İşsizlik Parası II alabilirler.⁷²

İş piyasasının olağan şartlarında, üç (3) saat ve üzerinde çalışabilecek durumdakiler istihdam edilebilir sayılmaktadırlar. Kendi ve aynı evde yaşayan yakınlarının giderlerini, ne gelir veya servet gibi kendi kaynakları ile ne de başka bir şekilde karşılayamayan kişiler bu yardımı alabilmektedir.

alışamayacak durumda olan ve İşsizlik Parası II alan hak sahibi ile aynı evde yaşayan kişiler Sosyal Para almaktadırlar. Her iki yardım da esas itibarıyla eşdeğerdir ve her 6 ayda bir kontrol edilerek onaylanmaktadır.⁷³

İşsizlik Parası II’nin tutarı belirlenirken, bu yardımın sadece ihtiyaa yönelik ve muhtaç olanlara yapılan bir ödeme olduğu göz önünde bulundurulmaktadır. Yani bu miktar hesaplanırken, diğer kurumların sağladığı sosyal yardımlar, muafiyet tutarları ve korunması gereken servet dışındaki bildirilen servet de göz önünde bulundurulur. Bu da İşsizlik Parası II üzerinden alınacak yardım miktarının azalması anlamına gelmektedir.

Sonuç itibarıyla İşsizlik Parası II miktarı, istihdam edilebilir hak sahibinin ve kendisiyle aynı hanede yaşayanların somut gereksinimlerine göre hesaplanmaktadır. Bu kapsamda hak sahiplerine ev ve ısınma masrafları için uygun bir miktar dahil olmak üzere, geçimlerini sağlayabilecekleri kadar ve muhtemel ek ihtiyaçları da dikkate alınarak olağan ihtiyaç kapsamında bir ödeme yapılmaktadır.

Hak sahiplerine yapılan standart geçim yardımı, beslenme, vücut temizliği, ev eşyaları ve günlük ihtiyaçların yanı sıra evre ile ilişkileri ve kültürel yaşama katılımı da kapsamaktadır. Standart ihtiyaç ödemesi, sürekli ihtiyaçlarla birlikte bir defaya mahsus gereksinimleri ile elektrik, otobüs ya da araba giderlerini de karşılamaktadır.⁷⁴

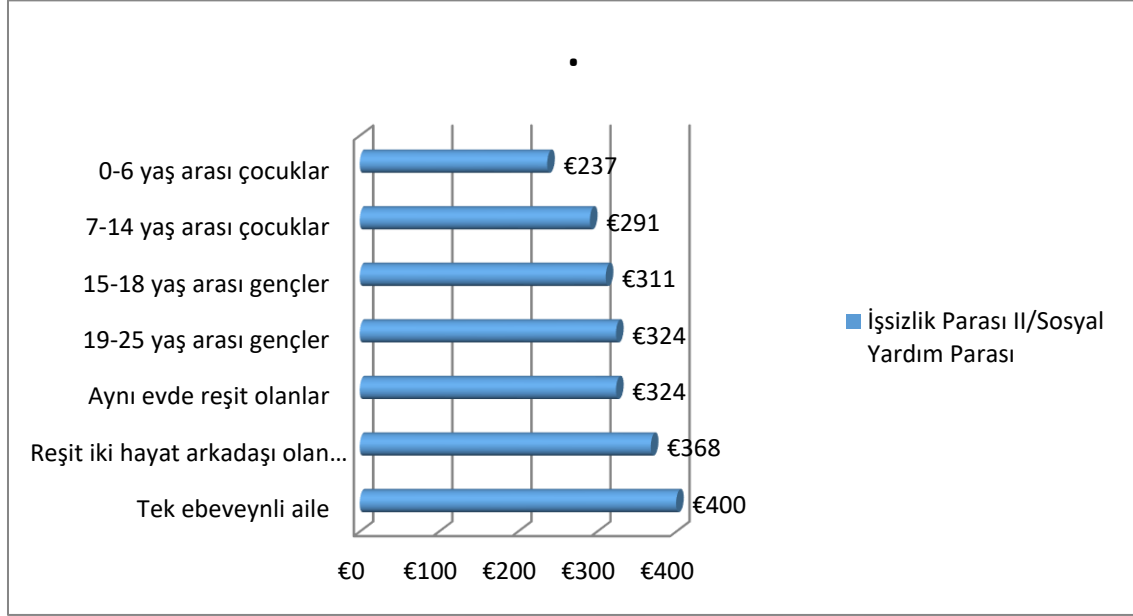
⁷¹ Bundesagentur für Arbeit, April 2017, s. 10-11-12

⁷² Bundesagentur für Arbeit, April 2017, s. 23

⁷³ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2017, s. 51

⁷⁴ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2017, s. 53

Grafik 6 01.01.2016 Tarihinden İtibaren Geçerli İşsizlik Parası II / Sosyal Para miktarı

Kaynak: Federal İş Ajansı, <http://de.statista.com/graphic/5/77153/regelsaetze-hartz-4.jpg> (27.10.2016)

01.01.2014 itibarıyla yalnız yaşayanlar, çocuklarını yalnız büyütenler ve partnerleri 18 yaşından küçük olan iş arayanlar için standart geçim yardımı tutarı ayda 400 Avro belirlenmiştir. Reşit iki hayat arkadaşı olması durumunda, kişi başına ayda 368 Avro standart geçim yardımı olarak dikkate alınmaktadır.

Çocuklar ve gençler için belirlenen ve ölçü alınan standart geçim yardımına ilaveten ayrıca eğitim ve katılım yardımları yapılmaktadır.⁷⁵

Bu yardımlar, çocuk zammı ya da konut yardımı alan çocuklara da yapılmaktadır. Standart geçim yardımı ile karşılanamayan fazla masraflar da belli durumlarda ve özel şartlarda karşılanabilmektedir.

Aylık ödenen para yardımları kişinin bağımsız olarak kendi sorumluluğunda idare etmesi gereken bir bütçeyi oluşturmaktadır. Yapılan yardımların yeterli gelmediği ve belli koşulların yerine getirildiği durumlarda yardımlara ek takviye edici kredi verilmesi söz konusu olabilmektedir. Standart ödemeye ek olarak, ayrıca ev aletleri dahil evin ilk döşenmesi için, ilk temel giyim eşyalarının alınması, hamilelik ve doğum nedeniyle gerekli temel ihtiyaçlar için ve ortopedik ayakkabıların teminatı veya tamiri, tedavi amaçlı aletlerin tamiri ya da kiralanması için de yardımlar yapılabilmektedir.

Yardıma muhtaç olmadığı için geçim güvencesi yardımı almayan, bununla birlikte mevcut geliri bir defaya mahsus ihtiyaçlarının bir kısmı veya tamamını karşılamayan kişilere de bir defaya mahsus ödeme yardımı yapılmaktadır. İşsizlik Parası II uygulamasıyla birlikte kira yardımı için ayrı bir başvuruda bulunmak gerekmemektedir.⁷⁶

⁷⁵ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 72-73

⁷⁶ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Soziale Sicherung im Überblick", 2013, s.41

Hak sahibi kişilerin barınma ve ısınma giderleri, soğuk su ve atık su giderleri de dahil olmak üzere belediyeler tarafından hane halkının tümü için İşsizlik Parası 2/Sosyal Para yardımları çerçevesinde üstlenilmektedir. Ayrıca ödenmemesi halinde evsiz kalınacak ve dolayısıyla somut olarak mevcut bir istihdam ihtimali kaybolacaksa, kira borçları da taksitle geri ödenmek üzere belediye tarafından üstlenilebilmektedir. Burada takdir hakkı belediyelerdedir.

Makul olarak kabul edilen ölçülerden büyük ya da pahalı bir evde yaşayan kişiler için barınma masrafları en fazla 6 ay için, bu süreden önce taşınması mümkün değil ise ve eve başka bir kiracı olarak giderler düşürülemiyorsa, karşılanmaktadır. Altı ay sonunda somut duruma göre masrafların sadece uygun bir kısmının ödeneceğine karar verilmektedir. Barınma masraflarının makul düzeyde olmaması nedeniyle konut değişiminin gerekli olduğu durumlarda, taşınma masrafları ve kira depozitosunu belediye üstlenmektedir. Taşınmanın başka nedenlerden ötürü gerekli olması ve uygun bir zaman içerisinde başka bir yer bulunmasının mümkün olmadığı durumlarda da masraflar aynı şekilde belediye tarafından karşılanmaktadır.⁷⁷

1.3.2. İşsizlik güvencesi (sosyal güvenlik primleri)

Aile sigortası veya özel sigorta kapsamında sigortalı olmayan İşsizlik Parası II hak sahipleri, hastalık ve sosyal bakım sigortası kapsamında sigortalanmaktadır. Özel sigortalı hak sahipleri ise, sigorta primleri için ek ödeme almaktadırlar. Sosyal Para alan hak sahipleri ise kural olarak, aile sigortası kapsamında hastalık ve bakım sigortasına sahip olmaktadır.⁷⁸

1.3.3. İş hayatına giriş yardımları

Çalışmamızın daha önceki sayfalarında belirttiğimiz gibi, İş Arayanlar İçin Temel Güvence Yardımlarının en öncelikli amacı kişilerin bu yardımlardan bağımsız olarak kendi ayakları üzerinde durması sağlamaktır. Bu amaca hizmet etmek için çeşitli yardımlar yapılmaktadır.⁷⁹

Ödeneğin kesilmesinden dolayı yardımlar

SGB II kapsamında yapılan yardımların en temel amacının kişinin kendi kendine yetmesini sağlamak olduğu, bu bağlamda hak sahiplerinin yeniden iş hayatına atılmak için ellerinden geleni yapmakla yükümlü oldukları daha önceki sayfalarda belirtilmişti. Bu nedenle, SGB II mevzuatı kapsamında verilen yardım ve hizmetler çerçevesinde bulunan her makul işin, yardım alan kişilerce kabul edilmesi gerekmektedir. Burada “iş yardımdan iyidir” temel prensibinden hareket edilmektedir. Hak sahipleri, kendi geçimleri için gerekli parayı ya da en azından bu paranın bir kısmını kendileri kazanmak için her türlü fırsatı kullanmak durumundadırlar.

⁷⁷ Bundesagentur für Arbeit, April 2017, s. 28-29

⁷⁸ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten”, 2014, s. 33

⁷⁹ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten”, 2014, s. 13-14

Bununla birlikte fiziki, ruhsal, zihinsel nedenlerle ya da önerilen işin ücretinin normalin %30 altında olması durumunda, yardım alan kişi bulunan işi reddedebilir. Ayrıca bulunan iş daha önce kendi yaptığı mesleğine geri dönmesinde zorluklar çıkaracak ise de kabul edilmeyebilir. Üç yaşından küçük çocuk ile bakıma muhtaç birine bakması gereken hak sahipleri de çalışmak zorunda değildir.⁸⁰

Şayet yardım alan bir hak sahibi, bulunan bir işi ilk kez reddederse, aldığı İşsizlik Parası 2 yardımını %30 oranında; bir yıl içerisinde ikinci kez reddetmesi durumunda ise alınan yardım %60 oranında, aynı yıl içerisinde üçüncü kez reddetmesi durumunda ise tamamen kesilmektedir.⁸¹

25 yaşın altındaki hak sahipleri için şartlar daha da ağırdır. Bu kişiler bir yıl içerisinde bulunan makul işi ikinci kez reddederlerse İşsizlik Parası 2 yardımları tamamen kesilmektedir. Bununla birlikte, yardımı kesilen kişi, yükümlülüklerini yerine getireceğini beyan ederse yaptırımlar yumuşatılabilmektedir. 25 yaş altı gençler için bu, mevcut durumun tüm ayrıntıları dikkate alınarak barınma ve ısınma giderlerinin karşılanması şeklinde olabilmektedir.

Ayrıca alınan yardımın %30'undan fazlasının kesilmesi durumunda, İş Ajansı'na başvurulması halinde aynı ya da para yerine geçen yardımlar (çek gibi) yapılabilmektedir. Aynı hanede reşit olmayan çocukların yaşadığı durumlarda ise, aynı yardımların yapılması zorunludur.⁸²

1.3.4. Çocuk zammı yardımı

Ebeveynler, birlikte yaşadıkları, evli olmayan ve 25 yaşını doldurmamış çocukları için, çocuk zammı alma hakkına sahiptirler.

Çocuk zammı çocuk başına ayda en fazla 140,-Avro ve ayda 194,-Avro olan çocuk parası ile birlikte çocukların ortalama gereksinimlerini karşılamaktadır. Konut gereksinimleri açısından mevcut gelir seviyesine göre belirlenen konut parası ödeneği dikkate alınmalıdır.

Ebeveynlerin gelir ya da servetleri kendi asgari gereksinimlerini geçmiyorsa çocuk zammı tam olarak ödenir. Temel alınan sınır miktarın aşılması durumunda ödeme miktarı hesaplanırken mevcut gelir dikkate alınır. Asgari gelir sınırı ile temel alınan sınır miktarı arasında kalan gelirlerde çocuk zammı prensip olarak eksiksiz ödenir. Temel alınan sınır miktara erişilmesi durumunda gelir fazlası, çocuk zammı miktarından çıkartılır. Gelirlerin ya da servetlerin hangi oranda dikkate alınması gerektiği temel olarak ALG II için kıstas alınan hükümlere göre belirlenir.

⁸⁰ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 35

⁸¹ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 66

⁸² Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s.52

Çocuğun kendi geliri daima tam olarak ve gereksinimi düşüren faktör olarak çocuk zammı hesaplamasında dikkate alınır.⁸³

Eğitim ve katılım yardımları eyaletler tarafından belirlenmiş olan yerel makamlara başvurarak talep edilmelidir. Eğitim ve Katılım Paketi para ödemesi ve aynı yardımları içerir. Aynı yardımlar, yapılan yardımın bireysel bir destek olarak gerçekten de çocuk ve gençlere ulaşması için düşünülmüştür. Yerel makamların tek tip işlem yaparak tek elden verdikleri hizmet, bulunduğunuz yerde hedef odaklı ve vatandaş dostu bir uygulama sayesinde bürokratik engellerle karşılaşmadan verimli bir hizmet yönetimi ile karşılaşmanızın garantisi olur. Bu, amaca hizmet eder. Böylece sağlanan yardımlar çocuklara gerçekten ulaşır.

Çocuk zammı yazılı olarak başvurarak yerel yetkili Aile Kasası'ndan (Familienkasse) talep edilmelidir. Eğitim ve katılım amaçlı hizmetler için her bir eyaletin belirlediği yerel kurumlara başvurmak gerekir.

1.3.5. İşsizlik Parası II ve Sosyal Para hesaplamalarında gelir ve servet etkisi

Daha önce de belirttiğimiz gibi, İşsizlik Parası 2 ve Sosyal Para yardımları, şayet bir kişi geçimini yardım alamadan sağlayamayacaksa, yani muhtaç durumda ise söz konusu olmaktadır. Bu nedenle, kişiye yardım yapılırken kişinin gelir ve serveti de göz önünde bulundurulmaktadır.

Kişinin para olarak veya para değeri olarak elde ettiği her gelir, genel olarak gelir kabul edilmektedir. Gelirin şekli, kaynağı, geçimin sağlanması için ayrılmış olup olmaması, vergiye tabi olması veya tek seferlik olması önem arz etmemektedir.⁸⁴

Gelir

Gelir olarak para değeri olan varlıklar, bunların yurt içinde veya dışında olmasına bakılmaksızın servet olarak değerlendirilmekte ve yardımlar hesaplanırken göz önünde bulundurulmaktadır.

Bu hesaplama yapılırken gelirden düşülen ve muaf tutulan miktarlar şöyle belirlenmiştir:

Gelirden kesilen vergiler (gelir vergisi, dayanışma kesintisi, kilise vergisi, işletme vergisi, anapara geliri vergisi gibi),

Sosyal sigortalara ödenen primler

Yasal mecburiyeti olan ve makul düzeydeki sigorta ödemeleri (Araç sorumluluk sigortası, özel sigortalar gibi),

Gelir Vergisi Kanunu çerçevesinde yaşlılık bakımı için teşvik edilen aidatlar, alışabilme ve gelirleri garanti altına alma için gerekli olan giderler (meslek kuruluşları ve sendika aidatları, çalışma araç gereçleri ile iş elbiseleri gibi),

⁸³ Grundsicherung 2015, s.13

⁸⁴ Bundesagentur für Arbeit, April 2017, s. 37

Nafaka ödemeleri

Bir çocuk için daha önceden öngörülmüş meslek eğitimi ya da mesleğe hazırlık için ayrılmış miktarlar,

Ayrıca, Federal Bakım Kanunu'nda öngörülen temel emeklilik maaşı ve bu amaca yönelik çıkarılan yasalarca elde edilen gelirler, görme engelliler parası, bakıma muhtaç çocuklar için alınan bakım paraları, özel durumlarda alınan yardımlar (örneğin felaket durumlarında yapılan ilk yardım, kamu bütçesinden yapılan fahri ödemeler (yaşlılık veya hayat kurtarmalarda verilenler gibi) ve Federal Gönüllü Hizmet Kuruluşu'ndan alınan harçlığın 60 Avroluk kısmı gelir olarak dikkate alınmamaktadır.⁸⁵

Bir ihtiyaç birliği içerisinde yaşayan tüm şahısların gelir ve servetleri, o ihtiyaç birliğinde yaşayan hak sahiplerinin yardımları hesaplanırken dikkate alınmaktadır. 25 yaşın altındaki bekâr kişilerin gelir ve servetleri sadece kendileri için dikkate alınmakta iken, ebeveynlerinin servet ve gelirleri bu kişiler için de göz önünde bulundurulmaktadır. Bununla birlikte aynı ihtiyaç birliğinde çalışmadan dolayı gelir elde edenlerin muafiyet tutarı hiç çalışmadan elde edilen gelir için dikkate alınacak muafiyet tutarından yüksektir. Bununla çalışan kişilerin, çalışmayanlara oranla daha fazla gelire sahip olmaları amaçlanmaktadır.⁸⁶

Servet

Geçimin sağlanması için kullanılabilecek her türlü varlık servet olarak kabul edilmektedir. Kişi, bu varlığı satarak, ödünç vererek veya kiralayarak geçimi için kullanmalıdır.

Bu yardımları alan her kişi başına doldurulmuş her yaş için 150 Avro, yardım hesaplanırken muaf tutulmaktadır. Yaşlılıkta bakım için kullanılmak üzere, yasal düzenlemeler çerçevesinde teşvik edilen ek tasarruflar, kişinin bu tasarrufları zamanından önce kullanmaması şartıyla yardım miktarı belirlenirken hesaba katılmamaktadır.

Bir ev için gerekli tüm eşyalar, her çalışabilecek kişi için makul bir motorlu taşıt, kişi veya eşi yasal emeklilik sigortası mecburiyetinden muaf ise yaşlılık güvencesi için belirlenmiş servet miktarı, kişiye ait ikamet edilen makul düzeyde bir ev veya daire, engelli ve bakıma muhtaç bir kişi için makul ölçülerde belirlenmiş bir ev edinme veya bu evin muhafazası için ayrılmış servet miktarı ile değerlendirilmesi durumunda zarar edilecek tasarruflar, yardımlar hesaplanırken dikkate alınmamaktadır.⁸⁷

Sosyal para yardımı

SGB XII kapsamında yardım alamaya hakkı bulunmayan ve İşsizlik Parası II alan hak sahipleri ile aynı ihtiyaç birliği içerisinde yaşayan çalışamayacak durumdaki kişilere Sosyal Para verilmektedir. Ayrıca kısmi iş gücü kaybı dolayısıyla geçici olarak emeklilik maaşı alanlar da Sosyal Para alabilmektedirler.

⁸⁵ Bundesagentur für Arbeit, April 2012, s. 39-44

⁸⁶ Bundesministerium für Arbeit und Soziales, "Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten", 2014, s. 40

⁸⁷ Bundesagentur für Arbeit, April 2012, s. 45-47

Sosyal Para hak sahiplerine de İşsizlik Parası II ile aynı miktarlarda standart geçim yardımı yapılmaktadır. Ayrıca bu kişilere İşsizlik Parası II alan hak sahiplerine ödenen fazla ihtiyaç, eğitim ve katılım ve özel ihtiyaç yardımları da yapılmaktadır. Bunun dışında engelli olmalarından dolayı kendilerine şimdiye kadar herhangi bir ödeme yapılmayan ağır yürüme engellilere verilen “G” kodlu Engelli Kimliği⁸⁸ sahiplerine standart ihtiyaç ödemesinin % 17si kadar fazla ihtiyaç ödemesi yapılabilmektedir.⁸⁹

1.3.6. Anneliğin korunması (Mutterschutz)

Çalışmakta olan hamile bir kadın ile çocuğu iş yerindeki tehlikelerden, aşırı talepler ve sağlığa zarar verecek etkilere nasıl korunabilir? Bu sorunun cevabını, yasal iş güvenliğinin önemli bir parçası olan Anneliği Koruma Yasası (MuSchG) ve de İşletmelerde Annelerin Korunması Yönetmeliği (MuSchArbV) vermektedir. Anneliğin Korunması, Federal Ebeveyn Parası (Bundeselterngeld) ve Ebeveyn Süresi (Elternzeit) ile birlikte aile ve toplum politikasına önemli bir katkıda bulunmaktadır.

Özetle anneliğin korunması

Hamile bir anne olarak bir iş yerinde bağımlı bir iş akdi ile çalışılıyorsa iş yerindeki tehlikelere karşı özel bir şekilde korunur. Ayrıca hamileliğin ilk gününden, doğumdan 4 ay sonrasına kadar özel iş güvencesi vardır. Doğumdan 6 hafta önce başlayan ve doğumdan en erken 8 hafta sonra biten anneliğin korunması süresi, mesleki iş yükü olmadan çocuğa hazırlanma ve dinlenme olanağı sağlar. Erken doğum veya birden fazla çocuğun doğması halinde, anneliğin korunması süresi doğumdan sonra 12 haftaya uzar. Erken doğumda ise doğumdan sonraki koruma süresi her hâlükârda, erken doğum dolayısıyla kaybolan doğum öncesi koruma süresi kadar uzatılır. Bu süre boyunca belli şartların yerine getirilmesi suretiyle yasal hastalık kasasından Annelik Parası ve buna ilaveten işveren tarafından ödenen işveren zammını alınır.

Yasal hastalık kasasının annelik parası

Doğumdan önce ve sonrasındaki koruma süreleri esnasında yasal hastalık kasasından yasal hastalık sigortası varsa annelik parası alınır. Annelik parasının miktarı son üç ve tam olarak mahsuplaşması yapılmış olan ve tüm yasal kesintilerin çıkarılmış olduğu üç takvim ayının çalışma ücreti ortalamasına tekabül eder.

İş güvencesi

Hamilelik boyunca ve doğumdan sonraki dört ay boyunca işveren, işinize prensip olarak son veremez. 1997’den bu yana işten çıkartılamama güvencesi, ev işlerinde çalışan kimseler için de geçerlidir. İş güvencesi yasası işverenin işten çıkarmasını yasaklar. Ancak, hamilelik sırasında ve doğumdan sonra güvence altındaki sürenin sonunda geçerli olmak üzere herhangi bir müddete riayet etmek zorunda olmadan çıkış verilebilir. Korunma Süresi’nden sonra Ebeveyn Süresi kullanıldığında, işten çıkartılmaya karşı özel

⁸⁸ Yürüme organları ya da iç organlarındaki rahatsızlıklardan dolayı sadece kısa mesafeleri yürüyebilecek kişilere verilmektedir. “Merkzeichen im Schwerbehindertenausweis”, http://www.stadt-koeln.de/buergerservice/themen/soziales/merkzeichen-im-schwerbehindertenausweis/#ziel_0_1, (25.10.2016)

⁸⁹ Bundesagentur für Arbeit, April 2017, s. 36

güvence süresi uzar. İşveren, Ebeveyn Süresi'nin talep edildiği tarihten itibaren, Ebeveyn Süresi'nin başlamasından en geç 8 hafta önce ve Ebeveyn Süresi boyunca çıkış veremez.

İş yerinin düzenlenmesi

Hamile ya da çocuğunu emziren bir anne olarak, hem kendinizin hem de çocuğunuzun hayatını ve sağlığını dikkate alan bir iş yeri isteme hakkınız vardır. Yani, işvereniniz iş yerini, makineleri, aletleri ve araçları uygun şekilde düzenlemek ve gereken yerlerde, hayatınızın ve sağlığınızın korunması için özel önlemler almak zorundadır.

Hamile ve emziren kadınların şu işlerde çalışmaları yasaktır:

- Bedenen ağır işlerde
- Sağlık için tehlikeli maddelere, ışıklara, tozlara, gazlara, buhara, ısıya, soğuğa, suya, sarsıntılara ya da gürültüye vb. zararlı etkilere maruz kalabilecekleri işlerde
- Akort çalışmalarda
- Günde en çok 8,5 saatten ya da arka arkaya iki hafta içinde 90 saatten fazla çalışmayı gerektiren işlerde. (Çocuğu olacak ve emziren annelerin gece çalışmaları saat 20:00 ile 06:00 arasındadır)
- Pazar ve bayram günleri ile fazla iş yükü olan çalışmalarda.

Hamileliğin üçüncü ayından sonra, taşıyıcı vasıtalarda düzenli şekilde çalışmak yasaktır. Örneğin otobüs, kamyon sürmek, taksi kullanmak da yasaktır. Taşıtla satış yapılan durumlarda bu yasak, taşıtın sürüldüğü süre, çalışma süresinin yarısından fazlasını teşkil ettiği durumlarda geçerliliğini korur. Hamileliğin beşinci ayından sonra, iş yerinde yürüme ya da oturma gibi aralar olmadan devamlı ayakta durulması gerekiyorsa, bu işte günde dört saatten fazla çalışılması yasaktır.

Bu tür çalışma yasakları, hastalık nedeniyle raporlu olmaktan farklıdır. Bu türlü çalışma yasaklarının sonucunda gelirlerin azalması söz konusu olmaz, çünkü işverenden ortalama net ücret oranında anneliğin korunması ücreti (Mutterschutzlohn) alınır. İşvereninize bu ödemeler (anneliğin korunması ücreti ve işveren zammı) belli bir denkleştirme çerçevesinde daha sonra tam olarak iade edilir.⁹⁰

⁹⁰ Bundesagentur für Arbeit, April 2017, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s.20

1.3.7. İş ve meslek hayatına girişı sağlayıcı yardımlar

Meslek eğitim yeri arayanlar, işsiz kalma ihtimali olduğu için iş arayanlar ve işsiz olanlar iş hayatına giriş imkanlarını desteklemeye uygun olan etkinleştirici ve meslek hayatına girişı sağlayan önlemlerle desteklenebilirler. Bu önlemlere katılanların meslek eğitim ve iş piyasasına uyum sağlayabilmeleri, bu doğrultudaki engelleri tespit etme, azaltma ya da giderme, sosyal sigortalı olma yükümlülüğü olan bir iş bulma, kendi işini kurma ya da başlanılan işte istikrar sağlama amacına hizmet edebilirler.

Sunulan teşvik, ilgili önleme katılım için gerekli orantılı giderleri karşılar. Programa katılım boyunca hak sahiplerine şayet talep edilirse işsizlik parası ödemesi sürdürülür.

Önlem süreleri amaca ve içeriğe göre belirlenmelidir. Önlemler tamamen ya da kısmen olmak üzere iş veren tarafından da gerçekleştirilebilirler. Ancak bu takdirde süreler iş veren başına altı hafta ile sınırlıdır.

Önlemlere katılım yetkili yerel İş Ajansı'nın önerisi ya da onayı ile gerçekleşir. İş Ajansı programları yürüten kurumları önlem alıcı programları gerçekleştirmek üzere doğrudan görevlendirebilir ya da teşvik hakkı olan kişiye etkinleştirici ve aracılık programlarına katılımı sağlayan bir hak belgesi verebilir. İş Ajansı hak sahibi kişinin becerisi ve kişisel şartlarına ve de programlarla ilgili yerel imkân kapasitesine göre karar verir.

Etkinleştirici belge ve aracılık belgesinde program hedefi ve bu hedefe ulaşmak için hangi içeriklerin gerekli olduğu bilgileri yer alır. Belge sahipleri bu belge ile ruhsatlı kurumlar ve yerine göre izin verilmiş olan programlar arasından da olmak üzere serbestçe tercihte bulunabilirler. İşsiz olanlar belli şartlar altında iş bulmaya yönelik ve masrafları İş Ajansı tarafından karşılanan bir özel aracı kurumdan faydalanmalarını sağlayacak olan etkinleştirici ve aracılık belgesini alma hakkına sahiplerdir. Etkinleştirici ve aracı belgesi programı sunan kuruma takdim edilir. Kurum, ücretleri İş Ajansı ile doğrudan hesaplaşarak alır.

Kendi işini kurmaya yönelik teşvikler

Serbest çalışmaya başlayarak işsizlik durumlarına son veren çalışanlar, kendi işlerini kurduktan sonraki ilk zaman zarfı içerisinde geçimlerini ve sosyal güvencelerini sağlamak için İş Kurma Ödemesi alabilirler. İş Kurma Ödemesi, işsiz olup kendi işini kuran kişinin en azından 150 gün daha işsizlik parası alma hakkı varsa bağlanabilir. Teşvikten faydalanabilmek için girişimcinin kurduğu kendi işiyle ilgili gerekli bilgi ve becerilerini açıklaması gerekmektedir. Ayrıca İş Ajansı'na konuyla ilgili bir uzman kuruluşun girişim ile ilgili bir değerlendirmesini sunmaları gerekmektedir. Değerlendirme, Sanayi ve Ticaret Odaları, Esnaf Odaları, ilgili birlikler ya da kredi kuruluşları tarafından hazırlanabilir.

Teşvik tutarı ve süresi

İş Kurma Ödemesi iki kademedede ödenir. Girişimcilere altı ay boyunca geçimi sağlamak üzere son alınan işsizlik parası tutarında bir ödeme ile sosyal güvence giderlerini karşılamak için 300 Avro bağlanabilir. Ayrıca, iş hacminin yoğunluğu ve girişimci faaliyetin kanıtlanması durumunda dokuz ay daha sosyal güvence giderleri için ayda 300 Avro alınabilir.

Başlangıç Parası SGB II'ye göre Temel Güvence hizmetlerinden faydalanan hak sahiplerine tam zamanlı olarak kendi işlerini kurmaları durumunda, ya da sosyal sigorta yükümlülüğü olan bir işe başladıkları zaman bağlı oldukları Jobcenter tarafından “Başlangıç Parası” diye adlandırılan bir ödeme sağlanabilir.

Teşvik şartları/teşvik tutarı Başlangıç Parası, sosyal sigortalı bir işe başlamaları ya da tam zamanlı olarak serbest çalışmaya başladıkları zaman Temel Güvence hizmetlerine ek ödeme olarak alınabilir. Ücretli çalışmaya başlanması ile birlikte alınan ücret sonucundaki gelirlerin yardıma muhtaçlık durumuna son vereceğine dair sağlam bir kanaate varılması gereklidir.

Başlangıç Parası'nın hesaplanmasında işsizlik süresi ve bakmakla yükümlü olduğu hane büyüklüğü gibi kıstaslar dikkate alınır. Bu nedenle Başlangıç Parası tutarı münferit duruma göre değişebilir. Ek ödeme en fazla 24 ay için yapılır. Bu teşvik parası, yasal olarak tanınan bir hak değildir.

Serbest çalışanlara yönelik diğer destekler tam zamanlı olarak serbest bir işe başlayan hak sahipleri donanım alımı için 5.000 Avro'ya kredi ya da ek ödeme alabilirler. Bu donanımın serbest çalışma için gerekli ve uygun olması şart koşulur. Serbest bir işte zaten çalışıyor olan ve çalışabilir olmakla birlikte yardıma muhtaç olanlara serbest çalışmayı sağlamlaştırma ya da farklı yönlendirme amacıyla üçüncü taraflarca danışmanlık ve bilgi desteği sağlanması için teşvik öngörülebilir. Fakat bu yardımların sağlanması kurulan işin ekonomik açıdan ne kadar sağlam olduğuna da bağlıdır. Bu teşvik, yasal olarak tanınan bir hak değildir.

Meslek seçimi ve meslek eğitimi

Doğru mesleği seçebilmek özellikle genç insanlar için zor bir alandır. Bu nedenle okuldan sonra bir meslek eğitimine ve meslek hayatına başarılı bir şekilde geçebilmek için meslek seçiminde destek sağlanması çok gereklidir. Çünkü iş piyasası için nitelikli bir (ilk) meslek eğitiminin alınmış olmasının önemi kalifiye olmayan iş gücüne ihtiyacın giderek azalmasından dolayı giderek artmaktadır. İş Teşvik Yasası bu nedenden ötürü, meslek eğitimi almak isteyen gençlere yönelik çok yönlü programlar sunmaktadır.

Mesleki yönlendirme programları

Genel eğitim veren okulların öğrencilerinin mesleki yönlendirme ve meslek tercihlerine hazırlanabilmeleri için masrafların en azından %50'sinin üçüncü bir tarafça karşılanması şartıyla özel programlar gerçekleştirilir. Bu programlarda öğrenciler mesleklere, bunların gereksinimlerine ve geleceklerine yönelik somut bilgi sahibi olurlar. Ayrıca özel eğitim ve destek ihtiyacı olan öğrencilerle ağır engelli öğrencilerin de özel gereksinimlerini dikkate alarak onlara yönelikte programlar düzenlenir.

Mesleğe girişte eşlik eden destek

Meslek eğitimine geçiş, eğer yıl kaybı olmadan hemen okuldan sonra gerçekleşirse bu meslek hayatına en iyi giriş anlamına gelmektedir. Mesleğe girişte eşlik edenler desteğe ihtiyacı olan ve özel destekli ya da temel eğitim diplomalarını almak isteyen öğrencilere son sınıftan bir yıl önce başlayarak meslek eğitiminin ilk altı ayına kadar kesintisiz ve bireysel destek sağlamalıdır. Doğrudan geçiş hemen yapılamadıysa, okuldan çıkış

yapmalarından sonra 24 aya kadar okuldan meslek eğitimine geçiş döneminde refakat edilir. Mümkün olduğu kadar çok genç insanın bu geçişi daha iyi bir şekilde yapabilmeleri için federal hükümet iş piyasasına giriş yapma fırsatlarını iyileştirme yasası ile şimdiye kadar 1.000 kadar genel eğitim sağlayan okulda denenmiş olan mesleğe girişe eşlik eden desteğin süre sınırlamasını kaldırarak genel uygulama olarak belli uyarlamalarla SGB III kapsamında ve süresiz düzenleme haline getirmiştir. Bu imkân böylece tüm temel eğitim ve destekleyici okullarda uygulanabilmektedir.

Meslek eğitim yardımı

Meslek eğitim programlarına katılanlar ve meslek eğitimi görenler özellikle geçimlerini sağlamak üzere gerekli asgari ihtiyaçlarını karşılayacak imkânlarla sahip değillerse meslek eğitim yardımı alma hakkına sahiptirler. Bu yardım, öğrencilere verilen kredi uygulamasına (BafÖG) göre düzenlenmekle birlikte finansmanı primler üzerinden sağlanır. İşletme içi meslek eğitiminde yardım ancak evden uzakta konaklanması gerekli ise verilir.

Özel durumlarda, yükümlülöklere göre yapılan bir değerlendirme sonucunda ikinci bir meslek eğitimi için de meslek eğitim yardımı sağlanabilmektedir. Münferit durumlarda genç insanlar, başarılı bir meslek eğitimi almış olmalarına rağmen öğrendikleri meslekte perspektif sahibi olamamaktadırlar. Bu gençlere alacakları ikinci bir meslek eğitimi ile mesleki olanaklar açılacaksa, bunun, geçimlerini sağlamak için maddi imkanlarının olmaması yüzünden engellenmemesi gerekmektedir.

İkametleri yurt içinde olan “Duldung” (müsamaha) statüsündeki yabancılar, 1 Ocak 2009 itibarıyla, en azından dört yıl aralıksız olarak yasal, izinli ya da müsamaha edilerek Almanya sınırlarında bulunmaları durumunda işletme içi meslek eğitimi esnasında teşvik edilebilmektedirler.⁹¹

1.4. Diğer Kurumlar Çerçevesinde Yapılan Sosyal Yardımlar

Almanya’da karşılıksız olarak yapılan “Sosyal Yardım” ile “İş Arayanlar İçin Temel Güvence” yardımları kapsamında olmayan, başka kanunlarca düzenlenmiş sosyal nitelikli yardımlar da bulunmaktadır. Bu yardımlar şöyledir:

Çocuk Parası yardımı (Kindergeld)

Çocuk Parası, Almanya’da yasal konumda ikamet edip, yine Almanya’da yaşayan en az bir çocuğa bakan kimselere, gelirlerinden bağımsız olarak ödenir. Bu kimselerin ana-baba olmaları şart değildir. Şart olan, o çocuğun o kişinin evinde yaşamasıdır.

Çocuklar aynı zamanda aile için bir masraf yükü anlamına geldiğinden devlet ailelere çocuklarını yetiştirirken Çocuk Parası adı altında üzerlerindeki maddi yükü azaltmak amacıyla yardımda bulunmaktadır. Aynı zamanda peşin vergi iadesi olarak ödenen Çocuk Parası, anayasada yer alan “çocukların geçiminin sağlanması için gerekli olan asgari gelir, vergiden muaftır” hükmü gereğince yerine getirilir. Ayrıca asgari miktarı aşan kısım ise ailenin desteklenmesini hedefler. Çocuk Parası, Gelir Vergisi Kanunu

⁹¹ Bundesagentur für Arbeit, April 2017, “Soziale Sicherung im Überblick”, 2017, s.26-50

(Einkommenssteuergesetz) ile Federal Çocuk Parası Kanunu'nda (Bundeskindergesetz) düzenlenmiştir.

Federal Almanya'da ikamet eden ve çocuk sahibi olan herkesin Çocuk Parası alma hakkı vardır. İkametgâh izni olan yabancılar da bu hakka sahiptir. Ayrıca mesleki görevleri nedeniyle bir süre Almanya dışında yaşayan anne ve babalar da çocuk parası alabilirler. Lakin Çocuk Parası her ülke için değil, sadece Federal Almanya'da ya da AB üye ülkelerinden birinde ya da İsviçre'de ve Türkiye'nin de dahil olduğu bazı ülkelerde yaşayan çocuklar için ödenir. Bunun dışında dar bir çerçevede belirlenmiş şartların karşılanması durumunda, mesleki görevleri nedeniyle Almanya dışında yaşaması gereken ebeveynler de Çocuk Parası alabilmektedir. Çocuk Parası alınabilmesi için başvuruda bulunulması gerekmektedir. Bunun için İş Ajansları bünyesindeki aile kasalarına ya da şayet kamuda çalışılıyor ise oradaki ilgili aile kasalarına dilekçe ile başvurulması gerekmektedir.

Çocuk Parası ailenin gelirlerine bakılmaksızın her aileye ödenmektedir. Ailenin desteklenmesi amacıyla ödenen çocuk parası, 2018 yılındaki zam ile birlikte her ay, ilk iki çocuğa her biri için 194, üçüncü çocuk için 200 ve dördüncü ve daha fazla çocuk için ise çocuk başına 225 €'dur.

Kişiler, kendi çocukları dışında aynı evde yaşayan eşin çocukları, uzun süredir aileye dahil olan aynı evde yaşayan ve öz anne babalarının himayesinde bulunmayan evlatlıklar ve aynı evde yaşayan torunlar için 18 yaşına kadar Çocuk Parası alabilir. Çocuk Parası genellikle 18 yaşın altındaki çocuklar için ödenmekle beraber bazı şartlar altında bu yaş 25'e kadar hatta bazı özel durumlarda daha yüksek bir yaşa yükselebilir. Bu durumlar şöyledir:

- Okula devam eden veya meslek eğitimi alan çocuklar,
- Gönüllü hizmetleri öngören yasal programlara katılan çocuklar,
- Yer bulamaması nedeniyle meslek eğitimine başlayamayan ya da devam edemeyen çocuklar,
- 21 yaşını doldurmamış ise, İş Ajansı'nda iş arayan olarak kayıtlı ve işi olmayan çocuklar.

Ayrıca eğitime devam eden ve askerlik ya da sivil hizmet görevini yerine getirmiş çocuklar için bu hizmette geçirdiği süreler 25 yaş sınırına eklenmektedir. Örneğin, askerliğini 9 ay olarak yapmış bir genç için ailesi 25 yaşını doldurduktan sonra 9 ay daha Çocuk Parası alabilir. Bunun dışında şayet bir çocuk 25 yaşından önce kendi geçimini karşılayamayacak şekilde engelli duruma düşerse bu çocuklar için 25 yaş tamamlandıktan sonra da Çocuk Parası ödenir. Eğer çocuğun 25 yaşından evvel başlayan bir engelliliği var ise bu çocuklar için 25 yaşından sonra da Çocuk Parası ödenmeye devam edilir.

Çocuk Parası aileden sadece bir kişiye ödenir. Anne ve baba paranın kime ödeneceğini kendileri belirler. Ebeveynlerin ayrı yaşamaları durumunda para çocuğa bakan kişiye ödenir. Anne veya baba yanında yaşamayan çocuklar için ise, Çocuk Parası yanında

kaldığı aileye ya da çocuğun masraflarını karşılayan kişiye ödenir. Şayet başka bir kişi bu çocuklar için Çocuk Parası almaya yetkili değil ise, Çocuk Parası'nı kendileri alırlar.⁹²

1.5. Nafaka Avansı Yardımı

Ayrılan eşinden düzenli olarak veya hiç nafaka alamayan çocuğunu yalnız yetiştiren anneye veya babaya devlet tarafından, çocuklarının asgari geçimini sağlamak için Nafaka Avansı Kanunu (Unterhaltvorschussgesetz) çerçevesinde Nafaka Avansı yardımı yapılır. Nafaka avansı miktarı ilk çocuğa ödenen çocuk parası miktarının, Medeni Kanun Kitabı'nın 1612. maddesinin 1. fıkrasında belirlenen asgari nafaka miktarından düşülmesiyle yaşa göre belirlenmektedir.⁹³

Ebeveyn Parası yardımı

Ebeveyn Parası, doğum sonrası oluşan kazanç kaybını telafi etmek amacıyla çocuklarının ilk ayları süresince ailelere sağlanan önemli bir mali destektir. Bu yardım sayesinde anne ve babaların çocuklarına zaman ayırmak için işlerine ara vermeleri ya da çalışma saatlerini geçici olarak azaltmaları kolaylaştırılır. Çocuklarına zaman ayırmak için çalışma saatlerini azaltan ya da tamamen işten ayrılan ebeveynler bu para sayesinde yaşadıkları kazanç kayıplarını ortadan kaldırabilmektedirler.⁹⁴

- Federal Almanya'da ikamet adresi olan,
- Çocukları ile aynı evde yaşayan,
- Doğumdan sonra çocuklarına bakan,
- Haftada 30 saatten fazla çalışmayan

her annenin veya babanın ebeveyn parası alma hakkı mevcuttur.

Bu para;

- Anneye veya babaya en fazla 14 ay süreyle ödenir. Her iki ebeveyn bu süreyi paylaşabilir. Bununla birlikte anneden veya babadan sadece bir tanesi en fazla 12 ay süreyle bu haktan yararlanabilir. Bu durumda 2 aylık süreyi diğer anne veya baba kullanabilir. Anne ya da baba çocuğunu yalnız büyütüyorsa, ebeveyn parasını 14 ay alabilmektedir.
- Evlatlık alınan ya da evlatlık edinmek üzere eve alınan çocuklar için de Ebeveyn Parası alınabilmektedir. Bu hak çocuk 8. yaşını doldurana kadar geçerlidir.
- AB ülkeleri ve İsviçre vatandaşları da Federal Almanya'da çalışıyor ya da ikamet ediyorlar ise, Ebeveyn Parası alabilmektedirler.⁹⁵

92 Bundesagentur für Arbeit, April 2017, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s. 8-19

93 Bundesagentur für Arbeit, April 2017, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, 20

94 Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend
<http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/rechner,did=76746.html>, (24.10.2016)

95 Bundesagentur für Arbeit, April 2017, "Soziale Sicherung im Überblick", 2017, s. 20-25

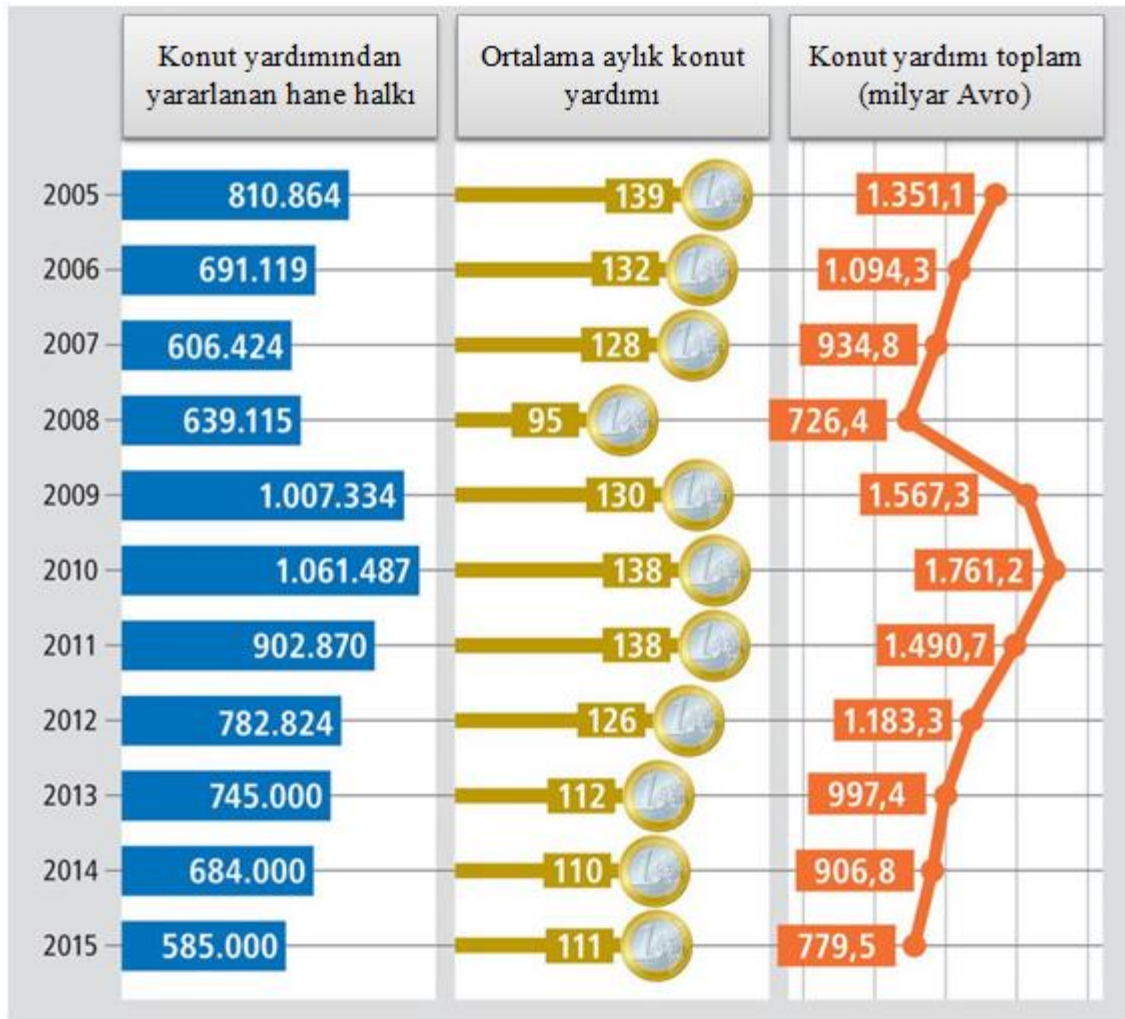
1.5.1. Konut Parası Yardımı

Konut Parası yardımı, ev kendilerinin ise, ev nedeniyle oluşan giderlerini karşılamakta zorlanan ve başka kanunlar çerçevesinde barınma ile ilgili herhangi bir yardım almayan kişilere Konut Parası Kanunu çerçevesinde yapılan bir devlet yardımıdır. Konut Parası başvuru üzerine, konutun eski veya yeni olduğuna bakılmaksızın kirada oturanlara kira yardımı, kendi evinde oturanlara ise ev giderleri yardımı şeklinde ödenmektedir.

Kira yardımı; geliri belli bir düzeyin altında olup geçim yardımı seviyesinin üstünde olan ailelere Konut Daireleri (Wohnungsamt) tarafından yapılan bir yardımdır. Yardımın tutarı ailenin geliri, aile fertlerinin sayısı ve ödenen kiranın miktarı göz önüne alınarak belirlenir.

Hane halkı içerisindeki hesaba katılacak kişi sayısı, toplam gelir ve kira veya giderlerin miktarına göre Konut Parası yardımı alma hakkı elde edilir. Bu yardımın miktarı ikamet edilen yerlere göre belirlenmiş kira kademesi, hesaba katılacak kişi sayısı ve bu kişi veya kişilerin toplam geliri göz önünde bulundurularak hesaplanmaktadır. Konut Parası yardımı kira giderlerinin tamamının ödenmesi şeklinde değil, sadece kiranın veya ev giderlerinin bir kısmının hesaplanması neticesinde ortaya çıkan miktar kadar karşılanmaktadır.

Tablo 6 Federal Almanya'da Yıllar İtibarıyla Konut Parası Yardımları (Milyar Avro)

Kaynak: <https://www.iwd.de/artikel/ab-naechstem-jahr-gibts-mehr-217031/> (20.02.2017)

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde Federal Almanya'da 2005 yılında Konut Parası yardımları için yaklaşık 1.351,1 milyar Avro harcandığı görülmektedir. Bununla birlikte 2009 yılında yapılan *Konut Parası Reformu*yla birlikte hem konut yardımından yararlanan sayısı hem de yardım miktarı artmıştır. Konut yardımından yararlananların sayısı 2011 yılında 1.061.487 ile zirve yaparken, yapılan yardım da 1.761,2 milyar Avro olmuştur. 2009 ve 2010 yılındaki artışlar özellikle 2008 finans krizinden etkilenmenin getirdiği aile bütçesi daralmalarına devlet desteği ile bir nefes aldırma olmuştur. 2015 yılına gelindiğinde konut parasından yararlananların sayısı ile yapılan yardımlar 2010 yılına göre ortalama yarı yarıya azalmıştır.

Sosyal tazminat yardımı

Federal Almanya sosyal güvenlik sistemine göre, toplumsal sorumluluk kapsamında sayılabilecek bir olay nedeniyle sağlık açısından zarar gören kişilerin zararı en azından maddi olarak karşılanmalıdır. Bu nedenle zarar gören kişilere veya zarar görmeleri nedeniyle vefat eden kişilerin geride kalan ailelerine sosyal sorumluluk çerçevesinde *Sosyal Tazminat* adı altında yardımlar yapılmaktadır.

Sosyal tazminatı, Federal Bakım Kanunu uyarınca yardım alanların en büyük grubunu oluşturan savaş mağdurları, şiddet eylemleri mağdurları, askerlik veya sivil hizmet sırasında zarar görenler, bir aşıdan zarar görenler, eski Doğu Almanya'da devlet tarafından zarara uğratılanlar ve onların geride kalan aileleri alabilmektedir. Bu yardımlar vergilerle finans edilmektedir.

Uğranılan zararın büyüklüğüne, niteliğine ve zarar sonucunda oluşan ihtiyaçlara göre yardımların miktarı belirlenir ve nasıl yapılacağı şekillenir. Yardımlar; aylık bağlanması, bir defaya mahsus tazminatlar, sağlık ve bakım hizmetleri gibi değişik şekillerde yapılmaktadır. Zarar gören kişinin bir an önce iyileşmesini sağlamak için iyileştirme yardımları da yapılmaktadır.⁹⁶

1.5.2. Savaş malullerine yardım

Aşağıda belirtilen sebeplerden birinin yol açtığı sağlık ve ekonomik zarardan dolayı başvuru yapılarak yardım alınabilir:

- Askerlik ya da askerlik benzeri hizmetlerde
- Bu hizmeti yaparken geçirilen kazada
- Bu hizmete özgü koşullarda
- Savaşta esarette
- Doğrudan savaşın etkisi (örneğin sivil bir kimse olarak bir hava hücumu sırasında yaralanma) ya da sağlığın, işgal kuvvetlerine mensup kimselerin şiddet hareketiyle (yaralanma, ırza geçme) zarar görüldüğünde.

Sosyal Tazminat Yasası anlamında zarar görmüş olanların zararın resmen saptanan sonuçları için aşağıdaki tedavi hakları vardır.

- Ayakta tedavi
- Hastanede tedavi,
- Diş hekimi tedavisi ve diş protezi
- İlaç, sargı malzemesi ve şifa verici önlemler temini,
- Yardımcı araç temini ve yardımcı araç temini ile ilgili yedek yardımlar (örneğin motorlu taşıt alımı sırasında ve gerekli değişikliklerde)
- Banyo kürleri
- Ev işlerinde yardım
- Fiziksel maluliyeti olanlar için düzenlenen beden hareketleri⁹⁷

96 Bundesagentur für Arbeit, April 2012, "Sozial Bericht", 2013, s. 119-121
<http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/sozialbericht-2013.pdf>

97 Sozialsicherung 2015, s. 117

1.5.3. Dul aylığı yardımı

Vefat eden sigortalı ise, kaza sigortası muhtemel bir yeniden evlenme durumuna kadar Dul Aylığı (Hinterbliebenenrente) bağlar. Bu aylığın miktarı yaşa, çalışma veya meslek icra etme gücüne ve çocukların sayısına bağlıdır. Aşağıda sıralanan şartları yerine getirdiği takdirde, yıllık Dul Aylığı ölen eşin yıllık kazancının %40'ı oranında olur. Söz konusu şartlar aşağıdaki gibidir:

- 45 yaş ve üzeri yaşlı olmak ve ölüm durumunun 1 Ocak 2012'den önce olması,
- Çalışabilecek veya meslek yapabilecek durumda olmamak ya da ancak kısmen çalışabiliyor olmak,
- Yetim aylığı alma hakkı olan en az bir çocuğa bakmak.

31 Aralık 2011'den sonra olan ölümlerde 45 yaş sınırı kademeli olarak 47 yaşına yükseltilir. Bu artışlar dulluk aylıklarının yasal emeklilik sigortasında tabi olduğu yaş sınırlarına göre düzenlenir.

45 yaşından küçük olma durumunda ve ölüm sırasında çocuk sahibi olunmadıysa, iki yıl boyunca yılda, ölen eşin yıllık gelirinin %30'u ödenir.

01.01.2002'den önce evlenmiş olan ve birinin bu tarihte en azından 40 yaşında olduğu çiftler için emeklilik aylığı muhtemel bir yeniden evlenme durumuna kadar 2 yılın ötesinde, sınırsız süreyle ödenir.

Dul kalındığında kendi gelirinin olması durumunda bu gelirin, vergiden muaf dinamik miktar çıktıktan sonra kalan miktarının %40'ı dul aylığından düşülür. Vergiden muaf miktar yetim aylığı alma hakkına sahip her çocuk için artar.⁹⁸

1.5.4. Yetim aylığı yardımı

Vefat eden sigortalı ise, geride 18 yaşının altında çocuklar bırakmış ise, bu çocuklar da yetim aylığı alırlar. Anne ve babasından birini kaybetmiş olan yetime, sigorta tarafından, ölen sigortalının yıllık kazancının %20'si, hem annesini hem de babasını kaybetmiş olan öksüze ölen sigortalının yıllık kazancının %30'u ödenir. Yetim aylığının 18 yaşından sonra 27 yaşına kadar ödenmesi aşağıda belirtilmiş şartlara bağlıdır:

- Çocuğun öğrencilik halinin devam etmesi ya da meslek eğitimi görmesi, Federal Gönüllü Hizmet Yasası çerçevesinde bir hizmette bulunması,
- Bedensel, zihinsel veya ruhsal engellilik dolayısıyla geçimini bizzat sağlayamaması.
- 18 yaşının üzerindeki yetimin kendi geliri olursa, bu gelirden vergiden muaf dinamik miktar çıktıktan sonra kalan kısmı %40'ı yetim aylığından düşülür.⁹⁹

⁹⁸ Grundsicherung 2015, s. 66

⁹⁹ Grundsicherung 2015, s. 67

1.5.5. Çocuk eğitim aylığı yardımı

Vefat sebebiyle ödenen diğer bir emeklilik aylığı da yetim eğitim aylığıdır. Bu yardım boşanan ve çocuklarını büyüten yalnız yaşayan ebeveynler için bağımsız bir güvence teşkil eder.

Sigortalılar için çocuk eğitim aylığı aşağıdaki durumlarda hak edilir:

- Boşanılan eş ölmesi durumunda,
- Yeniden evlenilmediği takdirde,
- Öz çocuğun veya ölen eşin çocuğunun büyütülmesi durumunda,
- Genel bekleme süresi boşanılan eşin ölümünden önce kendileri tarafından doldurulmuş ve resmen boşanılmış ise.

Emeklilik aylığı doldurulan emeklilik süresi ve sigorta denkleştirmesinde aktarılan sigorta hakları üzerinden hesaplanır. Çocuk eğitim aylıkları da gelir hesaplamasına tabi tutulur. Dul aylıkları için geçerli muafiyet tutarları bu aylıklara da uygulanır.

1.5.6. Emeklilik tazminatı yardımı

İş gücü kaybının %40'a kadar olduğu durumlarda söz konusu olan "küçük" emeklilik tazminatı ile %40'tan fazla olan bir iş gücü kaybındaki "büyük" emeklilik tazminatı şeklinde farklı uygulamalar vardır. "Küçük" emeklilik tazminatı hesaplaması temelde yaşam boyu olur; yani emeklilik aylığı bir defaya mahsus yapılan tazminat ödemesi ile tamamen ödenmiş olur. Tazminat tutarı yaş ve kazadan sonra geçmiş olan zaman süresi dikkate alınarak Federal Hükümet tarafından çıkartılmış olan sermaye değer tüzüğüne göre hesaplanarak ödenir.

İş gücü kaybı maluliyet dolayısıyla %40 ya da daha fazla ise ve 18 yaş doldurulmuş ise, başvuru üzerine yarım emekli aylığı 10 yıl için tazminat olarak ödenebilir. Tazminat tutarı yıllık yarım emekli aylığının en çok dokuz katı kadar olabilir. Bu takdirde 10 yıllık bir süre için tazminatın yanında emekli aylığının yarısı da ödenir. Emekliliğin 11. yılından itibaren kaza sigortası tarafından tekrar tam emekli aylığı ödenir.¹⁰⁰

1.5.7. Şiddet eylemleri mağdurlarına yardım (Opfer von Gewalttaten)

Şiddet Eylemleri Mağdurlarına Tazminat Yasası 16 Mayıs 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasa genelde bu tarihten itibaren yapılan şiddet eylemleri dolayısıyla meydana gelen zararlar için geçerlidir. 23 Mayıs 1949 ile 15 Mayıs 1976 tarihleri arasında zarar gören kimselere sadece belirli koşullar altında ağır vaka karşılığı olarak yardım edilmiştir.

Aynı şekilde Mağdurlara Tazminat Yasası'nda yapılan ikinci değişiklik vasıtasıyla OEG'nin koruma alanına giren yabancılar için de belirli bir zaman kaydı konmuştur: Bunlar, şiddet eylemi 30 Haziran 1990 tarihinden sonra cereyan ettiyse yardımlardan

¹⁰⁰ Grundsicherung 2015, s. 67

istifade eder. Şiddet eylemi 1 Temmuz 1990'dan önce olmuşsa, ağır vaka tazminatı ödenir.

Yardım koşulları

Almanya ülke sınırları içinde veya bir Alman uçağı ya da gemisinde şiddet eylemi yüzünden sağlığı zarar gören kimseler, savaş malulleri gibi yardım hakkına sahip olurlar.

1993 yılında yapılan ikinci değişiklik ile Şiddet Eylemleri Mağdurlarına Tazminat Yasası'na (OEG) ek olarak uzun zamandan beri yasal şekilde Federal Almanya'da yaşayan yabancılar da bu tazminat uygulamasının kapsam alanına dahil edilmişlerdir. Kendilerine verilecek tazminat miktarı, Almanya'da kalma sürelerine ve uyum derecesine bağlıdır. Kamu çıkarı söz konusu olduğunda insancıl nedenlerle yabancılar da tazminat ödenir. Ayrıca yabancı turistler ve ziyaretçiler için de özel mağduriyet düzenlemesi mevcuttur. Aynı şekilde, yurtdışında altı aydan kısa bir süre için bulunmaları sırasında bir şiddet eylemine maruz kalan Almanlar ve yasal olarak Almanya'da yaşayan yabancılar 1 Temmuz 2009 itibarıyla, eylemin 1 Temmuz 2009'dan sonra gerçekleşmiş olması durumunda tazminat alabilirler. Burada ön planda olan, Alman devletinin özel sorumluluğu değil, himaye düşüncesi olduğu için bu destek ancak, failin herhangi bir tazminat vermemesi ve herhangi bir başka güvencenin sağlanmaması durumunda söz konusu olur. Mağdurlara, eylemden ötürü oluşan sağlık sorunları ile ilgili tedavi sunulur; ayrıca mağdurlara ve geri kalanlara bir defaya mahsus ödeme olarak maddi destek de sağlanır. Avrupa Birliği üye ülkelerinde gerçekleşen eylemlerde tazminat başvurusunda bulunulduğu vakit Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı tarafından destek sağlanır.¹⁰¹

1.5.8. Sosyal yargı (Sozialgerichtsbarkeit)

Sosyal yargının desteklediği sosyal güvenlik ve hukuk üstünlüğü daha bütüncül bir yapı oluşturur. Sosyal yargı, herkesin sosyal hukuka dayalı haklarını gerekirse mahkeme yoluyla arayıp kabul ettirebilmesini görevini yerine getirmeyi sağlar.

Sosyal mahkemelerin yetki alanları

Sosyal mahkemeler genellikle sosyal sigorta konularındaki hastalık ve kaza sigortası ya da emeklilik sigortası gibi konularda anlaşmazlık doğduğunda devreye girer ve karar verir. Ayrıca bu mahkemeler işsizlik sigortası, sosyal tazminat hukuku ya da ağır engelliler hukuku ile ilgili konulardaki davalara da bakar. 1 Ocak 2005 itibarı ile sosyal yargı yolu, iş arayanların temel güvencesi ('Hartz IV') konularındaki anlaşmazlıklar ve sosyal yardımlar için de yetki kullanır.

Sosyal yargı uygulaması

Sosyal yargı sistemi üç kademededen oluşur. İlk kademedede sosyal mahkemeler, ikinci kademedede eyalet sosyal mahkemeleri, son kademedede ise Federal Sosyal Mahkeme karar verir. Sosyal mahkemelerde sosyal yargı sisteminin yetkili olduğu belli hukuk alanlarına göre ayrı ayrı odalar oluşturulur. Her oda, mesleği hakimlik olan bir oda başkanı ve iki gönüllü hakim olmak üzere üç üyeden oluşur. Eyalet sosyal mahkemeleri genellikle

¹⁰¹ Grundsicherung 2015, s.121

kararlara karşı yürütülen temyiz davalarına bakar. Eyalet sosyal mahkemeleri senatolarının her biri, biri başkan, üç hakim mesleğine sahip ve iki gönüllü hakim üyeden oluşur. Federal Sosyal Mahkeme davanın yeniden görülmesi gerektiği revizyon davalarında karar verir. Senatoları aynı şekilde biri başkan, üç hakim mesleğinden hakim ve iki gönüllü hakim üyeden oluşur.

Gönüllü hakimler, genellikle diğer meslekten hakimlerle aynı hak ve yükümlülüklerle sahip amatör hakimlerdir. Odalara kayıtlı bu gönüllü hakimler, söz konusu hukuk alanında pratikte tecrübeye sahip kişiler arasından tayin edilir.

Sigortalı olanlar, yardım hizmetlerinden faydalananlar ve engelli insanlar için, sosyal mahkeme davaları genellikle ücretsizdir.

Mültecilere yapılan yardımlar

“Mülteciler Yardım Kanunu” kapsamında mültecilere yönelik sosyal yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar ile kişiler günlük hayatları için gerekli tüm ihtiyaçları karşılayabilmektedirler.

Mültecilere yönelik yapılan yardımlar;

- Kişisel ihtiyaçlar için harçlık,
- Temel yardımlar (yiyecek, barınma, ısınma, giysi, sağlık ve vücut bakımı, ev için gerekli ihtiyaçlar)
- Hastalıkta, hamilelikte ve doğum nedeniyle yapılan yardımlar,
- Özel durumlarda yapılan yardımlar şeklindedir.

Temel yardımlar aynı yardımlar niteliğindedir. İltica başvurusunda bulunan kişinin ilticacılar yurdunda kalmaması durumunda, bu kişiye yapılan yardımlar durumuna uygun olarak yapılabilir. Bu yardımların eyaletlere göre farklılıklar göstermesi miktarların eyaletler tarafından belirlenmesi sebebiyledir.¹⁰²

Kısaca değerlendirdiğimizde, çalışma yetersizliği, rehabilitasyon, hastalığı önleme, erken teşhis, tedavi, hastalık yardımları ve annelik yardımı 1883 tarihli *Yasal Sağlık Sigortası* kapsamında; kaza önleme, rehabilitasyon, kaza emekliliği, iş kazası ve iş hastalığından oluşan ölüm parası gibi yardımlar 1884 tarihli *Kaza Sigortası* kapsamında; mesleki rehabilitasyon ve özür emekliliği, mirasçılara kalan emeklilik ve normal yaş emekliliği 1889 tarihli *Emeklilik Sigortası* kapsamında; işsizlik parası, iş arabuluculuğu, mesleki eğitim ve öğretim gibi hizmetler 1927 tarihli *İşsizlik Sigortası* kapsamında ve son olarak bakıma muhtaçlık durumunda bakım desteği 1995 tarihli *Bakım Sigortası* kapsamında toplam beş ayaklı bir sosyal yardım sistemi ile yardımlar sağlanmaktadır.

Günümüz Almanya’ında artık sosyal yardımlar öncelikli olarak Anayasa ve detaylı olarak da kanunlarla belirtilmiş bir haktır. Bunun anlamı; sosyal yardım alma hakkı olan

¹⁰² Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, <http://www.bamf.de/DE/Migration/AsylFluechtlinge/Asylverfahren/Asylbewerberleistungen/asylbewerberleistungen-node.html>

kişiler, hak mağduriyetleri durumunda sorunlarını mahkemeye taşıyabilmekte ve hak arayışını yasal çerçeve içerisinde sürdürebilmektedirler. Almanya'nın gerçek manasıyla sosyal bir devlet olduğunu gösteren bu sistemde, sosyal yardım kullanıcıları piyasa mekanizmasının barındırdığı risklere karşı korunmuştur. Dolayısıyla Almanya'da sosyal yardımlar gönüllülük esasına göre değil, devletin vatandaşlarına verdiği yasal bir hak olarak sunulmaktadır. Almanya'nın federatif yapısı gereği, eyaletler ve başka yerel kuruluşlara geniş yönetim yetkileri verildiğinden, kamu otoritesinin kullanıldığı çoğu alanda tüm ülkeyi kapsayan bir yapının yanında, paralel olarak bölgesel yapılanmaların da olduğu görülmektedir.

Ayrıca, Federal Almanya'daki sosyal yardım sisteminin tüm muhtaç kesimleri kapsadığını görülmektedir. Sosyal Güvenlik sistemi ile birlikte toplam 918 milyar Avro'yu aşan bir bütçeyle, diğer sosyal yardımlara ayrılan 363 milyar Avro bütçeyle, Aile sosyal politikalarının 200 milyar Avro'luk sosyal yardımlar bütçesi ve organizasyon yapısı ile, yapılan sosyal yardımların nitelikleri, kapsamı ve miktarı incelendiğinde, Federal Almanya'nın sosyal devlet anlayışına verdiği önem belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, ülkenin gelişmiş bir sosyal yardım sistemine sahip olduğunu söyleyebiliriz.¹⁰³

¹⁰³ Bkz. Grafik 1 ve 7

2. BÖLÜM: ALMANYA SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Almanya’da sosyal hizmetler alanı ağırlıklı olarak yerel (belediyeler) ve bölgesel yönetimlerin alanıdır. Bu noktada hizmette yerellik (subsidiarity) ilkesi öne çıkmaktadır. Bu ilke ile, devlet örgütlenmesinin aşağıdan yukarıya doğru işlemesi öngörülmektedir. Buradaki yerellik yerinden yönetim anlamına gelmemektedir. Yukarıdan aşağıya bir yetki devri sürecinden ziyade; yetkilerin önce en alt kademeye bırakması, bu kademenin taşıyamadığının bir üst kademeye çekilmesi biçiminde bir yapılanma süreci olarak işletmektir. Kısaca, sosyal hizmetler halka en yakın birimler tarafından doğrudan verilmektedir.

Alman sosyal hizmetlerinin en önemli meselelerinden birisi hizmet sağlayıcıların çeşitliliğidir. Bu nedenle hizmetler arasında bir standartlaşma sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla Almanya’da hizmette yerellik ilkesi uygulanmakta ve mümkün olmadığı durumlarda dıştan hizmet satın alma yoluna gidilmektedir. Böylece, toplumun en hassas ve engelli kesimlerine daha hızlı ulaşılmaktadır. Ayrıca sosyal hizmetlerin kalitesi önemlidir. Bunun için insanların yaşam kalitesini artırma hedefi yanında gelir dengesizliğinin getirdiği sorunlarla daha etkin mücadele edilmelidir.

Sosyal hizmetler, yardıma ve korunmaya muhtaç kimselere, belirli ölçü ve koşullar dahilinde ilgili kuruluşlar tarafından gereken şekilde sunulmaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmet uygulamalarında bireysel karar ve isteklerin doğrudan bir rolü olamaz.

Sosyal hizmetler, sorunlu bireylerin söz konusu sorunlarını çözümlemede çevrenin, diğer bireylerin güçlerinden ve sosyal kurumların gerek maddi gerekse manevi desteklerinden faydalanmaktadır. Lakin, sosyal hizmet uygulamalarında bireyin bağımsızlığı anlayışı gereği, belirtilen güç ve kurumlar, bireylere, içinde bulundukları zor durumlardan kurtulmalarına yetecek kadar yardım ve destek sağlayabilmektedir.

Sosyal hizmetlerin başka bir özelliği de, sorunları olan müracaatçılara, bu sorunlarının çözümünde yardımcı olmakla birlikte, daha geniş bir görev üstlenmiş olmasıdır. Gerçekten sosyal hizmetler, bireylerin muhtaç duruma düşmelerine veya çevrelerin ile uyum sorunları yaşamasına sebep olan koşulların geliştirilmesine veya iyileştirilmesine de gayret gösterir. Bu bağlamda sosyal hizmetlerin, fakirler, güçsüzler, çocuk ve yaşlılar gibi toplumun yalnızca belirli kesimlerine yönelik bir hizmet olmadığı, aksine toplumun tamamına yönelik, tüm dezavantajlı konumdaki insanlara yönelik bir hizmet olduğunu belirtmek gerekir.

Günümüzde sosyal hizmetler sadece muhtaç ve yoksullara değil, hatta sadece dezavantajlı durumda olanlara yönelik değil, sosyal yapının gelişmesi ve değişmesine katkı bağlamında önemli bir role sahiptir ve böylece sosyal kalkınmanın önemli bir aracı durumundadır. İnsan kaynaklarının geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve yerel düzeyde toplumların kalkınmasının gerçekleştirilmesinde de sosyal hizmetlere önemli görevler düşmektedir.

2.1. Almanya’da Sosyal Hizmet Çalışma Alanlarına Genel Bakış

Federal Almanya’da sosyal hizmetler, genelde sosyal pedagoji ve sosyal çalışma şeklinde iki ana dala ayrılmaktadır. 1980 yılından beri sosyal hizmetler alanında yüksek eğitim görmek isteyen öğrenciler, Sosyal Pedagoji ile Sosyal Çalışma bilim dalları arasında tercih yapabilmekte olduğu gibi, her iki dalı birlikte de okuyabilmektedirler. Sosyal Çalışma, kişilerin daha çok psiko-sosyal ve mesleki uyumları ile ilgilenirken, Sosyal Pedagoji çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, aileler, engelliler, göçmenler, sığınmacı ve mülteciler gibi değişik sosyal kesimlerin eğitimleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Ayrıca Almanya’da sosyal hizmetlere genel bir bakış ile bakıldığında çalışma alanlarının temelini eğitici çalışma alanları oluşturmaktadır. Eğitimin ana taşıyıcı hizmetleri de bilgilendirme, rehberlik ve yönlendirme şeklinde danışmanlık hizmetleridir. Bu hizmetler çocuklara, gençlere, kadınlara, yetişkinlere, yaşlılara, engellilere ve ailelere, şiddetten, tacizden, uyuşturucudan, bağımlılıktan, stresten, ayrımcılıktan, işsizlikten, sağlıktan, medya ve kültür alanlarına kadar birçok konuda seminerler, konferanslar, kurslar, atölye çalışmaları şeklinde eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmektedir. Ayrıca bu hizmetler okul, askeriye, hapishane, hastane ve işletmelerde de sunulmaktadır.

Şekil 8 Eğitici Çalışmalar ve Sosyal Hizmet İlişkisi

Kaynak: Bundesagentur für Arbeit (Hrsg.) (2007): Gesellschafts- und Sozialwissenschaftler – Arbeitsmarkt und Weiterbildung. Beruf Bildung Zukunft – Informationen für Akademiker/innen. Nürnberg: BW Bildung und Wissen Verlag und Software GmbH.

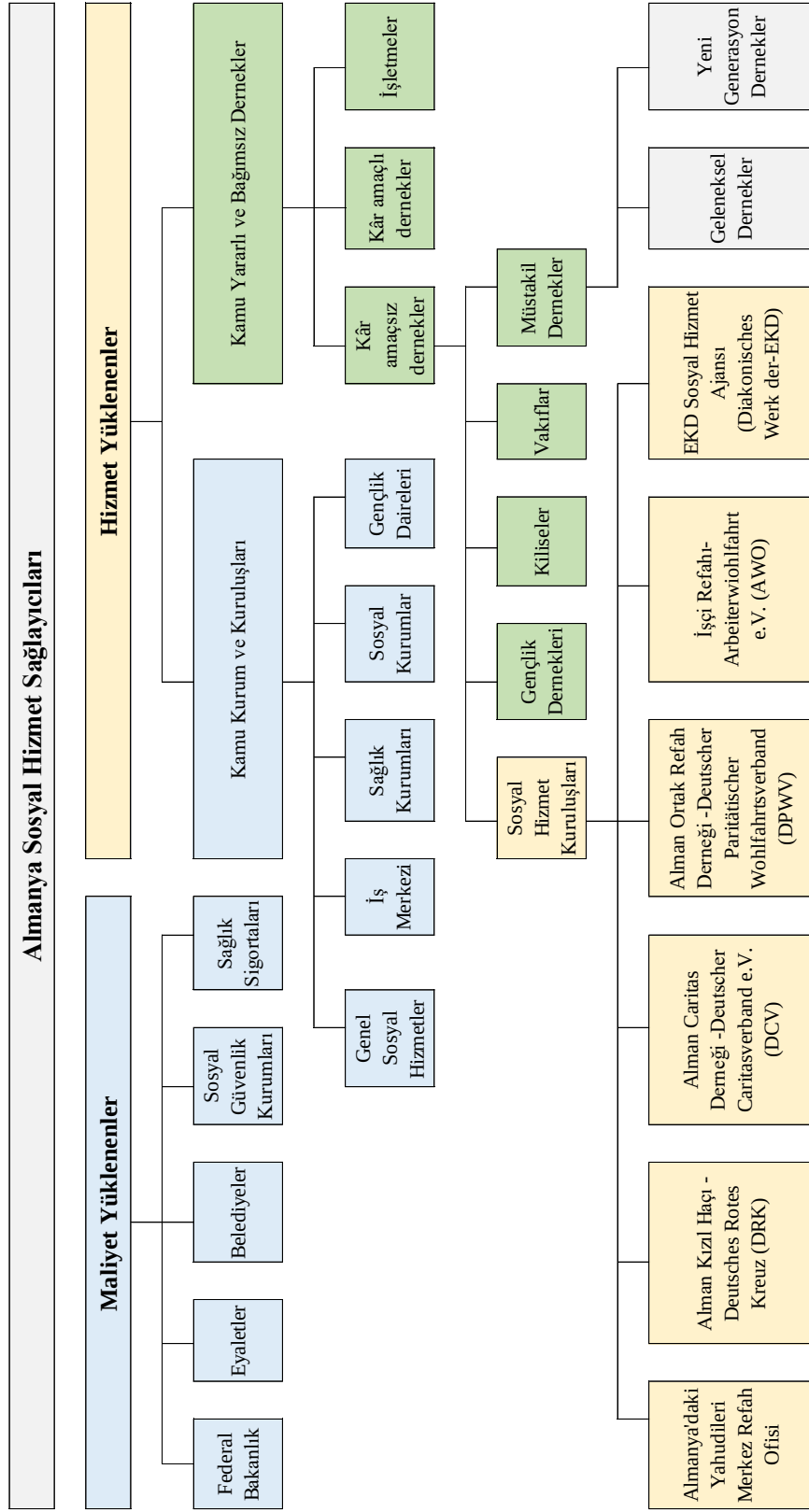
Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi, eğitim çalışmalarında bir sosyal hizmetin çalışmasının olabilmesi için öncelikle ve dezavantajlı muhatap bir kişi olması gerekir. Sonra bu dezavantajlı insana sosyal hizmeti sunacak kurumlar oluşmakta ve bu kurumlar da bu dezavantajlı kişiye sunacağı sosyal hizmet çalışmalarını ortaya koymaktadır. Kısaca kimlere, hangi kurumlar eliyle ne gibi hizmetler sunulacağını şöyle izah edebiliriz:

2.2. Sosyal Hizmette Taşıyıcılar (Struktur Der Träger)

Sosyal hizmet çalışmaları iki taşıyıcı sütun üzerine bina edilir. Bu iki yapısal durum kendi içinde alt başlıklara ayrılır. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi resmî taşıyıcılar ve özel taşıyıcılar şeklinde açıklanmıştır. Resmî taşıyıcıların altında Bakanlık, Belediyeler ve Sosyal güvenlik sigortaları olup, özel taşıyıcıların altında kamu yararlı taşıyıcılar ve kâr amaçlı taşıyıcılar bulunur.

Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi devlet adına çalışmalar Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı tarafından yürütülmüştür. Federal Hükümet kuruluşları eyalet ve belediye kurum ve kuruluşlarını destekleyici görev üstlenmektedir. Kurum ve kuruluşlarda sunulan sosyal hizmetlerin icra edilmesinde sorumluluk yüklenir. Bilhassa desteklediği çalışma alanı çocuk ve gençlik çalışmalarıdır. Hükümet kurumları çatı kuruluşlarını destekleyici fonksiyon üstlenmektedir. Eş zamanda Federal programların tanıtımı ve eyaletler bazında takip ve desteğini yürütmektedir. Eyaletler sosyal çalışmaların bütçelendirilmesini ve finans planlamasını üstlenmektedir.

Şekil 9 Sosyal Hizmette Taşıyıcılar Yapısı

Kaynak: Öz çizim

2.2.1. Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı (Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend)

Almanya Sosyal Hizmetlerini işlemeden evvel sosyal hizmetler çalışmalarının tamamına yakını bünyesinde toplayan Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı'nın yapısını iyi bilmek gerekir. Aşağıdaki on başlıkta işlenecek sosyal hizmet uygulamalarının tamamına yakını bu bakanlığın bünyesinde faaliyetlerini yürütmektedir.

- Çocuk ve gençlere yönelik sosyal hizmetler
- Ailelere yönelik sosyal hizmetler
- Yaşlılara yönelik sosyal hizmetler
- Engellilere yönelik sosyal hizmetler
- Hastalara yönelik sosyal hizmetler
- Bağımlılara yönelik sosyal hizmetler
- Şiddet ve taciz görenlere yönelik sosyal hizmetler
- Evsizlere yönelik sosyal hizmetler
- Tutuklu ve hükümlülere yönelik sosyal hizmetler
- Sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmetler

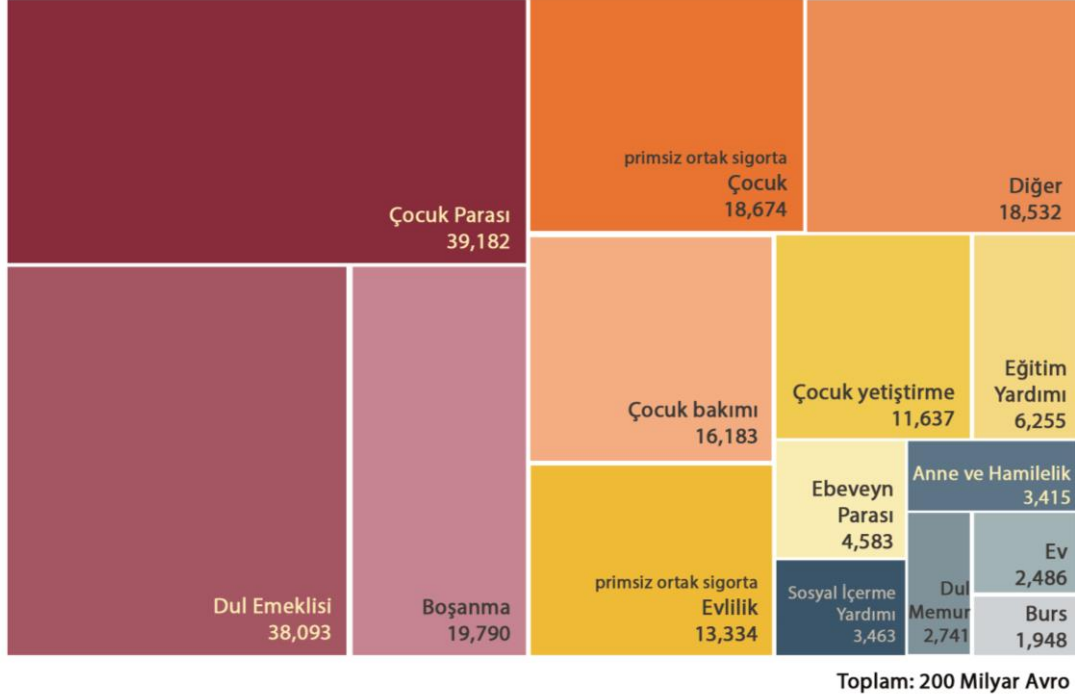
Bakanlık bu faaliyetlerini yürütürken bazı yetkileri eyaletlere ve belediyelere devretmiştir. İlgili başlıklarda bunlara değinilecektir. Ayrıca Bakanlık sosyal hizmet çalışmalarının büyük kısmını kamu yararlı sivil toplum kuruluşları üzerinden gerçekleştirir. Bazen projelerine mali destek verirken, bazen de doğrudan federal proje vermektedir. Bu alanda faaliyet gösteren bağımsız organizasyonlar; kiliseler, kamu hukukuna tabi dinî kuruluşlar ve bağımsız sosyal yardım amaçlı birliklerdir (Örn.: Arbeiterwohlfahrt, Deutscher Caritas Verband, Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband, Deutsches Rotes Kreuz, Diakonisches Werk und Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland). Özetle Almanya'nın engelli kurumlarının %80'i, gençlik refah kurumlarının (kreş ve anaokulu dahil) %68'i, yaşlı bakım evlerinin %51'i ve hastahanelerin %39'u içinde Katolik, Protestan ve Yahudi cemaatlerin de bulunduğu derneklere aittir. Devlet sosyal politikalarını bu kurumlar üzerinden yürütmekte ve bu kurumlara bütçe desteği sağlamaktadır. Almanya sosyal Güvenlik Sistemindeki ortalama 250 milyar Avroluk (bkz. Grafik 1) bakım ve hastalık sigortaları bütçesinin bir kısmı, yine 350 milyar Avroluk gençlik ve aile başta olmak üzere diğer sosyal hizmet yardımlarının bir kısmı bu sosyal hizmet kurumlarınca kullanılmaktadır.¹⁰⁴ 2012 yılı istatistiklerinde (2014 yılında yayınlanmış olup, yeni istatistikler henüz açıklanmamıştır) kullandıkları hizmet bütçesi 106 milyar Avro'dur. Bkz. Grafik 8

¹⁰⁴ <http://www.bagiv.de/pdf/FreieWohlfahrtspflege.pdf> (05.05.2018)

Alman aile politikası sosyal politikanın merkezi bir bileşenidir. Çiftlerin birlikte yaşama, çocuklarla birlikte yaşama ve nesiller arası bağlamı desteklemeye çalışır. Aile politikası aynı zamanda eşitlik, sosyal ya da işgücü piyasası politikası gibi diğer politika alanlarını da etkiler. Politika ve medyada, kamuoyunda ve bilimde, aile politikasının ne gibi önlemler alması gerektiği konusunda her zaman ihtilaflar vardır. Aile politikalarına yönelik kamu harcamaları artmaktadır.

Grafik 7 Federal Aile Politikası Bütçesi

Aile Yardım Politikası 14 başlıkta %90 aile merkezli değerlendirilmektedir.

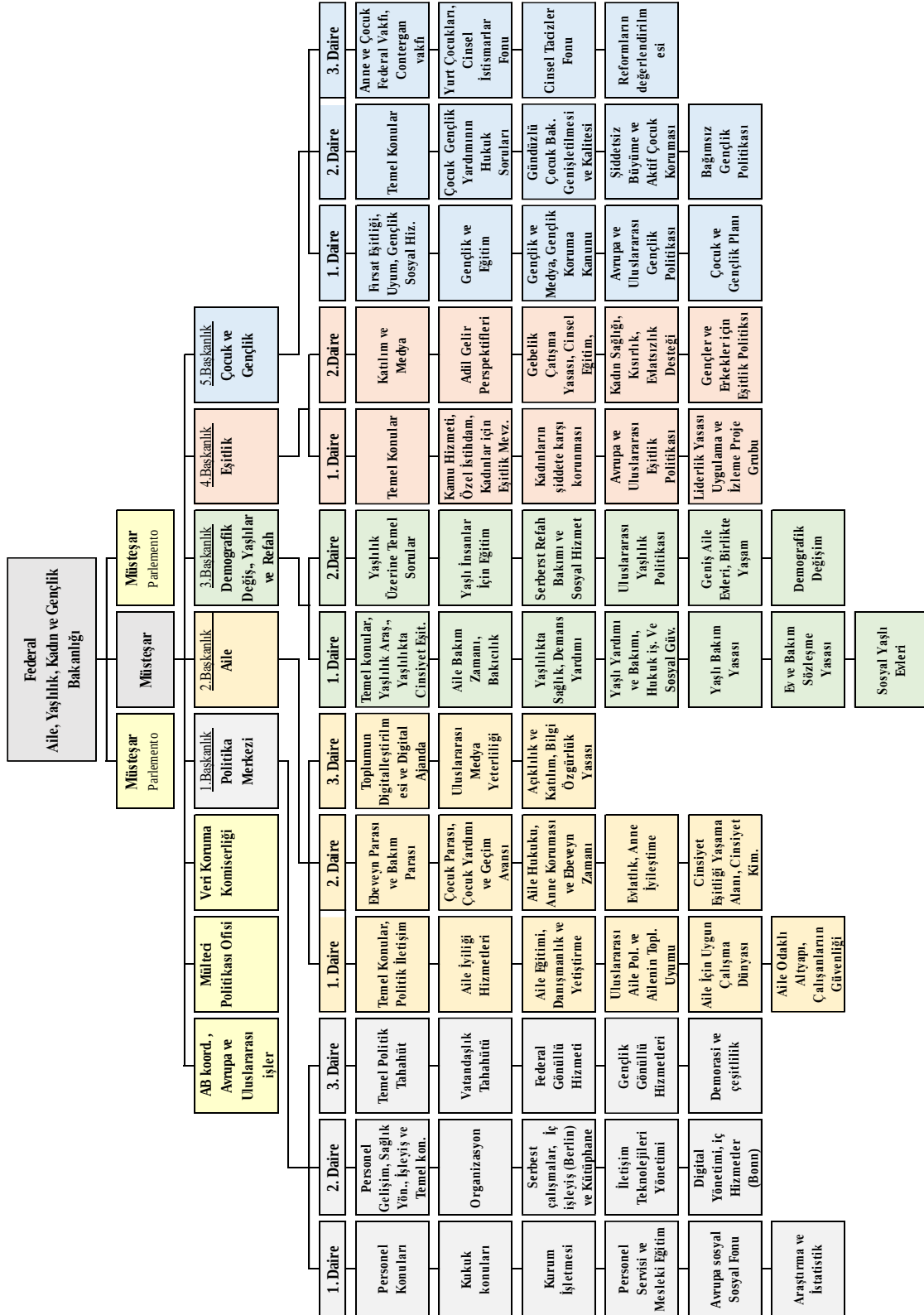

Kaynak: <http://www.bpb.de/politik/innenpolitik/familienpolitik/?type=galerie&show=image&i=195489>

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, Federal Aile Politikalarının bütçe toplamı 200 milyar avro'dur. 14 kalemden dağıtılan bu yardım ve hizmet bütçesinin en büyük kalemini çocuk parası oluşturmaktadır. Dul emeklisi ve boşanmalar diğer harcaması çok olan kalemlerdir. Genelde bakıldığında ise, ortalama 95 milyar çocuk ağırlıklı diğerleri aile ve kadın ağırlıklı bütçelerdir.

Aşağıdaki grafikte Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı'nın yapısı görülmektedir. Bakanlık üç müsteşarlık, beş başkanlık, 3 müdürlük, on üç daire ve 67 departmandan (masa) müteşekkildir. Ayrıca Veri Toplama Komiserliği, Mülteci Politikası Ofisi ile AB ve Uluslararası Koordinasyon İşleri Müdürlükleri de bu bakanlığın uhdesindedir.

Şekil 10 Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı İdari yapılanması

Kaynak: <https://www.bmfsfj.de/blob/100814/b36cfdfe72f722fc8fa0216366472eab/pdf-organigramm-data.pdf>

2.2.2. Belediyeler

Belediyeler, yasalar çerçevesinde yerel topluluk işlerini kendi sorumluluklarında düzenleyebilmektedirler. Sosyal hizmetler yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluk alanına girer. Belediyeler sosyal hizmetler için yerel yönetimlerin öz-yönetim kanununu esas alır.

Belediyeler, merkezî politikanın ötesinde önceliklerini lokal toplumsal sorunlara ve kaynaklarına göre belirler. Belediyeler aynı zamanda kamu yararlı kurum ve kuruluşlarla da iş birliği yapar.

Sosyal hizmette sadece yardım hizmeti değil, aynı zamanda müdahale ve kontrol etme yetki ve sorumluluğu vardır. Bundan dolayı belediyeler bu ikinci görevi daha etkin yerine getirmektedirler.

Belediyeler öncelikli olarak gençlik, konut, sağlık alanlarında refah devleti görevleri gereği hizmet sunarlar. Hizmetlerin bir kısmı danışmanlık hizmetleridir. Ayrıca Federal iş ajansı ile birlikte finansal güvenliği sağlamak amacıyla iş merkezlerini işlevsel kılarlar. Özellikle uzun süreli işsizler ile ilgilenir ve Sosyal Kanun Kitabı II'nin (SGB II) uygulanmasından sorumludurlar.

Tablo 7 Yasal Görevleri Çerçevesinde Belediyelerin Destek ve Hizmetleri

Kurumlar	Sosyal uzmanların görev alanları (Örnekler)
Gençlik (Jugendamt)	Dairesi Eğitim destek yardımları, gençlik çalışmaları, boşanma ve ayrılıkta danışmanlık, sosyal pedagojik aile yardımı, gençlik çalışması, devlet himayesine alma/ mahkeme süreci
Sosyal güvenlik (Sozialamt)	Dairesi Yaşlı ve engelli insanlara danışmanlık ve rehberlik, evsiz ve bağımlılara danışmanlık hizmetleri
Sağlık (Gesundheitsamt)	Dairesi Fizyolojik hastalara danışmanlık ve rehberlik koruyucu önlemler çalışmaları; hamilelik danışmanlığı, bağımlılığa karşı tedbir ve önleyici çalışmalar
Konut (Wohnungsamt)	Dairesi Evsizlere danışmanlık acil yerleşim yurtlarına yönlendirme
Sosyal hizmetler daire (Amt für Soziale Dienste)	Belirlenmiş hedef kitle veya problemlere yönelik projelerin hazırlığı
İş Bulma (Jobcenter)	Merkezi Psikososyal sorunlarda danışmanlık, borç danışmanlığı ve bağımlılık danışmanlıkları

Kaynak; öz çizim

2.2.3. Özel taşıyıcı kurumlar

Sosyal hizmetler ağırlıklı olarak özel kuruluşlar tarafından Almanya'da sunulmaktadır. Bu alanda en büyük kamu yararlı sivil toplum kuruluşları kiliseler ile dinî cemaatlere ait kuruluşlardır.

Sosyal hukuk devletlerinde, kamusal sosyal yardım kurumlarının yanında toplumun anayasa ile güvence altına alınan sosyal hak ve hizmetlerden eksiksiz bir şekilde yararlanabilmesine ve devletin bu alandaki yükünü hafifletmeye yönelik kâr amacı gütmeyen çeşitli serbest sosyal hizmet dernekleri vardır.

Sosyal hizmet derneklerinin çatı kuruluşu olan Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu'na (Alm. "Bundesarbeitsgemeinschaft der freien Wohlfahrtspflege" –

BAGFW) üye altı sosyal hizmet kuruluşu arasında seküler yardım kuruluşları olduğu gibi kuruluş amaçlarını dinî akidelere dayandıran kuruluşlar da mevcuttur. Almanya’da faaliyet gösteren en büyük sosyal yardım kuruluşlarından üçü dinî cemaat menşelidir. Caritas Katolik kilisesine, Diakonie Protestan kilisesine ve ZWSt Yahudi cemaatine bağlı bir kurum olarak çalışmalarını yürütür. Müslümanlar Sosyal Hizmeti adı altında ağırlıklı olarak Müslümanlara hizmet edecek bir sosyal hizmet kurumu oluşturulması gerektiği 1995 yılından beri Almanya’nın gündemindedir.

Tablo 8 Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu (BAGFW) İdari Yapısı

	Üyeler Toplantısı Başkanlık Divanı/ BGB- Yönetim Başkan: Der Paritätische Bşk. Yrd: AWO Bşk. Yrd: DCV	
Komisyon „Gelirler/hibeler“ Başkan: DCV Hibelerin koordinasyonu		Komisyon „Europa“ Başkan: Der Paritätische Ofis ve komisyonların koordinasyonu
Finans Komisyonu Başkan: DCV Yrd.: DRK	Sosyal Komisyon I Başkan: AWO Yrd.: ZWST	Sosyal Komisyon II Başkan: Diakonie Yrd.: Der Paritätische
Komisyon „Kamu yararlılığı ve vergi“ Başkan: Der Paritätische	Komisyon „Yaşlı yardımı“ Başkan: Der Paritätische	Komisyon „İş piyasası politikası ve sosyal güvenlik“ Başkan: Der Paritätische
Komisyon Sosyal Hizmet Standartı Başkan: Der Paritätische	Komisyon „Engelli politikası“ Başkan: Der Paritätische	Komisyon „Çocuk, Genç, Kadın ve Aile“ Başkan: Der Paritätische
Komisyon „İstatistik“ Başkan: Diakonie	Komisyon „Sağlık“ Başkan: Der Paritätische	Komisyon „Göçmenler ve entegrasyon“ Başkan: Der Paritätische
Komisyon „İhale hukuku“ Başkan: Der Paritätische	Komisyon „Kalite yönetimi“ Başkan: AWO	Komisyon „Gönüllülük“ Başkan: Der Paritätische
Çalışma Grupları „Geri bildirim“ Başkan: Der Paritätische	Çalışma Grupları „Koruma hukuku“ Başkan: Diakonie	Çalışma Grupları „Sosyal izleme“ Başkan: Der Paritätische

Kaynak: BAGFW Jahresbericht 2016

Bu kuruluşları organize eden bir çatı kurumu oluşturulmuştur. Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu (Dachverband die Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege -BAGFW) yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi yönetimini bağlı kurumların büyüklüğü ve uzmanlık alanlarına göre tayin ettiği temsilcileri ile karma bir yönetim ile idari yapısını oluşturmuştur.

Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu'na bağlı kuruluşlar şunlardır:

Alman Ortak Refah Derneği (Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband-DPW)

İşçi Refahı (Arbeiterwohlfahrt-AWO)

Alman Caritas Derneği (Deutscher Caritasverband-DCV)

Alman Kızıl Haç (Deutsches Rotes Kreuz -DRK)

EKD Sosyal Hizmet Ajansı (Diakonisches Werk der-EKD)

Almanya Yahudileri Merkez Refah Ofisi (Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland- ZWSt)

Bu kurumlarda tam zamanlı yanı sıra çok sayıda gönüllü 1,6 milyondan fazla çalışan mevcuttur. Bu rakam bu kuruluşları Almanya'da metal sanayiinden sonra en büyük işveren durumuna getirmiştir. Serbest refah ve bakım hizmetleri sunan bu kurumlar yüz yıllık geçmişleriyle ve tecrübeleriyle Almanya sosyal hizmetlerine destek ve yön vermiştir. Devlet de onların projelerini mali yönden desteklemiş, hizmetleri ve yapıyı birlikte büyümüşlerdir.

Bu sosyal hizmet derneklerinin faaliyet alanları arasında sağlık hizmetleri, çocuk ve gençlere yönelik hizmetler, yaşlı bakım hizmetleri, uyuşturucu ve alkol bağımlılarına yönelik rehabilitasyon hizmetleri, hapisane ve hastanelerde manevi rehberlik hizmetleri, psikolojik destek hizmetleri ile özürlü ve engellilere yönelik sunulan hizmetler sayılabilir. Yine bu vakıflara bağlı hastaneler, kreşler, anaokulları, yaşlı bakım evleri, kadın sığınma evleri, rehabilitasyon merkezleri, çocuk ve genç evleri bulunmaktadır. Almanya'daki sosyal hizmet vakıfları, verdikleri hizmetleri %90 oranında devlet desteği ile finanse etmektedirler. Sosyal güvenlik ödeneklerinden kendilerine ayrılan bütçe, kamu yardımları, çeşitli projeler için Avrupa Birliği'nden alınan teşvik fonları, bağışlar ve kendi kaynakları bu kurumların çalışmalarını yürütmede yararlandıkları diğer mali kaynaklardır. Almanya'nın en büyük sosyal hizmet vakıfları olan bu kurumlar, 1,7 milyona¹⁰⁵ yakın personel çalıştıran, aynı zamanda pek çok bölge ve eyalette en büyük özel işveren konumundadır.¹⁰⁶ Ayrıca 1,5 milyondan fazla gönüllü çalışan mevcuttur.

¹⁰⁵ <https://www.bagfw.de/ueber-uns/mitgliedsverbaende/> (05.05.2018) Ayrıca Bkz. Tablo 9

¹⁰⁶ <http://www.bagiv.de/pdf/FreieWohlfahrtspflege.pdf> (05.05.2018)

Şekil 11 Almanya'nın En Büyük Altı Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Çatı Kuruluşları

EKD Sosyal Hizmet Ajansı -Diakonisches Werk der Evangelischen Kirche in Deutschland (DW der EKD) Kuruluş Tarihi: 22 Eylül 1848
22 Eyalet kilisesi DW 9 Freikirchliche (bağımsız kilise) DW 80 Spesifik dernek 13 Tarikat derneği 31.500 Sosyal kurum 525 bin çalışan 700 bin gönüllü çalışan
Alman Kızıl Haçı -Deutsches Rotes Kreuz (DRK) Kuruluş tarihi: 26. Ekim 1863
19 Eyalet kuruluşu 529 Bölge kuruluşu 4500 Şube derneği 34 Hemşire kuruluşu (Schwesternschaften) 8 Kan bağış merkezi (Blutspendedienste) 8500 Sosyal kurum 165bin profesyonel çalışan, 400 bin gönüllü çalışan 3 milyon destekçi üye
Alman Caritas Derneği -Deutscher Caritasverband e.V. (DCV) Kuruluş tarihi: 09 Kasım 1897
27 Piskoposluk – Caritas kuruluşu 6 Eyalet kuruluşu 18 Spesifik dernek 636 Cemaat derneği 24.339 Sosyal kurum 617 bin çalışan, 500 bin gönüllü çalışan 1,3 milyon üye
Almanya'daki Yahudiler Merkez Refah Ofisi -Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland (ZWST) Kuruluş tarihi: 9 Eylül 1917
14 Eyalet kuruluşu 150 Sosyal kurum 100 bin üye
İşçi Refahı-Arbeiterwohlfahrt e.V (AWO) Kuruluş tarihi: 13 Aralık 1919
29 Eyalet çatı kuruluşu 480 Bölge kuruluşu 3955 Şube derneği 800 Kooperasyon içinde oldukları üyeleri 13.000 Sosyal kurum 211 bin çalışan (PT ve gönüllüler dahil) ve 65 bin gönüllü çalışan 333 bin destekçi üye
Alman Ortak Refah Derneği -Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband (DPWV) Kuruluş tarihi: 07 Nisan 1924
15 Eyalet kuruluşu 9800 Üyelik organizasyonu 280 Kooperasyon içinde oldukları dernek 22.200 Sosyal kurum

Öz çizim Kaynak : http://www.bagfw.de/uploads/media/2003_10_07_FWp_Mensch_zu_Mensch.pdf
<https://www.bagfw.de/ueber-uns/mitgliedsverbaende/> (05.05.2018)

Dernekler kâr amaçlı değil, talep ve kamu yararı odaklı çalışmaktadırlar. Hizmet sundukları kategoriler aşağıda belirtilen alanlardan oluşmaktadır:

- Çocuk ve gençlik hizmetleri
- Yaşlılara yönelik hizmetler

- Ailelere yönelik hizmetler
- Engellilere yönelik hizmetler
- Evsizlere, bağımlılara, borçlulara yönelik hizmetler
- Sağlık hizmetleri
- Entegrasyon hizmetleri
- Genel sosyal danışmanlık hizmetleri
- Sosyal sıkıntı anında ilk yardım hizmetleri
- Acil yardım hizmetleri
- Meslek edinme ve ileri eğitim program hizmetleri

Tablo 9 Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Çatı Kuruluşlarına Bağlı Kurum ve Çalışan Sayısı

Faaliyet alanı	Kurum	Kapasite / yatak	Tam çalışan	Yarım çalışan
Hastane	7.481	192.005	232.870	159.318
Gençlik yardımı	38.367	2.076.693	151.641	211.309
Aile yardımı	4.570	41.082	9.392	21.914
Yaşlı yardımı	18.051	520.727	132.902	312.075
Engelli yardımı	16.446	509.395	135.944	181.009
Eğitim yardımı	1.636	66.246	13.112	12.602
Diğer yardımlar	8.830	53.650	18.464	20.534
Toplam	105.295	3.702.245	727.694	946.167

Kaynak: BAGFW, Gesamtstatistik der Einrichtungen und Dienste, 2012
https://www.bagfw.de/fileadmin/user_upload/Veroeffentlichungen/Publikationen/BAGFW_Statistik_2014.pdf (05.05.2018)

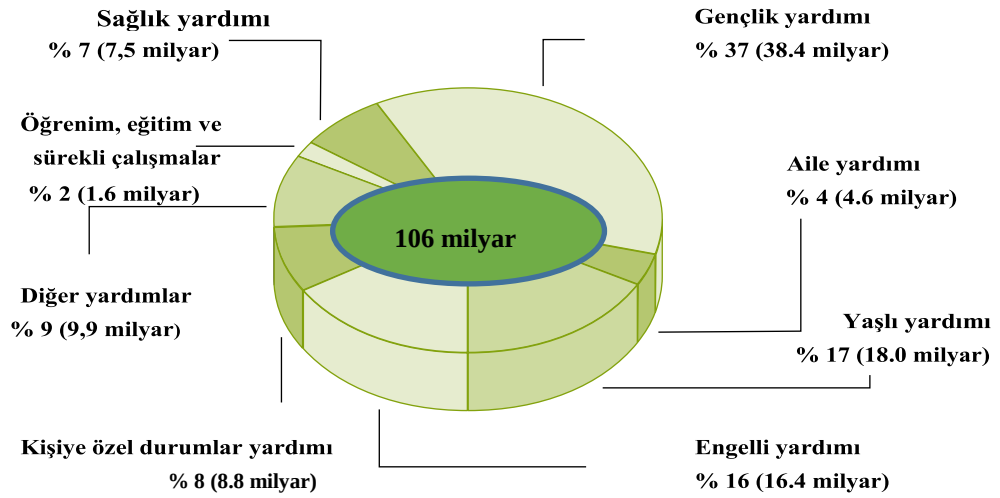
Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, 105.295 kurumda 727.694'ü tam olmak üzere toplamda 1.673.861 personel çalışmaktadır. Bu istatistik 2014 yılında 2012 için çıkarılmış olup, yeni yayınlanacak olan istatistiklerde bu sayıların artma olasılığı yüksektir.

Bu kamu yararlı sosyal hizmet kurumları yukarıda belirtilen çalışmaları yaparken oluşan harcamaların %90'ını devletten finans desteği olarak alırlar. Diğer %10'luk finansmanlarını bağışlardan, aidatlardan, çeşitli faaliyetlerden elde edilen gelirlerle ve Avrupa Birliği fonlarından sağlarlar.

Özetle Almanya'nın engelli kurumlarının %80'i, gençlik refah kurumlarının (kreş ve anaokulu dahil) %68'i, yaşlı bakım evlerinin %51'i ve hastahanelerin %39'u içinde Katolik, Protestan ve Yahudi cemaatlerin de bulunduğu derneklere aittir. Devlet sosyal politikalarını bu kurumlar üzerinden yürütmekte ve bu kurumlara bütçe desteği sağlamaktadır.¹⁰⁷

¹⁰⁷ <http://www.bagiv.de/pdf/FreieWohlfahrtspflege.pdf> (05.05.2018)

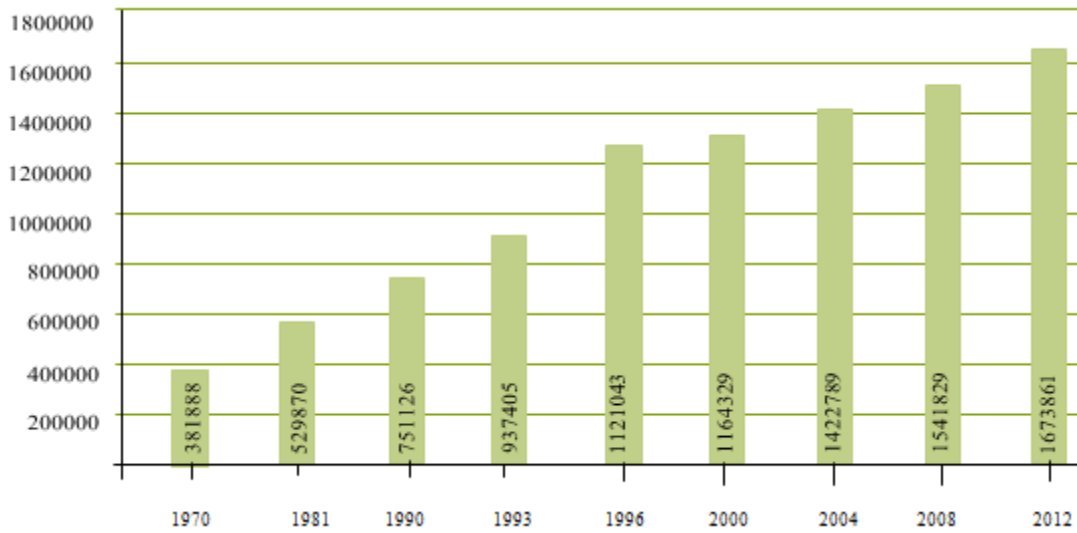
Grafik 8 BAGFW'YE Bağlı Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Kurumların Faaliyet Alanları ve Bütçe Dağılımı (Milyar Avro)

Kaynak: BAGFW, Gesamtstatistik der Einrichtungen und Dienste, 2012

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi 2012 yılında (bu istatistikler 2014 yılında 2012 için yayınlanmış olup, bir sonraki istatistikler henüz yayınlanmamıştır.) toplam 106 milyar Avro kullanılmıştır. Bu harcamalarda en büyük pay 38,4 milyar ile gençlik çalışmaları, ikinci sırada 18 milyar ile yaşlı hizmetleri olurken üçüncü sırada 16,6 milyar ile engelliler hizmetleri öne çıkmaktadır.

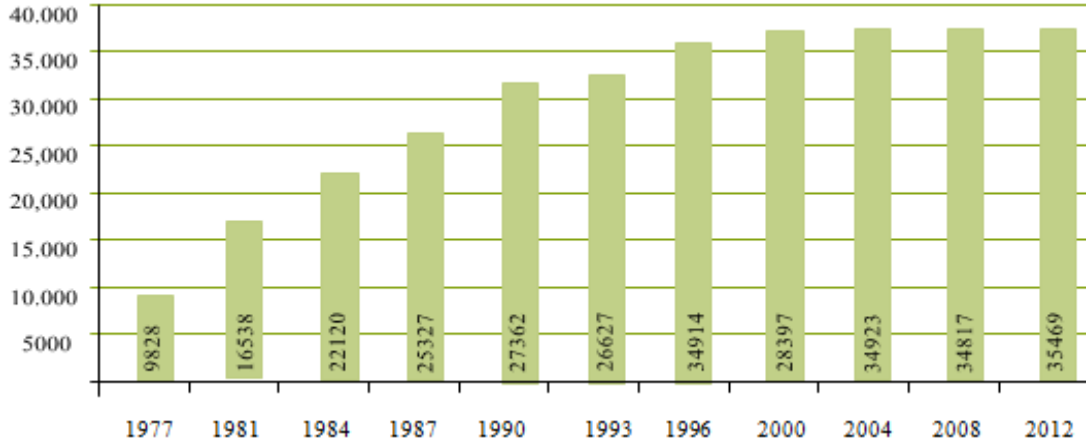
Grafik 9 BAGFW'ye Bağlı Sosyal Hizmet Taşıyıcısı Kurumlarda Çalışan Sayısı (1970-2012)

Kaynak: BAGFW, Gesamtstatistik der Einrichtungen und Dienste, 2012

Grafikte de görüldüğü gibi personel sayısı her yıl artış göstermektedir.

Grafik 10 BAGFW'ye Bağlı Çatı Kuruluşlarının Altında Çalışan Diğer Bağımsız Derneklerin Sayısı 1977-2012

Kaynak: BAGFW, Gesamtstatistik der Einrichtungen und Dienste, 2012

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi bu çatı kuruluşuna üye derneklerin uhdesinde bunlara bağlı olarak çalışan lokal dernek sayısı her geçen yıl artmaktadır. Bu sayı 1977 de 9828 iken 2000 yılında 28397'ye çıkmış, 2012 de ise 35.469 sayısına ulaşmıştır.

Tablo 10 Diakonie Kurumları ve Kapasiteleri

Diakonie kurumları	
Yatarak tedavi olanakları	11.606
Çocuk ve Gençlik Hizmetleri	9.274
Yaşlı yardımı	43
Engellilik yardımı	1.160
Hemşirelik	89
Yarı sabit tesislerdeki yerler	69.244
Çocuk ve gençlerin refahı	577.210
Yaşlı yardımı	4.617
Engellilik yardımı	84.108
Hemşirelik	1.292
Yatarak tedavi eden tesisler	6.437
Yaşlı yardımı	2.628
Engellilik yardımı	1.492
Çocuk ve gençlerin refahı	1.261
Hemşirelik Dahil	373
Yatılı hastanelerdeki oda	314.247
Yaşlı yardımı	150.996
Engellilik yardımı	64.023
Çocuk ve Gençlik Hizmetleri	23.115
Hemşirelik	53.091
Sosyal ve hemşirelik meslek mensupları için eğitim merkezleri	455
Danışmanlık ve poliklinik hizmetleri	8.133
Kendi kendine yardım grupları ve vatandaş grupları yardımları	3.482

Kaynak: Einrichtungssstatistik der Diakonie Deutschland, 2014

Yukarıdaki tabloda Diakoni'nin kurumları ve kapasiteleri görünmektedir. En güçlü olduğu alan çocuk ve gençler, engelli, yaşlı olmak üzere sağlık alanıdır. Ortalama 600 bine yakın çocuk ve genç, 160 bine yakın yaşlı ve 150 bine yakın engelliye hizmet verilmektedir.

Tablo 11 Diakonie Kurumunun 2016 Gelirleri

Diakonie'nin geliri (milyon)	Meblağ	%
Kilise vergisi ve topluluk katkısı	5.200	50,3
Koleksiyonlar, fedakarlıklar ve bağışlar	510	3,0
Kilise hizmetleri için ücretler (örneğin, çocuk kuruluşlarındaki ebeveyn katkıları, okul ücretleri, mezarlıklar, diğer gelirler)	1.260	12,3
Gayrimenkul gelirleri (kira, kira, yatırım gelirleri)	750	7,3
Üçüncü kişilerin hibeleri	1.900	18,6
Yatırım sübvansiyonları	50	0,5
Devlet faydaları	264	2,6
Diğer (krediler, yedekler)	500	4,9
Toplam gelir	10.234	100,0

Kaynak: Evangelische Kirche in Deutschland (EKD, 2016)

Yukarıdaki tablodan Diakoni'nin kendi öz kaynakları incelendiğinde, 5,2 milyar Avro ile en büyük girdisi kilise vergileridir. Bunun genel içindeki oranı %50,3'tür. İkinci sırada 1,9 milyar Avro ile üçüncü kişilerin bağışları ve üçüncü sırada 1,3 milyar Avro ile hizmet karşılığı katkı payları gelmektedir.

En büyük altı serbest sosyal hizmet örgütü içinde yer olmasa da daha küçük ölçekli başka kurumlar da mevcuttur. Bunlardan ikisi Arbeiter Samariter Bund-ASB ve Malteser'dir.

Merhametli İşçiler Birliği (Arbeiter Samariter Bund-ASB)

ASB 1888 yılında Berlin'de marangozlar tarafından kaza yapan işçiler için kurulmuş bir yardımlaşma derneğidir. İş güvenliği, iş sağlığı ve iş kazalarını önlemeye yönelik ilk yardım seminerleri düzenlemek ilk yıllardaki öncelikli görevleri arasındadır.

Daha sonraları başka şehirlerde de oluşan yapı 1909 yılında birleşerek Merhametli İşçiler Birliği – Arbeiter Samariter Bund e.V.- ASB ismi ile Federal bazda bir dernek statüsü almıştır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında 6 binin üzerinde gönüllüsüyle 108 noktada savaş gazilerine hizmet vermiştir. Savaş bittiğinde 30 şubesi ve 1500 gönüllüsü ayakta kalabilmiştir. Daha sonra sağlık öncelikli faaliyet alanlarına ambulans hizmetlerini de ekleyerek 1932 yılında tekrar yapılandırılmış, 1500 şube ve 55 bin gönüllü çalışan ağına ulaşmıştır.

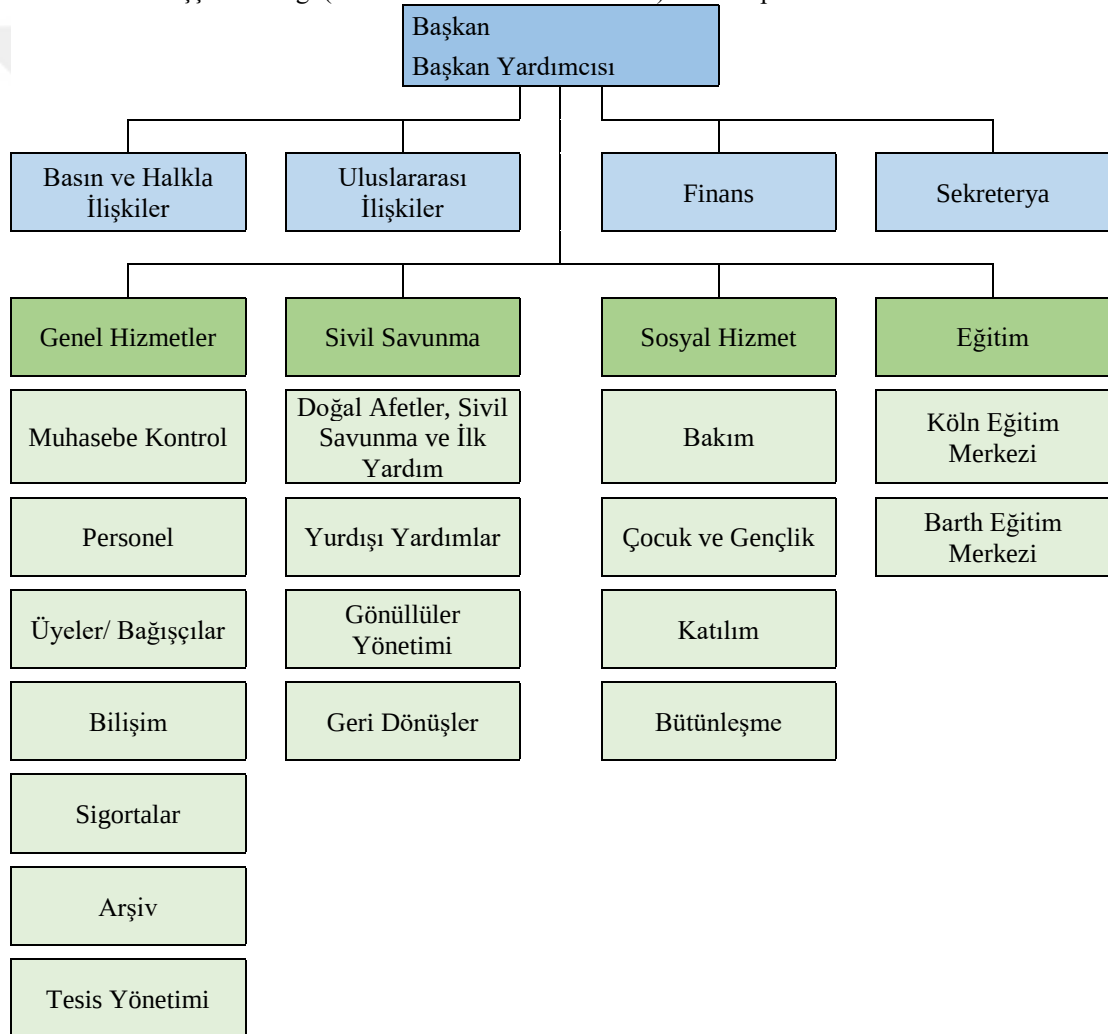
1965'te genel merkezinin faaliyet alanlarına başta çocuk, genç ve yaşlılar olmak üzere engelli ve sonradan mültecileri de kapsayan sosyal hizmet çalışmalarını eklemiştir. Böylece hızla büyümüş, bugün 16 eyalette teşkilat yapısı mevcut, 40 bin çalışanı ve 1,3 milyon üyesi ile büyük kurum haline gelmiştir.

- İlk yardım,
- Arama-kurtarma,

- Sivil savunma,
- Tıbbi sosyal hizmet,
- Okul sağlık hizmeti şeklinde genişletmiştir. Ayrıca;
- Çocuk ve gençlik hizmeti,
- Engelli bakımı,
- Yaşlı bakımı,
- Palyatif bakım gibi sosyal hizmet alanlarında da hizmetlerini genişleterek sürdürmektedir. ASB Almanya'nın yanı sıra, uluslararası faaliyetlerde de bulunmaktadır.

Ayrıca “Hayat kurtarmak yaş meselesi değil, eğitilmiş olmak meselesidir” sloganıyla, okul yönetimleri ile irtibata geçerek öğrencilere acil durumlar için ilk yardım kursları verilmektedir.

Şekil 12 Merhametli İşçiler Birliği (Arbeiter Samariter Bund-ASB) İdari Yapısı

Kaynak: <https://www.asb.de/de/ueber-uns/der-asb>

Malteser

Malteser bir Katolik kilise organizasyonudur. Uluslararası insani yardım hizmeti sunar. 50 bin çalışanı ile sağlık ve sosyal hizmet alanında büyük bir organizasyondur. Faaliyet alanlarından bazıları şöyledir:

- Hospis durumlarda psikososyal destek
- Demans hastalarına destek
- Sigortasızlara destek
- Yemek servisi
- Acil yardım (ambulans hizmeti)
- Yaşlı yardımı ve bakımı
- Ayakta bakım
- İlk yardım kursları
- Ev acil yardımı
- Engelli yardımı
- Hastane sosyal hizmeti
- Gençlik ve okul sosyal hizmeti

2.3. Çocuklara ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmetler

0-12 yaş grubu arasını kapsayan çocuklara yönelik çalışmalara bu başlık altında değinilecektir. Çocuk hizmetleri 0-3 yaşını kapsayan çocuklara yönelik kreş hizmetleri ile başlamaktadır. Sonra 3-6 yaş arası anaokulu hizmetleri ile devam etmektedir.

2.3.1. Çocuk Bakım Hizmetleri

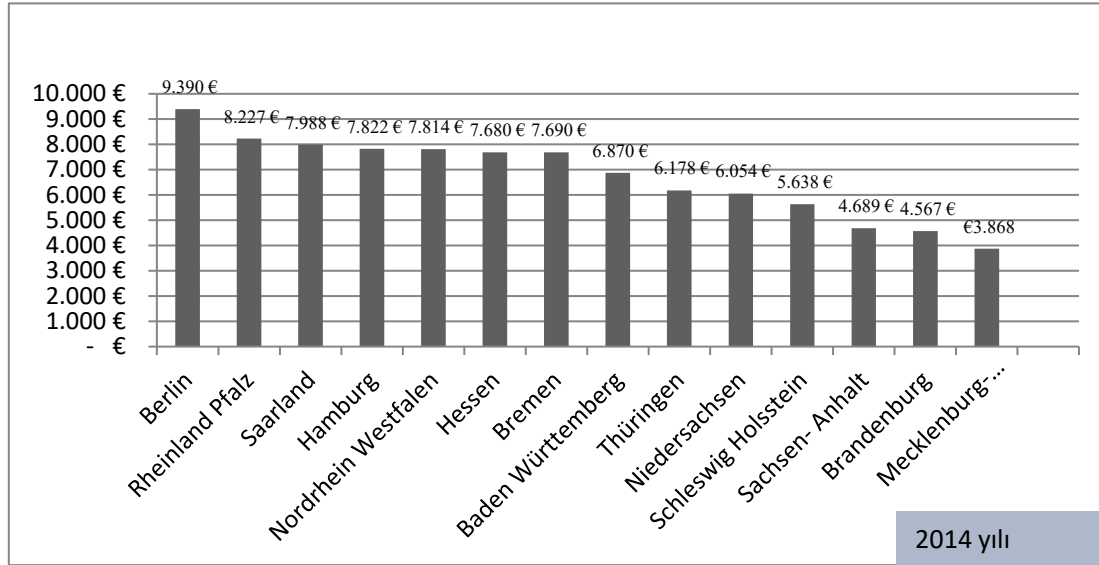
Çocuk bakımı tüm günlük veya günün belirli saatleri için uygulanmaktadır.

- Kreş ve Çocuk Bakımı (0-3yaş arası)
- Anaokulları (3-6 yaş arası)
- Okul sonrası bakım (6-12 yaş arası),
- Günlük özel bakıcı (Tagesmutter/Tagesvater).

Federal İstatistik Dairesi'nin yapmış olduğu gençlik yardım istatistiğine göre 2006 -2014 yılları arasında 0-14 yaş için Almanya çapında açılan eğitim müesseselerin sayısı 3.014.757'den 3.432.633'e yükselmiştir. Çocuk başı verilen eğitim payı da 3.464 Avro'dan 6.668 Avro'ya yükselmiştir. Eyaletler arasındaki fark çok ilgi çekmektedir.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Statistisches Bundesamt: Fortschreibung Zensus 2011

Grafik 11 Eyaletlerin Çocuk Başı Yıllık Eğitim Payı (2014 Yılı)

Kaynak: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/BildungForschungKultur/BildungForschungKultur.html>

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi çocuk başı yıllık eğitim payı 9.390 Avro ile en yüksek Berlin eyaletindedir. Bu yardımlar eyaletlere göre farklılıklar arz ederken 3.868 Avro ile en düşük katkı payı Mecklenburg Vorpommern ayaletinde gerçekleşmiştir.

Kreş ve anaokulu hizmetleri

Almanya’da 3 yaş altı çocuklara verilen hizmetler kreş hizmeti adı altında verilmektedir. Gündüzlü çocuk bakım kapsamına da giren çocuk bakımı ve kreş hizmetleri, Almanya’da geleceğe dair yapılan en önemli çalışmalarından biridir. Genç aileler bir yandan çocuk sahibi olma arzularını gerçekleştirirken, okul veya iş hayatından vazgeçme zorunluğu yaşamamaları için, çok sayıda alternatifler sunulmaktadır. Özellikle 3 yaş altı çocuklar için alternatif kreş hizmetleri çok sayıda sunulmaktadır.

Anaokulu hizmetlerinin tarihi kreşlere nazaran daha eskidir. Almanya’da sanayileşmenin getirmiş olduğu ihtiyaçtan yola çıkarak 19. yüzyılda ilk anaokulu çalışması farklı isimlerle açılmıştır. İlk zamanlar sanayileşme ile birlikte evden iş hayatına atılan kadınların çocuklarını bırakabilecekleri bakım evleri şeklinde açılmıştır. 28.06.1840 yılında Friedrich Wilhelm Fröbel tarafından ilk Alman anaokulu çalışması yapıp Almanya’nın Bad Blankenburg şehrinde açılmıştır. 1851 yılında açılan anaokulları bazı bölgelerde ateist ve sosyalist akıma yakın oldukları için kapatılmıştır. 1860 yılında sosyal politikacı Adolf Lette’nin yoğun çabalarıyla anaokulu yasağı kaldırılmıştır. Çocuk Bahçesi “Kindergarten” kavramı Friedrich Wilhelm Fröbel’in çocukların eğitimine bakışından ortaya çıkmıştır. Fröbel’e göre çocuk eğitimi bir bahçeye benzetilmektedir. Ne kadar özen ve önem verilirse bahçe o kadar verimli ve güzel olur. Çocuklara özen gösterilmesine dikkat çeken Fröbel bu kurumları Kindergarten diye adlandırmış ve belli bir sistem getirmiştir.

Daha sonra açılan anaokulları farklı eyaletlerde “Kleinkinderbewahranstalt”, “Kleinkinderschule” veya “Kindergarten” gibi farklı isimler altında açılmıştır. Almanya’da ilk anaokulları Frankfurt, Hamburg, Münih, Thüringen ve Berlin’de açılmıştır.

Anaokulu gruplarının çeşitleri

Gündüzlü Çocuk bakım yasasında aşağıda sıralanmış olan grup formları bildirilmiştir.:

- Öğle önce veya sonrası gruplar (yarım günlük gruplar)
- Öğle önce ve sonrası uzun süreli gruplar
- Uzun çalışma saatli gruplar
- Uzun gün bakım sağlayan gruplar

Tablo 12 Kamuya Ait Çocuk Bakım Merkezlerindeki Çocukların Eyaletlere Göre Dağılımı (2017)

Eyaletler	Çocuk bakımı 0-14 yaş	Toplamda 3 yaş altı	Bakım oranı		
			Yaş aralığı %		
			0-1	1-2	2-3
Baden Württemberg	17 630	71,3%	5,9%	48,0%	46,0%
Bayern	10 453	74,5%	5,2%	43,0%	51,8%
Berlin	5 680	73,5%	5,2%	51,9%	42,9%
Brandenburg	4 432	89,2%	4,0%	52,4%	43,7%
Bremen	1 216	79,6%	5,2%	45,0%	49,8%
Hamburg	3 405	68,4%	4,0%	47,7%	48,3%
Hessen	9 676	87,0%	5,3%	48,5%	46,2%
Mecklenburg Vorpommern	4 746	86,0%	4,0%	50,0%	46,0%
Niedersachsen	19 968	70,0%	4,2%	4,9%	50,1%
Nordrhein Westfalen	46 819	88,2%	3,7%	50,4%	45,9%
Rheinland-Pfalz	3 429	73,6%	7,1%	64,4%	28,6%
Saarland	680	76,0%	8,9%	43,7%	47,4%
Sachsen	7 326	96,0%	3,4%	49,9%	46,8%
Sachsen-Anhalt	826	83,5%	8,0%	52,3%	39,7%
Schleswig-Holstein	7 262	80,0%	3,7%	46,9%	49,3%
Thüringen	1 194	98,4%	6,9%	66,8%	26,3%
Almanya	144 742	81,0%	4,5%	49,2%	46,3%

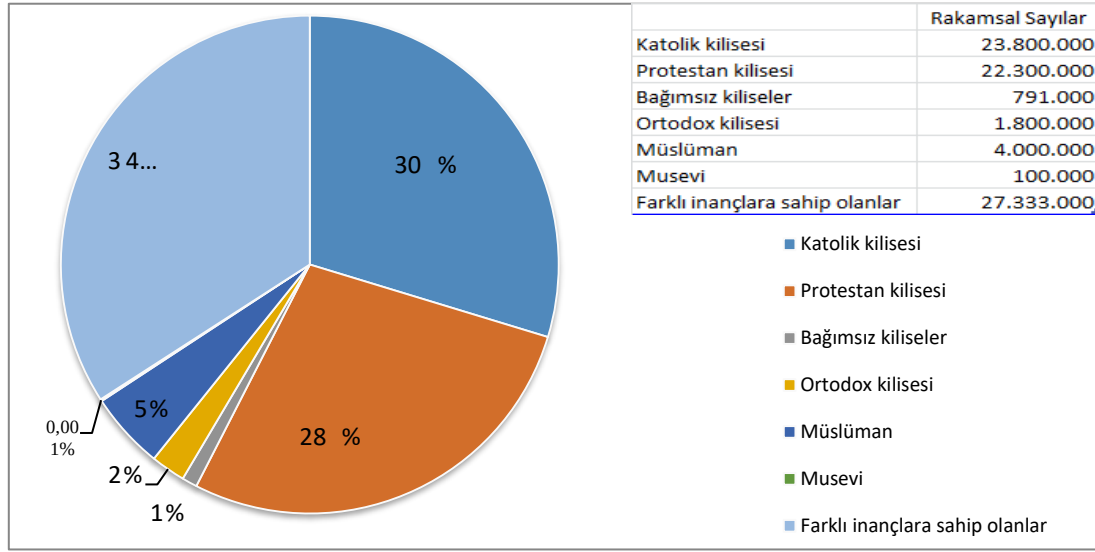
Kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Kindertagesbetreuung/Tabellen/Tabellen_KinderKindertagespflegeBL.html (01.05.2018)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi kamuya ait çocuk bakım merkezlerinde 2017 verilerine göre 144.772 çocuk bakımı yapılmaktadır. Bunların %81’i 3 yaş altı olup, bunların içinden de %49,2’si 1-2 yaş aralığındadır.

Kiliseye ait Kreş ve Anaokulları

Almanya’da kreş ve anaokullarında kilise derneklerinin ağırlığı yadsınamayacak kadar fazladır.

Grafik 12 Almanya'da Dinî Cemaatlerin Dağılımı

Kaynak: https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/AH287_Zahlen-und-Fakten-2015-16_internet.pdf (11.05.2018)

Grafikte de görüldüğü gibi Almanya katolik kilisesinin 2015-2016 istatistik raporuna göre 23,8 milyon ile katolik kilisesinin mensubunu, 22,3 milyon ile protestanlar ve 4 milyon ile müslümanlar üçüncü sırada gelmektedir. 2016/2017 raporunda ise katolik kilisesi mensubu sayısı 23,6 milyona ve evangelik kilisesine bağlı protestanların sayısı 21,9 milyona düşerken, müslümanların sayısı artış göstermiş olup istatistiklerde 4,4-4,7 milyon arası gösterilmektedir.¹⁰⁹ Müslümanlardaki bu artışın en önemli unsuru 2015 ve 2016 da Almanya'ya gelen mültecilerdir.

Protestan kilisesi Almanya (EKD e.V.) bu kurumların taşıyıcılığını bizzat kendisi yapmamakta; yerel belediyeler, sosyal hizmet kurumları ve yerel kilise dernekleri ile birlikte çalışmaktadır.

Protestan Konfederasyon Gündüzlü Bakım Derneği (BETA) 1922 yılında kurulmuştur. Ana hedeflerinden biri dinî sorumluluktan yola çıkarak çocukların eğitim ve bakımına katkı sağlamaktır. Dernek 22 eyalet derneği ile Almanya çapında hizmet sunmaktadır.

Katolik kilisesi Almanya genelinde bünyesinde bulunan 9.370 eğitim kurumu ve 95.331 personel ile 592.162 çocuğa hizmet sunmaktadır.¹¹⁰

Protestan ve Katolik kiliselerine bağlı olan gündüzlü bakım kurumları Federal Almanya'daki eğitim kurumlarının %50'sini oluşturmaktadır. Böylelikle temel eğitime büyük bir katkı sağlanmaktadır.

¹⁰⁹ https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/AH294_Zahlen-und-Fakten-2016-2017_web.pdf (11.05.2018)

¹¹⁰ <http://www.beta-diakonie.de/>

Tablo 13 Eyaletlere Göre 6 Yaş Altı Anaokulu Çocuk Bakımı Oranı (2016)

Eyaletler	0-2 yaş	3-5 yaş
Baden Württemberg	27,7	94,7
Bayern	27,2	92,9
Berlin	45,9	94,9
Brandenburg	57,2	95,5
Bremen	27,0	87,8
Hamburg	42,9	90,0
Hessen	29,7	92,8
Mecklenburg Vorpommern	56,0	95,4
Niedersachsen	28,4	93,2
Nordrhein Westfalen	25,7	92,3
Rheinland-Pfalz	29,9	96,6
Saarland	28,6	95,4
Sachsen	50,6	95,5
Sachsen-Anhalt	57,0	94,1
Schleswig-Holstein	30,9	92,7
Thüringen	52,2	95,6
Almanya	32,7	93,6

Kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Kindertagesbetreuung/Tabellen/Tabellen_Betreuungsquote.html (26.11.2016)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi tüm Almanya genelinde 0-2 yaş grubu çocukların %32,7'si kreş hizmetlerinden yararlanırken, anaokulu hizmeti alanların oranı %93,6'dır.

Okul sonrası bakım (6-12 yaş arası)
Çocuk ve Gençlik merkezleri

Çocuk ve gençlik merkezleri genelde belediyelere bağlı hizmet sunmaktadırlar. Gençlik merkezleri okul dışı alternatif yardım ve hizmetlerin büyük oranı kilise ve kiliseye bağlı dernekler (Caritas, DRK, ASB, ..) bünyesinde yürütülmektedir. Diğerleri ise farklı derneklerdir. Çalışmaların teknik denetimi yerel gençlik dairelerin uhdesindedir. Önleyici tedbir çalışmaları ve nitelikli zaman eğitimi için ilgi çeken program ve projeler derneklerce üretilip belediyeye bütçe için sunulmaktadır. Bütçe Gençlik Dairesi denetim departmanından geçtikten sonra hizmete hazır hale gelmektedir.

Danışmanlık ve bire bir danışmanlık hizmetleri programlara dahil edilmektedir. Örnek:

- Okul, meslek, ebeveyn, bağımlılık, aşk ve cinsel hayat
- Kültürel programlar (konser, festival, tiyatro ve dinî bayramlar)
- Eğitim konularında bilgilendirme seminerleri, workshoplar, ilk yardım kursları, iş mülakatına hazırlık
- Medya eğitici projeler olarak, film projeleri, internet çalışmaları, sayfa tasarımı, sosyal medya

Çocuk ve gençlerin bir kısmının derneklerin hazırlamış oldukları program hazırlıklarına katılımları, organize ekibinde olmaları, sorumluluk almaları, cafe bölümünde çalışmaları ve nihayetinde gönüllü ekibinde yer almaları hedeflenmektedir.

Günlük özel bakıcı Anne-Baba (Tagesmutter/Tagesvater)

Federal İstatistik Dairesi'nin yapmış olduğu açıklamaya göre 2011 aralık ayında 42.800 bakıcı anne ve baba tespit edilmiş ve bunların baktığı çocuk sayısı 124 bindir.¹¹¹ Bu sayı yükselerek çoğalmaktadır. 2016 yılında 40 bin yeni sertifikalı bakıcı anne ve baba bu sektöre kazandırılmıştır.¹¹² Almanya'da günlük bakıcılık mesleğini elde etmek için bazı gereksinimler beklenmektedir. § 43 SGB VIII Yasası'na göre bakımın çocuğun evi dışında yapılması ve haftalık 15 saati geçmesi gerekmektedir. Çocukların gençlik dairesinin yönlendirmesi ile bakıcılara gitmeleri gerekmektedir.

Bakıcılardan beklentiler şöyledir:

- Fiziksel ve zihinsel esneklik
- Güvenilirlik
- Sorumluluk
- Organizasyon yeteneği
- İşbirliği yeteneği
- İstikrar

Kişisel özelliklerin yanı sıra gençlik dairelerinin organize ettiği eğitime katılımları ve kendilerine sunulan yılda bir defa ileri eğitim programlarında kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Eğitimin içeriğinde çocuk gelişimi ve evreleri, iletişim, sağlık, ilk yardım kursları ve sağlıklı beslenme gibi konular işlenmektedir. 6 ay süreli olup, belli modüllerden oluşan eğitim haftalık periyotlarla akşam ve sabah saatlerinde sunulmaktadır. Ayrıca bakım yapılacak evlerde çocukların oynayabilecekleri ortamların sağlanması gerekmektedir.

Bakıcıların ücretleri eyaletler bazında farklılıklar göstermektedir. Bazı eyaletlerde saat ücreti 4,08 Avro + 2,00 Avro beslenme masrafı ödenirken, bazı eyaletlerde saat ücreti 9,00 Avro + 3,50 Avro beslenme masrafı ödenmektedir.¹¹³

Örnek bir ödenek

- Bakıma alınan çocuk sayısı: 4
- Bir ayda 4,1 hafta
- Çocuk başı bakım saati haftalık 20 saat
- Çocuk başı alınan saat ücreti ortalama 5,50 Avro

¹¹¹ <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/165710/umfrage/kinder-in-kindertagespflege-und-tagesmuetter-tagesvaeter/> (20.09.2016)

¹¹² <https://www.bvkt.de/service/aktuelles/aktuelles-2016/> (05.05.2018)

¹¹³ <https://www.tagesmutter.com/> (20.09.2016)

- 4 x 4,1 x 20 saat x 5,50 Avro = 1804 Avro

Tablo 14 Eyaletlere Göre Günlük Çocuk Bakımı

Eyaletler	Günlük bakım (yaş)						
	Toplam	0-3	0-1	1-2	2-3	3-6	6-14
Baden Württemberg	17 630	12 572	747	6 040	5 785	1 043	4 015
Bayern	10 453	7 792	409	3 349	4 034	1 376	1 285
Berlin	5 680	4 174	219	2 165	1 790	1 356	150
Brandenburg	4 432	3 954	157	2 070	1 727	421	57
Bremen	1 216	968	50	436	482	138	110
Hamburg	3 405	2 330	93	1 111	1 126	637	438
Hessen	9 676	8 422	447	4 082	3 893	618	636
Mecklenburg Vorpommern	4 746	4 081	165	2 040	1 876	606	59
Niedersachsen	19 968	13 970	583	6 388	6 999	2 546	3 452
Nordrhein Westfalen	46 819	41 276	1 544	20 796	18 936	3 649	1 894
Rheinland-Pfalz	3 429	2 523	178	1 624	721	159	747
Saarland	680	517	46	226	245	75	88
Sachsen	7 326	7 034	236	3 509	3 289	286	6
Sachsen-Anhalt	826	690	55	361	274	122	14
Schleswig-Holstein	7 262	5 806	216	2 725	2 865	1 126	330
Thüringen	1 194	1 175	81	785	309	10	9
Almanya	144 742	117 284	5 226	57 707	54 351	14 168	13 290

Kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Kindertagesbetreuung/Tabellen/Tabellen_KinderKindertagespflegeBL.html (01.05.2018)

Tabloda da görüldüğü gibi Mart 2017 itibarı ile Almanya’da toplamda 144.742 çocuk günlük bakım hizmeti almaktadır. Bunların içerisinde ağırlık 117.284 sayı ile 1-3 yaş aralığı çocuklardadır. Bunda en büyük etkenlerden biri bir yıl sonra annelerin kariyerleri için tekrar çalışmayı tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Federal programlar
KiTa Plus ¹¹⁴

Aileden sorumlu bakanlığın, ailelerin iş ve aile hayatındaki uyumu sağlayabilmeleri için hazırlamış olduğu bu projenin bütçesi 100 milyon Avro’dur. Projeye dahil olan kreş ve anaokulları çalışma saatlerini velilerin iş-okul ihtiyaçlarına göre ayarlamaktadırlar.

Vardiyalı çalışan aileler, tek ebeveynli aileler, serbest işte çalışanlar, akademik eğitimde bulunanlara yönelik destek projeleri sunup, kreş ve anaokulları kısa bir konsept içinde ihtiyaç alanlarını ve çözüm önerilerini açıklamakla yükümlüdür.

Ocak 2016 tarihi itibarı ile yeni federal programda KiTa Plus projesi 3 yıllığına onaylanmıştır. Normal iş saatleri dışında (08:00-16:00) hafta sonu ve hatta gece bakım hizmeti sunulmaktadır. Bu hizmetler için kreş ve anaokulları projelerini sunup, yıllık 200 bin Avro’ya kadar bütçe ve personel için yıllık 15.000 Avro bütçe talep edebilirler.

¹¹⁴ <https://www.kitaplus.de/>

Dil dünyanın anahtarıdır (Sprach- KiTas)

Ocak 2016 tarihi itibarı ile anaokulu ve kreşlerde dil eğitimi programları başlatılmıştır. “Dil dünyanın anahtarıdır” başlığı altında başlatılan projede, kurumlarda ihtiyaç duyulan talebelere özel eğitim imkânları sunulmaktadır. Dil eğitimi programına dahil olan kurumlar ve öğretmenleri için özel danışmalık hizmetleri ve kendilerini geliştirebilmeleri için ileri eğitim programları sunulmaktadır.

Günlük Çocuk Bakımı (Kindertagespflege)

Aksiyon programı olarak başlatılan “Kindertagespflege” Aralık 2018 yılında sonlandırılmış olacak. Bütçede kalan yıllık 7,5 milyon Avro çocuk bakıcılarının eğitimi ve ileri eğitim programları, kalite geliştirme çalışmaları ve personel istihdamına aktarılacaktır.

Aynı programla gündüzlü çocuk bakımında bakıcı anne ve babalar (Tagesmutter/Tagesvater) online danışma servisi hizmete sunulmuştur. Ebeveynler için hukuki ve mali çevrenin uygulanması için 2012 yılından bu yana gündüz bakıcı desteği sağlanmaktadır.

Devlet-Eyaletler inisiyatifi ile okuma yazma eğitimi (BİSS)

BİSS bir geliştirme ve araştırma programı olarak eyaletlerdeki dil gelişimi, dil diagnostiği, okuma geliştirme çalışmaları ebeveyn destekli okul öncesi ve okul sürecinde yürütülmektedir. BİSS’in hedefi, çocuk ve gençlerin dil eğitimi ve gelişimini desteklemektir. Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı ve aileden sorumlu bakanlığın müşterek yapmış oldukları bu çalışma 2013-2017 yılları ile sınırlandırılmıştır. Programın içeriği genel hatları ile günlük hayata entegre edilmiş bir dil eğitimidir.

Meslek öğrenimi desteği (Lernort Praxis)

“Lernort Praxis” meslek öğrenimindeki kaliteyi yükseltmek için hazırlanmış olan bir paket programdır. 2013 yılında başlatılan çalışmanın ilk döneminde 76 nitelikli öğretmen 7 eyalette önceden belirlenmiş olan 7 kurumda çalışma başlatmıştır. Program 3 yıla sınırlanmıştır. Çalışmadaki hedef; eğitim kurumlarında meslek öğrenimini yapan talebelerin, ekibin, okul ve yüksek okulların desteklenmesi, kaliteli ve nitelikli bir eğitim sahası olması için çalışmaların yapılmasıdır. Proje için ayrılan bütçe 8 milyon Avrodur.

2.3.2. Çocuk ve gençlik yardımı

Çocuk ve gençlik yardımının görevi genç insanların gelişimini teşvik edici çalışmalarda bulunmaktır. Hedefi gençliğin sorumluluk bilincine sahip toplumun içinde topluma faydalı bireyler olmalarını sağlamaktır.

Önleme ve müdahale olmak üzere iki sütun üzerinde bina edilen yeni Federal Çocuk Koruma Kanunu 1 Ocak 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yeni kanun değişikliği ile daha geniş bir koruma ve önlem dikkat çekmektedir. Kanunda bilhassa çocukların üzerinde etken olan tüm aktörlerin, ev doktorundan dernek başkanına, gençlik dairesinden aile mahkemesine kadar güvenilir bir ağ oluşturup daha sıkı müşterek çalışmaları gerektiği netleştirilmiştir.

Kanunun temel taşı eyalet, belediye, dernek ve ilim adamları ile yapılan düzenli istişare toplantıları oluşturmaktadır. Erken müdahale (Frühe Hilfen) projesi ile yapılan yuvarlak masa toplantıları kanuna yön vermektedir.

Erken müdahale (Frühe Hilfen) projesi

Her bebeğin doğumu aile için yeni, alışlagelmişin dışında bir hayatın başlangıcına sebep olmaktadır. Maddi ve manevi sıkıntılar ile tek başına başa çıkmaya çalışmak ailelerde kısa süre için bir başa çıkamama sendromuna yol açabilmektedir. “Frühe Hilfen” projesi aileye hızlı bir şekilde rahatlama imkânı tanır. Projenin yapılanması ve sosyal ağın oluşması, bu bağlamda ailelere psikososyal destek sağlanması Federal Gençlik Bakanlığı Çocuk ve Gençlik Politikası’nın önemli odak noktalarındır.

Cinsel şiddete karşı çocukların korunması

Çocuk ve gençlere yönelik cinsel şiddet büyük bir suçtur. Şiddete maruz kalan kız ve erkekler korunma, yardım ve destek haklarına sahiptirler. Destek ve yardım sağlamak toplumsal yükümlülüktür. Buna istinaden Federal Gençlik Bakanlığı’nda tüm aktörlerin birlikte çalışmasını şart koşan geniş çapta bir konsept hazırlanmıştır.

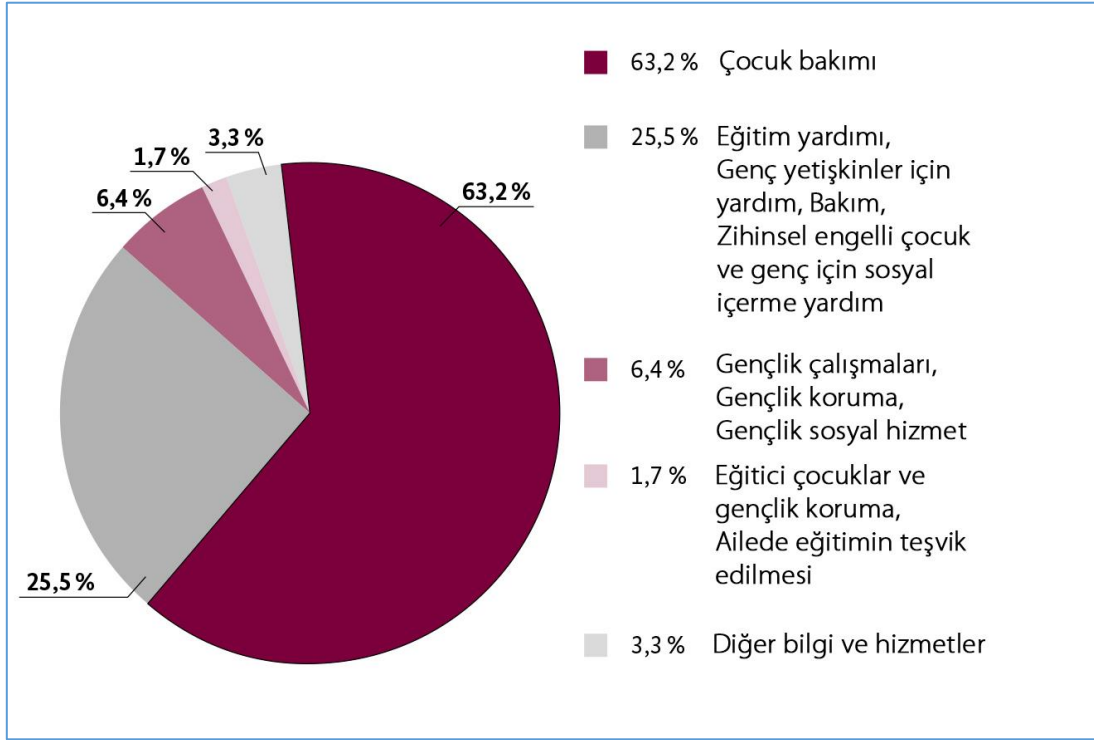
Gençlik koruma çalışmaları

Federal Hükümet için Gençlik Koruma Yasası çok önemli mihenk taşlarını oluşturmaktadır. Gençlik koruma çalışmalarını, “Gençliği koruyun” başlığı ile başlatan Bakanlık, bu bağlamda birçok projeyi desteklemektedir. Bunlardan bazıları “Jugend stärken im Quartier”, “Jugendmigrationsdienste”, internet portalı “Jugendschutz aktiv” olarak zikredilebilir. Broşür ve bilgilendirme programlarıyla bakkal, market, esnaf, doktor, öğretmen veli ve gençler arasında bilgi ağının oluşması hedeflenmektedir.

1 Mart 2017 tarihinde, 763.000 3 yaşından küçük bir çocuk bakım tesisinde veya kamu fonlu gündüz bakımı için bakım almaktadır. Federal İstatistik Ofisi (Destatis) ayrıca ön sonuçlara göre, 41.300 çocuk veya geçtiğimiz yıla oranla% 5,7 artış göstermiştir.¹¹⁵

¹¹⁵ https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2017/07/PD17_255_225.html

Grafik 13 Çocuk ve Gençlik Yardımı Bütçe Dağılımı (2012)

Kaynak: <https://www.bmfsfj.de/blob/94106/ae9940d8c20b019959a5d9fb511de02b/kinder--und-jugendhilfegesetz---sgb-viii-data.pdf>

Bütçe Dağılımı

2012 yılı içinde çocuk ve gençlik yardımlarına aktarılan bütçe 32,2 milyar Avro'dur. Bu bütçe için devlet hazinesinden çıkan meblağ ise %4,1'dir. Vergi paylarından elde edilen meblağ %92,4'üne tekabül etmektedir. Bütçenin %4,2'si ise alınan kira ve satışlardan elde edilmektedir.

Bütçenin harcama kalemlerinde en büyük pay %63,2 ile gündüzlü çocuk bakımına aktarılmaktadır. İkinci sırada %25,5 ile kamu kurumlarındaki çocukların eğitimi ve ruhsal sorunların çözümü için ayrılan pay yer almaktadır. Bu bütçe her yıl artarak devam etmiş olup, 2016 yılında ayrılan bütçe toplamda 45,1 milyar Avro olmuştur. Bkz. Grafik 14

2.3.3. Çocuklar için kurumlar

Örnek bir kurum konsepti: "KiTa Weisser Stein"

Tüm günlük anaokulu sistemiyle çalışan anaokulu üç gruptan oluşmaktadır. Gruplarda beşi engelli olmak üzere 15 çocuk eğitim görmektedir. Son açılan grup ise üç yaş altı çocukların oluşturmuş olduğu gruptur. Bu grupta ise 10 çocuk eğitim almaktadır. 13 pedagojik uzman, bir aşçı, bir otobüs şoförü ve beş stajyer çalışmaktadır.

Pedagojik çalışmalarındaki temel prensipleri ve insana bakışları; insanların farklı ve bağımsız bireyler olmalarıdır. İnsanların düşünce, davranış ve becerileri kendilerine has ve özeldir. Kurumun hedefi ise insanı çeşitlilikleri ile kabul etmek, saygı göstermek ve değer vermektir. Temel ilkeleri şöyledir: "Herkesin mutlaka bir katkısı ve alacağı vardır." (Jeder darf geben und auch nehmen).

Hedefleri ise herkesin (çocuklar, veliler ve çalışanlar) kurumda kendini güven ve emniyette hissetmesi ve kendini bireysel olarak geliştirebilmesidir. Kurumda engelliler olsun olmasın, hangi etnik grup olursa olsun tüm çocuklar eşittir, aynı değeri kazanmış ve kuruma farklılıkları ile zenginlik katmıştır.

Terapi hizmeti de veren kurum; ergoterapi, konuşma terapisi ve fizyoterapiyi hizmetlerini anaokulu bünyesinde sunmaktadır. Ailelerin anaokulu sonrası randevulara gitmemeleri ve zamandan tasarruf edebilmeleri için sunulan güzel bir hizmettir.

Öğün yemekleri

Kahvaltı saati 08:00-10:00 arası günlük değişen bir büfe şeklinde sunulmaktadır. Büfenin sağlıklı ve taze besinlerden oluşmasına özen gösteren kurum, çocukların ihtiyaçlarının yanı sıra kültürel ve dinî hassasiyetlerine de dikkat etmektedir. Hazırlık ve sonrasında eşyaları toplama için çocuklar görev alarak öğretmenlere destek olmaktadır.

Öğle yemeği 11:45'te büyük bir grupta bütün çocuklarla birlikte icra edilmektedir. Bu konuda da herkesin ihtiyacı dikkate alınarak ayrı yemek siparişi verilmektedir. Yemekler catering firmasından temin edilmektedir.

Saat 14:00 gibi çocuklara ufak bir ara öğün verilmektedir. Kahvaltı dahil çocukların evden yemek getirmeleri istenmemektedir. Farklı sosyal tabakalardan gelen çocuklarda anaokulunda bir özenti olmaması, çocuklar için en önemli günlük besin olarak atfedilen kahvaltının sağlıklı olması için kurum böyle bir çalışmaya gitmiştir.

Kurumun pedagojik hedefleri arasında beş temel ilke vardır:

- Bireysel farklılıklarla tanıma, kabullenme ve yaşama becerisini geliştirme.
- Eğitim yetkinliğini görmek ve yönlendirmek
- Gelişme sürecini belgelemek
- Eğitim sürecinde ve hedef belirlemede çocuk, öğretmen ve ebeveyn iş birliği
- Birey ile ilgili beceri ve yetenekleri ortaya çıkarmak.

Kendi artı ve eksilerini tanıyan, hedefini bilen, çevresindeki insanların sınırlarını kabullenen çocukların gelişmesini sağlarken, onlara rol model olan ve yön veren insanlar olmak hedeflenmiştir.

Demokrasi eğitimi kurum için insani becerilerinin gelişimi bağlamında önemli bir alandır. Bunu önemseyen kurum çocuğun;

- Kendi bakış açısını oluşturma
- Kuralları belirledikten sonra uyması
- Oluşan sonuçları kabullenmesi
- Plan yapması
- Fikir alışverişinde bulunabilmesi
- Birlikte belirlemesi ve yön vermesi

- Dinlemeyi öğrenmesini önemsemektedir.

Konsept olarak “Teiloffen – kısmen açık” olarak çalışan kurumun üç grubu vardır. Çocuklar kendi gruplarına kendilerini bağlı hissetmekte ve o şekliyle belirlemektedir. Eğitimci kendi gruplarında kalmamakta ve aylık rotasyon sistemiyle her üç grupta çalışmaktadır. Her grubun farklı fonksiyonlarda ağırlık vermiş oldukları alanları vardır. “Yıldız” grubunda rol oyunlarına ağırlık verilmektedir. “Ay” grubunun ağırlık verdiği alan kreatif çalışma, “Güneş” grubunun ise lego ve bloklardır.

Çocuklar öncelikle kendi gruplarına selam verdikten sonra hangi gruba gideceğinin kararını verir ve o gruba gider. Böylelikle çocuktaki yetenek ve ilgi daha net tespit edilir. Saat 11:30 gibi her çocuk kendi grup eğitimci ile kendi grubunda buluşur ve böylece toplu bir şekilde öğle yemeğine geçilir.

Her gün mutlaka güneşte, yağmurda, rüzgârda ve karda dışarıya çıkılır. Çocukların enerjilerini olumlu yönde harcamaları için kurum bunu önemsemektedir. İlkbahar aylarında ise çocuklar bir ay boyunca “Orman Çocukları” projesine katılmaktadırlar. Çocuklar ormana sabah 9:00’da gidilip okul bitiş saatine kadar ormanda kalıp doğa ile baş başa olmaktadır. Üretken ve her koşulda çözüm odaklı olabilmeyi hedefleyen proje her yıl mutlak bir şekilde düzenlenmektedir.

Oyuncaksız Anaokulu

Üç aylık bir süre içinde her yıl düzenli bir şekilde yapılan bir projedir. Çocukların öncelikle kanaatkâr olmaları ve az eşya ile mutlu olmayı öğrenmeleri hedeflenmektedir. Daha sonra bir aylık bir süre için tüm oyuncaklar kaldırıldığında oyuncaksız oyun oynamanın yollarını arama ve üretken olmak hedeflerinden bazılarıdır.

Bakanlığın programlarından olan “Erken Yardım (Frühe Hilfen)” ve “Erken Fırsat (Frühe Chancen)” projeleri de anaokulunda sunulmaktadır.

2.3.4. Gençler için kurumlar

Yetimhane ve Bakım evleri

Almanya yurt eğitimi Ortaçağ’daki yoksullar için yardım döneminde başlamıştır. Çocuk bakımının yanı sıra fakir barınakları, yaşlılar bakımevleri, hasta ve zihinsel engellilere yönelik yurt sistemleri geliştirilmiştir. Yeniçağ’da ise bakım ve tıbbi müdahalelerinin yanı sıra özellikle hasta, kimsesiz ve terk edilmiş çocuklara özel yetimhaneler açılmıştır. İlk olarak Hamburg şehrinde “Rauhe Haus” adında bir yurt açılmıştır. 1920 yılında Gençlik Sosyal Hizmetleri Yasası’na göre yoksullara bakım ile eğitime destek hizmet fikri doğmuştur. Bu ortaya çıkan iki hareket 1970 yıllarına kadar yoksullara yardım olarak devam edip günümüze kurumsal bir bakım hizmeti olarak yerleşmiştir. Bu yurtlarda şiddete meyleden, bağımlı ve özel bakıma ihtiyaç duyan, toplumda yeri olmayan, günlük hayatında tutunamayan gençlere cinsiyetlerine özel programlar uygulanmıştır. Özellikle gençlere yönelik yurt sistemleri şekillenmiş, bakım konsepti yenilenmiştir.

Nasyonal sosyalizm döneminde kimsesiz çocuklara ve özellikle bakımı zor olan gençlere bakım evleri (terbiyehaneleri) olarak kullanılmıştır. Bulundukları sosyal durumu eleştiren bu yurt modeli çocuk ve gençleri daha çok ceza uygulayarak terbiye etmeye çalışmıştır.

Böylece yurtlar zaman içinde bu çocuk ve gençler içinden bazılarını “olumsuz vaka” olarak yurtlardan uzaklaştırmışlardır. Hatta “lebensunwert” yani “varlığı değersiz” şeklinde nitelendirilen gençleri sadece uzaklaştırmakla kalmayıp, onları sterilize etme veya öldürme hakkına sahip olmuştur. Benzeri uygulamalara farklı ırkları temizleme döneminde de rastlanabilmektedir.

Savaş sonrası 3000’e yakın yurt nasyonal sosyalizmden etkilenen personel ile bakıma devam etmiştir. Yukarıda geçen uygulamalar bu dönemde de devam etmiştir. Varlığı değersiz veya gereksiz olarak nitelendirilen gençler kimseden habersiz cezalandırılmış, hapse atılmış veya öldürülmüştür. Güçlü olan gençler ise ücretsiz işlere gönderilmiş veya cüzi miktarlara çiftçilere satılmıştır. Daha sonraki zamanlarda da yurtlarda hakim olan eğitim modeli toplum tarafından eleştiriler protestolara dönüşmüştür. Özellikle şiddetin yanı sıra cinsel istismar vakaları çoğaldıktan sonra kurumsal tedbirler başlatılmış, yurtlar temizlenmiştir. 2013 yılında Protestan kiliseler tarafından yapılan araştırmalar bu gerçeği ortaya koymuştur. Bu raporda çocuklar ve gençler şiddete ve cinsel istismara mazur kalmışlardır. Samimi bir bakımdan ziyade terbiye ve ıslah edici tutumlar ön görülmüştür ve o yönde uygulama olmuştur. Yurtta yaşayanlar arasında arkadaşlık, muhabbet ve sıcak kanlılık yasaklanmıştır.

Çocuklara ve gençlere hiçbir şekilde eğitim olanağı sağlanmamıştır. İnsan onuruna yakışmayan bu davranışlar 1953 yılında yapılan yasa değişikliğinden sonra yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. “Siyah pedagoji” olarak bilinen Almanya’nın bu kara sayfası yasal olarak 1961 yılında tamamen ortadan kalkmıştır.

Yeni yasaya göre şahıs ve kurumlar bütün çocukların ve gençlerin iyilik hallerinin korunması (Kindeswohl) sorumluluğuna sahip olmuştur. Bakım evlerinde yaşayan çocuklar güçleri nispetince çalışmışlardır.

Günümüzde yurtlar daha çok ailelere destek amaçlı yürütülmektedir. Tarihte çocukları ve gençleri evlerinden kopararak ıslah etme merkezleri olarak görülen yurtlarda bugün günlük bakım eğitimleri sağlanmaktadır. 2011 yılında yapılan araştırmaya göre 65.000 genç bu şekilde yurt eğitimi almıştır.

2013 yılı sonunda 66.700 genç insan çocuk esirgeme kurumlarında bakıma alınmıştır. Vakaların %44’ünde ailelerin eğitim ve bakım ihmali söz konusu sebep olarak belirtilmiştir.

Mart 2015 tarihinde kabul edilen Federal Kabine Beşinci KiföG raporuna göre son yedi yıl içinde çocuklar için gündüz bakım alanında artışlar kaydedilmiştir. 2008 ve 2014 yılları arasında, üç yaşından küçük çocuk sayısı 300.000’e yükselmiştir. Çocuk ve gençlik istatistiklere göre, Mart 2014 tarihine gelindiğinde çocuk bakım tesisi veya kamu finansmanlı kreşlerde yaklaşık üç çocuktan biri (%32,3) hizmet almıştır. Ancak, bakım ihtiyacı son yıllarda artmıştır: Ebeveynlerin %41,5’i üç yaşından küçük çocukları için bir kreş yeri talebinde bulunmaktadır. Bu nedenle, üç yaşından küçük

çocuklar için çocuk bakım yerleri genişleme aynı zamanda ihtiyaç temelli bakım hizmetleri için gelecekte devam etmelidir.¹¹⁶

Örnek bir yetimhane yurt konsepti : Çocuk ve gençler için yetimhane konsepti (Kinder- und Jugendheim) “Schloss Marisfeld – Diakonisches Werk e.V.”

§ 34 SGB VIII uyarınca icra edilen yatılı bakımda gruplar;

- Kız grupları
- Aile hayatına benzer dairelerden
- Yurtta tek kişilik odalardan oluşmaktadır.

Kurumun toplamda kapasitesi 28 kişiden oluşmaktadır. Çocuklar kendi psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik durumlarına göre gruplara ayrılmıştır.

Yurtta 16 tek kişilik oda ve 2 çift kişilik (10-17 metrekare) oda mevcuttur. Toplu oturma odasında koltuk takımı, yemek masası, mutfak ve banyodan oluşmaktadır. Terapi odaları, sinema odası, spor salonu, sauna ve yüzme havuzu da hizmete sunulmaktadır.

Çevre anaokulu ve okullara kayıtları yapılan çocukların düzenli gidişleri sağlanmaktadır. Okul sonrası yemek dinlenme ve ardından ev ödevi yardım kurslarında ödevlerini yapan çocuk ve gençlere, yurdun kendine özel sunmuş olduğu terapi ve sosyal aktivite programı uygulanmaktadır.

Çocuk ve gençlerin yaş grupları 5–18 yaş arasındadır. Her grupta ortalama beş çocuk bulunmaktadır.

Sosyal pedagog, eğitimci, psikolog, aşçı, bekçi, stajyer, idari işler ve büro elemanlarından oluşan bir ekip ile çalışmalar yürütülmektedir. Kurumun hedef kitlesi psikolojik ve fizyolojik şiddet görmüş olan, tecavüze uğramış veya bakımsız kalmış yetim veya öksüz çocuk ve gençlerdir. Geçici süreliğine gelen çocuklar da yurtta yaşamaktadır. Çocuklara önceden tayin edilmiş cep harçlıkları verilmektedir. Kendi özel ihtiyaçlarını çarşıdan belli yaştan (12) sonra kendileri alabilmekteler.

Yurda geliş, muhatap gençlik dairesinin talimatı üzerine olur. Çocuk ve gencin kendi müracaatı üzerine de gerekli araştırmalar sonucu yurda giriş söz konusu olabilmektedir. Hangi dil, din, ırk olursa olsun anayasayla çelişkiye düşmediği müddetçe, yurtta yerini bulmakta ve hassasiyetleri göz önünde bulunmaktadır.

Yurdun hedefleri;

- Gelen çocuğu kabul etmek ve sıkıntısını gidermeye çalışmak,
- Hristiyanlığın emri hasebiyle çocuğun ve gencin derdini, problemini tespit ettikten sonra, kişiye özel çözümler bulma gayretinde olmak,
- İnsanı bedenden, ruhtan, ve zekâdan oluşan, Allah’ın bir kulu olarak görmek,
- İnsanda var olan gücü ve kabiliyeti görmek ve ona göre yön vermek,

¹¹⁶ Statistisches Bundesamt; Zusammenstellung und Berechnung Arbeitsstelle Kinder- und Jugendhilfestatistik

- Aile mefhumundan uzak olan çocuk ve gençlere tekrar birbirlerine ve kendilerine güveni sağlayabilmeyi hedeflemektedir.

Her çocuk için yapılan pedagojik plan şu şekildedir:

- Kontrol listesi
- Bireysel eğitim planı
- Sosyal duygusal gelişim planı
- İlişki çalışması
- Bire bir görüşmeler
- Oyun terapisi
- Yeni gelişlerde eğitimcinin korumasında grupla tanışma
- Güven ve cesaret aşılama
- Aile ile müşterek çalışma planı.

2.3.5. Gençlik hizmetlerinde Federal eyaletler ve belediyeler

Federal Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Yasası (KJHG); eyaletler üstü gençlik hizmetlerinin başlatılması ve teşvikini kapsar. Federal Gençlik İdare Meclisi, her dört yılda bir Federal Hükümet'in yayınladığı çocuk ve gençlik raporu doğrultusunda eyaletler gençlik hizmetleri kuruluşlarını, gençlik hizmetlerinin geliştirilmesi ve eşit olarak genişletilmesi amacıyla teşvik eder. Yerel gençlik hizmetleri kuruluşlarını danışmanlık ve hizmet içi eğitimleriyle destekler.

Gençlik Dairesini kaymakamlıklar kurar. Yerel gençlik hizmetlerinin sorumluluğu, planlanması ve teşviki yerel yönetimler içerisinde gerçekleşir.

Tablo 15 Gençlik Hizmetlerinde Bakanlık, Eyaletler ve Belediyelerin Sorumluluk Alanları

	Bakanlık	Eyaletler	İlçe ve Kaymakamlıklar
Yetki	Federal Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı	Eyalet Gençlik Daireleri	Tüm kaymakamlıklar ve belediyelerdeki gençlik daireleri
Temeller	SGB VIII Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Yasası	SGB VIII ile ilgili icraat kanunları	Orta vadeli gençlik yardım planları
Araçlar	Yörelere üstü başlatma ve teşvik etme	Resmi ve özerk gençlik hizmetlerinin başlatılması, teşvik edilmesi ve geliştirilmesi	Yerel otonomi içerisinde yerel planlama ve teşvik etme
Teşvik ve Rapor	Çocuk ve Gençlik Yardım Yasası (KJP) Çocuk ve Gençlik Raporu	Eyaletlerin Gençlik Yasaları Çocuk ve Gençlik Raporları	Yerel kuruluşlar ve özerk ile resmî kuruluşlarca sunulan imkânlar

Kaynak: Öz çizim

Federal Almanya'da gençlere yönelik sosyal hizmet çok kapsamlıdır. Federal bakanlığın isminde aile, yaşlılar, çocuk gibi gençlik de özellikle geçmektedir. Gençlere yönelik sosyal hizmetler yerel yönetimler yani belediyeler eliyle yürütülmektedir.

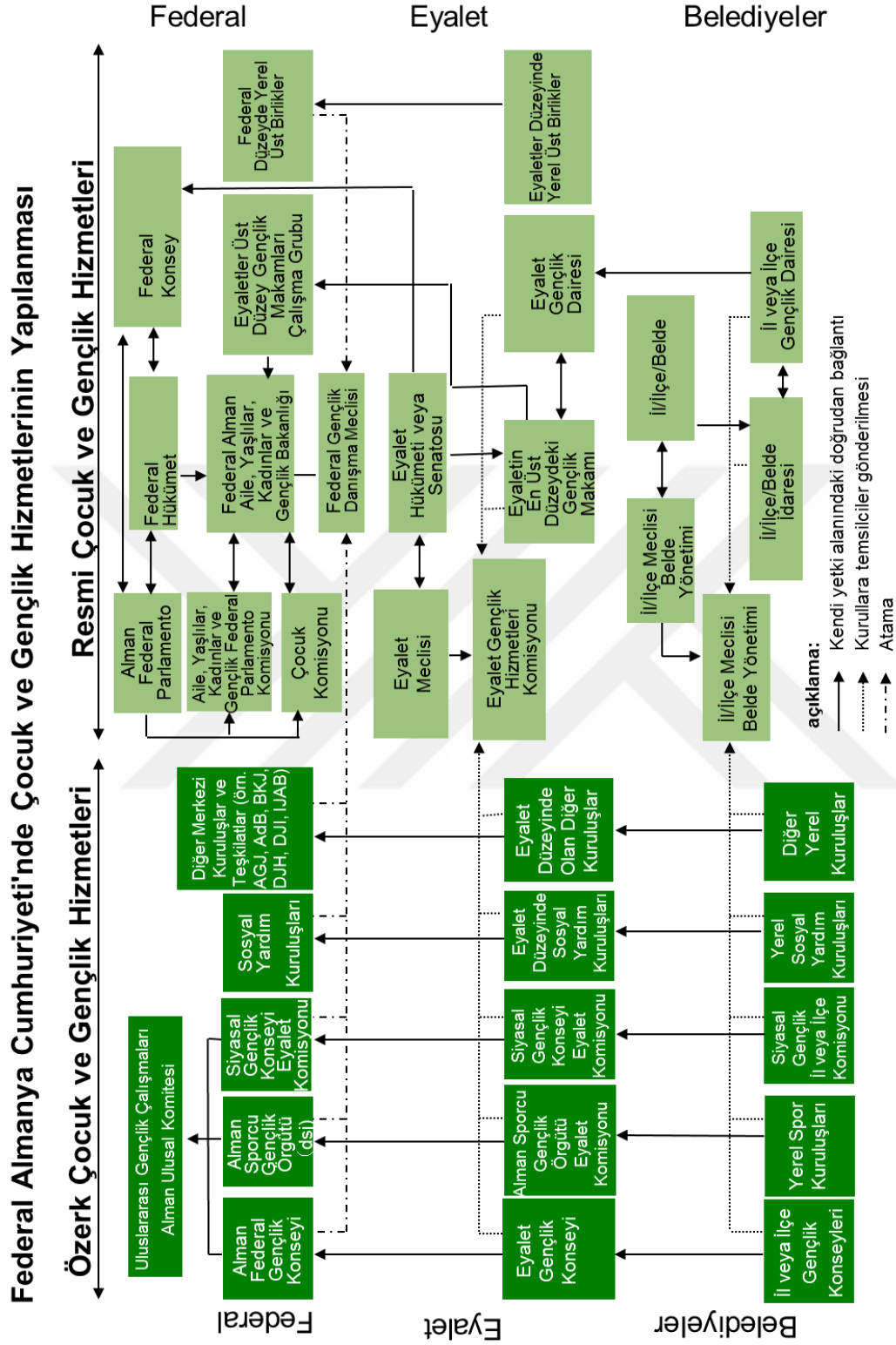
Şekil 13 Çocuk ve Gençlik Hizmet Yasaları

Kaynak: Öz çizim

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi çocuk ve gençlik hizmetini kapsayan yasalar başta Anayasa olmak üzere, Medeni Kanun, Sosyal Kanun Kitabı, Gençlik Hizmetlerinin Geliştirilmesi Yasası, Gençliği Koruma Yasası gibi birçok yasalardır.

Şekil 14 Almanya Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Yapılanması

Kaynak: http://www.kinder-jugendhilfe.info/photos/folien2007/2_1_3_1000pix.png

Tablo 16 Almanya'da Çocuk ve Gençliğin Refahı İçin Ayrılan Bütçe (Milyar Avro)

Yıl	Toplam	Çocuklar için kreş imkanları	Eğitim ve entegrasyon yardımı	Diğer gelir	Harcama
2003	20 612 447	11 290 788	5 636 946	2 212 071	18 400 376
2004	20 6711 47	11 430 891	5 634 389	2 134 939	18 536 208
2005	20 865 232	11 542 452	5 668 067	2 042 990	18 822 242
2006	20 924 286	11 638 762	5 650 389	2 171 699	18 752 587
2007	22 798 216	13 091 747	5 911 269	2 247 134	20 551 082
2008	24 583 518	14 227 842	6 406 879	2 341 654	22 241 864
2009	26 906 600	16 223 407	7 104 488	2 614 958	24 291 642
2010	28 893 054	17 384 754	7 512 224	2 616 268	26 276 786
2011	30 529 519	18 490 327	7 838 176	2 634 008	27 895 510
2012	32 231 903	19 720 234	8 204 275	2 444 504	29 787 399
2013	35 526 752	22 270 131	8 706 551	2 707 200	32 819 552
2014	37 790 413	23 741 065	9 293 822	2 856 231	34 934 182
2015	40 717 755	25 389 906	10 260 262	2 990 822	37 726 932
2016	45 121 434	27 370 036	12 207 589	3 244 552	41 876 883

Kaynak:<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/AusgabenEinnahmenEntwicklung.html> (20.02.2018)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, 2003 yılında 20,6 milyar olan toplam harcamalar 2016 yılında 45,1 milyara çıkmıştır. Bu artış iki katından fazla olmuştur. Diğer dikkat çeken nokta ise çocuklar kreş imkanları için harcanan miktar 2003 yılında 11,3 milyar iken 2016 da 27,4 milyar olmuştur.

2.3.6. Gençlik Dairesi (Jugendamt)

Almanya’da gençlere ve çocuklara yardım etmek amacı ile kurulmuş olan Gençlik Dairesi, ilk 1900’lü yılların başında kurumsallaşmaya başlamış olup, 2. Dünya Savaşı (1945) sonrası İçişleri Bakanlığında Polis teşkilatının bir birimi olarak faaliyetlerine başlamıştır. Tarihsel gelişimi incelendiğinde “Gemendewaisenräte” ismi ile yoksul ve kimsesiz çocukların ve gençlerin bakımı amacıyla kurulmuştur. 1 Nisan 1924’te ise Gençlik Refah Yasası “Reichsgesetz für Jugendwohlfahrt” olarak ismi ve yapısı değiştirilerek polis teşkilatının bir kolu haline getirilmiştir.

31 Mart 1933’e gelindiğinde ise, Adolf Hitler’in idareye el koyması ile Eşit Haklar Yasası (Gleichschaltungsgesetz) ismini almıştır. 1939’da Gençlik Dairesi’nin sorumluluğu Polis teşkilatından alınarak belediyelere ve İçişleri Bakanlığı’na verilmiştir. Bu nedenle kurum büyük oranda Nazilerin bir kolu haline gelmiştir.

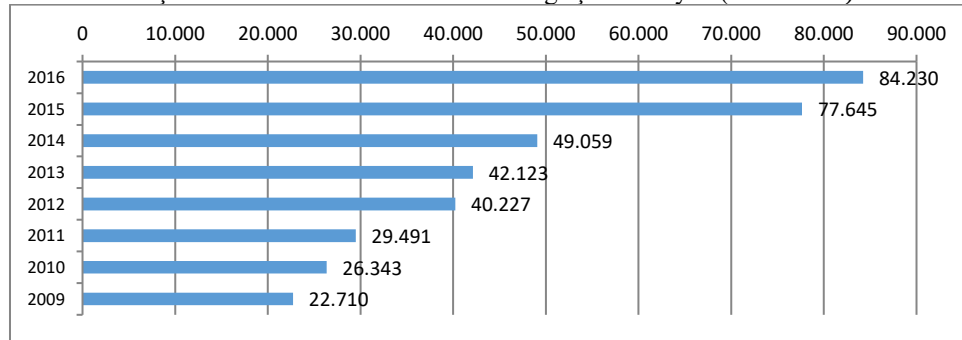
II. Dünya Savaşı sonrasında savaşın getirdiği ağır yıkımda açlıktan ve bakımsızlıktan ölme tehlikesi ile karşı karşıya kalan birçok çocuğu koruma altına almıştır. Ayrıca Nazi uygulamaları müttefik devletlerce kaldırılmış ve Nazi dönemi öncesindeki yasalara geri

dönülmüştür. 1953'ten sonra Gençlik Dairesi İçişleri Bakanlığı'ndan alınarak ilçe belediyelerine bağlanmıştır.

11 Ağustos 1961'e gelindiğinde ise kanunlarda önemli değişiklikler yapılmış ve kurumun ismi bu kez Gençlik Yardım Yasası (Jugendwohlfahrtsgesetz) olarak değiştirilmiştir. Bu yasa ile bir anlamda 1922 imparatorluk gençlik yasanmış olup, kurumun yetkileri güçlendirilmiştir. 1970'lere kadar daha çok kontrol ve müdahale kurumu olarak çalışan Gençlik Dairesi, 1970'lerden sonra çocuk, genç ve ailelere sosyal, pedagojik ve psikolojik yardım sağlamak üzerine odaklanarak belediyelere bağlı bir kurum haline getirilmiştir. Çocuk ve Gençlik Yasası'na göre her belediye Gençlik Dairesi kurumunu kendi içinde yapılandırmak zorundadır. 1990'ların sonunda ise Almanya Federal Meclisi'nin düzenlediği VIII. Sosyal Kanun Kitabı'nda (Sozialgesetzbuch) bulunan Çocuk ve Gençlik Yardım Yasası ile bugünkü esas yetkilerini almıştır.¹¹⁷ 1 Ocak 1991 tarihinde ise denetim ve müdahale yapan bir kurum yaklaşımından daha çok hizmet eden ve danışmanlık yapan bir kurum haline dönüştürülmüştür.

Almanya genelinde yaklaşık 600 gençlik dairesi bulunmaktadır. Federal Almanya'da 2009 yılında koruma altına alınan çocuk sayısı 22.710 iken, bu sayı 2016 yılında 84.230 sayısına ulaşmıştır. Bu sayının artmasında başta mülteci ailelerin çocukları olmak üzere yabancı çocukların sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir.¹¹⁸ 2014 yılında gerçekleşen vakaların %12,5'i okullardan gelen müracaatlar ve şikâyetler ile, %13,1'i ise komşulardan gelen müracaat ve şikâyetler ile gerçekleştirilmiştir.¹¹⁹ Bununla birlikte Alman hükümetince çocuk ve gençliğin refahı için 2006 yılında 20,9 milyar Avro, 2016 yılında ise 45,1 milyar Avro bütçe ayrıldığı görülmektedir.¹²⁰

Tablo 17 Gençlik Dairesi'nin Koruma Altına Aldığı Çocuk Sayısı (2009-2016)

Kaynak: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/12982/umfrage/inobhutnahmen-minderjaehriger-durch-jugendaemter/> (12.12.2017)

2016 yılında Gençlik Dairesi tarafından 84 binden fazla çocuk ve ergen koruma altına alınmıştır. Federal İstatistik Ofisi Raporu'nda 2015 yılına göre %8,5 (6000) artış görülmektedir. Bu artış 2014'e göre %70 (36000), 2013'e göre ise %100 (42.000)

¹¹⁷ Stadt Witten Veröffentlichung, Geschichte des Jugendamtes in Deutschland

¹¹⁸ https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/AmbulanteHilfen_bis2015.html (12.12.2017)

¹¹⁹ https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2015/09/PD15_336_225.html (12.12.2017)

¹²⁰ Bkz. Tablo 16

olmuştur. Önceki yıllara göre bu artışta mülteci çocuk sayısının etkisi aşağıdaki tablodan da anlaşılmaktadır.

Gençlik Dairesi şiddet, bağımlılık, ihmal, akıl hastalığı veya yetersiz beslenme sebebiyle zor durumda olanlara bakmakla yükümlüdür. Gençlik Dairesi genellikle polis, doktor, okul, öğretmen, komşu ve akrabaların şikâyet ve talepleri doğrultusunda bu çocukları koruma altına almaktadır.¹²¹

Tablo 18 Almanya Gençlik Dairesi'nin Koruma Altına Alma Gerekçeleri

Gerekçeler	2015	2016
Yurt dışına refakatsiz yolculuk durumu	42.309	44.935
Ebeveynlerin talebi	16.400	17.462
İletişim problemleri	6.222	5.592
Yetiştirme sorunları	4.846	5.454
İstismar / kötüye kullanma sorunları	4.023	4.619
Aile içi uyum sorunları	2.915	3.525
Suçla bulaşma	2.502	2.992
Ev problemleri	1.538	2.054
Okul problemleri	1.597	1.589
Bağımlılık problemleri	1.289	1.498
Aile boşanmaları	683	685
Cinsel taciz	611	607
Diğer problemler	14.512	15.752
Toplam	77.645	84.230

Kaynak:<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/160973/umfrage/anlaesse-fuer-inobhutnahme-minderjaehriger/>

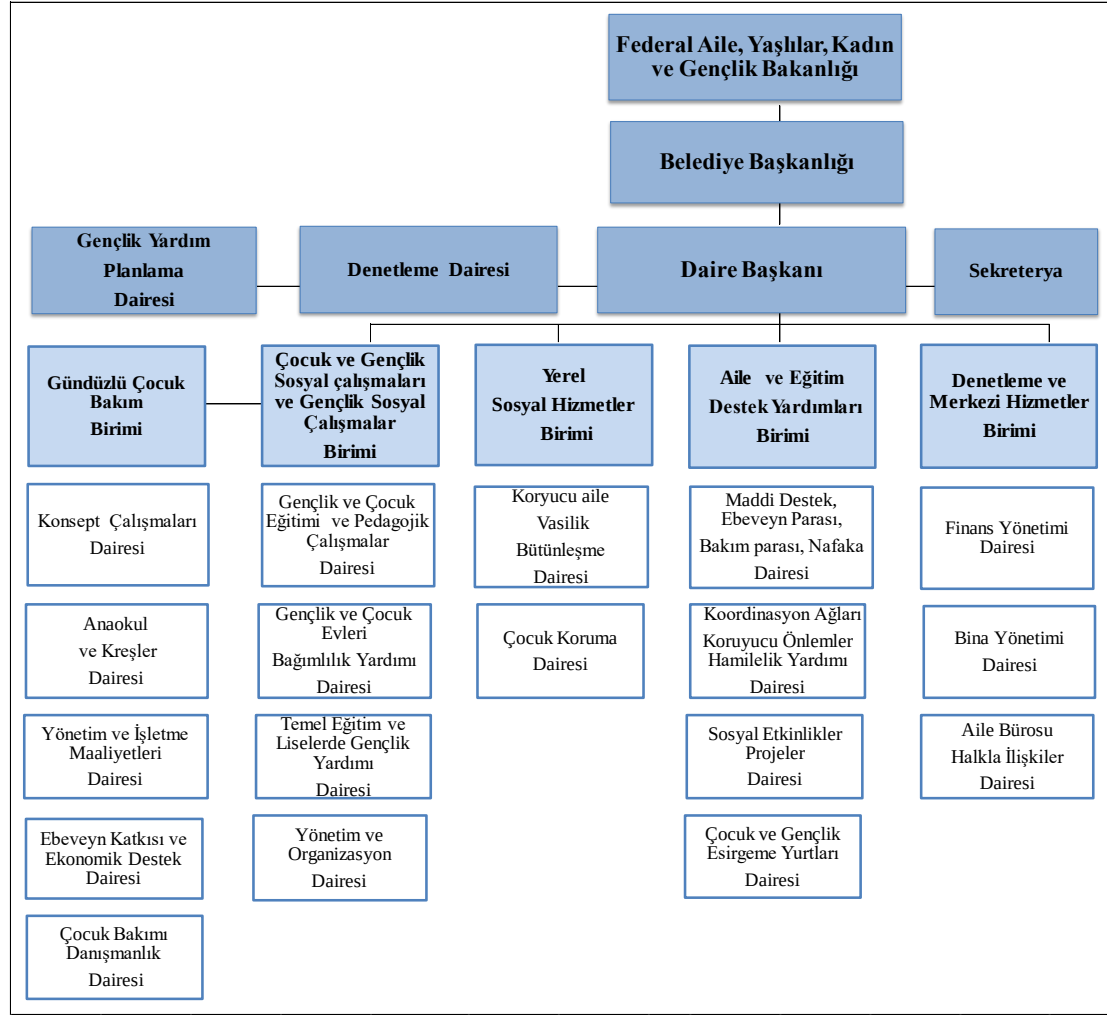
İstatistiklere göre koruma altına alınan çocuk ve ergenlerin sayısında 44.995 (%57,5) ile yurt dışından refakatsiz yolculuk durumu öne çıkmaktadır. Bu durum mülteci çocukları işaret etmektedir. İkinci sırada 17.462 (%20,7) rakamı ile ebeveynlerin talebi gelmektedir. Bir önceki yıla göre artışta ise, %8,2 ile aile içi uyum sorunları görülmektedir.

Gençlik Dairesinin hiyerarşik idari yapısı

Gençlik Yardım Kurulu ve İdareden oluşan yapı Belediye Başkanlığı'na, Belediye de Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı'na bağlı çalışmalarını yürütmektedir.

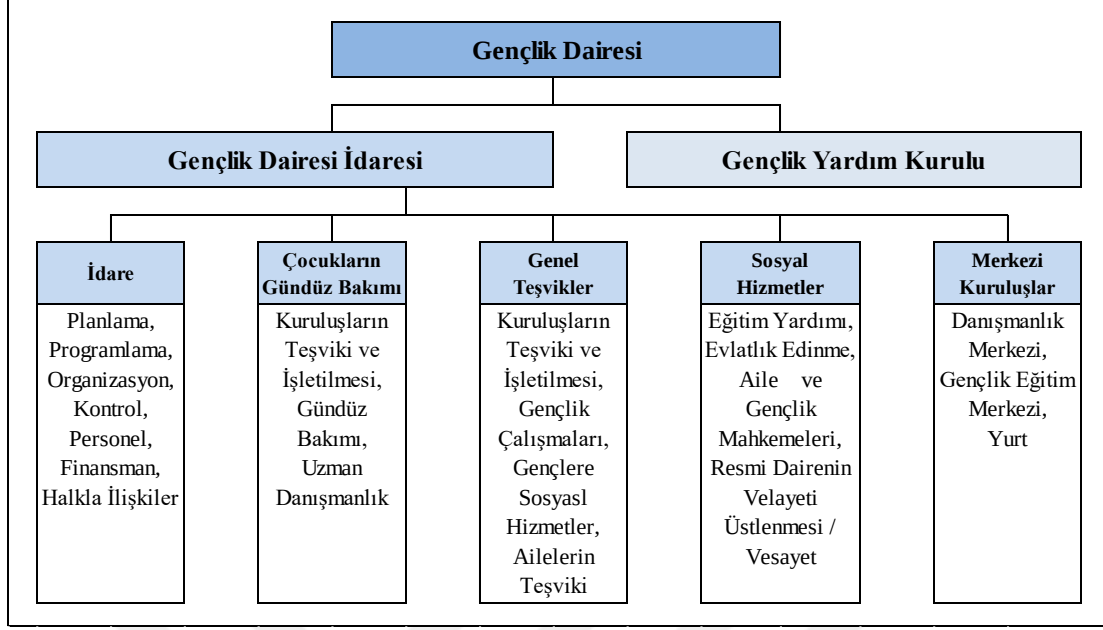
¹²¹ <http://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/2016-so-viele-inobhutnahmen-von-kindern-und-jugendlichen-wie-noch-nie-a-1164155.html> (11.01.2018)

Şekil 15 Almanya Gençlik Dairesi Teşkilat Şeması

Kaynak: Öz çizim

Sekil 16 Gençlik Dairesi'nin Yapısı

Kaynak: Öz çizim

Belediye'ye ait yerel bazda bir Gençlik Dairesi'nin yapısı incelendiğinde, Gençlik Yardım Kurulu (Jugendhilfeausschuss) ve İdare olmak üzere iki kısımdan oluştuğu görülür. İdare'yi belediye başkanlarından biri yürütür. Bazen de görevlendirilmiş bir müdür Belediye Başkanı adına yürütür. Gençlik Hizmetleri Komisyonu'nun 2/5'si sivil toplum kuruluşlarından, 3/5'ü yerel meclis temsilcilerinden oluşur. Bu STK'lar gençlik, sosyal hizmet, dinî vs. alanlarda faaliyet gösteren yerel derneklerdir.

Gençlik Yardım Kurulu

Gençlerin ve ailelerin sorunları ile ilgilenmek, hizmetlerin geliştirilmesine yönelik yorum ve önerileri görüşmek, ayrıca yerel gençlik yardım hizmetlerini desteklemek ve planlamakla görevlidir. Kurul, ilçe meclisi ve belediye meclisi üyeleri, gençlere yardım konusunda tecrübeli kişiler ile gençlere yardım eden resmî onaylı destek kuruluşları ve gençlik birliklerince önerilen kişilerden oluşur.¹²²

Gençlik Dairesi İdaresi

Gençlik Yardım Kurulu'nun almış olduğu kararları uygulamasını yürütür ve Gençlik Yardım Yasası (SGB VIII) uyarınca yardım hizmetleri sunar veya aracılık eder. İdarede idari memurların yanı sıra sosyal eğitimciler ve sosyal hizmet uzmanları görev yapar. Gençlik Dairesi yöneticileri, genellikle uzun yıllara dayanan meslek tecrübesine sahip kendini ispatlamış uzmanlardan oluşur.

Gençlik Dairesi "Fachbereich Jugend" veya "Fachbereich Familie" gibi değişik isimlerle tüm ilçelerde (Bezirk/Kreis/Landkreis) ve çoğu belediyede hizmet vermektedir. Tüm İlçe veya Belediye Gençlik Daireleri'nin yapı ve görevleri Almanya genelinde Çocuk ve Gençlik Yardım Yasası (SGB VIII) ile düzenlenmiştir.

¹²² Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, 2011

Alman Gençlik Dairesi, anayasal dayanağını Anayasa'nın (Grundgesetz) altıncı maddesinden almaktadır. Bu maddenin birinci bendine göre evlilik ve aile, devlet düzeninin özel koruması altındadır. İkinci bentte ise çocukların bakım ve eğitiminin ana ve babanın doğal hakkı ve en önde gelen yükümlülüğü olduğu belirtilmektedir. Anayasa'nın altıncı maddesinin üçüncü bendinde de velilerin iradesine aykırı olarak çocukları ailelerinden ayırmanın ancak bir yasaya dayanarak, velilerin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri veya başka bir nedenle çocukların bakımsız kalması durumunda mümkün olduğu belirtilmiştir.¹²³

Bununla birlikte Gençlik Dairesi, faaliyetlerini Çocuk ve Genç İnsanlara Yardım Kanunu çerçevesinde yürütmektedir. 24 bölümden oluşan bu kanun VIII. Sosyal Güvenlik Yasası (Sozialgesetzbuch VIII) hükümlerine göre hareket etmektedir. Bu kitaba göre belediyeler kendi sorumluluklarına giren her il ve ilçede bir Gençlik Dairesi kurmakla yükümlüdürler. Daha küçük birimlerle ilgili sorumluluk ise kaymakamlara verilmektedir.

Gençlik Dairesi'nin başlıca görevleri şu şekilde özetlenebilir:

- Ebeveynlerin çocukları üzerindeki davranışlarını devlet kontrolü altına almak,
- Çocukları ve gençleri her türlü tehlikeden korumak (gerekirse kendi anne-babalarından da)
- Çocuk eğitiminde anne-babaya yardımcı olmak, evlatlık edinmede, nafaka davalarında, velayet ve ziyaret hakkı davalarında danışma görevi üstlenmek,
- Çocuklarla ilgili davalara katılmak ve aile mahkemelerinin karar vermesinde yardımcı olmak.

Bu hususlar 8. Sosyal Güvenlik Yasası'nın 1. ve 8. maddelerinde açıklanmaktadır. VIII. Sosyal Güvenlik Yasası'nın 42. maddesi, aile ve çocuklar üzerinde önemli yaptırımlar uygulayabilme konusunda Gençlik Dairesi'ne büyük yetkiler vermektedir. Söz konusu kanun maddesindeki şartlar çerçevesinde, acil müdahale gerektiren durumlar mevcut olduğunda ve mahkemeden karar alınması uzun süreceğinden, Gençlik Dairesi ebeveynlerin isteğine aykırı olsa da, ailenin çocuğunu veya tüm çocuklarını gerekirse polis gücü kullanarak aileden uzaklaştırabilmekte, başka bir bakıcı aileye veya bir çocuk yurduna verebilmektedir.

Velilerin çocuk üzerindeki hak ve sorumlulukları öncelikle Alman Anayasası'nda temel hak olarak tanımlanmıştır. Alman Anayasası'nın 6. maddesinin 2. fıkrasında "Çocukların bakımı ve yetiştirilmesi velilerin doğal hakkı ve öncelikli sorumluluklarıdır. Bu hakların ve sorumlulukların kullanımını devlet denetler." denilmektedir.

Alman Medeni Kanunu'na göre velilerin velayet hakkı (ve sorumlulukları) dört ana başlıkta düzenlenmektedir:¹²⁴

- Çocuğun ikamet yerini belirleme hakkı,

¹²³ Bundesrepublik Deutschland Verfassung, Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, s.15

¹²⁴ Johannes Münder, Reinhard Wiesner, Thomas Meysen, Çocuk ve Gençlik Refahı - El Kitabı 2. Baskı 2011, Baden-Baden

- Çocukla ilgili maddi konuları belirleme hakkı ve sorumluluğu,
- Çocuğun sağlığı ile ilgili karar verme hakkı ve sorumluluğu,
- Çocuğu idari işlemlerde temsil etme hakkı ve sorumluluğu.

Bunun yanı sıra velayet hakkı kapsamına giren diğer önemli yetkiler ise;

- Bakım, yetiştirme ve çocuğu denetleme hakkı ve sorumluluğu,
- Okul ve meslek seçimi üzerinde denetleme ve belirleme yetkisi,
- Diğer kişilerle görüşme ve bunu denetleme ve belirleme yetkisi,
- Din seçimi ve dinin gereklerini ifa üzerindeki denetleme ve belirleme hakkı olarak belirtilmiştir.

Bu hakları ve sorumlulukları velayet sahibi olan veliler müşterek olarak uygulamak durumundadırlar. Ancak bu hak ve sorumlulukları uygularken Alman Medeni Kanunu'nun 1627. maddesine göre çocuğun iyilik ve selametinin gözetilmesi gerekmektedir. Anne veya baba da velayet hakkından doğan hak ve sorumluluklarını “çocuğun iyiliği ve selameti” için kullanamadıkları veya kullanmadıkları takdirde ve bundan dolayı “çocuğun iyiliğinin ve selametinin” tehlike altına girmesi durumunda velayet, mahkeme kararıyla yetkili Gençlik Dairesi'ne devredilebilir. “Çocuğun iyiliği ve selameti” ifadesinin hangi hususları kapsadığı ve sınırının neresi olduğuna ilişkin yasada herhangi bir tanım bulunmamaktadır. Bu yoruma açık kavramın tanımı ve pratikteki uygulaması her davanın nitelikleri dikkate alınarak mahkemeler tarafından belirlenmektedir.

Alman Gençlik Dairesi'nin yetki alanını genişleten esas problemlili süreç 2005 yılında devletin denetim yetkisine dayanarak VIII. Sosyal Güvenlik Yasası'na eklenen 8-A maddesi ile başlamıştır. Daire yetkililerinin çocukları koruma altına alırken başvurduğu dayanaklarından biri olan bu madde ile Gençlik Dairesi'nin yetkisi artırılmış, aile ve çocukla ilgili herhangi bir ihbarda durum değerlendirmesi yaparak çocuğun iyiliği ve selametini tehlikeye düşüren durumların tespiti halinde çocuğa doğrudan el konulmasına imkân tanımıştır¹²⁵. Alman yasaları, Alman Gençlik Dairesi'nin çocuğun ve/veya gencin hayati tehlikesi olduğunu düşündüğü durumlarda konunun mahkemeye intikal ettirilmeksizin, Gençlik Dairesi himayesine alınmasını “acil durumlarda” uygulanabilecek bir “geçici tedbir” olarak görmektedir.¹²⁶ Bu bağlamda VIII. Sosyal Güvenlik Yasası'nın 42. maddesi gereğince Gençlik Dairesi acil müdahale gerektiren durumlarda gerekirse polis gücü ile de çocukları ailelerinden alabilmekte, çocuğu Gençlik Dairesi yurtlarına yerleştirebilmekte ya da bir bakıcı aileye verebilmektedir.

Alman Gençlik Dairesi, Çocuk ve Genç İnsanlara Yardım Kanunu (Kinder- und Jugendhilfegesetz) kapsamında faaliyetlerini yürütmektedir. Müstakil bir yasa olan bu yasa 24 bölümden oluşmaktadır. Ancak esas itibarıyla Gençlik Dairesi VIII. Sosyal Güvenlik Yasası (Sozialgesetzbuch VIII) hükümlerine göre faaliyet göstermektedir. Buna

¹²⁵ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “Almanya, Hollanda ve Belçika Gençlik Dairelerinin Türkiye Kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına Yönelik İnceleme Raporu, Ankara 2013, s.7.

¹²⁶ Almanya VIII nolu Sosyal Güvenlik Yasası, Madde 42 <http://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/42.html>

göre belediyeler, kendi sorumluluk alanlarına giren her il ve ilçede bir Gençlik Dairesi kurmakla yükümlüdürler. Daha küçük birimlerde ise Gençlik Dairesi kurulmasına ilişkin sorumluluk kaymakamlıklara verilmiştir. Çocukların bakımı ve yetiştirilmesine ilişkin ebeveynlerin sorumluluklarını ve haklarını Anayasa gereği devletin denetim yetkisi bulunmaktadır. Devletin bu denetim yetkisine dayanarak 2005 yılında VIII. Sosyal Güvenlik Yasası'na eklenen 8-A maddesine göre devlet kurumu, bilhassa Gençlik Dairesi, aile ve çocukla ilgili ihbar veya bildiri aldığı anda harekete geçmek zorunda olup, durum değerlendirmesi yapmakla yükümlüdür. Gençlik Dairesi bir çocuğun şiddete maruz kaldığını duyduğunda, bu yasaya dayanarak olaya müdahale eder. Bu yasa değişikliğinden önce Gençlik Dairesi müdahil olmak için harekete geçtiğinde, Ceza Kanunu'ndaki hükümlere dayanırdı. Çünkü Gençlik Dairesi görevlisi çocuğu almak istediği zaman ebeveynler “sen benim işime karışamazsın” diye itiraz etme hakkına sahipti. 2005 yılında yapılan yasa değişikliği ile Gençlik Dairesi'nin mevcut yetkileri daha da artırılmış ve çocuğun iyiliği ve سلامتini tehlikeye düşüren durumların tespiti halinde çocuğa el konulmasına imkân tanınmıştır.

Gençlik Dairesi'nin çocuğu resen, polis zoruyla ailesinden alması çocuğun velayetini etkilememektedir.¹²⁷ Çocuğun aileden alındığı süreçte nerede kalacağına Gençlik Dairesi karar verse bile çocuklarla ilgili diğer bütün haklar Aile Mahkemesi'nin hükmü çerçevesinde varsayılan haklar olarak ailede bulunmaktadır. Gençlik Dairesi, çocuğun “hayati bir tehlike altında olduğu” gerekçesi ile olayı mahkemeye intikal ettirilmeksizin koruma tedbirlerini uygulasa bile, aileler Aile Mahkemelerine başvurabilmektedir. Bu aşamada aile aleyhine bir karar tesis edilse de dava temyiz için kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde Eyalet Yüksek Mahkemelerine taşınabilmektedir.¹²⁸ Eyalet Yüksek Mahkemesi'nin vermiş olduğu karara belirli şartlar altında (özellikle henüz mahkemeler tarafından çözülmemiş önemli hukuki sorunların var olması durumunda) Federal Yargıtay (Bundesgerichtshof) nezdinde itiraz edilebilmektedir. Ayrıca Almanya Temel Yasası'nın altıncı maddesi çerçevesinde belirtilmiş olan temel hak ve özgürlüklerin ihlalinin söz konusu olduğu iddiasıyla taraflar bireysel başvuru hakkını kullanarak Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmektedirler. Anayasa Mahkemesi'nde alınacak son kararlar Almanya'da iç hukuk süreci tüketilmekte ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8. maddesi çerçevesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurulabilmektedir.

Bu kurumun yasal dayanakları mevzuu anlatılırken şu akla gelebilir: Peki velilerin hukuki sorumluluğu ve hakları nelerdir? Velayet sahibi olan veliler hakları doğrultusunda sorumluluklarını müşterek olarak uygulamak durumundadırlar. Ancak bu hak ve sorumlulukları uygularken Alman Medeni Kanunu'nun 1627. maddesine göre “çocuğun iyiliği ve سلامتi”nin (Kindeswohl) gözetilmesi gerekmektedir. Veliler velayet kapsamındaki hak ve sorumluluklarını “çocuğun iyiliği ve سلامتi” için müşterek şekilde kullanamamaları durumunda, 1628. maddeye göre evlilik esnasında mahkeme kararıyla

¹²⁷ Türkiye Cumhuriyeti Berlin Büyükelçiliği, “Aile sevgisi ve sıcaklığına ihtiyacı olan bu çocuklara sahip çıkalım”, Hukuk Bülteni, Sayı: 5, 2013

¹²⁸ TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Raporu, s.7

velayetın tümü veya velayet haklarının bir bölümü anne veya babaya tek başına verilebilir. Anne veya baba da velayet hakkından doğan hak ve sorumluluklarını “çocuğun iyiliği ve selameti” için kullanamadıkları veya kullanmadıkları takdirde ve bundan dolayı “çocuğun iyiliğinin ve selametinin” tehlike altına girmesi durumunda 1666. maddeye göre velayet, mahkeme kararıyla yetkili Gençlik Dairesi’ne devredilebilir. Mahkeme içtihatlarında çocuğun fiziki, psikolojik ve maddi gelişimini önemli bir tehlike altına sokabilecek davranış ve durumlar “çocuğun iyiliğine ve selametine” aykırı durumlar olarak nitelendirilmektedir. Bu tespitin yapılmasında çocuğun yaşına ve algılama gücüne bağlı olarak, kendi ifadesine de başvurulabilmektedir. Velayet davaları çocuğun yaşadığı bölgenin aile mahkemesinde açılmaktadır. Dava sürecini velilerden biri veya Gençlik Dairesi başlatabilir. Bir başvuru halinde mahkeme anne, baba ve Gençlik Dairesi’nden yazılı olarak ifade alır. Sadece anne ve baba arasında yürüyen davalarda da mahkeme, yetkili Gençlik Dairesi’nin davaya katılmasını talep edebilir. Bu tür davalarda Gençlik Dairesi görevlilerinden, anne, baba ve çocuk ile yapacakları görüşmelerden sonra mahkemeye yazılı raporlar ve gerekirse ek sözlü açıklamalar yapmaları istenebilir. Gençlik Dairesi bu raporlarda “çocuğun iyiliğini ve selametini” gözeterek velayet haklarının paylaşımı konusunda görüş belirtebilmektedirler. Bu görüşler mahkemeleri bağlamamakla birlikte, pratik uygulamada mahkemelerin bu “uzman” görüşlerine büyük önem verdikleri gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra, yapılan duruşmalarda yetkili aile hâkimi tarafları, avukatlarını ve çocuğu da dinlemek mecburiyetindedir.¹²⁹

Çok karmaşık ve kapsamlı davalarda mahkeme tarafından bir çocuk avukatının da davaya dahil edilmesine imkân tanınır. Bu avukatlar genellikle avukatlık mesleğini icra eden ve aile davalarında tecrübesi olan kişilerdir. Mahkemenin talebi doğrultusunda bu avukatlar, davaya müdahil olan tüm tarafları dinlemek, konuya ilişkin görüşmeler yapmak ve bu temaslar sonucunda edindiği kanaatlerini yazılı bir rapor halinde mahkemeye sunmakla görevlidirler. Bu avukatlar özellikle anne, baba ve gençlik dairesinin davaya bakış açısından ziyade, çocuğun bakış açısını ve konuya yaklaşımını savunmak durumundadır. Aile mahkemesi tarafından verilecek bir velayet kararına karşı tarafların kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde temyize gitme hakları bulunmaktadır. Temyiz Mahkemeleri Eyalet Yüksek Mahkemeleridir.

Gençlik Dairesi’nin faaliyetleri

Gençlik Dairesi, ailelere, gençlere ve çocuklara özel durumlarına cevap veren hizmetler sunar. Bu hizmetlerden bazıları şunlardır:¹³⁰

Erken yardımlar

Gençlerin aile yaşamına iyi bir başlangıç yapılabilmesi için Gençlik Dairesi çalışanları tarafından, gençlere yardım kapsamında verilen destek ve danışmanlık hizmetleri hakkında aileleri bilgilendirerek, genç ailelerin yardıma ihtiyaçları olması durumunda nereye başvurmaları gerektiği konusunda bilgilencmeler yapar. Genç anne-babaların,

¹²⁹ Reinhard Wiesner (Hrsg.) SGB VIII Kinder- und Jugendhilfe 4. Auflage 2011, München.

¹³⁰ Bundesarbeitsgemeinschaft Landesjugendämter, c/o Landesamt für Soziales, Jugend und Versorgung Rheinland-Pfalz, Landesjugendamt Mainz

bebeklerinin bakımı konusunda zorlanacakları izleniminin oluşması durumunda erkenden doğru bir çocuk bakımı yardımı almaları sağlanır. Doğabilecek ailevi sıkıntılar erkenden öngörülüp tespit edilerek, gerekli olan destek sağlanır.

Çocuk bakımı

Çocukların iyi bakılabilmesi için Gençlik Dairesi her zaman aileleri destekler. Bakım konusunda danışmanlık hizmeti verir. Çocuğuna ikametgâh adresine yakın eğitim kurumu arayanlara yardımcı olur. Çocuklara iyi bakılması ve çocukların kendilerini iyi hissetmeleri yeterli görülmez, kendilerini geliştirebilmeleri ve okul hayatına başarılı bir başlangıç yapabilmeleri için eğitime ihtiyaçları takip edilir. Bundan dolayı Gençlik Dairesi çocuk bakımı konusunda iyi kalite standartlarının olmasını sağlar.

Oyun parkları, oyun alanları

Çocuk ve gençler için mahallelerde yaşamaya değer daha fazla yerler olması için Gençlik Dairesi oyun alanlarının planlanmasına katılır. Çocuk ve gençler imkanlar dahilinde şehir planlama ve tasarımında dikkate alınır.

Gençlere yönelik çalışmalar

Gençlerin özgüvenini ve özerkliğini artırmak, sosyal olarak birbirini desteklemelerini sağlamak, topluma katılmalarını teşvik etmek, gençlere yönelik çalışmaların ana hedefleridir. Ayrıca Gençlik Dairesi, gençlere yönelik tatil kampları, kültür çalışmaları ve okul dışı eğitim etkinlikleri düzenler veya benzer organizeleri destekler. Bu tip organizasyonlarda gençler, yeteneklerini geliştirebilir ve kişisel sorunlarını profesyonel görevlilerin desteğiyle çözebilirler.

Gençlere yönelik sosyal çalışmalar

Okulu yeni bitirmiş ve yeni iş hayatına adım atacak gençlerin sosyal dezavantajlarının eşitlenmesi için onlara yardımcı olunur. Böylece okulu yarım bırakmaları önlenir ve mesleki eğitime başlamak için uygun şartlar oluşturulur.

Gençlerin korunması

İş güvenliği, alkol ve diğer uyuşturucu madde kullanımı ile bilgisayar oyunları ve internet gibi iletişim araçlarının neden olduğu risklere karşı gençlerin korunması Gençlik Dairesi'nin görevleri arasındadır. Kendilerinin henüz yeterince farkında olmadıkları pek çok tehlikelere karşı Gençlik Dairesi, koruyucu ve önleyici hizmetler sunmak ve bilinçlendirmek için gençlere yönelik bazı acil danışma hattı hizmeti sunar.

Ceza yargılamasında gençlere yardım

Suç işlemeleri halinde gençlik yardım hizmetleri, yargılama sürecinde gençlerin yanında olur. Gençlik mahkemesi ile genç arasında arabuluculuk görevi yapar. Bu hizmetlerden taraflar yararlanır. Ceza yargılamasında uzlaşma yoluna gidilerek gençlerin tekrar suç işlememesi için sosyal eğitim kursları düzenlenir.

Semt sosyal hizmetleri

Ebeveynler çocukları ile yaşadıkları bazı sıkıntı ve sorunlarda yol gösterici bir danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyarlar. Bazı durumlarda ebeveynler ne yapacaklarını

bilemeyecekleri, kendilerini yalnız kalmış bir durumda hissederler. Bu durumlarda aileler, çocuklar ve gençler, bazı Gençlik Dairelerinde “Allgemeiner Sozialer Dienst” veya “Kommunaler Sozialer Dienst” olarak anılan “Bezirkssozialdienst”e başvurabilirler. Anlaşmazlık durumlarında uzmanlar arabuluculuk yapar. Aile hukuku kapsamındaki uyuşmazlıklarda ve eğitim sorunlarında profesyonel danışmanlık hizmeti verirler, eğitim konusunda duruma tam uyan gelişmiş yardımlar veya psikolojik destek imkânları konusunda bilgi verirler.

Yetiştirme yardımları

Çocukları yetiştirme konusunda ebeveynler uzun süreli yoğun bir yardıma ihtiyaç duyarlar. Sosyal hizmet uzmanlarının çalışmaları ile ebeveynlerin çocukları ile sorunsuz olarak bir arada yaşamaları desteklenir. Bu nedenle münferit durumlarda, belki bir yetiştirme danışmanlığı, anne-baba kursu, sosyal pedagojik aile yardımı veya çocuk veya gençler için doğrudan bir yardım şeklinde uygun yardımlar sağlanır. Aile ile yaşama mümkün olmadığı durumlarda Gençlik Dairesi ailenin de katılımı ile çocuğun iyi bir kuruma verilmesini veya çocuk için uygun bir koruyucu bulunmasını sağlar. Bu yerleştirmeler sürekli veya geçici olabilir.

Aile danışmanlığı, ayrılma ve boşanma danışmanlığı

Bezirkssozialdienst, birlikte yaşamamanın getirdiği sorunlarda, aile anlaşmazlıklarının giderilmesi sorunlarında, velayet hakkında sorumlu davranılması konusunda danışmanlık hizmeti verir ve aile mahkemesi davalarında yer alır. Çocukların esenliğinin hedef alındığı çözümler aranır. Eski eşlerinin çocuk nafakası ödemediği hallerde, ayrı yaşayan veya kendi başına çocuk büyüten anne veya babalara Nafaka Avans Yasası (Unterhaltsvorschussgesetz – UVG) uyarınca belirli koşullar altında ödeme yapılır.

Evlatlık edinmede aracılık

Ebeveynler çocukları ile sürekli olarak yaşayamayacaklarının anlamışlarsa veya başka sebeplerden ötürü çocuklar kendi öz ailelerinden ayrı yaşıyorsa; bu durumlarda evlatlık edinme aracılık bölümü görevlileri çocuğun esenliği gereği en uygun anne-babayı aramaya başlar. Evlatlık edinme Almanya içinde olduğu gibi Almanya dışında yaşayan yabancı, akraba veya üvey çocuklar için de söz konusu olabilir.

Vasilik/Kayyımlik

Anne-babaların çocuklarının çıkarlarını artık yeterince temsil edememesi veya temsil etmeye yetkili olmaması durumunda çocuklara bir vasi tayin edilir. Uygun bir vasinin mevcut olmaması durumunda, Gençlik Dairesi, çocuğun çıkarlarının korunması için aile mahkemesi tarafından resmî vasi olarak atanır ve çalışır. Ayrıca Gençlik Dairesi, evli olmayan annelere, babalık tespitinde ve nafaka talep ve davalarında danışmanlık hizmeti verir ve destek sağlar. Gençlik Dairesi, ihtilaflı durumlarda annenin istemesi halinde uzlaşma ile dava takibini üstlenir veya dostane bir çözüm arar.

Gençlik yardım planlaması

Gençlik yardımı sunan kamu yararlı serbest kuruluşların erken bir aşamada katılımı sağlanır. Gençlik Dairesi’nin sunduğu hizmetlerin çocukların, gençlerin ve ailelerin

ihtiyaçlarına uygun olması için gençlik yardımı planlaması ve gençlik yardım hizmetlerinin birbiriyle uyum içinde olması gerekir. Hangi kuruluşların, hizmet ve diğerk yardımaların hangi kalitede gerektiğini takip eder ve ocuk gündüz bakım yerlerinin ihtiyaa göre planlanması gibi kullanıcı istek ve menfaatlerini de dikkate alır.

Çocukların korunması

ocuk ve gençlerin esenliğinin korunması Gençlik Dairesi'nin asli görevidir. Her ocuğun şefkatli, sağılıklı ve güvenli bir ortamda büyümeye hakkı vardır. Gençlik Dairesi alışanları, çocukların tehlikede olabileceklerini belirten tüm bilgileri inceler. Birlikte ortak bir çözüm imkanı geliştirebilmek için ilgili aile ile iletişime geçer. Bu konuda gündüz ocuk bakımevleri, okullar, doktorlar ve polis gibi diğerk kurumlarla, iş birliğı içinde çalışırlar. Başka bir are kalmazsa çocuğun esenliğini korumak amacıyla Gençlik Dairesi, çocuğı himayesine alarak kısa bir süre barındırır. Bu tür zor ve sıkıntılı durumlarda anne-babaların yardım almayı kabul etmeleri ve çocuğun esenliğinin tekrar sağılanması halinde çocuklar ailelerine geri dönerler. Anne-babaların yardım almamaları veya yardım almış olsalar bile çocuğun esenliğinin daimi olarak tehlike altında olması durumunda; çocuğun velayeti ve yaşayacağı yer konusundaki kararı aile mahkemesi verir.

Çocukları doğıru şekilde desteklemek

Almanya'da aile, devletin özel koruması altındadır. Çocukların bakımı ve yetiştirilmesi görevi öncelikli olarak anne-babaların sorumluluğundadır. Diğerk taraftan çocukların anne-babalarının evlerinde tehlikeye düşmemesi halinde Gençlik Dairesi, ocukların tehlikede olabilecekleri ilgili her tür bilgiyi araştırmakla yükümlüdür. Çocukların korunmasında anne-babanın hakları ve çocuğun esenliğı iyice tartılmak zorundadır: Devletin, anayasal güvence altında bulunan anne-baba hakkına müdahale edebilmesi için çocuğun esenliğı tehlike altında olmalıdır ve uzmanlar bu tehlikeli durumun değıerlendirmesi ile ilgili olarak günlük, çoğı karmaşık ve saydam olmayan ailevi durumlar karşısında karar vermek zorundadırlar. Bu durum özellikle anne-babaların iş birliğı yapmaması halinde özel bir zorluk teşkil eder. Gençlik Dairesi alışanlarının ilgili taleplere uygun ve doğıru bir biçimde cevap verebilmesi için işin kalitesinin denetlenmiş olması ve daha da geliştirilmesi gerekir.

Gençlik Dairelerinde kalite geliştirme

Gençlerin yaşam ve sorun durumları çok çabuk değışebildiğı için Gençlik Dairesi'nin konsept ve hizmetleri sürekli olarak dşnlmek ve uyarlanmak durumundadır. Bundan dolayı tüm iş alanlarında profesyonel hareket etme kalitesinin geliştirilmeye devam edilmesi günlük bir görevdir. Birçok Gençlik Dairesi'nde kalite geliştirme konusunda sistematik yöntemler vardır. Bu durum özellikle ocuk koruma bölümünün görevleri için de geçerlidir.

Kalite güvencesi sağılayan önlemler için rnekler:

- Meslektaşların olayları aralarında danışması,

- Tehlikeleri daha iyi tahmin edebilmek için çizelgeler, akış planları ve dokümantasyonlar,
- Yapılan işin sistematik olarak değerlendirilmesi ve etki analizi,
- Düzenli meslek içi uzmanlık eğitimleri,
- Şikâyet yönetimi.

Gençlik Daireleri'nin asli görevi çocuk, genç ve ailelere destek olmak için çalışmalar yürütmektir. Fakat Gençlik Dairesi, çocuk ya da gencin selametinin tehlikeye düştüğü durumlarda çocuk ya da genci koruma altına alabilmekte, bünyesindeki yetiştirme yurtlarında yerleştirebilmekte ya da koruyucu ailelere verebilmektedir. Yetiştirme yurtlarında genellikle ailelerinden alınan gençler barınırken, daha küçük çocuklar için ise koruyucu aile formülü uygulanmaktadır. Görevini yerine getirirken oldukça geniş bir hareket alanına sahip olan Gençlik Daireleri'nin çalışmalarını yakından takip edecek bir kontrol ve denetim birimi yoktur. Doğrudan müdahalesi olmasa da eyaletlerdeki Aile Bakanlıkları da Gençlik Daireleri'nin çalışmalarını takip etmektedir.

2.3.7. Çocuk ve Genç Koruma Konsepti (Kinder- und Jugendhilfekonzeppte KJHK)

Çocuk ve gençlik refahı üzerine 2008 yılında kurulmuş bağımsız ve aktif bir kurumdur. Gençlik daireleri ile birlikte çalışmalar da yürüten bu kurum, Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Yasası (SGB VIII) bağlamında faaliyet göstermektedir.

Çocuk ve Genç Koruma Konsepti'ne (KJHK) göre;

- Her genç insanın gelişiminin teşvik edilmesine ve kendi sorumluluğunu üstlenmiş, toplumla uyum içinde olan bir kişilik olarak eğitmeye hakkı vardır.
- Çocukların bakımı ve eğitimi anne babaların doğal hakkıdır ve öncelikle onlara ait olan bir görevdir.
- Bu hakkın gerçekleştirilmesi için gençlik hizmetleri özellikle;
 - Genç insanların bireysel ve sosyal gelişmesini teşvik etmeli ve mağduriyetlerin önlenmesine veya azaltılmasına katkıda bulunmalı,
 - Anne babalara ve çocuk yetiştirme hakkı olan kişilere eğitimde danışmanlık ve destek sağlanmalı,
 - Çocuk ve gençleri, kendi iyilikleri için tehlikelerden korumalı,
 - Genç insanlar ve aileleri için olumlu hayat şartların, çocuk ve ailelere karşı sevecen bir çevrenin korunmasına veya yaratılmasına katkıda bulunmalıdır.

Çocuk ve Genç Koruma Konsepti'ne göre gençlik hizmetleri;

- Gençlik çalışmaları, gençlere sosyal hizmetler, eğitsel olarak çocuk ve gençlerin koruması
 - Uluslararası gençlik çalışmaları

- Gençlik birliklerinin teşviki
- Aile içi eğitimin teşvik edilmesi
 - Ailelerin dinlenmesi
 - Aile danışmanlık
 - Ayrılma ve boşanmalarda danışmanlık
- Gündüz bakım kuruluşlarındaki çocukların bakımı
 - Kreş
 - Anaokul
 - Yuvalar
 - Kendilerini organize eden gruplar
- Eğitim yardımları, ruhsal engelli çocuk ve gençler için uyum yardımları
 - Koruyucu aile
 - Yurda yerleştirme
 - Gezici eğitim hizmetleri

Gençlik çalışmaları ve gençlere yönelik sosyal hizmetler

Aile, okul ve meslek eğitimi yanı sıra gençlik çalışmaları da belli başlı bir sosyalizasyon ve bilgilenme alanıdır. Bu alanda gençlere yönelik belli başlı çalışmalar bir sosyal hizmet çalışması çerçevesinde aşağıdaki hizmetler sunulmaktadır.

Okul dışı çocuk eğitimi

- Spor, oyun ve beraberlik içinde gençlik çalışmaları
- İş dünyası, okul ve aileye yönelik gençlik çalışmaları
- Uluslar arası gençlik çalışmaları
- Çocuk ve gençlerin dinlenmesi
- Gençlere danışmanlık
- Gençlere otonomi sağlanması
- Toplumsal sorumluluğa doğru motive edip sosyal angajmana yönlendirilmesi
- Gençlerin okul ve meslek eğitimine yönlendirilmesi
- İş yerlerine uyumlarının sağlanması
- Sosyal uyumlarının sağlanması
- Göçmen kökenli gençlere ayrıca uyum projeleri uygulanması

Eğitsel olarak çocuk ve gençlerin korunmasına yönelik çalışmalar

Eğitsel olarak çocuk ve gençlerin korunması, çocuklara, gençlere ve anne babalara yönelik genel, önleyici danışmanlık ve eğitim hizmetlerinden oluşur. Bu çalışmalardaki hedef, anne babaların ve yetiştirme yetkisi olan diğer kişilerin, çocuk ve gençlere zarar verici etkilerden koruyabilmelerini sağlamaktır. Ayrıca bu çalışmalar ile genç insanların

kendilerini zararlı etkilerden koruyabilecek hale gelmeleri, eleştiri yapabilmeleri, kararlar verebilmeleri ve kendi sorumluluklarını üstlenebilmeleri sağlanır. Eğitsel olarak çocuk ve gençlerin korunmasına yönelik, örneğin (anaokullarda) aileler için genel bilgilendirme kampanyaları ile gerçekleştirilir.

Gençliğin medyadan korunmasına yönelik çalışmalar

Önemi her geçen gün artan bir konudur. Gençliği Koruma Kanunu (JuSchG) ve gençliğin medyadan korunması konulu devlet anlaşması (JMStV) başta gelen medyaların ve online medyaların hukuki çerçevesinde, yetişkinler dünyasının çocuk ve gençlerin gelişim seviyesine henüz uygun olmayan etkilerini uzak tutmak ve böylece kişiliklerinin gelişimini desteklemek çeşitli çalışmalar yürütülür.

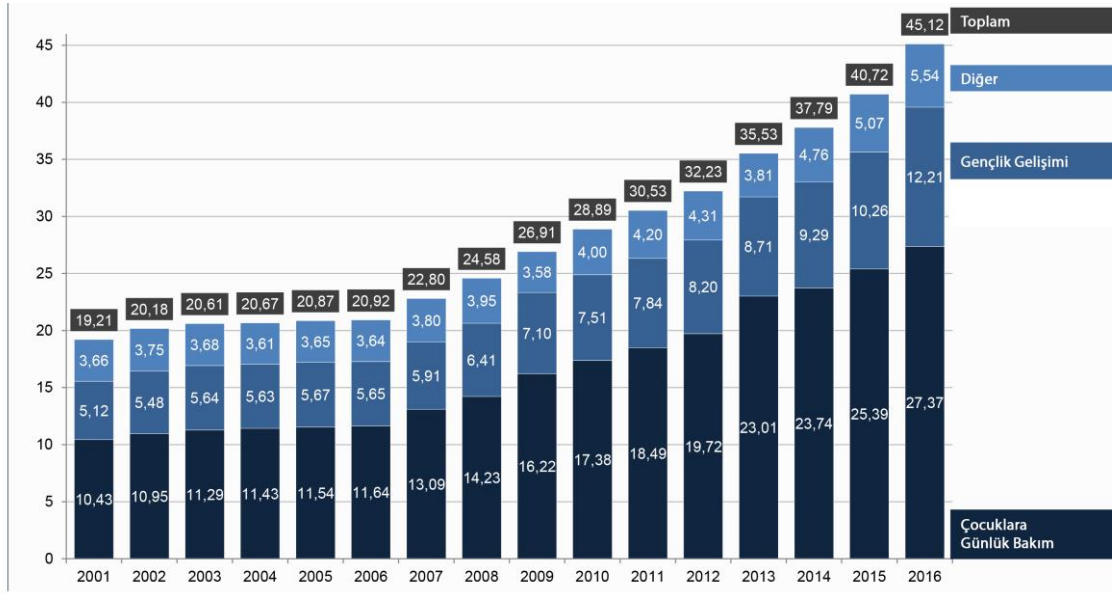
Gençliğin Medyadan Korunması Komisyonu (KJM) Eyalet Medya Daireleri'nin eyalet bazındaki (JMStV esasına dayanan) kuruluşudur ve merkezi kontrol dairesidir; (telemedya için) jugendschutz.net platformu buraya aittir. Gençlere zarar verici medyalara yönelik Federal Kontrol Dairesi (JuSchG esasına dayanan) bir federal kuruluştur. KJM tarafından (radyo ve telemedya için) veya (film ve bilgisayar oyunları için) en üst düzey eyalet Gençlik Daireleri tarafından tanınmış olan gönüllü otosansür kuruluşları da mevcuttur. Bunlar gençliğin medyadan korunması ile yükümlü kurumlardır. Medya içeriklerini zarar verici ve mağdur edici potansiyeline göre yargılar ve onların kamuoyundaki yayını düzenlerler.

Aile içi eğitim çalışmaları

Modern toplumdaki aile yapılarında sıkça görülen aile içi uyuşmazlıklara yönelik çalışmalardır. Aileler çocuklarının eğitimlerinde başarılı olabilmesi için çok çeşitli danışmanlığa, desteğe ve yüklerinin hafifletilmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla anne babalara çocuklarının bakımı ve eğitimi için çeşitli teşvik ve desteği sağlamaktır: Bunlar;

- Eğitim konusunda danışmanlık,
- Ailelere yönelik tatil ve dinlenme olanakları,
- Aile eğitimi,
- Yalnız başına çocuk yetiştirenlere destek,
- Ayrılma, boşanma, birleşme konularında danışmanlık
- Sosyalpedagojik aile yardımı

Grafik 14 Yıllara Göre Çocuk Ve Genç Yardımları 2001-2016 (Milyar)

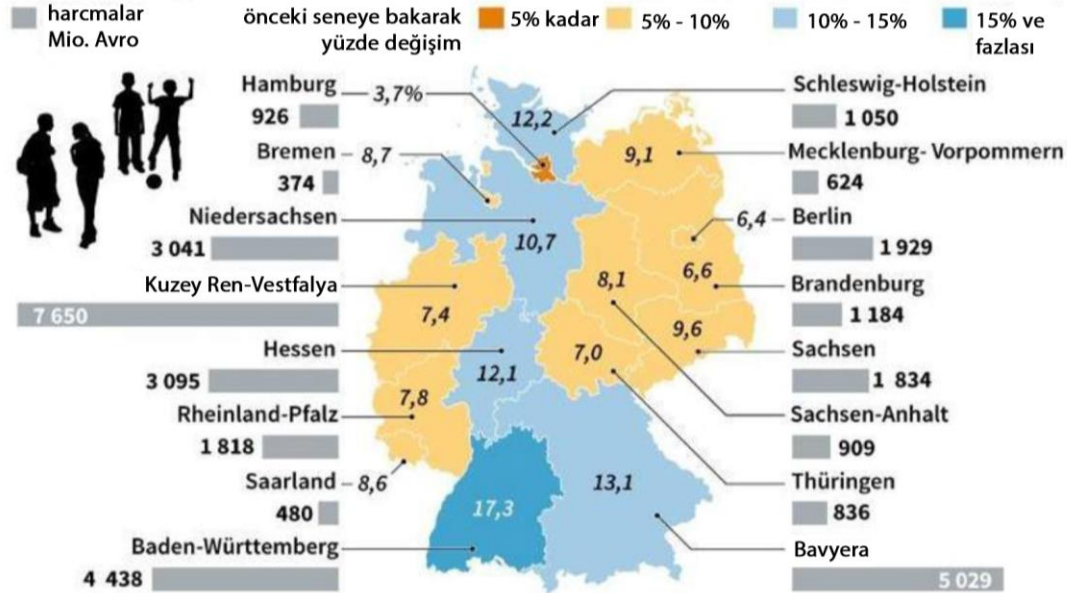
Kaynak: http://www.sozialpolitik-aktuell.de/tl_files/sozialpolitik-aktuell/_Politikfelder/Familienpolitik/Datensammlung/PDF-Dateien/abbVII42.pdf (12.05.2018)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi 2001’de 19,2 milyar olan gençlik yardım bütçesi 2013 yılında 35,5 milyar Avro’ya yükselmiştir. Bu rakam 2016 yılında 45,12 milyar Avro’ya yükselmiştir.

Grafik 15 Eyaletlere Göre 2013 Yılı Çocuk ve Genç Yardımları (Milyar)

Almanya’da Çocuk ve Gençlik Yardımları

Kurumların harcaması, kamuda Çocuk ve Gençlik Yardımı 2013, toplam 35,5 Mrd. Avro (+10,2%)

Kaynak:<http://blob.freent.de/image/4713318/847x565/847/565/b0/9638c5e41cc6ee86af62fc4c48c66f73/u/ausgaben-fuer-kinder--und-jugendhilfe-deutlich-gest-0b95cbe3f921931f467d1f152c07acfb2fa8a4a-jpg.jpg> (18.11.2016)

Madde bağımlısı gençlere yönelik hizmetler

Gençlik Dairesi (Jugendamt) örgüt şemasında belirtilen 14-21 yaş grubu gençlere verilen hizmet alanlarından biri de madde bağımlısı gençlere yönelik hizmetlerdir.

Almanya’da bağımlılık yapan madde kullanımı özellikle 15-25 yaş gruplarında sıkça görülmektedir. Almanya’da, madde kullanma bağımlılığı tedavisinin sorumluluğu eyaletler ve belediyeler tarafından üstlenilmektedir. Birinci basamak olan sürekli tedaviler sosyal bakım sistemi tarafından karşılanırken, psikososyal bakım ve terapiler uzmanlaşmış merkezlerce yürütülmektedir. Genel prensip ceza yerine tedavidir. Özellikle ailesi tarafından ihmal ve istismar edilen çocuk ve gençleri bağımlılığa karşı koruma çalışmaları Gençlik Dairesi’nin (Jugendamt) çalışma alanına girmektedir. Vaka incelemesi sonrası uygun görüldüğü durumlarda Gençlik Dairesi örgüt şemasında da görüldüğü gibi kişi yatılı ve ayakta eğitim ve bakım alması için bir kliniğe gönderilir.

2.3.8. Koruyucu aile ve evlat edinme

Çeşitli sebeplerden dolayı öz ailesi yanında bakımları sağlanamayan çocukların, kısa veya uzun dönemler içerisinde, gönüllü veya ücretli şekilde eğitim, bakım ve yetiştirme sorumluluğunu devlet ile paylaşan kişi veya ailelerin sunduğu, özel nitelikler gerektiren bir sosyal hizmet türüdür.

Koruma altına alınan ve kendi haklarını savunamama durumundaki tüm çocukların sağlıklı gelişebilmeleri için kendilerini sevip koruyacak, güven sağlayıp sosyal ve maddi gereksinimlerini karşılayabilecek sıcak bir aile ortamına ihtiyaçları vardır.

Çocuğa sağladığı aile ortamı ve çocuğun psiko-sosyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi açısından koruyucu aile uygulaması devletin çocuk esirgeme kurumlarından daha fazla önem taşımaktadır.

Öz ailesinin koşulları iyileşinceye kadar kurum bakımı altında bulunan çocukların, ilgi ve sevgiyle büyüyebileceği başka bir ailenin yanında bakımlarının sağlanması amacıyla Koruyucu Aile Hizmetinden yararlandırılması sağlıklı gelişimleri açısından önemsenmektedir. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklar; öz ailesi bulunan ancak öz ailesince bir süre için bakılamayan, durumu koruyucu aile yanına yerleştirilmeye uygun olduğu belirlenen kız ya da erkek çocuklardır.

Bir çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesindeki amaç;

- Çocuğun şefkatli ve destekleyici bir aile ortamında korunarak yeterli bakımı alması,
- Çocuğun çok erken yaşta karşılaştığı ayrılıkla baş edebilmesi ve olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan duygusal sorunlarının iyileştirilmesi,
- Çocuk için karmaşık ve sorunlu olan bir dönemde özenli davranılarak çocuğun bu dönemi örselenmeden geçirmesinin ve normal hayatını devam ettirmesinin sağlanması,
- Çocuğun geleceği için kalıcı bir planın geliştirilmesi ve hayata geçirilmesidir.

2013 yılı sonunda takriben 64.900 çocuk koruyucu ailede yetişmiş durumdadır. Evlatlık edinilen çocukların sayısı 3.886'dır. Bunların %49'u altı yaşın altında olan çocuklardır.

Koruyucu Aile Bakım Türleri

- Kısa Bakım (Kurzzeitpflege)
- Himayeye almak (Bereitschaftsbetreuung –In Obhutnahme)
- Haftalık bakım (Wochenpflege)
- Süresiz Bakım (unbefristete Dauerpflege)
- Süreli Bakım (befristete Dauerpflege)
- Tam zamanlı - ihtiyaçlı - genişletilmiş Bakım (Vollzeitpflege mit erweitertem Pflegebedarf)
- Akraba bakımı (Verwandtenpflege)

Koruyucu aile olabilmek için gereken belgeler:

- Başvuru formu (Gençlik Dairesinden)
- Sağlık belgesi
- Genişletilmiş suç kaydı formu
- Özgeçmiş (CV)
- Hazırlık kurslarına katılım mecburiyeti (4 modül)
- Gelir belgesi

Koruyucu aile olabilme süreci

- Şehirlere bağlı olan Gençlik Dairelerine müracaat yapılır.
- Başvuru ve değerlendirme süreci genellikle bir brifing ile başlar.
- Aileler, teste tabi tutulur ve 6-8 aylık bir eğitimden geçer.
- Son oturumlarda aile topluca eğitime tabi tutulur.
- Gençlik Dairelerde Koruyucu Aile Seminerleri yapılmaktadır.
- Bu seminerlerde katılımcılara sertifika verilmektedir.
- Uygulama işlemi nispeten zaman alıcıdır (6-12 ay).¹³¹

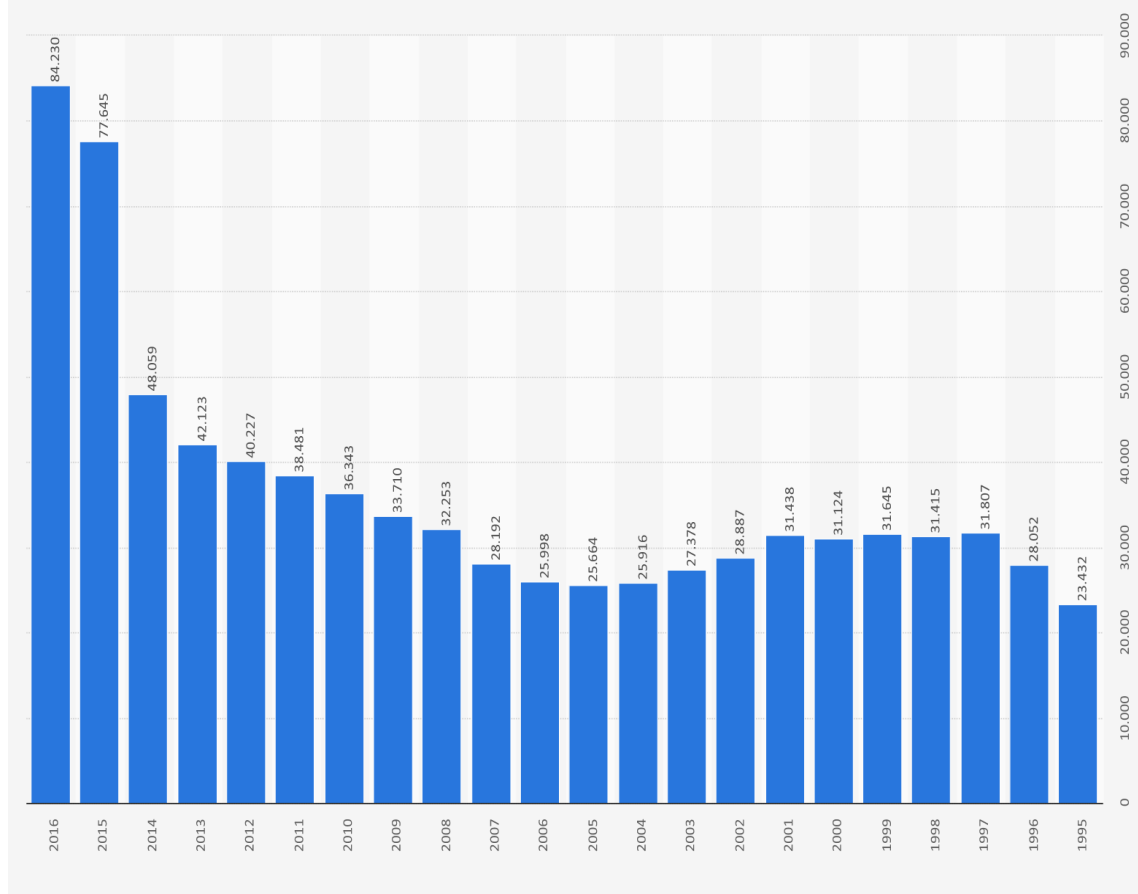
¹³¹ Antrag Pflegefamilie Jugendamt Köln April 2016

Tablo 19 Çocukların Yaşlarına Göre Ödemeler

Çocuğun yaşı	Bakım ödemesi
6 yaşına kadar çocuklar	630,-€
7-13 yaş çocuklar	693,-€
14-17 yaş gençler	799,-€
18 yaş üstü yetişkinlerde (engelli ve bakıma muhtaç durumda)	799,-€

Kaynak: Öz çizim

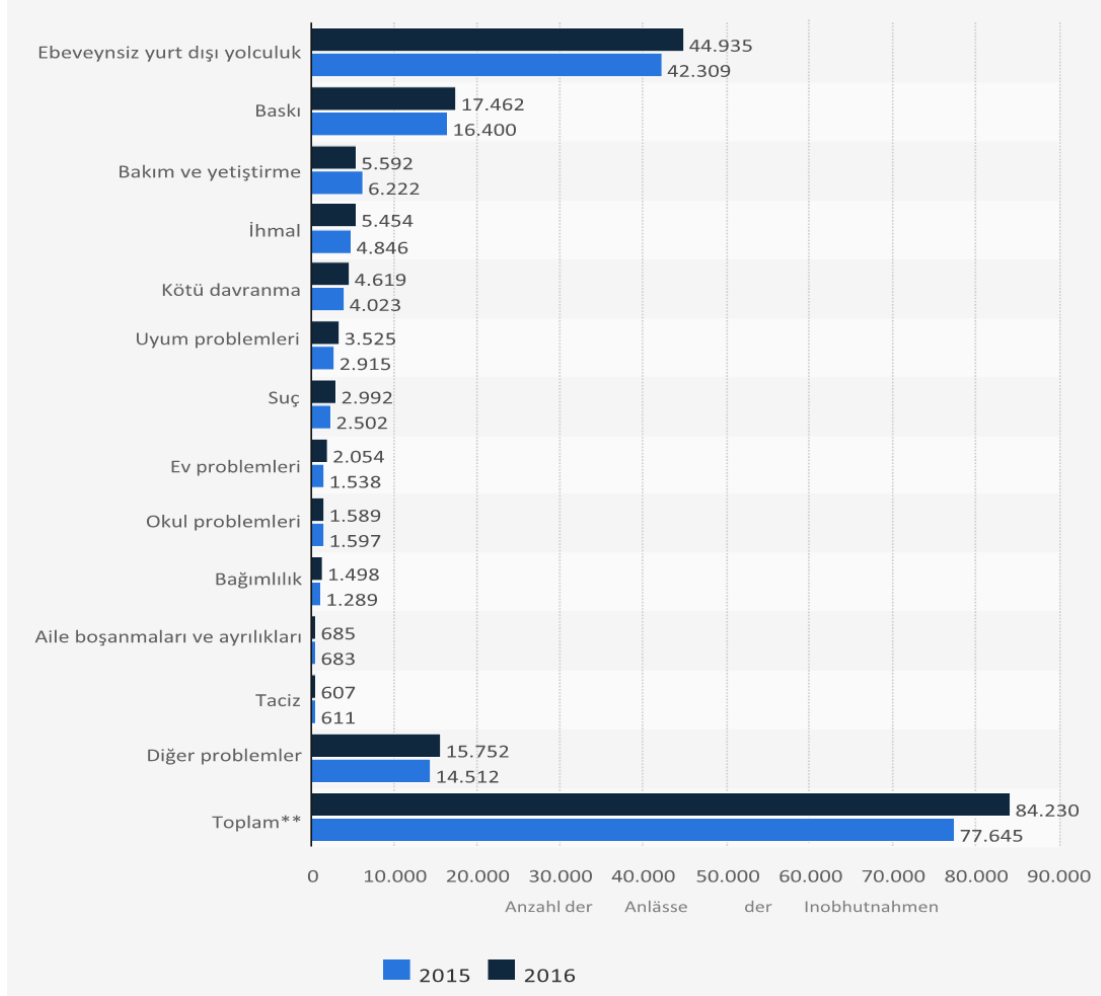
Grafik 16 Koruma Altına Alınan Çocuk Sayısı (1995-2016)

Kaynak: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/12982/umfrage/inobhutnahmen-minderjaehriger-durch-jugendaemter/> (13.08.2017)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, koruma altına alınan çocuk sayısı 2003-2006 yıllarında biraz azalma gösterse de özellikle 2007'den itibaren her yıl artış göstermiştir. 1995 yılında 23.442 olan sayı 2014 yılında ikiye katlanmıştır. Federal İstatistik Dairesi verilerine göre 2015 ve 2016 yıllarında tekrar sıçrama yapmış ve bu sayı 84.230'a çıkmıştır. Bu artışta özellikle mülteci çocuklarının etkisi dikkat çekmektedir.

Grafik 17 Koruma Altına Alınan Çocukların Korunma Altına Alınma Nedenleri (2015-2016)

Kaynak: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/160973/umfrage/anlaesse-fuer-inobhutnahme-minderjaehriger/> (13.08.2017)

Yukarıdaki grafik incelendiğinde genel sayı 2015'te 77.465 iken 2016 yılında 84.230'a yükselmiştir. Koruma altına alınma gerekçelerinden sadece bakım ve yetiştirme sayısında düşüş olurken diğer gerekçelerde de nispi artışlar olmuştur. 44.935 sayısıyla (%53,5) ebeveysiz yurtdışı yolculuk dikkati çekmektedir. Bu rakamların çokluğu 2015 yılında gelen yoğun mülteci akımının yansımalarıdır.

Evlat edinme

Birçok sebepten dolayı çocuklarının başka ailelerde büyümesine karar veren yetişkinler için bu zor ve önemli bir karardır. Almanya içi veya dışında evlat edinmek isteyen aileler veya şahıs için aileden sorumlu federal bakanlığın hazırlamış olduğu kurallar ve şartlar aşağıdaki gibidir.

- 25 yaş üstü olmak ve çalışır olmak (evli çiftlerde biri 25 yaş altı olabilir. Alt sınır 21 yaştır).
- Evli çiftlerin her iki tarafı da evlat edinmeyi kabul etmek zorundadır.
- Evli olmayan çiftlerde bir kişi evlat edinebilir.
- 14 yaş altı çocuklarda kanuni varisin imzalı onayını vermesi gerekir.

- 14 yaş üstü çocukların kendileri onay vermelidir.
- Evlat edinme sürecinin ilk alışma safhasında iki tarafın birbirlerine alışma ve tanışma süreci ciddi bir şekilde Gençlik Daireleri tarafından denetlenmektedir. Denetim sonucu karar verilir.

Tablo 20 Kişisel özelliklere, evlat edinen ebeveynlere ve uyruklarına göre evlat edinilmiş çocuklar ve ergenler (2016)

Cinsiyet yaşı vatandaşlık yılı	tüm	ilişki göre evlât edinen anne baba			Hangi (sütun 1) milliyet evlat edinen ebeveynler		
		ilgili	Üvey baba/ üvey anne	ilgili değil	Alman	Alman değil	Alman / Alman değil
Toplam	3976	114	2 474	1 388	3 593	94	289
3 yaşın altında	1 582	21	633	928	1 482	32	68
3 ila 9	1 000	35	618	347	896	19	85
9 ila 15	955	41	843	71	830	31	94
15 ila 18	439	17	380	42	385	12	42
Alman	3 413	56	2 282	1 075	3 229	57	127
Alman değil	563	58	192	313	364	37	162
Erkek	2 013	49	1 233	731	1 836	47	130
3 yaşın altında	840	9	326	505	788	17	35
3 ila 9	512	11	321	180	464	10	38
9 ila 15	445	19	400	26	388	15	42
15 ila 18	216	10	186	20	196	5	15
Alman	1 748	27	1 152	569	1 661	30	57
Alman değil	265	22	81	162	175	17	73
Kız	1 963	65	1 241	657	1 757	47	159
3 yaşın altında	742	12	307	423	694	15	33
3 ila 9	488	24	297	167	432	9	47
9 ila 15	510	22	443	45	442	16	52
15 ila 18	223	7	194	22	189	7	27
Alman	1 665	29	1 130	506	1 568	27	70
Alman değil	298	36	111	151	189	20	89

<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/Adoptionen.html>

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, 2016 yılında evlatlık işlemi 3976 çocuk üzerinde olmuştur. Cinsiyetlere göre ayrıldığında 2013'ü kişisi erkek, 1963'ü kız çocuk statüsündedir. Vatandaşlık durumuna göre ayrıldığında 3413'ü alman vatandaşı olup, 563'ü alman vatandaşı olmayan milletlerdendir. Yaş kategorilerine bakıldığında 1582 çocuk ile 3 yaş altı çocuklar en fazla sayıya sahip iken, en az sayıda 439 ile 15-18 yaş grubu gözlenmektedir.

2.3.9. Gençler için federal programlar

Kuşaklar evi (Mehrgenerationshaus)

Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığının desteklediği Almanya genelinde 500 Kuşaklar Evi (Mehrgenerationshaus) bünyesinde çocuk ve gençler okul sonrası gönüllü çalışan her yaşta insan ile bir araya gelmektedir. Günlük 40.000 çocuk ve genç Kuşaklar Evindeki hizmetlerden faydalanmaktadır. Sunulan ortalama 10.000 alternatif programın 3.000'i çocuk ve gençler tarafından seçilebilmektedir. Yaklaşık 16.000 gönüllü insan buralarda görev yapmaktadır.

Ailelerin yüklerini hafifletmek için;

- Esnek çocuk bakımı
- Eğitim sorularında danışmanlık
- Eve yakın hizmetler

Çocuk ve gençlere destek için;

- Erken destek ve yönlendirme
- Ev ödevlerinde destek ve yardım
- İş ve okul için mülakat eğitimi
- Sosyal hizmet
- Kültürel projelerle gencin hayata aktif katılımını sağlamak gibi hizmetler sunulmaktadır.

Manevi rehberlik (Nummer gegen Kummer)

Manevi rehberlik çalışması çocuk ve gençlere Almanya çapında tahsis edilmiş eyalet ve belediyelerdeki Deutschen Kinderschutzbund, Caritas veya Diakonie dibi kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Ücretsiz telefon hattında danışmanlık ve yönlendirme hizmeti sunulmaktadır. Her türlü problem ve sorunlarda 24 saat hizmet sunulmaktadır.

1980 yılında başlatılan projede 30 yılda 3 milyon insana ulaşılmıştır. Ortalama yılda 100 bin çocuk ve gence bu şekilde ulaşılmış, yönlendirme yapılmış ve yardım edilmiştir. İlk aramalar 1970 yıllarında başlamıştır. Deutsche Telekom'un 30 yıldır desteklediği bu çalışmalar, 1970 yılından beri gönüllü insanlar ile bu hizmetlerini sürdürmektedir.

Tablo 21 Almanya'da Manevi Rehberlik Telefon Hatları

	Çocuk ve Gençlik Hattı	Gençten Gence Danışmanlık Hattı	Ebeveyn Hattı
Görüşme Saati	14.00-20.00	14.00-20.00	14.00-20.00
Toplam Görüşme	881.135	28.944	332.929
Yoğun Görüşme	215.914	7.000	10.666

Kaynak: Öz çizim

Tablodan da anlaşıldığı üzere, 2009 yılında Çocuk ve Gençlik Hattı'nda, 2009 yılında yapılan 881.135 telefon görüşmesinin 215.914'ü yoğun görüşme olarak kaydedilmiştir. Benzer şekilde gençten gence danışmanlık hattında yapılan 28.944 görüşmenin 7.000'i ve Ebeveyn Hattı'nda yapılan 332.929 görüşmenin 10.666'sı yoğun görüşme olarak

kaydedilmiştir. Telefon görüşmeleri dışında, 24 saat hizmet veren internet üzere danışmanlık sisteminde 2009 yılında 7.357 maile cevap verilmiştir.

2.3.10. Gençlere yönelik danışmanlık hizmetleri

Almanya’da sosyal hizmet çalışma alanlarının temelini eğitici çalışmalar ile birlikte danışmanlık hizmetleri oluşturmaktadır. Eğitimin ana taşıyıcı hizmetleri de bilgilendirme, rehberlik ve yönlendirme şeklindeki danışmanlık hizmetleridir. Bu hizmetler, çocuklara, gençlere, kadınlara, yetişkinlere, yaşlılara, engellilere ve ailelere, şiddetten, tacizden, uyuşturucudan, bağımlılıktan, stresten, ayrımcılıktan, işsizlikten, sağlıktan, medya ve kültür alanlarına kadar birçok konuda seminerler, konferanslar, kurslar, atölye çalışmalarıdır.

Avrupa Sosyal Fonu (ESF) tarafından finanse edilen “Gençliği Güçlendirme (Jugend stärken)” girişimiyle BMFSFJ, okuldan işe geçişte sosyal dezavantajlı ya da bireysel olarak özürlü gençleri desteklemektedir.

Girişim dört programı kapsamaktadır. Bu programlar İlçedeki Gençlik Gücü, Gençlik Göç Hizmetleri ve Gençlik Gücü: 1000 Fırsat ve Garanti Fonu Lisesidir.

Gençlik Gücü girişimi, ”Mahalle Gençliğini Güçlendirme” adlı ESF model programını da içermektedir. İlk kez, iki federal bakanlık bu programı Avrupa Sosyal Fonu (ESF) ortak programında birleştirmektedir. Federal Aile İşleri, Yaşlı Yurttaşlar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı (BMFSFJ) ve Çevre, Doğa Koruma, Yapı ve Nükleer Güvenlik Bakanlığı (BMUB), gençlerin okuldan mesleğe geçişte toplumsal dezavantajları ve bireysel engelleri aşmalarına yönelik teklifleri desteklemektedir. Odak “sosyal şehir” ve benzer noktalardadır.

Teklifler, özellikle gelecekle ilgili bir perspektiften yoksun olan ve diğer tekliflerle uzlaşması zor 12-26 yaşlarındaki gençleri hedeflemektedir. Bu örneğin, okula gitmeyi reddeden ya da işgücü piyasası tedbirleri ve özel entegrasyon ihtiyacı olan yeni göçmenlere sunulmaktadır.

Program onları okul, eğitim, iş ve toplumda (yeniden) entegrasyonda desteklemektedir. Hedef, katılımcıları düşük eşikli tekliflerle etkinleştirmek ve onların yetkinliklerini ve kişiliklerini güçlendirmektir. “İlçedeki Gençlik Gücü” topluluktaki hedef grupların ihtiyaçlarına tam olarak uyarlanabilen çeşitli sosyo-eğitim tekliflerini birleştirir.

- Vaka Yönetimi (yoğun bireysel sosyal hizmet)
- Sosyal erişkin gençlik çalışması (ör. Sokak çalışması veya mobil danışma)
- Düşük eşikli tavsiye/temizleme (ör. gençlere ilk danışmalar yapıldığı pilot işlevli irtibat noktaları)
- İlçe ve sakinleri için katma değerli mikro projeler (örneğin, bir fitness parkuru oluşturma, ilçe şöleni düzenleme)

Kamu Gençlik Refah Departmanı teklifleri kontrol ve koordine eder. Bağımsız gençlik sosyal yardım kurumları, iş merkezleri, istihdam büroları, okullar, bölge yönetimi ve diğer iş birliği ortakları ile tek elden destek anlamında yakın iş birliği içinde çalışır.

2015-2018 yıllarını kapsayan ilk finansman sürecinde, 178 model belediye, sosyal hizmet alanındaki kamu ve bağımsız kuruluşlar tarafından gençlerin tanıtımı için projeler yürütmektedir. Konfederasyon buna ESF'den yaklaşık 115 milyon Avro ve federal fonlarda 5 milyon Avro ile katılmaktadır. Sonuç olarak, tabandaki yerel gençlik sosyal işleri kararlı bir şekilde güçlendirilmiştir.

Göçmen Gençler için danışmanlık (Jugend Migration Dienste-JMD)

Gençlik Göç Hizmetleri (JMD), göç eden gençlere ve genç yetişkinlere 27 yaşına kadar danışmanlık yapar ve yardımcı olur. Almanya'da profesyonel ve sosyal entegrasyon sürecinde bireysel teklifler ve profesyonel danışmanlık hizmeti ile 12-27 yaş arası göçmen kökenli gençlere eşlik eden 800'ün üzerinde çalışanı bulunan 450'den fazla gençlik birimi bulunmaktadır. JMD'nin ana görevleri, bireysel destek, grup ve eğitim olanakları ile okullar, eğitim şirketleri, entegrasyon kurs organizatörleri ve diğer gençlik refah örgütleri ile yoğun bir ağ oluşturmayı içerir.

Gençlik göç girişimleri, Gençlik Gücü'nün bir parçası olan Federal Almanya Aile İşleri Bakanlığı, Yaşlı Yurttaşlar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı (BMFSFJ), gençlerin Almanya çapında entegrasyonunu iyileştirmek için çalışmaktadır. Girişim fırsatları olan gençlere ve göçmen kökenli gençlere sosyal, eğitimsel ve mesleki entegrasyon açısından uzmanlık desteği vermektedir.

Genç göçmenlere erişmek ve onlarla güven ve verimli iş birliği yapmak için genç göç hizmetleri, özellikle spor ve kültür alanlarında bireylerle birlikte çalışmanın yanı sıra çok çeşitli grup etkinlikleri de sunmaktadır. Birçok kurum, yeni medya ile uğraşmak için dil desteği ve iş başvuru eğitimi ve eğitim kursları önermektedir.

Gençlik Göç Hizmetleri aynı zamanda yerel yapıların irtibat noktasıdır ve bütün ilgili kurumlarla entegrasyon için iş birliği yapmaktadır. Bu alanda okullar, işletmeler ve ebeveynlerle iş birliği özellikle önemlidir. Sadece gençlere ve ebeveynlerine eğitim ve öğretim konularında danışmanlık yapmakla kalmaz ve Yetişkin Göçmenler için Göç Önerileri (MBE) ile yakından çalışır.

2015 yılında, göçmen kökenli 91.000'den fazla genç, 45.000'den fazla kişiye bireysel entegrasyon promosyon planı ile ulaşılmıştır.¹³²

Gençliği Güçlendirme: 1000 Şans

Bu projede, gençler yerel çalışma dünyasına ilk bakışlarını kazanmaktadır. Federal Aile İşleri, Yaşlı Yurttaşlar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı, 2011 yılından beri eğitim ve istihdamda zor koşullarda başlayan genç insanlar için yol açacak olan Wirtschaftsunioren Deutschland ile birlikte çalışmaktadır. Almanya İş Ortakları Derneği, Almanya'da genç girişimciler, girişimciler ve yöneticilerin katıldığı bir ağıdır. Burada, sosyal hizmet ve girişimcilik taahhüdü, Gençliği Güçlendirme girişimi için bir yapı taşı olarak sistematik bir şekilde birbirine bağlanmaktadır.

¹³² www.jugend-staerken.de/programme/jugendmigrationsdienste.html (09.08.2017)

Business Juniors - proje aracılığıyla - gençlere, düşük eşikli, pratik teklifler vasıtasıyla yerel çalışma dünyasına ilk bakışlar kazandırmaktadır.

Gençler, mezuniyet ve eğitim amacıyla ve kendileri için gerçekçi iş olanakları yaratmak için motive edilirler. Buna ek olarak, kariyer yöneltme ve eğitim yerinde arama desteği alırlar. Kimlik üzerine değil, yetkinlikler ve motivasyon üzerine odaklanılır.

Projenin bir parçası olarak Wirtschaftsunioren Deutschland, Federal Aile İşleri Bakanlığı ile birlikte 2014'ten bu yana her yıl "Bir Günlük Stajyer" eylem gününü organize etmektedir. Çalışma hayatına geçişlerinde zorluk çeken gençler, şirket havasını tatmak ve farklı eğitim mesleklerini tanımak için bir gün için bir şansa sahip olmaktadır. Stajyerler, çalışmaya kendileri hakkında kişisel bir bakış açısı kazandırır ve eğitim için onları motive eder.

Gençler, yerel gençlik çalışanlarıyla yakın işbirliği içinde çalışarak ekonomik tekliflerini yerine getirmelerinde yardımcı olur, gençleri entegrasyon yolunda eşlik eder. Diğer önemli işbirliği ortakları arasında, örneğin, gençlik göç hizmetleri ve "İlçedeki Gençlik Gücü" çerçevesinde uygulanan projeler bulunmaktadır.

Her iki taraf da bundan fayda görüyor: sosyal pedagog desteğiyle ekonomi konularda güçlü bir ortak ve yeni olanakları elde ederler..¹³³

Aile ve Sivil Toplum Federal Bürosu (BAFzA), 2013'te sona eren "Okul Reddi - 2. Şans" ve "Yetki Ajansları" olmak üzere iki diğer programın mali yönetimini devralmıştır. "Okul Reddi - 2. Şans" programında, lise diplomalarını aktif ve pasif öğrenim yoluyla tehlikeye atmış gençler, yerel eğitim koordinasyon merkezlerinde sosyo-eğitim personeline engellenerek, ana öğretim eğitim sistemine geri dönmüşlerdir.

"Yetenek Ajansları" programı özellikle dezavantajlı gençlerin eğitim ve istihdam piyasasına entegre olmalarına yardımcı olmuştur. Ülke çapında kurulan yeterlilik merkezleri aracılığıyla, mevcut yardım sistemi tarafından ulaşamayan gençler, sosyal çevrenin katılımıyla bireysel destek ve nitelik desteği almaktadırlar..¹³⁴

Eğitim Önerileri Garanti Fonu Üniversitesi (GF-H)

2009'dan itibaren, gençlik liderlerinin çalışmaları eğitim danışmanlığı yoluyla önemli bir sorumluluk alanı içerdiği şekilde genişletildi. Eğitim danışmanlıkları ile akademik eğitimlerinin devamı ve çalışma izinleri konusunda desteklenir.

Eğitim Öğretim Danışma Garanti Fonu Yüksekokulu (GF-Y) Federal Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı'nın kaynaklarından desteklenen federal düzeyde bir programdır.

Program bize 30 yaşına kadar temin edilmiş oturma statüsünde bulunan genç göçmenlerin, Alman kökenli göçmenlerin, iltica hakkına sahip olanların ve genç yabancı mültecilerin akademik kariyerlerinin kabulü veyahut devamı hususunda destekleyerek bilgi vermektedir. Garanti Fonu Yüksekokulu'nun yönetmeliği, Otto Benecke Vakfı ile

¹³³ <http://www.jugend-staerken.de/programme/jugend-staerken-1000-chancen.html> (09.08.2017)

¹³⁴ <http://www.bafza.de/aufgaben/esf-foerderprogramme/jugend-staerken.html> (09.08.2017)

müşterek yeniden tanzim ediliyor. Merkezi koordinasyon, Federal Çalışma Topluluğu Katolik Gençlik Sosyal Hizmet derneğinin idarehanesinde bulunmaktadır.

Eğitim Öğretim Danışma GF-Y tavsiye isteyenlerle ortaklaşa şahsi bir meslek öğrenimi planı geliştirerek genç göçmenlere bu planın hayata geçirilmesinde destek olmaktadır. Eğitim Öğretim Danışma GF-Y'nin ele aldığı esas mevzular şunlardır: Lisan kazanımı (lisan seviyeleri ve uygun lisan kursları), yurtdışında edinilmiş kalifikasyonun değerlendirilmesi, üniversiteye geçiş yeterliliğini elde etme veya tamamlamaya yönelik tedbirler, Almanya'da yüksek öğrenim programları, yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış derslerin sayılması, bölüm seçimi ve başvurusu, akademik iş gücü piyasasına dahil edilemeye matuf tedbirler ve burslar ile destek programları.¹³⁵

Eğitim Öğretim Danışma GF-Y Almanya çapında 22 tane sabit danışmanlık noktasına sahiptir. 100'ün üzerindeki başka yerlerde de seyyar danışmanlık usulüyle hizmet sunmaktadır.

2010 senesinde eğitim öğretim danışmanları 100'ü aşkın ülkeden gelen 4.000'den fazla göçmeni desteklemişlerdir. Senede 1.000'den fazla kişi garanti fonunun yönetmeliğine göre desteklenmektedir. 2010 senesinde bu sayı takriben 1.400 genç idi. En sık takip edilen tedbirler arasında Almanca lisan edinme ile üniversiteye geçiş yeterliliğini elde etme kursları yer almaktadır. Tavsiye arayanlar ve desteklenenler arasında kadın oranı yaklaşık olarak %60'ı bulmaktadır. 2007'den 2010'a kadar yaklaşık 3.000 genç göçmen GF-Y'de desteklenen Almanca lisan kurslarında Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (GER) C1 başarı düzeyinde mezuniyet belgesi almaya hak kazanmışlardır. Toplamda kurs katılımcılarının yaklaşık %80'i imtihanı geçmişlerdir. 600'den fazla okul öğrencisi 2010'da iki yıllık özel bir üniversiteye geçiş yeterliliğini elde etme kursunu ziyaret etmişlerdir. Geçme oranı %70'in üzerindedir. Mezunların %68'i üniversiteye, %32'si de uygulamalı bilimler üniversitesine geçiş hakkını elde etmektedirler. Abitur diplomasına sahip lise mezunlarının %64'ü bir sene içerisinde üniversiteye yerleştirilmektedirler. Özellikle tercih edilen öğrenim dalları iktisadi bilimler veya hukuk (takriben %33), doğa bilimleri veya tıp (takriben %25) ve mühendislik (hemen hemen %20) şeklindedir.¹³⁶

Rehberlik: Kariyer Danışmanlığı

Başarılı bir okul mezuniyeti ya da okuldan meslek öğrenimine geçiş aşamasında bazı gençler zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Kariyer danışmanları gençleri faal bir şekilde desteklediklerinde genç insanlar bu zorlukların üstesinden başarıyla gelebilirler. Kariyer danışmanları gençlere hayatlarını kendileri tayin etme ve içtimai hayata iştirak noktasında bir şans kapısı açmaktadırlar. Aynı zamanda kariyer danışmanları, işletmelerin yeni vasıflı elemanlarının teminatında destek olmaktadır.

Gençlere meslek edinmelerinde refakatlik yapmak sorumluluk sahibi bir vazifedir. 2010 senesinde Federal Eğitim Öğretim ve Araştırma Bakanlığı (BMBF) Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü'nde 'Mesleğe Başlayış Refakatı Eğitim Öğretim Zinciri' ismiyle özel bir program ilan etti. 2012'den beri kariyer refakatı normal bir danışmanlık hizmeti olup (§

¹³⁵ <https://bildungsberatung-gfh.de/index.php/was-wir-machen> (08.08.2017)

¹³⁶ https://bildungsberatung-gfh.de/images/Broschuere_Jugend_bilden.pdf (08.08.2017)

49, SGB III) bütün genel öğretim okullarında tatbik edilebilir. Böylece kariyer refakati, hususi destek ihtiyacına muhtaç olan okul öğrencilerinin geçişi için merkezi bir eşlik aracı olup hedef kitlesi bir grup gençle sınırlıdır. 2015'den itibaren Federal Devlet, kariyer refakati için 2014 - 2020 teşvik döneminde toplamda yaklaşık bir milyar Avro hazır bütçe ayırır ve bunun yaklaşık 500 milyon Avroluk kısmı Avrupa Sosyal Fonu'nun (ESF), Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'nın ve ayrıca Federal Çalışma Ajansı'nın kaynaklarından temin ediliyor. Mesleğe başlayış refakati, Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, Avrupa Sosyal Fonu ve Federal Çalışma Ajansı tarafından desteklenmektedir. Yaklaşık 115.000 öğrenci 3.000'e yakın lisenin birinci/ikinci kademesinin bulunduğu okullarda desteklenmektedirler. Mesleğe başlayış refakati programına iştirak eden okulların seçimi Almanya Eyalet Kültür Bakanlıklarının koordinasyonu ile gerçekleştirilmektedir.

Eğitim öğretim zincirinin servis yeri, mesleki refakat ve halkla ilişkiler için Federal Mesleki Eğitim Enstitüsü'nde-Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB) kuruldu. Servis yeri, Federal Devlet-Eyaletler-Federal Çalışma Ajansı- Refakat Gruplarının uhdesinde olup Federal Çalışma Ekibi meslek seçimini koordine etmektedir. Yetkili bakanlıklar ve okul tatbikinde malumat akışı için yerel partnerlerle birlikte servis yeri sorumludur. Servis yeri, destekleme araç gereçlerinin icrası için malzemeler geliştiriyor ve tecrübe teatisi ve bilgi aktarımı için muhtelif organizasyon formatları takdim ediyor.

“Eğitim öğretim zinciri ve meslek öğreniminden mezuniyetine kadar” teşebbüsü, ile gençleri hedefleri doğrultusunda hem okul mezuniyetlerine hem de mesleki başlangıçlarına hazırlamaya yardım eder. Federal Eğitim Öğretim ve Araştırma Bakanlığı (BMBF), Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı (BMAS) ve Federal Çalışma Ajansı (BA) bu vesileyle eyaletlerle müşterek başarılı destekleme araç gereçlerinin bütün Almanya çapında sürekli hale getirilmesine karar kıldılar.

Eyaletler kendi destekleme araç gereçleri ve tedbirleri ile eğitim öğretim zinciri teşebbüsüne iştirak etmektedirler. Hedef, mümkün olduğu kadar meslek öğrenmeye meyilli genç insanlara meslek öğrenme hususunda kılavuzluk yapmaktır. Bundan dolayı meslek yönlendirmesi erkenden ve sistemli bir şekilde başlamaktadır. Gerekğinde gençler, okul mezuniyetini başarıya ve iş dünyasına entegre olma hususunda kişisel yardım almaktadırlar. Ayrıca muhtelif destekleme araç gereçleri Almanya çapında kullanım için hazır bulunmaktadır:

- Potansiyel analizi
- Meslek belirleme
- Mesleğe başlayış refakati
- Geçiş bölümünde tedbirler
- Fahri olarak kişilere eşlik ederek onları yönlendirme
- Meslek öğreniminde tedbirler
- Meslek yönlendirmesinden meslek öğrenimine kadar merkezî bir teşekkül ve eşlik aracı (örneğin Meslek Seçim Aracı “Berufswahlpass”)

Eğitim öğretim zinciri teşebbüsü Federal Hükümet ve eyaletlerin destekleme araç gereçlerinin birbirleri ile daha iyi yakın ilişki kurmalarına katkıda bulunmaktadır. Bunun için Federal Hükümet, eyaletler ve Federal Çalışma Ajansı okuldan mesleğe geçişe dair eyaletlere özgü anlaşmalar imzalamaktadır. Mesleğe başlayış refakati Hauptschule veya Förderschule diplomasını almaya çabalayıp akabinde meslek öğrenimi yolunda özel bir desteğe muhtaç olan öğrencilere yöneliktir.

Hedef, gençlerin okuldan mezun olmayı başarmaları, doğru bir meslek seçiminde bulunmaları, uygun bir meslek öğrenim yeri bulmaları ve başarılı bir şekilde meslek öğrenimine başlamalarıdır. Mesleğe başlayış refakatçileri her şeyden evvel meslek eğitimine geçiş ile alakalı sorularla ilgilenmekle beraber ayrıca başvuru belgelerini hazırlamada, staj yerlerini ayarlama, meslek yönlendirmesinde ve meslek öğrenimi yerini bulma hususunda yardımcı olmaktadır.

Refakat öğrencilerin okuldan ayrılmalarından bir sene evvel başlayıp meslek öğreniminin birinci senesine kadar devam etmektedir. Mesleğe giriş refakatçisi, gençlerin nerede bulunduklarına ve de işletmede meslek eğitimine entegre olma hususunda yapılması gerekenlere dair genel bakış açısına sahiptirler.

Destekleme Araç Gereçleri

Potansiyel Analizi

Potansiyel analizi, bütün okul öğrencileri için genellikle 7. sınıftan itibaren meslek belirleme vetiresinin başlangıcını oluşturmaktadır. Güç odaklı araç, kişisel, sosyal ve metodik yeterliliğe dair kayıt tutmakla beraber kendi kendine mesleki yeterliliği teşvik eder ve kişisel gelişim için de teşvik tavsiyeleri verir. Sonuçlar, okulun öğrenme ortamının dışında ön yargısız bakışları mümkün kılar.

Meslek Belirleme

Pratik meslek belirleme genellikle 8. sınıfta başlayıp, gençlere öğrenilmiş bilginin nasıl kullanıldığını ve tatbik edildiğini eylem odaklı göstermelidir. Gençler vaktinde temayülleri ve kabiliyetlerini sınavabilirler ve pratik tecrübelerden özgüven kazanırlar. Hedefe matuf staj veya atölye günleri aracılığı ile uygulamada hangi mesleğin arzulandığı test edilebilir. Bu sistematik yeterlilik inşası, gençlerin mesleğe ve geleceğe dair arzuları ile erkenden ve somut bir şekilde yüzleşmelerini sağlar.

Mesleğe Başlayış Refakati

Asli mesleğe başlayış refakatçileri, gençlere okuldan meslek öğrenimine kadar geçen zamanda destek olmaktadır. Mesleğe Başlayış Refakati, bilhassa gençlerin şahsiyet tekâmüllerindeki sosyal eğitsel desteğini ve ayrıca kişisel olarak gerekli destek tekliflerinin faydanılmasını ve koordinasyonunu ihtiva etmektedir. Gençlere mezuniyet sınıfından bir sene evvel refakat edilmeye başlanması okul ve meslek danışmanlığı ile sıkı bir istişare neticesinde vuku bulur. Refakat, ilk olarak başka geçiş bölümünün tedbirlerinde bulunsa bile meslek öğreniminin birinci senesine kadar devam eder. Böylece mesleğe başlayış refakati, okuldan meslek öğrenimine kadar çeşitli tedbirleri ve teklifleri arkada bırakmış olarak olarak gençlerin meslek belirleme sürecini teşkil etmektedir.

Geçiş Bölümünde Tedbirler

Şayet meslek öğrenimine entegrasyon okuldan sonra doğrudan başırlamazsa, geçiş bölümünde hedefe odaklı tatbika yakın tedbirler ve teklifler önceliğe sahiptirler. Yani tedbirler ve teklifler olabildiğince çabuk bir meslek öğrenimine doğru iletmeli ve bilhassa giriş yeterliliği veya meslek öğrenimine refakat eden yardımlar gibi gençlerin vasıflarını ve yeterliliğini sistemli bir şekilde artırmalıdır.

Fahri Olarak Kişilere Eşlik Ederek Onları Yönlendirme

Bu, gençlere refakat etmek için federal devletin olanaklı bir destekleme araç gerecidir. Tecrübeli uzmanlar, meslek öğreniminde zorluklarla karşılaşan gençleri Federal Eğitim Öğretim ve Araştırma Bakanlığı tarafından teşvik edilen "Meslek Öğrenimini Yarıda Bırakmayı Engelleme" girişiminde fahri olarak desteklemektedirler. Refakat hizmeti ve meslek eğitimi gören ve meslek eğitimi yeri için ücretsizdir. Tecrübeli uzmanlar, destek ve yönlendirme ve de kendi kendine yardım edebilmek için yardım sunan onlarca yıl mesleki tecrübeye sahip olan itimat edilir kişilerdir. Bu teklif tam zamanlı mesleğe başlaış refakatini tamamlıyor. İhtiyaç halinde meslek öğrenimi mezuniyetine kadar eksiksiz bir refakat garantisi temin ediliyor. Fahri olarak kişilere eşlik ederek onları yönlendirme refakatçileri, gençler ile arzuya, isteğe binaen öğrenim sonuna kadar ilgilenirler.

Meslek Öğreniminde Tedbirler

Meslek öğreniminde destekleme teklifleri, meslek eğitim ilişkisini istikrara kavuşturma, meslek eğitim başarısını emniyete alma ve meslek öğrenimini yarıda bırakmayı engelleme hususlarında katkıda bulunmaktadır. Meslek eğitimi görenler ve işletmeler için, mesleğe başlaış ve fahri meslek öğrenimi refakatinin yanında ayrıca meslek öğrenimine yardımcı ve destek olurlar.

Mesleğe başlaış refakatinin Vazifeleri ve Hedefleri

Mesleğe başlaış refakatinin hedef kitlesi, muhtemelen okulu bitirmede veya meslek öğrenimine geçiş aşamasında zorluklarla karşılaşan, karşılaşacak gençlerdir.

Mesleğe başlaış refakatçilerinin birçok yüzleri vardır. Birçok genç insan için, onlar imkanlara önayak olan kişilerdir. Zira mesleki yönlendirme vetiresinde bir bütünlük oluşturup kontrolü ellerinde tutarlar.

Mesleğe başlaış refakatçileri, aracılık rolü üstlenerek okullar, resmi makamlar, firmalar, ebeveynler daha doğrusu veliler ve diğer birçok aktör ile işbirliğini kararlaştırırlar.

Mesleğe başlaış refakatinin hedefleri:

- Gençlerin, meslek öğrenimi aracılığı ile başarılı bir şekilde okuldan iş dünyasına geçişinin mümkün kılınması;
- Gençlerin, başarılı bir şekilde okuldan mezun olmalarının sağlanması;
- Gençlerin, kendi kabiliyetlerine göre meslek seçiminde karar verebilmeye ehil kılınması;

- Gençlerin, aktif bir şekilde meslek öğrenim yeri arama safhasında desteklenmesi ve her bir genç için kişisel ve süreklilik arz eden bir desteğin sunulması.

Mesleğe başlayış refakatının vazifeleri çok yönlüdür. Mesleğe başlayış refakatçileri gençlerle kişisel olarak ilgilenip, birlikte gençlerin güçlü ve zayıf noktalarını analiz edip onların ilgisini uyandırıp teşvik etmektedir.

Yüksek nitelikte personel

Mesleğe başlangıç refakatçileri devlet adına yaygın ve örgün eğitime destekleyici müesseselerde çalışmaktadırlar. Bu müesseseler Federal İş ve İşçi Bulma Müdürlüğü tarafından görevlendirilmiştir. Mesleğe başlangıç refakatçilerinde, görevlerinin getirdiği sorumluluğu karşılayabilmeleri için yüksek düzeyde nitelik aranmaktadır. İstenilenler şunlardır:

- Ustalık, tekniker veya teknik işletmeci mesleki yeterlilik belgesine haiz ve mesleklerinde gençlerle birlikte çalışma ve kalfa yetiştirme tecrübesi olmak
- Sosyal pedagoji alanında üniversite mezunu olarak sosyal hizmetler alanında kalifiye olmak
- Diplom-Pedagog olarak sosyal pedagoji veya gençlik hizmetleri alanında uzman alanının olmak veya hedef kitle ile çalışma tecrübesine sahip olmak
- İş tecrübesi, bölgesel işletmelerle sıkı bağları ve gençlerle birlikte çalışma konusunda -fahri de olsa- tecrübe sahibi olan kalifiye eleman ve yönetici olmak.

Öğrenci danışmanlığı

Üniversiteler bazında danışmanlık hizmetleri

Öğrenci servislerinin psikolojik ve sosyal danışmanlık hizmetleri öğrencilere okul ve özel hayatlarındaki zorluklarla baş edebilme konusunda yardımcı olurlar ve böylelikle şansların eşit olduğu bir ortam oluşmasına katkıda bulunurlar.

Sağlıklı bir kampüs hayatının oluşmasında öğrenci servislerinin danışmanlık hizmetleri önemli bir rol oynamaktadır. Kendilerini düşük eşikli destek olarak görür, özel ve sosyal konularda oryantasyon ve karar verme yardımları sunarlar. Aynı zamanda öğrencilerin bağımsızlığı, sorun çözme yeteneklerini geliştirmeleri ve kriz anlarında dahi okumaya devam etmeleri konusunda onları desteklerler.

Yüksek Öğrenim biyografik bir geçiş dönemidir. Öğrenmenin, gelişmenin, toplumsal ve kurumsal performans ve seçim beklentileri ile başa çıkmanın öne çıktığı bir dönemdir. Ayrıca maddi belirsizliğin de zamanıdır. Bu sebeplerden dolayı lisans eğitimi süresince öğrenci bunalımlara daha çok maruz kalabilir, danışmanlık ve bilgilenme ihtiyacı artar. Öğrencilerin %60'ı okudukları bölümle alakasız olarak danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaktadırlar.

Öğrenci servislerinin danışmanlık hizmetleri

Sosyal görevleri doğrultusunda Öğrenci servislerinin çoğu öğrenciler için değişik danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.

Bu hizmetlere şunlar dahildir:

- Psikolojik danışma
- Sosyal danışma
- Finansmanla ilgili danışma
- Engelli ve kronik hastalıkları olan öğrenciler için danışma
- Ebeveyn olan öğrenciler için danışma
- Yabancı öğrenciler için danışma
- Hukuki danışma

Yerel koşullara, her öğrenci servisinin yapısal durumuna ve yüksek okulun konumuna bağlı olarak farklı modellerde danışmanlık hizmetlerinin sunulması mümkündür.

Yüksek okullardaki danışmanlık hizmetleri öğrencilerin özel eğitim durumlarının ve yeteneklerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Böylelikle genel öğrenim durumunu iyileştirmekte, yüksek okullarda şansların eşitliğini sağlamakta, eğitim politikasının hedeflerine ulaşmaktadırlar.

Öğrenci servislerinin psikolojik danışmanlıkları

Öğrenci servislerinin psikolojik danışmanlıkları öğrenci hayatına göre tasarlanmıştır. Danışmanlık hizmetinin hedefi olumlu ve şahsi gelişmeleri ön plana çıkarmak ve devamlılığı olan ağır sorunların oluşmasını önlemektir. Almanya’da var olan 58 öğrenci servisinin 44’ü psikolojik danışmanlık sunmaktadır.

Öğrenci servislerinin psikolojik danışmanlıklarının iki temel fonksiyonu bulunmaktadır; kaynakları bulup korumak ve kriz gelmeden danışmanlık (koruyucu ve önleyici).

Öğrenci servislerinin psikolojik danışmanlık hizmetleri öncelikle önleyici ve kaynak bazlı niteliktedir: Öğrenciler temelde metodik bir şekilde şahsi potansiyellerinin farkına varmaları konusunda desteklenmekte ve bunu eğitimleri için kullanmaya teşvik edilmektedirler.

Psikolojik danışmanlık şunları destekler, yardım eder ve güçlendirir:

- Bireysel eğitim ve gelişim kaynaklarının tüketilmesi
- Bireysel çalışma ve performans yetenekleri
- Sosyal ve performans odaklı gereklilikler ile özgüvenli bir şekilde başa çıkma
- Eğitim için gerekli olan sağlık ehliyetleri
- Sosyal ilişkilerin memnuniyetle şekillendirilmesi
- Fonksiyonel sorun çözme kabiliyeti ve oluşan özel ve eğitimsel sorun ve arızaların aşılmasına yönelik hareket ehliyeti
- Stres ve aşırı çalışmadan kaynaklanabilecek sıhhi risklerin önlenmesi ve böylelikle zarar verebilecek başa çıkma stratejilerin azaltılması

Psikolojik danışmanlıkla ayrıca akut şahsi ve eğitimsel psikolojik sorun ve kriz yönetimi konusunda sağlamaştırma yardımı sunulmaktadır. Hızlı ulaşılabilen profesyonel destek

olarak öğrencilere psikolojik krizleri atlattırma yardımcı olunur ve bireysel harekete geçme kabiliyetleri (tekrar) etkinleştirilir. Böylelikle psikolojik problemlerin artışı ve gelişimi önlenmektedir.

Psikolojik danışmanlıkla hastalık değerindeki rahatsızlıkların anlaşılmasına yardımcı olunur, tıbbi veya psikoterapik tedavilere geçişlere eşlik edilir.

Öğrencilerin tipik sorunları şunlardır:

- Çalışma ve performans krizleri
- Ders çalışma ve odaklanma zorlukları
- Sınav korkusu
- Çalışma organizasyonu ve zamanı en iyi şekilde kullanma sorunları
- Kimlik çatışmaları
- Kendinden kuşkulama
- Depresif üzüntü

Psikolojik danışmanlık hizmetleri

Öğrenci servislerinde çalışmakta olan psikolojik danışmanlar terapi ve danışmanlık alanlarında esaslı ve bilimsel eğitime haizdirler ve öğrencilerin hayatlarına ve belirli dönemlerdeki değişimleri ile ilgili uzmanlaşmışlardır.

Danışmanlık hizmetinin ağırlık konusu kısa ve orta yollu bireysel danışmanlıktır. Bir danışmanlık hizmetinin içeriği ve duruma göre çiftlere yönelik danışmanlık ve konu odaklı grup danışmanlığı, online danışmanlık, bilgilendirme organizasyonları, sempozyumlar ve ayrıca hedef kitleye yönelik organizasyonlar da yapılmaktadır.

Workshop ve coaching hizmetleri özellikle önleyici ve psikolojik eğitim yaklaşımı üzerinde durur ve eğitim teknikleri, kilit yetenek ve psikolojik hijyen konularını ele alır. Mesela:

- Stresle başa çıkma
- Zaman ve şahsi idare
- Çalışma ve odaklanma teknikleri
- Soft skills/sosyal kabiliyet
- Sunum ve konferans teknikleri/retorik
- Proje ve eğitim idaresi
- Eğitimden iş hayatına geçiş (kariyer planlaması vs.)

Psikolojik danışmanlık ilkesel olarak gizli ve ücretsizdir. Danışmanlar gizlilik ilkesine tabidir.

Yüksek okullar seviyesinde diğer müessese ve öğrenci servisleriyle kurulan ağ ve iş birliği öğrencilere en uygun danışmanlık hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlar.

Öğrenci servisleri, yüksek okullar ve diğer müesseseler arasında şehir ve ilçelerde olan ağ sayesinde farklı danışmanlık hizmetlerine yönlendirme en verimli şekilde yapılabilmektedir. Yüksek okullardaki diğer danışmanlık hizmetleri ile olan ağlara ve iş birliğine dair şunlar sayılabilir:

- Merkezî eğitim danışmanlığı
- Sosyal danışmanlık
- Eğitim finansman danışmanlığı
- Engelli ve kronik hastalığı olan öğrenciler için danışmanlık
- Akademik yurtdışı müdürlükleri
- Aile hizmet ofisleri
- Kariyer servisi
- Öğrenci inisiyatifleri
- Servis ve bilgilendirme noktaları.

Öğrenci servislerinin psikolojik danışmanlık hizmetleri iyi bir sevk hizmeti sağlayabilmek için aşağıdaki müesseselerle iş birliği içerisindeyler:

- Yerel kriz hizmetleri
- Bağımlılıkla mücadele hizmetleri
- Yerleşik psikoterapistler
- Psikiyatrik hizmetler

Öğrenci servislerinin sosyal danışmanlık hizmetleri

Öğrenci servisleri eğitimde sosyal ve ekonomik durumlarda oluşan soru ve sorunlarda bilgilendirir ve bildirir. Bu bilgilendirme öğrencilerin bireysel konuları göz önünde bulundurarak yapılmaktadır.

Öğrenci servislerinin sosyal danışmanlık hizmetleri öğrenci statüsüyle bağlantılı olan hukuki, finansal ve sosyal konularda derin bilgiye sahiptir. Karmaşık ve zor sosyal mevzuat sorunlarını çözebilir, oryantasyon oluşturabilir ve mümkün olan davranış seçeneklerini gösterir. Danışmanlık hizmetleri çatışmalarda yatıştırabilir ve isteklerin yerine getirilmesini zorlayabilir.

Sosyal danışmanlığın somut konu alanları şunlardır:

- Eğitim finansmanı (iş sahibi olma, geçim, sosyal verim, burslar)
- Finansal ve maddi yardımlar ve hukuken belirlenen şartlar
- Haklar ve özel istekler
- Sağlık sigortası
- Kira hukuku

- Yabancı hakları (ikamet izni ve çalışma izni gibi)
- Bakım parası, çocuk parası ve çocuk bakım hakları
- Yüksek okul ve sosyal mevzuat ile ilgili engelli ve kronik hastalıklı öğrencilerin dezavantajını giderme konusunda sorular
- Anne-babalar, devlet daireleri, ev sahibi, ev arkadaşlarıyla olan çatışmalar.

Sosyal danışmanlık hizmetleri ağır sosyal ve ekonomik sorunların olmasını şart koşmaz. Eğitim planlamasında da sosyal danışmanlık hizmetleri yardımcı olabilir. Böylelikle eğitimi riske edebilecek ağır sorunlar oluşmadan önlenabilir.

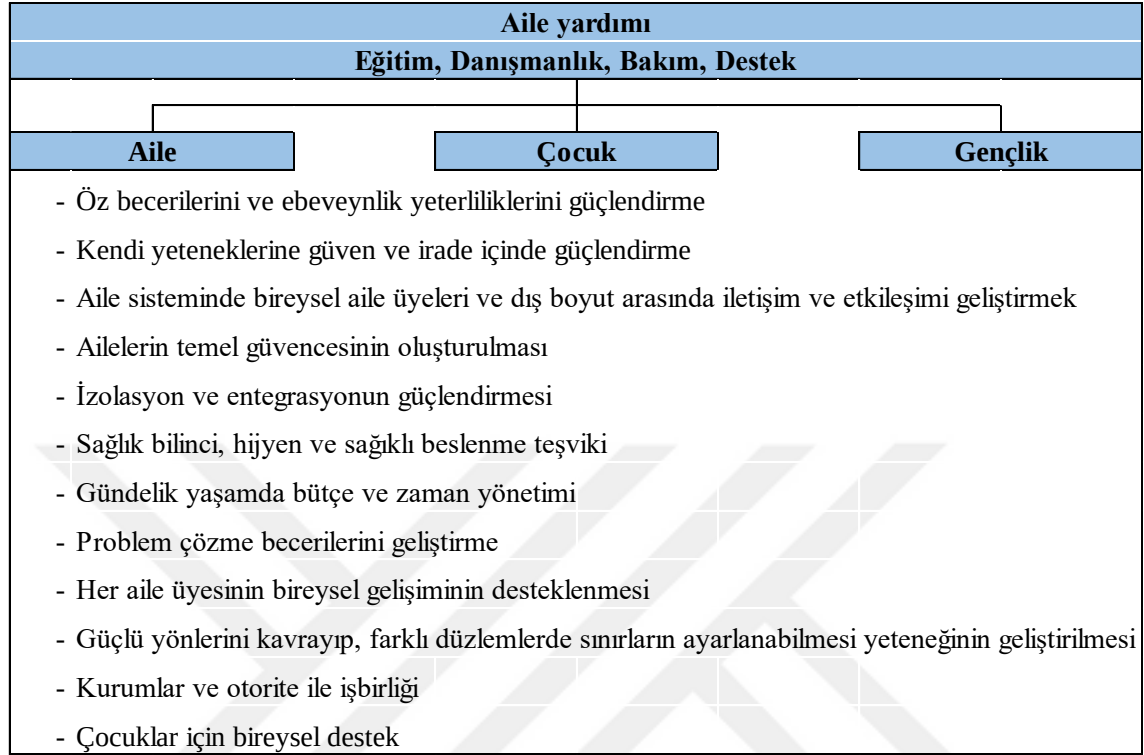
2.4. Ailelere Yönelik Sosyal Hizmetler

Esping-Andersen'in 1990 yılında önerdiği refah devleti sınıflaması çerçevesinde; Almanya kıta Avrupa'sı kategorisinde değerlendirilmiştir. İskandinav ve Anglo-Sakson modellerindeki bireysel ve liberal anlayıştan farklı olarak Almanya daha muhafazakârdır. Dolayısıyla daha fazla aile merkezlidir.

Sosyal-eğitimsel aile yardımı, gündelik sorunlarıyla başa çıkmalarında ailelere destek olur. Makamlar ve kurumlarla temas halinde, çatışma ve krizlerin çözümü noktasında yoğun denetim ve destekle ailelere yardım sağlanır. Genellikle uzun sürelidir ve ailenin iş birliğini gerektirir. Anneyi güçlendirmek ve kuvvetlendirmek en önemli hedefidir.

2.4.1 Ailelere destek hizmetleri

Federal Almanya'da aile destek hizmetleri Eğitime Yardım Kanunu ile desteklenmektedir (§ 27 SGB VIII). Aile politikasının hedeflerinden bir tanesi; aileye kendi hedef ve tasavvuruna göre aile yaşantısını yaşamasında destek olmaktadır. Sıkıntı anlarında rehberlik ve yönlendirme yapmak, destek ve yardımlar oluşturmaktır. Bu minvalde geniş çapta çalışma ve projeler hazırlanmakta ve yürütülmektedir. Veli parası, anaokulları geliştirme, entegrasyon dil gelişimi, demokrasi eğitimi, yabancı düşmanlığı ve aşırı milliyetçilikle mücadele gibi çalışma alanları için 9,5 milyar € gibi Almanya tarihindeki en yüksek bütçe ayrılmıştır. Bütçede yer alan yeni projelerden biri de "aile çalışma saati konseptidir." Özellikle ailelerin karşılaştığı en büyük problemler, çocuklarına ve işlerine yeterli seviyede zaman ayırabilmeleri ve bunu yaparken maddi anlamda stabil durumda olabilmeleridir. İş hayatı ile aileyle zaman geçirmeyi birleştirebilir bir dengeye alabilmek için, aileden sorumlu bakanlık farklı programlar hazırlamıştır. Bunlardan bir tanesi 18 Temmuz 2016 yılında Meclis'te görüşülmüş ve 2017 yılında başlatılmıştır.

Kaynak: Öz çizim

Yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi Aile yardımları, aile, çocuk ve gençliği kapsamakta olup, yapılan yardımlar eğitim, danışmanlık, bakım ve destek şeklinde bir çok hizmet alanında değerlendirilmektedir.

Tablo 22 Çocuk Sayılarına Göre Aile (Familienhaushalt)

	Çocuklu aile sayısı	
	(Bin)	%
Toplamda çocukların sayısı yaş sınırı olmadan	11.709	100,0
1 çocuklu	6.144	52,5
2 çocuklu	4.205	35,9
3 çocuklu	1.070	9,1
5 çocuk ve fazlası	75,0	0,6

Kaynak: Statistisches Bundesamt: Mikrozensus 2015

2015 verilerine göre, Almanya’da 11,7 milyon çocuklu aile vardır. Bunların %52,5’i tek çocuklu aile olup, 5 ve fazlası çocuklu aile sadece %0,6 oranındadır (75 bin aile).

Yine Devlet İstatistik Dairesi’nin açıklamış olduğu verilere göre 2014 yılında 18 milyon insan bekâr yaşamaktadır. Bunların %89 tek kişilik evlerde yaşamaktadır. 41 bin hemcins insan da aynı evi paylaşmaktadır.¹³⁷

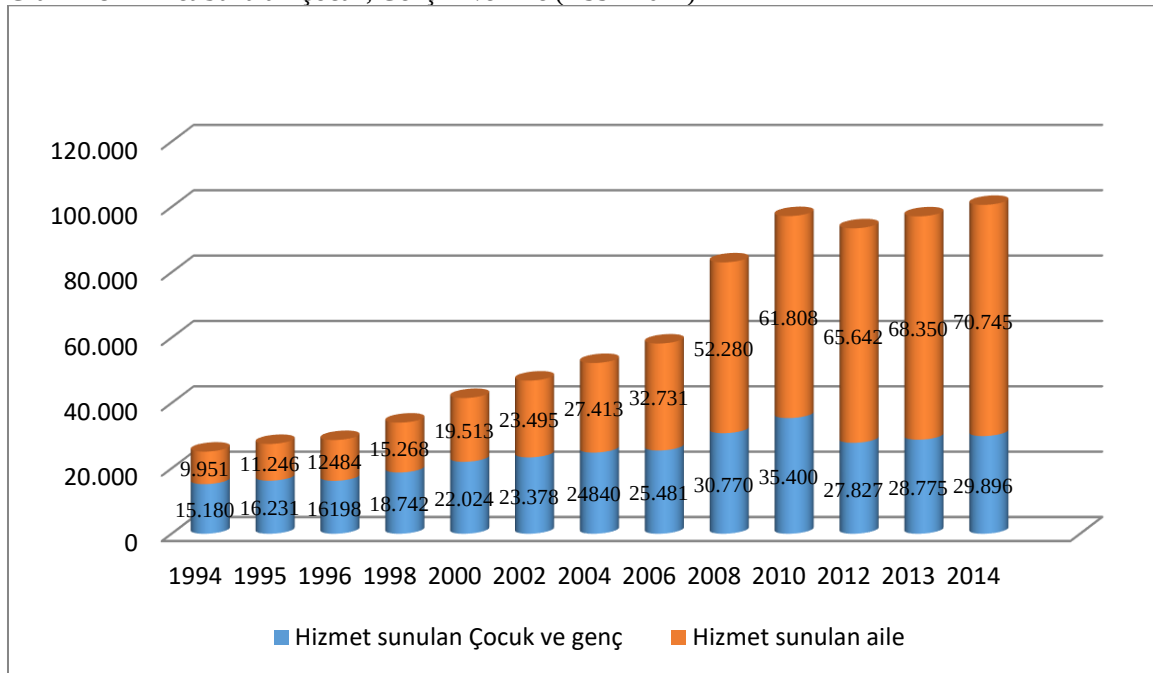
¹³⁷ Bpd Datenreport 2016/eigene Bearbeitung

2.4.2 Aile ve çocuk bakım yardımı

Sosyal pedagojik aile yardımı (*Soszialpädagogische Familienhelfer*- SPFH), çocuklu ailelerin ciddi sıkıntılarında destek amaçlı sunulan bir hizmettir. Ev, iş hayatı, maddi sıkıntıdan dolayı çocuk eğitiminde sıkıntı yaşayan ailelerin başvurabileceği sosyal pedagojik aile yardımı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından anayasanın § 31 SGB VIII maddesi dikkate alınarak hizmete sunulmuştur. Bu hizmette çocuğun ruh sağlığı ön planda tutulmaktadır. 1995 yılında takriben 11.200 aile yardım almıştır. Bu ailelerde yaşayan çocuk ve genç sayısı ise 15.000 kişidir.

Sosyal pedagojik aile yardımcıları aylık toplantılarında aileler ve gelişim süreçleri ile ilgili bilgilendirmelerde bulunurlar. Yerel gençlik dairelerine bağlı olan SPFH için yıllık ileri eğitim programları sunulmaktadır.¹³⁸

Grafik 18 Hizmet Sunulan Çocuk, Gençlik ve Aile (1994-2014)

Kaynak: Destatis(Statistisches Bundesamt Kinder und Jugendhilfe (20.10.2016)

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi hizmet sunulan aile sayısı 2014 yılında 29.896 aile ve 70.715 çocuk olmuştur. Bu rakamlar 2004 yılına göre ortalama ailede %20 artış gösterirken, çocuk sayısında %160 oranında bir artmıştır.

Danışmanlık hizmetleri

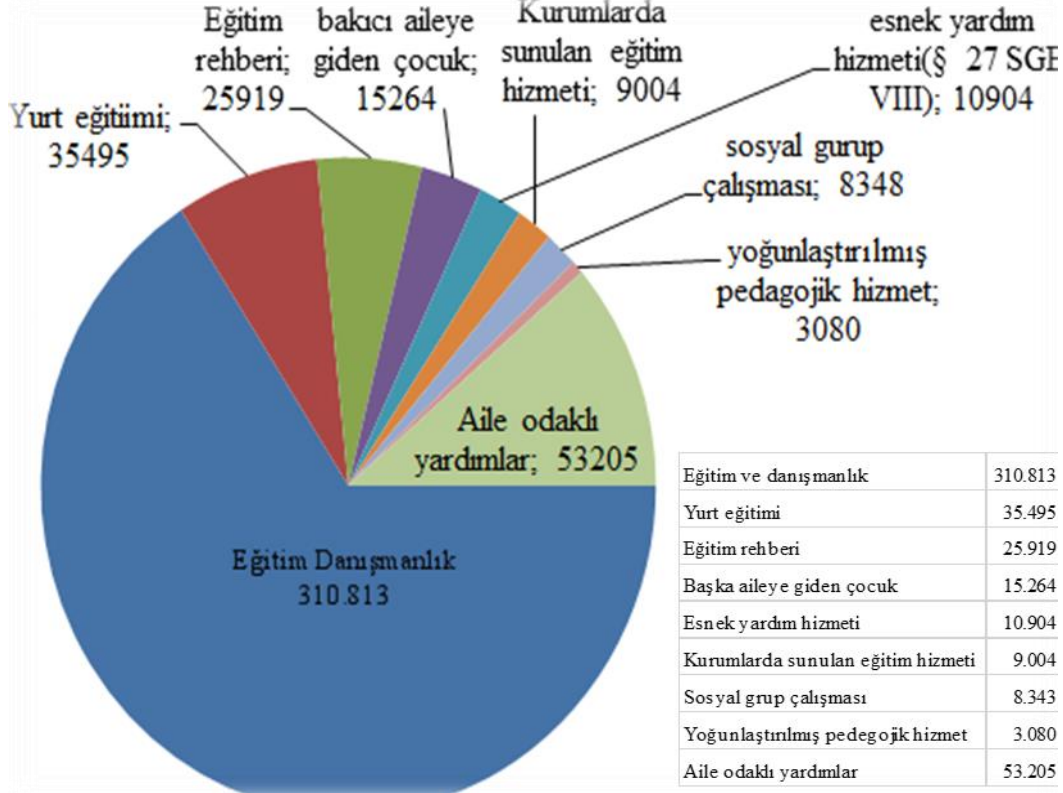
Eğitim ve aile danışmanlık hizmetleri çocuk, genç ve aile bireyleri tarafından kullanılmaktadır. Bu hizmet Almanya çapında sıkça kullanılmaktadır. Danışmanlık hizmetlerinde gizlilik esastır. Rehberlik, yönlendirme ve teşvik edici olan danışmanlıklara insanların ilgisi ve ihtiyacı gün geçtikçe artış göstermektedir. Sadece 2010 yılında 314.045 danışmanlık başlatılmıştır.¹³⁹ Eğitim rehberlik ve danışmanlık

¹³⁸ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend Schriftenreihe Band 182 Handbuch Sozialpädagogische Familienhilfe

¹³⁹ 2012 Bundeskonferenz für Erziehungsberatung e.V.

hizmetleri ücretsiz olarak Federal Aile Bakanlığı'nın ailelere, çocuk ve gençlere sunmuş olduğu bir çalışmadır. Aile bireyleri her türlü problem ve hayat şartlarında, boşanma ayrı yaşama gibi durumlarda anayasanın (§ 27 KJHG) ve (§ 17 KJHG) maddesi uyarınca danışma hizmetinden ücretsiz faydalanabilirler.¹⁴⁰

Grafik 19 2015 Yılında Eğitim Desteği Verilen Alanlar ve Faydalanan Kişi Sayısı

Kaynak: Statistisches Bundesamt: Statistiken der Kinder- und Jugendhilfe 2015

Aile eğitimi ve danışmanlığı hizmetleri için federal bakanlık tarafından çatı kuruluşlarına bütçe desteği sağlanmaktadır. Bunlarla danışmanların eğitim programları konu ile ilgili paneller kalite geliştirme çalışmaları gibi projeler yürütülmektedir. Danışmanlıkların yapılandırılması yerel eyalet ve belediyelerin sorumluluklarında hareket etmektedir. Bu çalışmalar belediyelerde, kamu hizmeti sunan dernekler ve özellikle kiliseye bağlı sosyal hizmet dernekleri tarafından yapılmaktadır.

Aile Bakanlığının sunmuş olduğu danışmanlık alanları:

- Ayrılık, boşanma ve şiddete maruz kalma
- Çocuk koruma
- Gençlik daireleri ile ilgili danışmanlık
- Eğitim destek ve psikoterapi danışmanlığı

¹⁴⁰ Familienbildung und Beratung-(Bmfsj.de/Beratung)

- Fakirlik ve eğitim destek
- Olağanüstü beklenmedik durumlar
- Bakım ve barınak hizmetleri (şiddet gören kadın ve çocuklar için)
- Aile hukuku danışmanlığı
- Online danışmalık hizmetleri

Sistemik Aile danışmanlığı:

Sistemik Danışmanlık, insanların ve sosyal sistemlerin yaşam tarzındaki zorlukların hepsinde son derece etkili olduğunu kanıtlıyor. Sistemik Danışmanlık'ın amacı çatışma veya kriz durumlarında olan bireyleri kendi büyüme süreçlerini ve kendi hayatlarını hızla geliştirmek için cesaretlendirmek ve teşvik etmektir.

Sistemik danışma işaretleri bu nedenle yanısıra güçlendirme, kaynak etkinleştirme ve çözüm odaklamadır. Sistemik danışmanlık genellikle deneyim temelli yöntemleri kullanır, örneğin törenler, ritüeller ve reçeteler gibi yöntemler. Eğer değişim ihtiyacı ilgili kişi tarafından tanınmazsa, Sistemik Danışmanlık çok başarılıdır.

Sistemik Danışmanlığın amacı, ailelerin ve sosyal sistemlerin gelişim sürecini teşvik etmektir; böylece, ilişkil yapılarının etkisiz hale getirilmesi veya etkileşimlerin sınırlandırılması, uygun ve uygulanabilir iletişim kalıpları lehine terk edilebilir.

Sistemik aile danışmanlığı, sistemik terapi anlayışına dayanır ve diğer yaklaşımların önemli temellerini bütünleştirir. Örneğin dikkatlilik, psikodinamik, iletişim-analitik ve yapısal kavramları büyüme odaklı ve sistematik bir yaklaşım içinde ele alır.

Sistemik Danışmanlık, sistemik ve bireysel gelişim fırsatlarını, karşılıklı yarar sağlayan bir etkileşim içinde görür. Danışmanlık yaklaşımı bu karmaşık koşullu yapıyı karşılıyor.

Bir veya daha fazla aile veya sistem üyesinde ortaya çıkan belirtiler, orijinal sistemlerden gelen sadakatlı ile bağlantılı olarak, yaşam döngüsü içinde ve tüm sistemin geliştirilmesinde "büyüme çatışması" olarak görülür ve bunlarla uğraşılır.

Semptomların tedavisine ilaveten, sistemdeki ve üyelerindeki kaynakları harekete geçirmek, destek kuvvetlerini serbest bırakmak ve potansiyellerin geliştirilmesini aktif bir şekilde desteklemek gerekir. Aynı zamanda, müşterilerin ve hastaların kendi deneyimlerinin yanısıra değer odaklı çalışmalar, tedavi / danışmanlık ön plana çıkmaktadır.

Böylece, danışma süreci boyunca sistemin uygulanabilir işlevleri dengeli hale getirilmiş, savunmasız duygular canlandırılmış ve yeni tecrübeli duygular sistem içinde bütünleştirilmiş ve sabitlenmiştir. Bu nedenle, katılımcıların kendi deneyimlerine odaklanması, aile ilişkileri için önemli olan çocukluk deneyimleriyle derinlemesine ve deneyime odaklı bir çalışmadır.

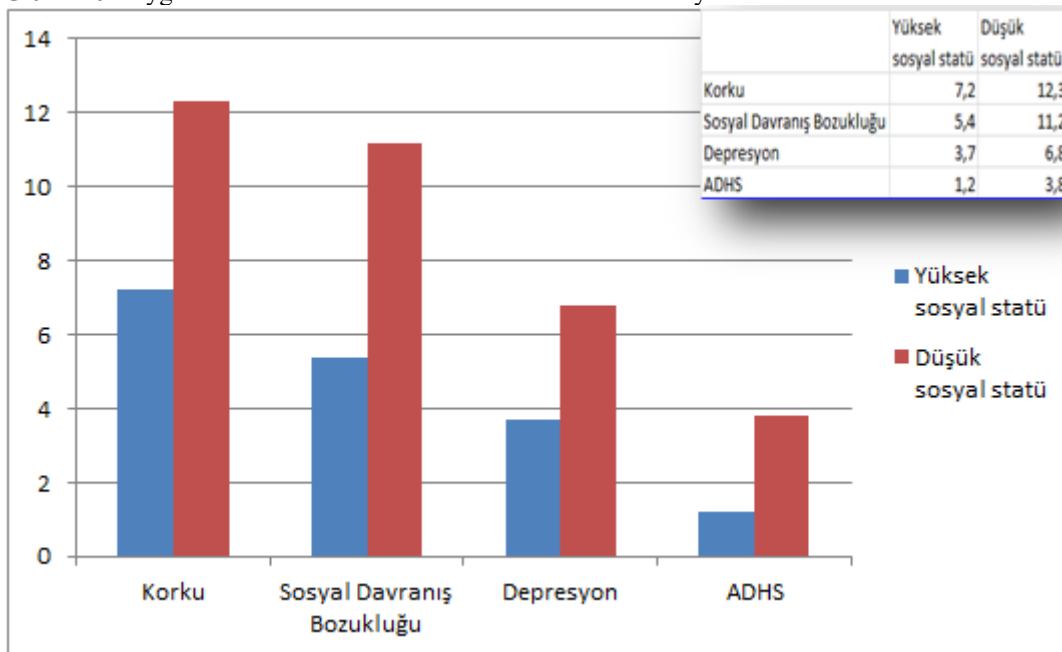
Danışman, böylece danışmanlık etkinliklerinde doğrudan yer almaktadır. Kendine özgü stil tarzı, aileyle ve sistemleriyle olan temasının kalitesi, içgörü ve düşünme yeteneği,

diğer şeylerin yanı sıra aileler ve sosyal sistemler ile çalışmak için önemli faktörlerdir. Bu nedenle, kişiliği ve gelişimi sürecine özel bir dikkat gösterilmektedir.

Sistemik aile danışmanlığı, pedagojik yeterliliğe sahip kişiler tarafından tamamlanabilen ileri bir eğitimidir. Bu eğitim, sosyal sistemlerin hayat dünyasındaki değişim işinin tüm mesleki bağlamlarında profesyonel olabilmek için ihtiyaç duyduğu yetkinlikleri (tutum, teori ve metodoloji açısından) aktarmaktadır. Bunu yaparken, özellikle yetkinlik gelişimini desteklediği için, yüksek oranda uygulama ve egzersize dikkat edilir.

Bu eğitim, terapötik etkinliklerini bağımsız bir çerçevede veya kurumsal bağlamda gerçekleştiren veya kurumlarla yakın ilişki içerisinde çalışan (örneğin okullar, anaokulları, kiliseler, danışma merkezleri, gençlik sosyal yardım hizmetleri, aile hukuku alanları ve aile yardımı) psikososyal alan çalışanları için özel yeterlilik taşır.¹⁴¹

Grafik 20 Duygusal Sıkıntıda Olanlara Verilen Hizmetler ve Sosyal Statüleri

Kaynak: Bundeskonferenz für Erziehungsberatung e.V

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere, düşük statüde olan insanlarda korku, sosyal davranış bozukluğu, depresyon ve ADHS gibi rahatsızlıklar daha fazla görülmektedir. Lakin korkunun her iki statüde de en fazla görülen rahatsızlık olduğu görülmektedir.

Danışmanlık hizmetlerinde maddi geliri düşük ve hatta fakirlik sınırında olan çocuk ve aileler üzerinde Robert-Koch-Institutü'nün yapmış olduğu araştırmaya göre korku, sosyal davranış bozukluğu, depresyon, ADHS rahatsızlıkları ile danışmanlık hizmetlerinden faydalanan çocuk ve ailelerin yüzdeleri farklılıklar göstermektedir.¹⁴²

Hamilelik öncesi ve hamilelik durumlarında danışmanlık

Almanya'da her kadın ve erkeğin anayasada yer alan §2 gebelik hukukuna göre bu ücretsiz hizmetten faydalanma hakkı vardır. Her hamilelik anne ve baba olacak veli için

141 <https://www.systemisches-zentrum.de/weiterbildungen/systemische-beratung-dgsf/> (22.09.2017)

142 https://www.rki.de/DE/Content/Gesundheitsmonitoring/Studien/Kiggs/Basiserhebung/GPA_Daten/ADHS.pdf?__blob=publicationFile (20.05.2018)

yeni ve çok önemli bir tecrübe anlamına gelmektedir. İstenilen ve beklenen bebekte bile zorluklar yaşanırken, plansız ve dış koşulların uygun olmadığı hamilelikler sorunlar, hayal kırıklıkları, yalnızlık hislerini beraberinde getirmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu çalışmalardan biri de "Anne - Çocuk Federal Vakfı"dır (Mutter Kind Bundesstiftung). Hamilelik, doğum ve doğum sonrası ile ilgili her türlü soru ve sorunlar hakkında ulaşılabilecek danışmanlık hattı ve yardım projelerini organize eden vakıf eyalet ve belediyelerde çeşitli kurum ve kuruluşların uhdesinde faaliyet göstermektedir.

Gerekli bilgelere nereden ulaşılabilirim? İstenmeyen hamilelikte yardım ve yönlendirme hizmetini nereden nasıl alabilirim? Doğuma nasıl hazırlanmalıyım? Çocuğum engelli doğacak, ne yapmalıyım? Doğum sonrası nasıl bir hayat beni bekliyor? Nereden nasıl maddi destek alabilirim? Bu ve buna benzer sorulara cevap bulunabilecek danışmanlık büroları ve eş zamanda online danışmanlıklar mevcuttur. "Hamilelikte Sıkıntı - Anonim ve Emin" (Schwangere in Not – anonym und sicher) 0800 40 40 020 telefon hattına yedi gün 24 saat ücretsiz ulaşılabilir. Telefon hattı arayan kişiyi en yakın danışmanlık ve yardım adresine yönlendirmektedir. Telefon hattının bir başka işlevi ise, arayan insanların ilk muhatabı olmaları hasebiyle sakinleştirme ve yönlendirme görevini üstlenmesidir.

Evlilik ve boşanma danışmanlığı

Almanya'da evlilik kurumu ciddi sarsıntı yaşamaktadır. Evliliklerin her geçen yıl hızla düştüğünü ve boşanmaların arttığını izlemekteyiz. Evlilik yaşı 24'lerden 34'lere yükseldiği için, toplumda bekâr gençlerin sayısı yüksektir. Yapılan araştırmaya göre her iki evlilikten biri boşanmayla sonuçlanmaktadır. 2006 yılında evlenen Almanların sayısı 373.681 iken, bu sayı 50 yıl önce 750.000 idi.

2005 yılında 202.000 evlilik boşanmayla sonuçlanmıştır. Çok büyük toplumsal bir yara olan bu soruna çözüm çalışmaları ile ilgili danışmanlık, evlilik terapileri, aile okulları gibi projeler Aile Bakanlığı tarafından desteklenmektedir. Amaç evlilik müessesini diri tutmak ve çözüm odaklı yollar göstermektir.

Tablo 23 2011-2015 Arası Evlilikler

	2011	2012	2013	2014	2015
Evlenenler	377 816	387 423	373 655	385 952	400 115
Ortalama evlilik yaş oranı					
Erkekler	33,3	33,5	33,6	33,7	33,8
Kadınlar	30,5	30,7	30,9	31,0	31,2

Kaynak: Statistisches Bundesamt Nr. 12631-004 Wiesbaden 2016

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, evlenenlerin sayısı kısmen artmaktadır. 2011 yılında 377.816 iken bu sayı 2015 de 400.115 olmuştur. Evlenme yaş oranları her yıl ortalama erkeklerde 33-34, kadınlarda 30-31 yaş aralığındadır.

Tablo 24 2015 Yılında Eyaletlere Göre Boşanmalar ve Evlilikler

Eyaletler	Nüfus sayısı	Evlilik	Boşanma	Oran
Baden-Württemberg	10.879.618	52627	19.903	37,8%
Bayern	12.843.514	65128	24.247	37,2%
Berlin	3.520.031	13759	6.427	46,7%
Brandenburg	2.484.826	13314	4.845	36,4%
Bremen	671.489	2708	1.393	51,4%
Hamburg	1.787.408	6422	3.190	49,7%
Hessen	6.176.172	28833	12.834	44,5%
Mecklenburg-Vorpommern	1.612.362	11106	2.573	23,2%
Niedersachsen	7.926.599	40241	17.226	42,8%
Nordrhein-Westfalen	17.865.516	85045	38.312	45,0%
Rheinland-Pfalz	4.052.803	20341	8.835	43,4%
Saarland	995.597	4861	2.131	43,8%
Sachsen	4.084.851	18541	7.007	37,8%
Sachsen-Anhalt	2.245.470	10575	4.109	38,9%
Schleswig-Holstein	2.858.714	16880	6.308	37,4%
Thüringen	2.170.714	9734	3.995	41,0%
Almanya	82.175.684	400.115	163.335	40,8%

Kaynak: Statistisches Bundesamt Nr. 12631-004 Wiesbaden 2016

Tabloda da görüldüğü gibi, 2015 yılında gerçekleşen 400.115 evliliğin %40,8'i boşanma ile sonuçlanmıştır. Eyaletlere göre bakıldığında Bremen eyaletinde bu oran %51,4'e kadar çıkmaktadır.

Caritas Online danışma hizmetleri

Caritas derneğinin sunmuş olduğu online danışma hattı 14 farklı konu başlığı ile hizmet vermektedir. Aşağıdaki konularda ücretsiz telefon danışmanlık hizmeti sunulmaktadır:

- Aids ve HIV
- Genel sosyal problemler
- Mahkûm yakınları
- Engelliler ve fizyolojik rahatsızlıklar
- Veli ve aile
- Anne ve babalar için kür yerleri
- Yaşlılıkta hayat
- Hukuki hizmet
- Borçlanma
- Hamilelik
- Bağımlılık

- İntihar önlemi
- Okuldan meslek hayatına geçiş
- Ev işlerinde destek.

Ayrıca danışmanlık adı altında bazı konular sitelerinde yer almış, daha fazla bilgi edinmek isteyen veya aynı dertten muzdarip olan insanlar sadece okuyarak da dert ve sıkıntılarına cevap bulabilmişlerdir.

Sosyal danışmanlık hizmeti Caritas'ın genel hizmetini oluşturmaktadır. Danışmalık bağlamında insanların ihtiyaçları çok farklı olmakla birlikte genel sıkıntılarda konu birliğini görmek mümkündür. Danışmanlar yukarıda sıralamış olduğumuz konuların dışında sorunlarla da karşılaşabilmektedirler. Bundan dolayı danışmanlarda aranan birinci özellik geniş bilgi hazinesi ve profesyonel anlamda yeterliliğe sahip olmaktadır.

Caritas derneğinin 2008 yılında genel sosyal danışmalık sunan bürolarının sayısı 366 iken 2010 yılında bu sayı 388'e yükselmiştir. Online danışmalık bağlamında 550 yerden hizmet verilmiştir.

Danışmalık hizmetinden faydalanan insanlar üzerinde bir araştırma yapan Caritas bir yıl ortalama 3500 kişiyle bu bağlamda muhatap olduklarını açıklamaktadır. Bunlardan %26'sı bir mezuniyetinin olmadığını, % 50'si ALG II konumunda oldukları ve % 35'i yabancı uyruklu olduklarını vurgulanmıştır. Arayanların ve danışmanlığa gelenlerin yaş ortalamasının 30-49 arası olduğunu açıklayan Caritas, %64'ünün kadın ve %36'sının erkek olduğunu tespit etmiştir.¹⁴³

2.4.3. Federal programlar

İş hayatı ile aileyle zaman geçirmeyi birleşebilir bir dengeye alabilmek için, aileden sorumlu bakanlık farklı programlar hazırlamıştır. Bunlardan bir tanesi 18 Temmuz 2016 tarihinde federal meclisten geçmiş olup, 2017 yılında start almıştır.

Aile çalışma saati konsepti

Programdaki hedef, çalışan genç aileleri iş ve aile hayatında desteklemektir. Haftalık iş saatleri %80 (32 saat+) – 90 arası olan aileler bu projeden faydalanabilmektedir. Aile başı 300€ (150€ eşlere) ödeme yapılmaktadır. Müracaat edilen tarihten itibaren 24 ay boyunca devletten destek amaçlı alınacak bu meblağ, tek ebeveynli aileler için de geçerlidir. Aile toplamda 300 Euro alırken, yalnız yaşayan aile bireyleri 150€ almaktadır. Deutsche Institut für Wirtschaftsforschung (DIW) tarafından yapılan araştırmaya göre bunun için ayrılan bütçe 100 milyon €'dur.

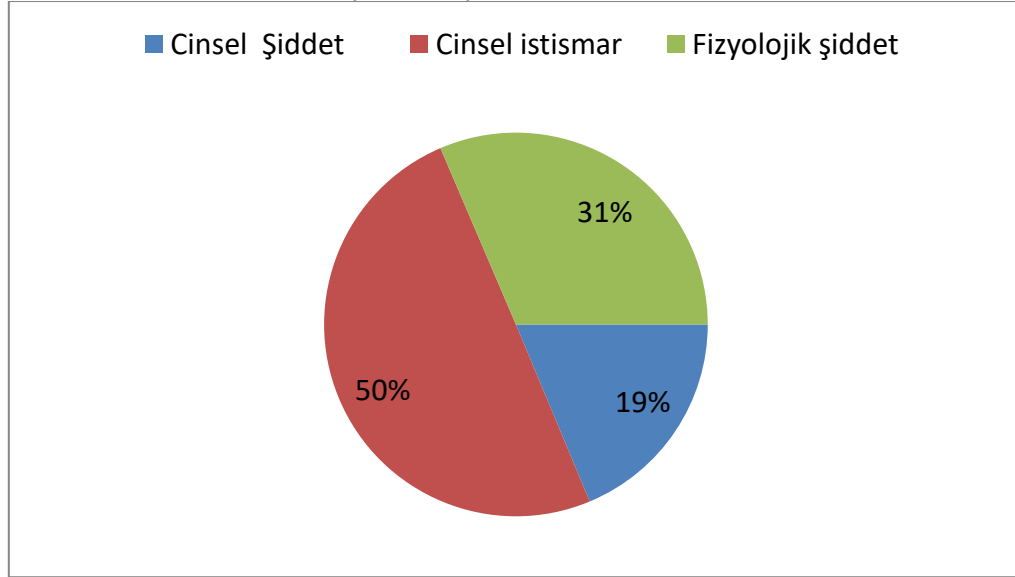
Kadına şiddete karşı aile bakanlığının online "Hilfe Telefon – Yardım Telefon" hattı

Toplam 15 dilde ücretsiz 0-24 saat hizmet vermektedir. Psikolojik ve fizyolojik şiddete maruz kalan kadınlara destek ve rehberlik sunulmaktadır. Almanya'da her üç kadından

¹⁴³ Geschäftsbericht des Deutschen Caritasverbandes e. V. für das Jahr 2010

biri cinsel ve bedensel şiddete, her üç kadından ikisi cinsel istismara maruz kalmaktadır. Kadınların %25'i ise cinsel şiddete, %42'si fizyolojik şiddete maruz kalmaktadır.

Grafik 21 2015 Yılında Kadına Şiddet Araştırma Sonucu

Kaynak: Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend Caritas.de (20.02.2018)

Grafikte görüldüğü gibi, Almanya’da kadına şiddet konusunda %50 cinsel istismar, %31 cinsel şiddet olmak üzere %81’i cinsellikle alakalıdır. Fizyolojik şiddet ise %19’dur.

2013 ile 2015 yılları arasında 72.000 kişi telefon hattını arayıp yardım çağrısında bulunan veya e-posta ile görüşme yapmıştır. Mart 2013 yılından sonra telefon hattı birçok kadına yol göstermiş, problemlere cevap bulmuştur. Sadece 2015 yılında danışmanlık hizmetinden faydalanan kadınların sayısı 27.000 kişiye ulaşmıştır.¹⁴⁴

2.4.4. Aileler için kurumlar

Anne - Çocuk federal Vakıf “Mutter Kind Bundesstiftung” - (MuKStiftG)

Federal Vakıf’ın temeli 1984 yılında atılmış olup, son şeklini 19 Mart 1993 yılında almış ve resmî gazetede (Federal Gazete I, Sayfa 406) yayınlanmıştır. Bu yasa “Anne ve Çocuk – Doğmamış Hayatı Koruma” Vakfı’nın kurulmasına ilişkin çıkarılmış olan yasaya dayanır. Bu yasa, son olarak 7 Temmuz 2009 tarihinde revize edilmiştir. Federal Anne ve Çocuk Vakfı, yılda yaklaşık 130.000 zor durumda olan hamile kadına hamileliğin devamını ve küçük çocuğun bakımını kolaylaştırmak için hiçbir bürokratik zorluk olmadan destek vermektedir. Federal Devlet tarafından vakfa yılda 92 milyon € bütçe ayrılmaktadır.

132.639 yardıma muhtaç anne aday 2013 yılında Federal Hükümet’ten ortalama 692€ destek almıştır.

¹⁴⁴ Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend Caritas.de

Tablo 25 Yardım Talebinde Bulunan Bayanların Yaş Kategorileri

Yıllar	Yardım talebinde bulunanların yaşları		
	Toplam	14-18 yaş	18 yaş üstü
2005	132.663	4.875	127.788
2006	148.952	4.771	144.181
2007	147.651	4.589	143.062
2008	144.941	4.431	140.510
2009	145.219	3.984	141.235
2010	144.914	3.835	141.079
2011	132.320	3.344	128.976
2012	130.423	3.316	127.107
2013	132.596	3.650	128.946

Kaynak: Statistischen Bundesamt auf www.destatis.de Mutter Kind Stiftung

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi yardım talebinde bulunanların sayısı 128.946 olmuşken bu sayı 14-18 yaş arasında 3.650 olmuştur.

Örnek bir kurum konsepti: Aile Eğitim Merkezi (Familienzentrum) AaK(Arbeitskreis für das ausländische Kind)

Göçmen çocuklarının eğitim eşitliğini sağlamak amacıyla 1978 yılında Köln şehrinde kurulmuştur. O yıllarda derneğin yönetim kurulu gönüllü çalışan insanlar tarafından yürütülmekte iken zamanla çalışma alanları genişledikçe kadrolu ve profesyonel çalışan insanlarla eğitim öğretim alanı genişletilmiştir. Bugün AaK'ya bağlı bir ana merkez, dil kursları, annelere özel kurslar, gençlik dernekleri, folklor grupları, anaokulları ve aile merkezleri mevcuttur. 2008 yılı itibarı ile üç yaş altı çocuklar için de kreş açılmıştır.

Derneğin entegrasyon anlayışı; yabancı çocuk ve ailelerin topluma katılımı ve toplumdan bir parça oluşları, bunu yaparken kendi dil, din ve kültürlerinden vazgeçmemeleri hatta onları beslemeleridir. Entegrasyona bakışlarını bu şekilde tanımlamaktadırlar. Kültürler arası diyalog çalışmaların ana merkezini oluşturmaktadır. Çalışmalarında temel ilkelerini; dayanışma, hoşgörü ve eşitlik oluşturmaktadır. Anayasanın “İnsan onuru dokunulmazdır.” ilkesi derneğin önceliklerindendir. Misyonlarını şöyle açıklamaktadırlar: “*Biz asimilasyon istemiyoruz. İnsanlara yaşanabilir, gerçekçi ve uygulanabilir entegrasyon yardımları sunuyoruz.*”¹⁴⁵

Çalışma alanlarından bazıları şunlardır:

Anaokulları

Köln şehrinde yabancı ailelerin yoğunlukta olduğu yerlerde açmış oldukları altı anaokulu ile hizmet sunulmaktadır. Anaokulu eğitimlerinde önceliği dil eğitimi almaktadır. İlk okullardaki dil problemini aza indirmeyi hedeflemektedirler. Velilerle iletişime önem verilmektedir. Müşterek projelerde velileri ve kültürlerini tanımayı önemsemektedirler. Bütüncül bir eğitim desteği verilmektedir.

¹⁴⁵ AaK Bunte Vielfalt genießen. Arbeitskreis für das ausländische Kind e.V.

Ev ödevi yardım kursları

Gençlik yardımına çerçevesinde tedbir niteliğinde olan ev ödevleri yardım kursları §1 SGB VIII kanunla netlik kazanmıştır. Aak yabancı talebe sayısının yüksek olduğu okullarda ev ödevi yardım kurslarını hizmete sunmaktadır. Bu şekilde çocukların korunmuş bir ortamda birer muhatap yetişkinin gözetiminde ev ödevlerini yaparak dersi pekiştirmesi ve varsa bireysel sorunlarına çözüm bulması hedeflenmektedir. Haftada dört gün 10 saat süren kurs genelde okullarda hizmet sunmaktadır.

Sağlıklı beslenme

Yemekteki renkli çeşitliliği keşfet “Bunte Vielfalt des Kinderessens erleben”.

“Arbeitskreis für das ausländische Kind e.V., Köln” tarafından anaokullarının hepsine günlük taze yemek sunulmaktadır. Hedefine sağlıklı beslenmeyi alan dernek, farklı ülke ve kültürlerden gelen göçmen çocukların da olması hasebiyle domuz etini yemek menülerinden kaldırmıştır. Ana mutfakta çalışan aşçılar anaokulları için yemekleri günlük hazırlamaktadır.

Aile merkezleri

Aak’ya bağlı dört aile merkezi mevcuttur. Çalışmalarında önceliği aile seminerlerine vermektedir. Çocuk eğitimi, sağlıklı beslenme, okul sistemi, ailede iletişim gibi konularda aileler bilgilendirilmektedir. Aynı zamanda farklı sosyal kurum ve kuruluşlarla bir ağ oluşturarak aileye yardımcı olmak ve rehberlik yapmak hedeflerin içerisinde yer almaktadır. Aynı zamanda bir sosyal danışman tarafından belli saatlerde danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Veli Cafe’si velilere haftada bir defa sunulan bir projedir. Burada kahvaltı eşliğinde veliler sosyal ağ oluşturabilecekleri insanlarla tanışma fırsatı bulmaktadır. Ayrıca kendilerini meşgul eden konuları konuşabilme yeri ve ortamı sağlanmaktadır. Kahvaltı ve çay/kahve ücretsiz sunulmaktadır. Hafta sonu aile programları ile AaK, ailelere alternatif ve maliyeti düşük projelerle ailece nitelikli zaman geçirmenin yollarını göstermektedir.

Aile merkezlerinde sunulan danışmanlık ve destek hizmetleri şöyledir:

- Ev bulma, kira yardımı başvurularında yardım
- Bilgisayar kursu
- Almanca dil eğitimi
- Eğitim sorularına yardım
- Borç danışmanlığı
- İş kurmada finansal destek (Existenzgründung)
- Şiddetle karşı önleyici tedbir çalışmaları
- Çocuk bakımı ve yardımları
- Hartz IV (SGB II) yardım başvurusu ve sosyal yardım seçenekleri
- Rehabilitasyon için başvuru formları ve alternatifler

- Annelik izni
- Aile danışmalığı
- Sertifikalı eğitim programları
- Yemek kursları
- Okul ve meslek danışmanlığı
- Yaşlılar danışmalığı
- Hamilelik ve cinsellik danışmanlığı
- Alternatif spor kursları
- Ekonomik yardım, ev yardımı
- Çocuk eğitime destek ve çocuk gelişimi
- Engelliler yardımı

Gençlik çalışmaları

Gençliğe destek ve yardım programları iki yerde açılmış olan “gençlik evleri” Gemeinwesenzentrum (GWZ) ve Jugendladen Mülheim bünyesinde sunulmaktadır. Çalışmalarda öncelikle ağırlık verilen konuların içerisinde gençle birebir iletişime girmek, gençlere boş zamanlarında ve tatillerde alternatif programlar sunabilmek, okul ve meslek hayatları ile ilgili çalışmalar yürütmektir. Bir sosyal danışman tarafından uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, şiddet ve buna benzer konular ile ilgili ilk görüşme ve danışmanlık yapılmaktadır. Eş zamanda etraftaki farklı gençlik evleriyle müşterek projeler yürütülmektedir.

2.5. Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler

Sosyal politika ayaklarından yaşlılar ile ilgili alanlar, sosyal bakım, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerdir. Bu üç sistemin işlemleri için, ilk önce yaşlılık ve yaşlılığa bağlı muhtaçlığın ortaya çıkması gerekmektedir. Almanya Sosyal Yardım Kanunu’na göre, “hastalık veya sakatlıktan dolayı yardım ve bakım görmeksizin hayatını idame ettiremeyen” kişiler, *bakıma muhtaç* kişilerdir. Bakıma muhtaçlık ifadesi, 1995 yılından yürürlüğe giren Bakım Sigortası Kanunu’nda da ifade edilmiştir. Buna göre bedenlen, aklen veya ruhen hasta ya da özürlü olmalarından dolayı, hayatlarını kendi başlarını yönetemeyen, günlük basit işleri yerine getiremeyen, dolayısıyla başkalarına bağımlı/muhtaç dolayısıyla bakıma muhtaçlar statüsündedir. Bu anlamda yaşlıların bu iki kanun çerçevesinde bakım hizmeti alma noktasında güvencelere sahip oldukları görülmektedir. Gerçekten de yaşlılar, “yaşlılık psikolojisi”nin etkisi ile ruhi yönden de zayıf oldukları gibi, bedenlen zayıf olabilmekte ayrıca hastalıklara da daha açık durumda

bulunabilmektedirler. Bütün bunlar, yaşlıların kendi kendilerine yeterli olabilmelerini zorlaştırmaktadır.¹⁴⁶

Sürekli bakıma muhtaç olma ihtimali, yaş gruplarına göre değişkenlik gösterse de, önemli ölçüde tehlike/risk potansiyeline sahiptir. Buna göre, Almanya’da sürekli bakıma muhtaç olanların yaş gruplarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir. 75 yaş altı yaş altı %1,1; 75–85 yaş grubu %13,9; 85–90 yaş grubu %38,2; 90 yaş ve üzeri %63,9 oranında bakıma muhtaçlık riski taşımaktadır.

Tablo 26 Yaşlara Göre Bakıma Muhtaçlık

Yıllık bakıma muhtaçlık	Yaş									
	Toplam	%	75 yaş altı	%	75-85 yaş	%	85-90 yaş	%	90 yaş üzeri	%
1999	2.016.091	2,5	703.543	0,9	576.470	13,9	436.921	38,4	299.157	60,2
2001	2.039.780	2,5	696.467	0,9	623.309	13,7	391.296	39,5	328.708	59,7
2003	2.076.935	2,5	697.724	0,9	714.212	14,3	309.601	39,9	355.398	59,4
2005	2.128.550	2,6	700.079	0,9	730.667	14,0	333.741	36,3	364.063	60,2
2007	2.246.829	2,7	729.284	1,0	742.184	14,2	447.304	37,2	328.057	61,6
2009	2.338.252	2,9	748.669	1,0	760.052	14,2	509.382	38,0	313.149	59,1
2011	2.501.441	3,1	775.653	1,1	821.876	14,3	522.001	38,8	381.911	64,9
2013	2.626.206	3,3	803.803	1,1	863.733	13,9	538.799	38,2	419.871	63,9

Kaynak:http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/dboowasys921.xwdevkit/xwd_init?gbe.isgbetol/xs_start_neu/&p_aid=3&p_aid=64843180&nummer=510&p_sprache=D&p_indsp=138&p_aid=30583637

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, bakıma muhtaçlık durumu her yıl artış göstermektedir. Bu oran Almanya’daki nüfusun yaşlanması ile de orantılı olarak artmaktadır. Bakıma muhtaçların oranı toplam nüfusun %3,3’üne takabül etse de, 75 yaş üstü yaşlı nüfusun ortalama 1/3’i bakıma muhtaçtır. Bu durum 90 yaş üzerinde %63,9 yani 2/3 oranına kadar yükselmektedir.

2.5.1. Yaşlılara bakım ve destek hizmetleri

Bakım hizmetleri sağlayan kurumlar bu hizmetlerini ayakta bakım hizmeti yapan kurumlar ya da huzur evleri aracılığıyla sağlamaktadır. Bakım sigortasının sunduğu hizmetler bakım seviyesinin yüksekliğine göre düzenlenmektedir. Kişinin hangi bakım seviyesine tabi olduğu, bakıma muhtaç kişinin ihtiyaç duyduğu yardıma göre belirlenmektedir.

Bakım seviyesi 0’ın anlamı, vücut temizliği, beslenme ve hareket etme konusunda yardıma muhtaçlık durumudur. Bu işlerin her gün toplam miktarı 45 dakikanın altında kaldığında bakım seviyesi 0 statüsü alınır. Demans hastalığı gibi önemli ölçüde gündelik becerileriniz kısıtlanmış durumda ise yine küçük bir hizmet ve yardım alınabilmektedir.

146 Seyyar A, (2006); Değişen Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Politikalar, Değişim Yayınları, İstanbul.

Bakım seviyesi 1 ise önemli derecede bakıma ihtiyaç duyulmasıdır. Bu, bakıma muhtaç kişi her gün ortalama olarak en azından 1,5 saatlik bir yardıma ihtiyaç duyduğu anlamına gelmektedir. Bunun 45 dakikası yukarıda anlatılan temel bakım (vücut temizliği, beslenme ve hareket etmek) için kullanılmalıdır. Yine tüm bunlara ek olarak haftada birkaç kez de ev işlerinde yardım edilir.

Bakım seviyesi 2 ağır derecede bakıma muhtaçlık durumudur. Bu durum ise, bakıma muhtaç kişinin her gün günün değişik saatlerinde en azından üç (3) saat yardıma ihtiyaç duyması halidir. Bunun da iki saatinin temel bakım (vücut bakımı, beslenme ve hareket etmek) için harcanması gerekmektedir. Yine tüm bunlara ek olarak da haftada birkaç kez ev işlerinde yardım edilmesi gereklidir.

Bakım seviyesi 3 ise, çok ciddi derecede bakıma muhtaçlık halidir. Bu durumda ise, bakıma muhtaç kişinin tüm gün ve gece aralıksız olarak bakılması gerekmektedir. Günlük olarak en azından beş (5) saatlik bir bakıma muhtaçlığın olması gerekir. Bunun ise dört (4) saati temel bakıma (vücut temizliği, beslenme ve hareket etmek) ayrılmalıdır. Yine tüm bunlara ek olarak da haftada birkaç kez ev işlerinde yardım edilmesi gerekmektedir.

Almanya’da yaşlılara yönelik bakım hizmetleri ve bu doğrultuda sosyal politika uygulamaları, yaşlıların sayısındaki artış ve yaşlıların yalnız yaşama ve ihtiyaç durumunda olmalarının bir sonucu olarak artan bir şekilde ilgi ve önem kazanmaya başlamıştır. Bu önemin seviyesi öyle düzeye gelmiştir ki, modern refah devletlerinin büyük ölçüde “yaşlılara yönelik refah devleti” olduğu şeklinde değerlendirmeler öne çıkmaktadır.

Yaşlı insanları kendi otonomilerini ve mahremiyetlerini korumaları açısından yaşlılara yönelik “evde yaşlı bakımı” diğer sosyal bakım hizmetlerinden daha başarılı bir sosyal hizmetler çalışması olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yaşlılara yönelik bu hizmetlerin bir sosyal hizmet uzmanı tarafından koordine edilmesi ve yürütülmesi önem arz etmektedir.

Tablo 27 Bakımevi Sayısı ve Bakım Seçenekleri

Bakım seçenekleri	Yıllık artış durumu								
	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015
Toplam bakımevi	8.859	9.165	9.743	10.424	11.029	11.634	12.354	13.030	13.596
uzun -kısa ve gündüz - gece bakım	348	334	389	328	343	399	392	377	403
sadece uzun ve kısa bakım	943	774	852	854	879	904	1.019	1.042	1.093
uzun / gündüz / gece bakımı	408	496	496	603	672	729	818	915	1.051
kısa / gündüz / gece bakımı	85	92	82	67	56	49	36	28	32
gündüz ve gece bakımı	14	12	10	7	11	7	16	15	10
uzun süreli bakım	6374	6.727	7.038	7.629	8.025	8.352	8.477	8.615	8.617
kısa süreli bakım	245	236	280	280	279	236	227	224	146
gündüz bakımı	441	493	595	655	763	957	1.368	1.814	2.244
gece bakımı	1	1	1	1	1	1	1	-	

Kaynak: [http://www.gbe-bund.de/oowa921-](http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/WS0100/_XWD_PROC?_XWD_2/1/xs_sort_spalte/D.000/a/3737/_XWD_28)

[install/servlet/oowa/aw92/WS0100/_XWD_PROC?_XWD_2/1/xs_sort_spalte/D.000/a/3737/_XWD_28](http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/WS0100/_XWD_PROC?_XWD_2/1/xs_sort_spalte/D.000/a/3737/_XWD_28)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 2015 yılında bakım evi sayısı 13.596 olmuştur. Bu sayı 2005 yılında 10.424 idi. Bu sayının içinde 8.617 ile uzun süreli bakımevleri öne çıkmaktadır.

Bakım türleri

Evde bakım

Evde bakım hizmetleri kapsamındaki yaşlı grubu, ağırlıklı olarak 65 yaş ve üstü kronik ve uzun süreli bakım gerektiren yaşlılar olmaktadır. Evde bakım hizmetleri, sadece tıbbî hizmetleri içermemekte, aynı zamanda sosyal hizmetleri de ihtiva etmektedir. Dolayısıyla, aile üyelerinin verdikleri evde bakım (informale Pflege) hizmetlerden ziyade uzman kişilerin verdiği evde bakım (formal Pflege) hizmetleri tercih edilmektedir. Böylece yaşlı insanların kendi aileleri ile ilişkilerini devam ettirme olanakları artmakta ve travma ve benzeri durumlara karşı korunması da sağlanmış olmaktadır.

Tıbbi bakım

Evde yapılan hasta bakımıdır. Evde yapılan bakıma, tıbbi zorunluluğun seviyesine göre ev doktoru karar verir. Burada doğrudan doğruya ev doktoru tarafından yapılmayan özel tedavi hizmetleri eğitilmiş hemşireler tarafından yapılmaktadır. Bu kişi hastanın evine giderek, günlük ihtiyaçlardan olan ilaçların verilmesi, iğnenin yapılması, tansiyonun ya da kan şekeri düzeyinin ölçülmesi, yaraların sarılması, sargı bezlerinin değiştirilmesi gibi hizmetleri görür. Bu tür tıbbi bakım için yapılan masraflar ise sağlık sigortası tarafından karşılanır.

Ayakta bakım

İnsanların çoğu tanıdık çevrelerinde yaşamayı tercih etmelerinden dolayı, ayakta tedavi yapan veya bakım yapan sağlık hizmetçileri bakım desteğini bakıma muhtaç kişinin evinde yerine getirebilir. Evde bakım hizmetinde olduğu gibi bakım görevlisi eve gelerek vücut bakımı, yemeğin hazırlanması, ayağa kalkılmasında, elbise giydirilmesinde ve çıkarılmasında, yatağa yatılması ve kalkılmasında vs. yardım eder.

Kısa süreli bakım

bakım hizmetlerinin ev ortamında ve kısa bir dönem için gerçekleştirilememesi durumlarında bir bakım evinde dört haftaya kadar hizmet alması sağlanır. Bu bakım evinde bakıma muhtaç kişi gerekli konaklama ve beslenme de dahil bakım hizmetlerinin tamamından istifade eder. Temel masraflar bakım fonu tarafından karşılanır.

Gündüz Bakım evleri

Bakıma muhtaç belgesi olup da evlerinde bakımları yapılamayan yardıma muhtaç kimselerin gündüz bakım evlerine gitme seçeneği vardır. Bu bakım evlerinde onlara gerekli olan bakım, destek ve sağlık hizmetleri verilir. Ayrıca fizyoterapi, hafıza eğitimi, okuma turu, müzikal etkinlikler, geziler, yürüyüşler ve de getirip – götürmek gibi hizmetlerde sunulmaktadır. Bakıma muhtaç kişiler böylelikle evlerinde yaşar ve uyurken, gündüzlerini de başka insanlar ile birlikte geçirmektedirler. Bakım servisleri ayrıca uygun olan gündüz bakım evlerini bulmada da yardımcı olur. Ayrıca belediyeler de ev bulmada yardımcı olmaktadır.

Huzurevleri

Özerk veya müşterek kalınan dairelerde bir bakıcı (hemşire) kontrolünde hizmet verilen yerlerdir. Huzurevlerinin amacı yaşlılıktan dolayı artık ev işlerini kendileri göremeyen yaşlılara bakım desteği ve ev ekonomisi konusunda destek sağlanıır. Onlar bakıma muhtaç olan insanlara gece gündüz bakım hizmeti sunmaktadırlar. Huzur evlerinde ölüm için hazırlık bağlamında hospis ve palyatif bakım üniteleri de bulunur.

Palyatif bakım üniteleri

Hastalıkları devamlı olarak ilerleyen, iyileşmesi mümkün olmayan ve de ömürleri çok sınırlı olan hastalar için sunulan özel hizmet üniteleridir.

Destekli Yaşam Evleri

Her yerleşimcinin kendisi için yaşama ve karar verme özgürlüğüne duyulan saygı gereği olarak aynı çevre ve benzer yaşam koşullarındaki insanlardan oluşturulan, bir anlamda kendi evinde yaşamak duygusu oluşturan bir ev türüdür. Destekli yaşam evlerine sürekli servis hizmeti verilir. Daha ziyade, kişiye kendi başına bir şeyler yapabilmesi görevi verilir. Gerekğinde ev yardımı ve bakım yardımı da sağlanır. Destekli yaşam evlerinde uzmanlar tarafından her gün çalışanlar bakılmakta ve onlarla düzenli olarak konuşma seansları da uygulanmaktadır. Ayrıca toplumsal ve sosyal konularda danışmanlık hizmeti verilirken, yetkililerle irtibat kurmada ve gerekli başvuru formlarının doldurulmasında danışmanlık hizmeti sunulur.¹⁴⁷

Tablo 28 Bakıma Muhtaçlık, Kademesi ve Hizmet Yerleri (2015)

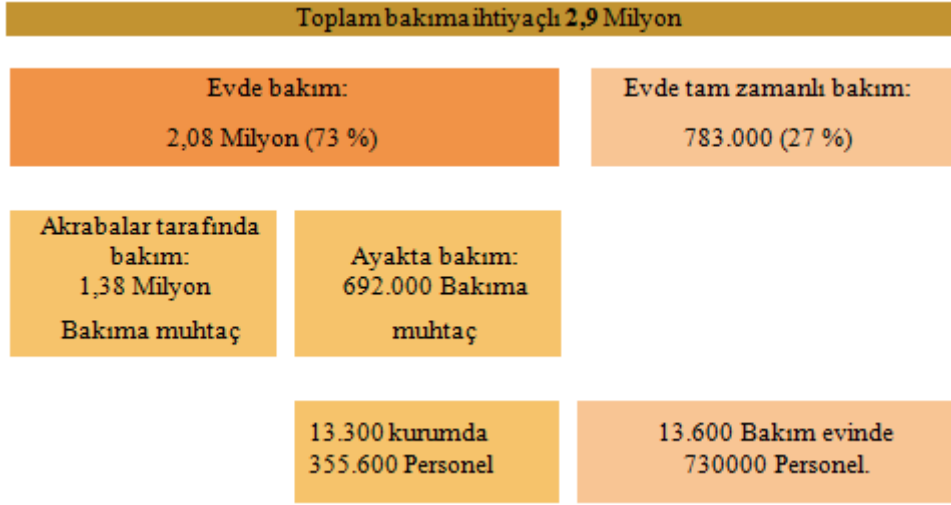
Yıllık bakıma muhtaçlık	Bakıma muhtaç		Muhtaçlık kademesi			
		Bayan	I	II	III	Toplam
	Toplam	%				
Toplam	2 860 293	64,0	57,2	31,1	11,3	100,0
Evde bakım	2 076 877	61,1	64,2	27,9	7,9	72,6
Tek başına yaşayan	1 384 604	58,3	66,7	26,4	6,9	48,4
Kurumlarda bakım	692 273	66,7	59,1	31,1	9,8	24,2
Evde palyatif bakım	783 416	71,8	38,8	39,6	20,5	27,4

<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Gesundheit/Pflege/Tabellen/PflegebeduerftigePflegestufe.html> (05.05.2018)

Almanya’da bakıma muhtaç olanların çoğunluğunu yaşlılar oluştururken, yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi bakıma muhtaç olanların içerisinde de %64 oranı ile çoğunluğu bayanlar oluşturmaktadır. Ayrıca bakıma muhtaçların %48,4’ü yalnız yaşayan yaşlılardır. Genel içerisinde %72,6 ise evde bakım hizmeti almaktadır. %24,2’si ise kurumlarda hizmet almaktadır. Evde palyatif bakım durumunda olanların oranı ise 27,4’dür.

147 <http://www.pflege-rheinerft.de/> (28.08.2017)

Grafik 22 Bakımına Göre Bakıma Muhtaç İnsanlar (2015)

Kaynak: Pflegestatistik 2015_ Statistisches Bundesamt, Wiesbaden 2017

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi, 2,1 milyonu evde bakımlı olmak üzere 2015 yılı itibari ile Almanya’da 2,9 milyon bakım ihtiyacı kişi bulunmaktadır. Bunların 1,4 milyonu akrabalar tarafından bakılırken, ortalama 1,5 milyon bakıma muhtaç insan 13.600 bakım evinde, 730 bin personel tarafından hizmet almaktadır.

2.5.2. Danışmanlık hizmetleri

İnsanlar yaşlandıkça bakım ile ilgili soruları artmaya başlamaktadır. Bana kim bakacak? Hangi organizasyonlar var? Hangi sıklıkla geliyorlar? Onlara nasıl ulaşabilirim? Ücretleri nedir?...

Bu bağlamda bakanlığın sunmuş olduğu hizmetlerden biri de Enformasyon ve Bakım Hizmetleri Telefon Hattıdır. Pazartesi ile perşembe günleri arasında 9:00-18:00 arası 030 20179131 numarası üzerinden Almanya genelinde ulaşılabilen danışma bir hattıdır. Hattın manevi rehberlik ve Alzheimer telefon hatlarıyla kooperasyonu mevcuttur.

2.5.3. Federal programlar

“Toplum içinde yaşa, kendi hayatını belirle” (Gemeinschaftlich wohnen, selbstbestimmt leben)

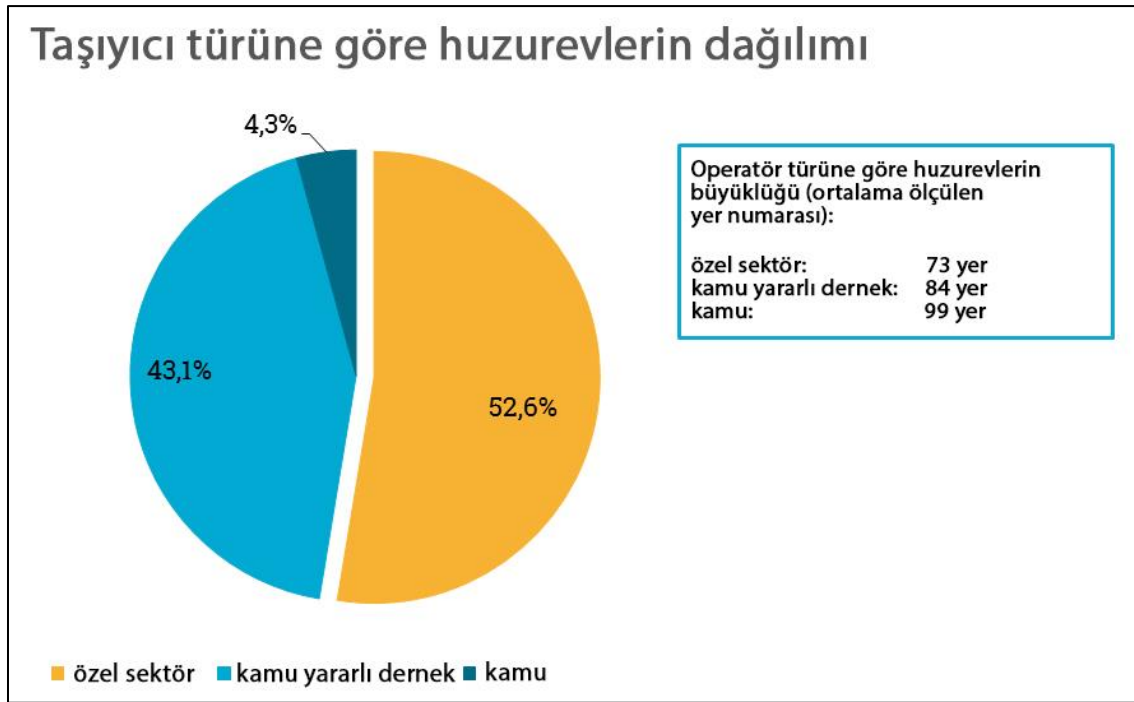
2015 yılı itibarı ile yürürlüğe giren “Toplum içinde yaşa, hayatını kendin belirle” projesinin hamileri inşaat sektöründeki gruplardır. Ev kompleksleri 1 odalıdan 4 odalı dairelere kadar değişiklik göstermektedir. Bilinçli insanların seçmiş olduğu dairelerde yardımlaşmadan çocuk bakımına kadar imcece usulü bir dayanışma projesidir. Proje sunan şirketlere ödenekler çıkmaktadır. Programa 2015 yılında start verilmiş olup, 2019 yılında sonlandırılacaktır.

Yaşlı insanlar için danışma merkezi (Anlaufstellen für ältere Menschen)

Demografi stratejisini baz alan bu programdaki hedef, bir yandan yerel kuruluşlarda var olan hizmetleri ihtiyaca binaen geliştirmeleri yönünde yön vermek, bilgi paylaşmak, diğer yandan yaşlı insanlara danışmanlık rehber hizmeti sunmaktır.

Yaklaşık 300 belediye ve kuruluş programa katılım sağlamıştır. 2016 yılının sonuna kadar devlet bütçesinden 7 milyon € hizmete sunulmuştur.

Grafik 23 Evde Bakım Hizmetinin Sektörel Dağılımı (2016)

Kaynak: <https://www.pflegemarkt.com/2016/10/28/anzahl-und-statistik-der-altenheime-in-deutschland/> (11.05.2018)

Grafikte de görüldüğü gibi, 2016 verilerine göre bakım hizmetlerinin %52,6'sı kâr amaçlı özel sektör, %43,1'i kâr amaçsız kamu yararlı sosyal hizmet kurumlarının işlettiği bakım evlerinde gerçekleştirirken, kamu kurumları sadece %4,3'ünü gerçekleştirmektedir.

Yaşlılar için kurumlar

Kurumsal bakım, korunmaya muhtaç yaşlıların mutluluk ve refahını amaçlayan ve onların sağlığını, sosyo-ekonomik ve psikolojik gereksinimlerini, uzman kişilerce sağlayan bir hizmet türüdür.

Yaşlı insanların toplumda artışları her geçen yıl daha fazla etkisini göstermektedir. “Baby-Boomer” (çocuk patlaması) olarak nitelendirilen 1960’lı yılların çocukları şimdi emeklilik yaşlarındadır. Bunda bir etken de yaşam kalitesinin artması olmuştur. 19. yüzyıldaki yaşam standartları 20. yüzyılda ikiye katlanmıştır. Günümüzde erkeklerin yaş ortalaması 74, bayanlarınki ise 83’tür. Almanya demografik değişimi en hızlı gelişen ülkelerden birisidir. Günümüzde Almanya’da her dört kişiden biri 60 yaş üstündedir. Yapılan araştırmalara göre 2050 yılında her üç kişiden biri 60 yaş üstü olacaktır. 2008 yılında 16,7 milyon 65 yaş üstü insan varken, bu sayı 2030 yılında 22,3 milyona yükselecektir.

65 yaş üstü çiftlerin çoğunluğu evlidirler. Her iki yaşlıdan biri yaşlılar evinde yalnız yaşamaktadır. Yaşlıların yaşadığı evlerde genelde bir veya iki kişi kalmaktadır.

Yapılan istatistiklere göre, Avrupa topluluğu karşılaştırmasında Almanya’da yaşayan yaşlı insanların alım güçleri diğer ülkelere nazaran daha yüksek olduğu açıklanmıştır.

2014 yılı sonu itibarı ile emeklilik maaşlarında kadın ve erkek farkı ciddi derecede kendini göstermektedir. Ortalama erkeklerin almış olduğu maaş 1111 Avro iken, kadınlara ödenen maaş ortalama 824 Avrodur .

Tablo 29 Almanya’da 65 Yaş Üstü İnsanların Eyaletlere Göre Durumu (Bin)

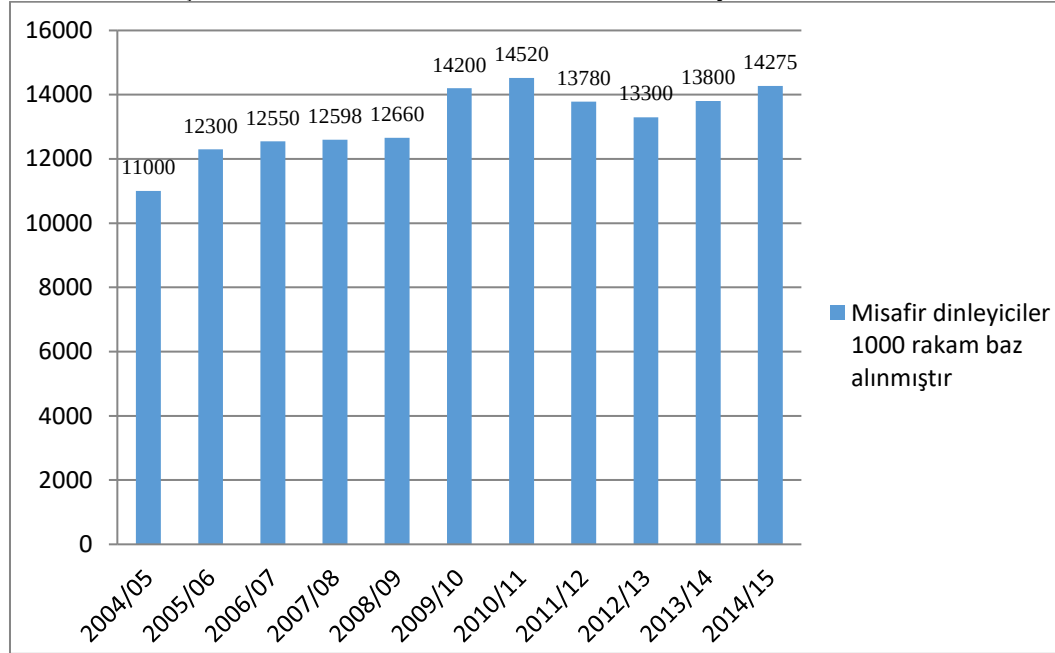
Eyaletler	1990	2014	1990-2014 arası değişim
Baden Württemberg	1400	2120	51,3%
Bayern	1720	2540	47,3%
Berlin	490	670	37,5%
Brandenburg	310	570	81,3%
Bremen	120	140	19,3%
Hamburg	290	330	14,5%
Hessen	890	1240	38,9%
Mecklenburg Vorpommern	210	360	74,0%
Nidersachsen	1170	1680	43,5%
Nordrhein-Westfalen	2610	3650	39,7%
Rheinland-Pfalz	600	840	40,3%
Saarland	170	220	34,4%
Sachsen	750	1010	35,0%
Sachsen-Anhalt	400	560	37,9%
Schleswig- Holstein	420	640	52,3%
Thüringen	360	520	44,7%
Almanya	11.910	17.090	43,5%

Kaynak: Statistisches Bundesamt, Ältere Menschen in Deutschland und der EU

Tabloda görüldüğü gibi, Almanya’da 65 yaş üstü nüfus her geçen yıl artmaktadır. 1990 yılında 11,9 milyon olan rakam 5,2 milyon artarak 17,1 milyona çıkmıştır. Oran olarak son 25 yılda 65 yaş üstü nüfus %43,5 artmıştır. Eyaletlere bakıldığında ise, eski Doğu Almanya eyaletlerindeki artışların yüksekliği dikkat çekmektedir. Bunda en büyük etkenlerden biri de bu eyaletlerdeki genç nüfusun iş seçenekleri açısından batı eyaletlerine göç etmesidir. 2015 yılı verilerine göre, nüfusa göre 65 yaş üstü nüfus sayısı ile Almanya %21 ile İtalya’dan (21,7) sonra ikinci sırada gelmektedir. AB ortalaması %18,9’dur.

Emekli insanların sağlık durumları ile ilgili yapılan bir araştırmada eğitim süresi ve gelir düzeyi baz alınarak bir sonuç elde edilmiştir. Halk okullarında (Volkhochschule) sunulan kurslara 65 yaş üstü insanlardan büyük bir rağbet vardır. Alman Yetişkinler Eğitim Enstitüsü’nün (DIE) 2014 yılında yapmış olduğu açıklamaya göre toplamda 693.000 kişi halk okullarının (VHS) sunmuş oldukları kurslara katılım sağlamış. En çok katılım sağlanan kurslar, sağlık (274.000), dil eğitimi (203.000) ve kültür /sanat (108.000) olmuştur.

Grafik 24 65 Yaş Üstü İnsanların Yüksek Okullarda Misafir Dinleyici Olarak Katılımları

Kaynak: Deutsche Institut für Erwachsenenbildung statistik 2014

Bakım Evleri

Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı (BMFSFJ) tarafından 65 yaş üstü insanlar için hazırlanmış olan federal programlarda öncelik insanların uzun süre kendi evlerinde kalabilmeleridir. Hizmeti bakıma muhtaç olan insanların ayağına getirmek için hazırlanmış olan programlar bakanlık tarafından tanıtıma sunulmuştur.

24 saatlik bakım için 2008 yılında 9,05 milyar Avro harcama yapılmıştır.

Bakım evlerinde yapılan istatistiklere göre 675 bin insana 13.030 bakım evinde hizmet sunulmuştur. Bu %32 yardıma muhtaç insana tekabül etmektedir. Tahminen bu sayı 2030 yılında 3,4 milyon insana ulaşacaktır.¹⁴⁸

Tablo 30 Yaşlı Bakım Evlerinin İşletme Çeşitlerine Göre Dağılımı

Devlete bağlı kuruluşlar	% 10
Sivil Toplum Kuruluşları	% 30 – 60
Kâr Eksenli Olmayan Vakıflar	% 1-5
Özel işletmeler	% 15
Zincir şirketler	% 15

Kaynak: <http://www.gbe-bund.de> (20.02.2017)

Yukarıdaki tabloda yaşlı bakımevlerinin sektörel dağılımı görülmektedir. Kâr amaçsız sosyal hizmet kurumlarının oranı %60'lara kadar çıkmaktadır. Diğer dikkat çeken rakam ise devlet kurumlarının oranının %10 olmasıdır.

¹⁴⁸ Statistisches Bundesamt

Tablo 31 Bakım Evleri ve Kapasiteleri

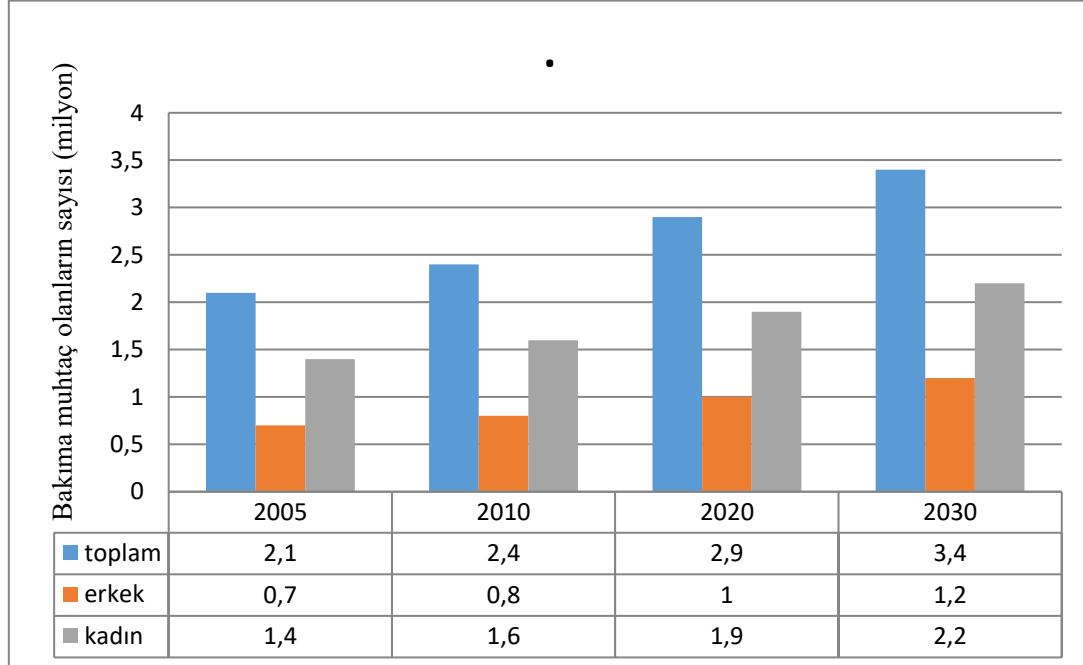
Yıllar	Bakım kurumları ve hizmetleri							
	Toplam kurum		Özel kurumlar		Kamu yararlı kurumlar		Kamu kurumları	
	Bakımevi	Kapasite	Bakımevi	Kapasite	Bakımevi	Kapasite	Bakımevi	Kapasite
1999	8.859	645.456	3.092	166.637	5.017	406.705	750	72.114
2001	9.165	674.292	3.286	188.025	5.130	415.725	749	70.542
2003	9.743	713.195	3.610	215.901	5.405	431.743	728	65.551
2005	10.424	757.186	3.974	245.972	5.748	448.888	702	62.326
2007	11.029	799.059	4.322	275.257	6.072	469.574	635	54.228
2009	11.634	845.007	4.637	301.867	6.373	488.146	624	54.994
2011	12.354	875.549	4.998	323.976	6.721	498.410	635	53.163
2013	13.030	902.882	5.349	342.348	7.063	507.718	618	52.816

Kaynak: [http://www.gbe-bund.de/oowa921-](http://www.gbe-bund.de/oowa921-install/servlet/oowa/aw92/dboowasys921.xwdevkit/xwd_init?gbe.isgbetol/xs_start_neu/&p_aid=3&p_aid=44794772&nummer=570&p_sprache=D&p_indsp=108&p_aid=20117981)

install/servlet/oowa/aw92/dboowasys921.xwdevkit/xwd_init?gbe.isgbetol/xs_start_neu/&p_aid=3&p_aid=44794772&nummer=570&p_sprache=D&p_indsp=108&p_aid=20117981

Tabloda görüldüğü gibi, bakımevi sayısı ve kapasiteleri her geçen yıl artmaktadır. Ayrıca özel kuruluş sayıları artarken kamu kuruluşlarının sayısı dolayısıyla kapasiteleri düşmektedir. 2013 yılına göre toplamda 12.030 kurumda 902.882 bakıma muhtaca bakım hizmeti verilmektedir. Bunun hizmetlerin sadece %5,3'ü sayı olarak 52.816'sı kamu kurumları tarafından verilmektedir.

Grafik 25 Yardıma Muhtaç İnsanların Veri Bilgileri

Kaynak: Statista (Statistiken und Studien aus über 18.000 Quellen)

Grafikte de görüldüğü gibi, Alman toplumunda bakıma muhtaç olma oranı artış göstermektedir. 2005 yılında 2,1 milyon kişi bakıma muhtaç iken, bu rakam 2010 yılında 2,4 milyona çıkmıştır. İstatistiklere göre bu rakamın 2030 yılında 3,4 milyon olması

beklenmektedir. Diğer bir durumda kadınların sayısının erkeklere göre iki kat fazla olmasıdır.

Evde Bakım (ambulante Pflege)

Federal Hükümet programlarının hedefi, evde yapılan evde bakımı teşvik ve destektir.¹⁴⁹ Bu sebeple evde bakım için birçok kuruluş teşvik ve projelerden faydalanmaktadır.

2007 ve 2013 yılları arasında yapılan teşvikler meyvesini vermiştir. Evde bakım hizmetleri %17,9 artış gösterirken, bakım evlerinde bu artış izlenmemiştir.

Örnek bir kurum konsepti “AWO Kalp ile bakım”

Almanya'nın Rhein-Erft-Kreis bölgesinde faaliyet gösteren AWO, destekli yaşam evlerinde danışmanlık ve bakım yardımı, huzur evleri, kısa süreli bakım, günlük bakım, genç bakım, ev bakımı ve poliklinik hizmetleri veya yaşlı yurttaşların evinde tavsiye ve bakım hizmeti sunmaktadır.

AWO hemşirelik ve bakım tesisi Quadrath-Ichendorf, 122 bakım yeri alanına sahiptir. Çalışanlar, her konut sakininin bireysel ve en iyi bakıma sahip olmasını ve almasını sağlar. Yaşlılık konusundaki günlük küçük desteğe, günün her saati yoğun bakıma kadar Yaşlılar Merkezi şu şekilde donatılmıştır: Restoran/kafe, açık teraslı koruma alanı, rahat oturma alanları ve 122 bakım yatağı. Buna ek olarak, merkez ayrıca bakıma ihtiyacı olan gençler için de ayrı bir girişe sahip olan bir yaşam alanı sunmaktadır.

Ayrıca psikososyal destek ve danışmanlık, terapi hizmetleri (ergoterapi, fizyoterapi, konuşma terapisi), doktor seçimi, bireysel ilgi ve bakımı, eczane hizmetleri ve ibadet hizmetleri de sunulmaktadır.¹⁵⁰

2.6. Engellilere Yönelik Sosyal Hizmetler

Engellilik geçmiş tarihlerde olduğu gibi günümüz toplumlarında da devam eden dezavantajlı bir durumdur. Engellilere yönelik çeşitli uygulamalar tarih boyunca günümüze kadar yapılagelmıştır. Günümüzde ise sosyal devlet anlayışı kapsamında engellilere yönelik hizmetler çeşitlilik göstermiştir. Bazen engelliler veya aileleri toplumun diğer üyeleri tarafından potansiyel suçlu gibi algılanmış, bazen bu duruma acıma duygusu ile yaklaşılmış, bazen de topluma entegre olabilmeleri için farklı projeler üretilmiştir. Toplumda nüfusun yaşlanması ve yaşlı insanların engelli hale gelme riskinin artması ile birlikte kronik sağlık sorunlarının da küresel olarak artış göstermesi engelli nüfusun artmasına neden olmaktadır. Genelde engelli olmayan insanlara kıyasla engelli insanlar; daha olumsuz sağlık durumuna, daha düşük eğitim başarısına ve iktisadi katılıma, bunun yanında daha yüksek yoksulluk oranlarına sahiptirler. Birçok insanın kolaylıkla ulaşabildiği sağlık, eğitim, istihdam, ulaşım ve bilgi edinme gibi hizmetlere erişimde, engelli insanların birtakım bariyerlerle karşılaştığı görülmektedir.

Almanya'da engelliliğin var olup olmadığına ve engelliliğin derecesinin ne olduğuna Eyalet Sosyal Yardım Daireleri karar vermektedir. Bu engellilik derecesidir. Engellilik

¹⁴⁹ Berufsgenossenschaft für Gesundheitsdienst und Wohlfahrt Ausgabe 2013

¹⁵⁰ <http://www.pflege-rheinerft.de/quadrath-ichendorf/> (19.08.2017)

derecesi kişinin sahip olduğu sağlıksal – fonksiyonel bozuklukların durumuna göre, onun toplumsal yaşama katılımı göz önünde bulundurularak tespit edilmektedir. Engellilik derecesi %20 ile başlamakta ve %100 ile son bulmaktadır. Eğer burada rahatsızlıklar tek başına en azından %10'luk bir engellilik derecesinde iseler değerlendirilmektedir.

“Ağır engelli kimliği” çıkarabilmek için engellilik derecesinin %50 olarak tespit edilmesi gerekmektedir. Bir ve birden fazla sağlıksal-fonksiyonel rahatsızlık göz önünde bulundurularak karar verilmektedir. Engellilik derecesi bakım dairesinin kararında süresiz olarak belirlenmektedir. Eğer engelliliğin düzeleceğine, iyileşebileceğine ya da engelliliğin ortadan kalkacağına dair somut kanıtlar var ise bu karar süreli olarak da belirlenebilir. %50'nin altında engelli olan insanlar eğer engellilik dereceleri en azından %30 ise fonksiyonel rahatsızlıkları dolayısıyla eşit seviyede tutulmadıklarından iş yeri bulamıyorlarsa veyahut var olan iş yerini koruyamıyorlarsa bir dilekçe ile başvuru yaptıklarında engellilik statüsüne sahip düzeyde insanlar olarak kabul edilirler. Eyalet sosyal yardım dairesinin değerlendirme bildiriminin de ekleneceği dilekçenin iş bulma kurumuna verilmesi gerekmektedir.

Ağır Engelli Kimlik Kartları 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla yeni versiyonda verilmeye başlanmıştır. Ayrıca toplu taşıma araçlarını ücretsiz kullanmak için verilen ek yaprak da aynı kart boyutunda düzenlenmiştir. Kimlik yabancı ölkelerde de kullanılabilmesi amacıyla İngilizceye çevrilmiştir.

Ağır engelli kimliği ve işaret noktaları (Harfler)

Ağır engelli kimliği içerisinde engelliliğin derecesine ve sağlıksal özelliklere işaret eden noktalar (harfler) vardır. Ağır engelli olduğunuz için, engellilik derecenize ve de verilen işaret noktalarına (harflere) bağımlı olarak belirli denkleştirmelerden ve yardımlardan faydalanma hakkınız vardır.

İşaret noktası (harf) G: Bu işaret noktası (harf) ile, trafikteki hareket kabiliyetinin sınırlı olduğ u belirtilmektedir.

İşaret noktası (harf) GI: Sağır veya çok zor işitiyor anlamına gelmektedir. Her iki kulağı da duymayan insanlar sağırdır, yani artık onlar hiçbir şey işitmiyorlardır. İşitme engelli insanların resmî dilde anlaşabilmek için işaret dilini kullanma hakları vardır. Bu durumdaki insanlar için gerekli olan tercüman masrafları yetkili resmî makam ya da sosyal hizmetleri vermekle yükümlü yetkili servis sağlayıcıları tarafından karşılanmak zorundadır. Kimliklerinde GI işaret noktasına (harfine) sahip olanlar da ulaşımdan ücretsiz faydalanma hakkına sahiptirler.

İşaret noktası (harfi) B: Bu harf sahibinin yanında devamlı bir refakatçi bulundurması gerekiyor anlamına gelmektedir. Refakatçi kişi de yerel ve uzun mesafe toplu taşıma araçlarından herhangi bir ücret ödmeden faydalanabilir.

İşaret noktası (harfi) AG: Bu belge sahipleri hastalıkları dolayısıyla devamlı başka birisinin yardımı ile hareket edebilme (yürüyebilme) kabiliyetine sahip olanlar, ya da büyük çabalar sonucu kendisi hareket edebilenlerdir (yürüyebilenleridir). Örneğin felçli ve ampütasyon yapılmış olanlar buna dahildir. Bu tür kişiler de herhangi bir ek ödemede

bulunmadan toplu taşıma araçlarından ücretsiz faydalanma hakkına sahiptirler. Ayrıca bu kişiler araç kendi üzerlerine kayıtlı ise taşıt vergisinden de tamamen muaf tutulurlar.

İşaret noktası (harfi) H: Bu kimlik sahipleri devamlı bir başkasının yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Temel şart her gün en azından toplam iki (2) saat olmak üzere günde en az üç işin yapılması gerekliliğidir (örneğin elbisenin giydirilmesi ve çıkarılması, yiyecek içeceğin verilmesi, vücut temizliğinin yapılması, tuvalet gibi tabii ihtiyaçların giderilmesi) ve bu gereksinimlerin mutlaka başka birisinin yardımı ile yapılması gerekir.

İşaret noktası (harfi) BI: Bu kimlik özellikle çok ağır görme bozuklukları durumunda verilir. Eğer ağır engelli kimliğinde işaret noktası (harfi) BI var ise toplu taşıma araçlarından herhangi bir ek ödeme yapmadan faydalanılır.

İşaret noktası (harfi) RF: Bu kimliğe sahip olmak için sağırılık ve körlüğün daha iyi olan kulaktaki sağırılık sınırına dayanarak ağır işitmeye ve daha iyi olan gözdeki görme bozukluğunun çok ciddi boyutlara ulaşması gerekmektedir.

Almanya’da göçmenlik veya mülteci statüsünde yasal bir oturum hakkına sahip olanlar, ağır engelli kimliği ile aşağıdaki haklardan yararlanabilirler:

- İşten çıkarılmaya karşı özel korunma, yılda bir iş haftalığı süresince ücretli ek izin, iş yeri bulmada özel yardım, çalışma hayatı içerisinde yapılacak yardımlar. Ayrıca engelli kişiler birçok kamu tesisinde yüzme havuzları, tiyatro, hayvanat bahçesi ya da müzelere girişlerde indirimli tarifelerden faydalanabilmekte, bazen ise ücretsiz giriş hakkına sahip olabilmektedir.
- Ağır engelli insanlar belli bazı şartlar altında, ağır engelliliğin tanınmasından sonraki üç ay içerisinde yasal sağlık sigortasına gönüllü olarak katılabilmek hakkına sahiptirler. Bunun için yasal sağlık sigortalarına başvurmaları gerekmektedir.
- Ağır engellilik kimliği, eğer gerekli başka şartları da yerine getiriyorsa, erken yaşlılık emekliliği aylığı alınabilir.

Tablo 32 2015 Yılı Engelli İnsanlar Sayısı

	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	%
Toplam	6 711 797	6 638 892	6 765 355	6 918 172	7 101 682	7 289 173	7 548 965	7 615 560	9,3
Erkek	3 530 018	3 485 341	3 527 983	3 587 250	3 658 107	3 733 913	3 851 568	3 866 994	9,5
Bayan	3 181 779	3 153 551	3 237 372	3 330 922	3 443 575	3 555 260	3 697 397	3 748 566	9,0
4 yaş altı	15 938	15 276	14 478	14 297	14 275	14 194	13 928	14 703	0,5
4-6 yaş	15 026	14 885	14 611	14 002	14 336	14 376	14 109	14 626	1,0
6-15 yaş	96 197	93 824	91 124	91 928	94 708	97 988	99 847	101 493	1,5
15-18 yaş	37 740	40 471	41 342	39 918	38 250	38 696	41 342	43 128	1,8
18-25 yaş	101 247	106 209	111 722	117 157	122 155	123 983	120 515	118 560	1,9
24-35 yaş	227 247	210 406	200 061	200 510	210 081	223 679	236 602	245 741	2,3
3-45 yaş	464 455	476 492	468 581	447 270	417 603	390 234	363 342	345 138	3,5
45-55 yaş	734 219	770 516	794 660	826 264	874 509	916 329	931 886	910 665	6,8
55-60 yaş	591 238	568 325	607 467	650 827	674 299	688 194	697 958	712 128	11,8
60-62 yaş	390 301	319 984	282 040	286 327	331 822	354 317	348 220	341 575	15,9
62-65 yaş	570 797	596 952	535 298	473 602	446 115	536 489	589 609	575 511	18,9
65 yaş üstü	3 467 392	3 425 552	3 603 971	3 756 070	3 863 529	3 890 694	4 091 607	4 192 292	24,2

Kaynak: <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Gesundheit/Behinderte/Tabellen/SchwerbehinderteAlterGeschlechtQuote.html>

Tabloda da görüldüğü gibi Alman toplumunun 1/10'ü engelli statüsündedir. Diğer dikkat çeken bölüm ise 45 yaştan itibaren engelli oranının artmasıdır. 65 yaş üzerinde ise, 4,2 milyon engelli mevcuttur. Bu rakam 65 yaş üstü genel nüfusun 1/4'üne tekabül etmektedir. Ayrıca bu durum her yıl artış göstermektedir.

2.6.1. Engelli insanların rehabilitasyonu ve katılımı

Engelli kimselerin topluma uyum sağlayabilmesine hizmet eden önlemlerin geneli rehabilitasyondur. Hiç kimsenin kendini toplumun dışına itilmiş hissetmemesi amaçlanır. Bu nedenle engelliliği olan veya bir sakatlık tehlikesi ile karşı karşıya kalan, dolayısıyla da özel yardıma ihtiyaç duyan bütün insanların rehabilitasyon ve katılım yardımına engelliliğin gerekçesi olmadan hakkı vardır. Yardım ihtiyacı savaş maluliyeti sebebiyle olabileceği gibi, bir trafik kazası ya da iş kazası yüzünden de meydana gelmiş olabilir. Bir hastalık ya da yıpranma dolayısıyla o zamana kadar mesleğinden ayrılması gereken insanlar yardıma muhtaç olabileceği gibi, doğuştan engellilerin de yardıma ihtiyacı vardır.

SGB IX Kanun Kitabının hükümleri bu hedefi tıbbi, mesleki ve sosyal yardım açısından hızlı, etkin, ekonomik ve kalıcı bir şekilde gerçekleştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Bu hedeften yola çıkılarak, söz konusu yardımlar “Katılımı sağlayan yardımlar” başlığı altında toplanmaktadır. Engelli ve engelli kalmayla karşı karşıya bulunan insanlara, işlerini kendi kendilerine ve kendi sorumluluklarını bizzat üstlenerek belirleme olanağı verilmektedir.

Yardımlar ve koşulları

Ruhen, bedenlen veya zihnen engelli bir kişi ya da böyle bir engellilikle karşı karşıya bulunan kişi, yardım isteme hakkına sahiptir. Bu yardım aşağıdaki gerekçelerle gerekebilmektedir:

- Engelliliğı önlemek, azaltmak veya onu ortadan kaldırmak için,
- Engelliliğın artmasını önlemek ya da engellilik sebebi ne olursa olsun, sonuçlarını hafifletmek için.

Bu yardımlar ile, engellilerin toplumda eğilim ve yeteneklerine uygun bir yer sağlamaları hedeflenmektedir. Bu durum özellikle çalışma hayatı için önemsenmektedir.

Katılımı sağlayan yardımlar

Tıbbi rehabilitasyon yardımları

Rehabilitasyonla ilgili tıbbi yardımlar çerçevesinde aşağıdaki önlemler vardır:

- İlaç ve sargı malzemesi,
- Hekim ve diş hekimi tedavisi,
- Fiziki konuşma ve uğraşı tedavisi de dahil şifa verici önlemler,
- Yardımcı araç temini, bunlarda değişiklik yapılması, tamirler, yedek parça sağlanması, yardımcı araçların kullanılmasında eğitim,
- Efor denemesi ve çalışma tedavisi,

Ayakta veya yatılı olmak üzere yardımlara gereksinim duyulması durumunda rehabilitasyon kurumlarında tıbbi rehabilitasyon sağlanarak gerekli geceleme ve beslenme hizmetleri sunulur.

İş hayatına katılım yardımları

İş hayatına katılım yardımları özellikle aşağıdaki önlemleri kapsar:

- Hâlihazırda çalışılan bir işyerinde çalışma durumunun devam etmesi ya da yeni bir işte girilmesi için yardımlar, işe başlamaya yönelik destek, eğitim programları ve ulaşım yardımları,
- Meslek hazırlığı, engellilik durumundan ötürü gereken (örneğin gözleri görmeyen insanlar için) temel eğitim,
- Mesleki deneme, eğitim, meslek içi eğitim, meslek içi eğitime katılabilmek için gereken bir okul diploması,
- Engelli insanlara genel iş piyasasında ya da engelli insanlara mahsus bir atölyede uygun bir işyeri ya da mesleki çalışma olanağı sağlayabilmek için diğer iş hayatına katılım teşviki yardımları.

2004 yılı itibariyle işverenler, uzun süre hastalanan çalışanlarına İşe Uyum Yönetişimi (Betriebliches Eingliederungsmanagement, BEM) imkânlarını sunmakla yükümlüdürler.

Bu uygulamadaki amaç, hastalanmış olan çalışanların çalışabilme gücünü yeniden sağlamak ve istihdam edildikleri yerleri kaybetmelerini engellemektir.

İş hayatına katılım yardımlarının seçiminde engelli insanın bu işe uygun olup olmadığı, kişisel eğilim ve şimdiye kadarki çalışma alanları gibi iş piyasasındaki durum ve gelişmeler de dikkate alınmalıdır. Engelliliğin türü ve ağırlığı gerektirdiği ya da rehabilitasyonun başarılı olması için gerektiği takdirde, engelli kimsenin evi dışında bir yere yerleştirilmesi gerekir. İş hayatına katılım yardımları arasında, engelli kimsenin söz konusu önlemlere katılabilmesi için kendi evinin ya da ailesinin evi dışında bir yere yerleştirilmesi gerektiği hallerde, konut ve beslenme masrafları da karşılanır.

Toplumsal yaşama katılım yardımları

Bu yardımlar:

- Henüz okula başlamamış çocuklara yönelik tedavi maliyetinde pedagojik hizmetler,
- Çevreye uyum sağlamayı teşvik eden yardımlar,
- Belli bir denetimin sağlandığı ayrı eve taşınarak kendi hayatını idare edebilme yönünde yardımlar,
- Toplumsal ve kültürel yaşama katılım için yardımlar.¹⁵¹

2.6.2. Engelliler için kurumlar

Meslek eğitim atölyeleri

Almanya genelinde işletmeler üstü engelli genç insanları mesleğe hazırlayan ve bunun için meslek eğitimi sunan meslek eğitim atölyeleri mevcuttur. Özel yardım gereksinimi olan gençlere meslek eğitim atölyelerinde uzmanlar tarafından tıbbi, psikolojik ve pedagojik hizmetler ile kişisel ve mesleki gelişimlerinde destek sağlanır.

Mesleki teşvik kuruluşları

Almanya genelinde olmak üzere, öğrendikleri mesleklerini ya da şimdiye kadar yaptıkları işi artık yapamayan engelli yetişkin insanlara başka bir meslek eğitimi mesleki teşvik kuruluşları eliyle sağlanır. Sosyal hizmet veren işletmeler bünyelerindeki uzmanları ve tıbbi ve psikolojik hizmetlerle mesleki ve kişisel yetkinlik kazandırır.

Mesleki alıştırma merkezleri

Ruhsal engelli kimselerin, iş hayatına katılımları mesleki alıştırma merkezleri tarafından yürütülür. Burada gerçekçi bir meslek perspektifinin belirlenmesi, iş piyasasına yeniden uyum sağlanması veya rehabilitasyon önleminde sonra başlayacak yeni bir meslek eğitimi için istikrar kazandırılması ya da meslek hayatına yeniden giriş yapılabilmesi amaçlanmaktadır. Mesleki alıştırma merkezlerinin eğitim yerleri işletmelerdeki şartlara ve taleplere göre şekillenir.

¹⁵¹ Sozialsicherung 2015, s.69

Tıbbi meslek rehabilitasyon kurumları

Özel engelli veya hastalık türleri için ayrı tıbbi merkezler ve rehabilitasyon merkezleri mevcuttur. Bu rehabilitasyon merkezlerinde ikinci aşama olarak tıbbi rehabilitasyon ve iş hayatına katılım yardımları birbirine doğrudan bağlantılı bir süreç çerçevesinde sağlanmaktadır. Günümüzde Tıbbi Meslek Rehabilitasyon Kurumları Federal Çalışma Birliğine bağlı faaliyet gösteren kayıtlı derneğe üye 23 kurum bulunmaktadır.¹⁵²

Engelli insanlar için atölyeler

Engelliliğinin ağırlık derecesi dolayısıyla iş piyasasında çalışacak durumda olmayan veya henüz çalışacak duruma gelmemiş olan ya da henüz tekrar çalışamayan engelli kimseler için, bu özel atölyelerde uygun bir mesleki eğitim sağlanmaktadır. Bu atölyeler sayesinde insanlar çalışma gücünü geliştirme ve artırma imkanı bulur.

2.7. Hastalara Yönelik Sosyal Hizmetler (Tıbbi Sosyal Hizmet)

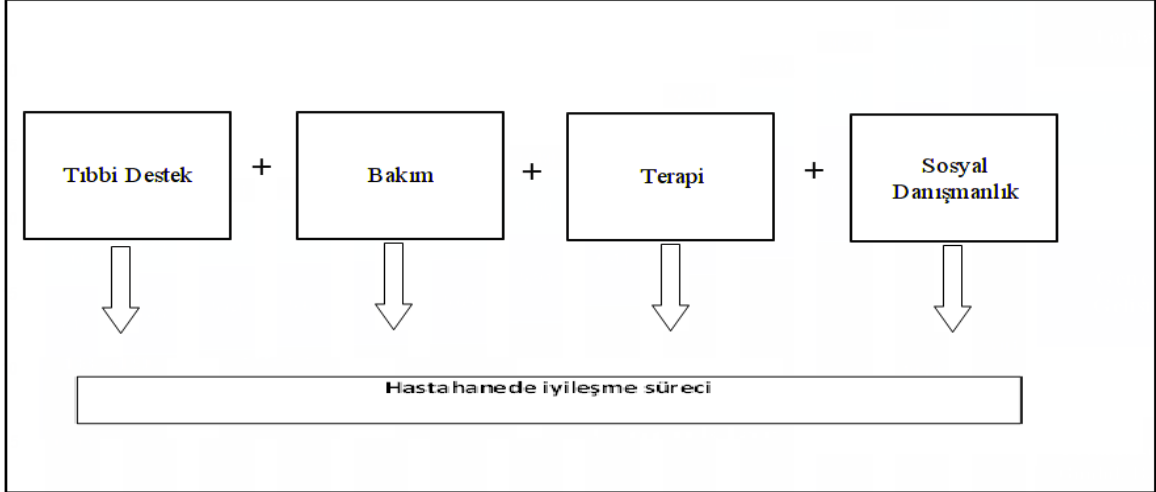
İnsanlar elinde olmayan sebeplerden dolayı yaşamlarını istedikleri gibi önceden belirleyemezler. Bugün bakıma muhtaç durumda olan kimseler de bir gün bakıma muhtaç hale gelebileceklerini hesaba katmamışlardır.

Hastalık dolayısıyla bakıma muhtaç olma durumunun Alman toplumunda sorun olarak kapladığı yer şu rakamlarla ortaya çıkmaktadır: Bugün Federal Almanya’da devamlı şekilde bakıma muhtaç olan yaklaşık 2,6 milyon insan yaşamaktadır.

İnsanları tıbbi tedavi sürecinden geçiren ve tekrar sağlıklarına kavuşmaları için açılmış hastahaneler, fonksiyon ve katkısı açısından elzem olan kurumlardır. Sağlık sorunları ile başa çıkabilmek için tıbbi ekibin yanı sıra ilaçlar ile tıbbi yardımların sağlanması da bir gerekliliktir. Özellikle bakım ve terapilerle tedavi sürecini hızlandırmak ve desteklemenin hasta üzerindeki olumlu etkisinin gözlemlenmesi ile birlikte son yıllarda hastanelerde istihdamlı profesyonel personelin gerekliliği de ortaya çıkmış ve bu konuda da adımlar atılmıştır. Hastanın fizyolojik olduğu gibi psikolojik olarak da stabil durumda olmasının önemine binaen hastanelerde sosyal danışmanlık bölümleri açılmaktadır.

¹⁵² Sozialsicherung 2015, s.71

Şekil 18 Hastanede İyileşme Süreci

Kaynak: öz çizim

Yukarıdaki şekilde hastahanedeki iyileşme sürecinde uygulanan yöntemler görülmektedir. Tıbbi desteğin yanı sıra, bakım, terapi ve sosyal danışmanlık bu sürecin tamamlayıcılarıdır.

2.7.1. Temel Yasal Gereksinimler

Hastanede sosyal hizmet sadece iyileşme sürecine katkı sağlamasının ötesinde yasal çerçeveye sabitleşenmiştir. 1971 yılında yasal alt yapısı netleştirilen ve yürürlüğe giren § 112 SGB V öncelikle altı eyalette başlatıldı. Bu tarihin ardından hastanede sosyal danışmanlık olarak başlayan sosyal hizmet çalışmaları çemberini genişleterek büyüdü.

Bu süreç ilk olarak 50 yıl önce Bremen şehrindeki bir hastanede hasta ve yakınlarına danışmanlık hizmeti ile başlatılmıştı. Başlangıçta bu sosyal hizmet çalışmaları yasal bir düzenleme içerisine oturmadağı için bütçesi belediye tarafından karşılanıyordu.

Günümüzde sosyal çalışanların psikososyal, psikoterapi ve destekleyici metot bilgilerine sahip olması gerekmektedir. Hastane sosyal çalışanları bu alan bilgisine üniversite eğitimlerinde veya yıllık tabi tutuldukları ileri eğitim programlarında ulaşmaktadırlar.

2.7.2. Danışmanlık hizmetleri

Bakıma muhtaç olan kişilerin yasal olarak talepte bulunabilecekleri bakım danışmanlığı hakları vardır. Yani sigortalı oldukları bakım kasasına ya da özel sigorta şirketine bağlı bir bakım danışmanı tarafından yardım ve destek alabilirler. Bakım danışmanının başlıca görevleri;

- Hastalık sigortasının tıbbi hizmet dairesi (MDK) raporu tespitleri doğrultusunda yardım ihtiyacını sistematik olarak kaydetmek ve analiz etmek,
- Somut durumda gerekli sosyal yardımları ve sağlık tedbirlerini teşvik eden, önleyici, tedavi amaçlı, rehabilitasyona yönelik veya diğer tıbbi bakım ve sosyal yardımları içeren kişiye özel tedarik planı hazırlamak,
- İlgili kurumun onayını almak dahil tedarik planı kapsamında gerekli olan önlemlerin sağlanması doğrultusunda çalışmak

- Tedarik planının uygulanmasını kontrol ederek gerektiğinde değişen ihtiyaç durumuna uyarlamak
- Özellikle zorlu vakalarda yardım sürecini değerlendirerek belgelemek

Bakım danışmanlığı bakımla ilgili tüm tarafları sürece dahil etmelidir.

Tıbbi ve sosyal yardımlarla ilgili tüm bakım ve danışmanlık hizmetleri, Destek Noktaları Kurulu tarafından verilir. Bakım destek noktası, bakım ve hastalık kasalarının sosyal yardım alanlara veya yaşlılara yönelik hizmetlerin çalışanlarının aralarında görüşecekleri ve önerilerini ilgililere açıkladıkları ortak çatıyı oluşturur.

Bakım Kasaları Birliği çatı örgüt olarak bakım danışmanlarının sayısı ve kalifikasyonu ile ilgili tavsiyelerde bulunmuştur. Bakım danışmanlığı arzu edilirse bakıma muhtaç olan kişinin ve yakınlarının ev ortamında yapılır ve ücret alınmaz. Bakım kasası başvuru sahibinin bakım sigortası yardımlarına yönelik ilk yazılı başvurusu üzerine; en geç iki hafta sonra gerçekleştirilmesi gereken somut bir danışma randevusu ve muhatap belirlemeli veya 2 haftalık müddet içerisinde kullanılabilecek ve masrafları bakım kasasının karşılanması üzere adları verilen bağımsız ve tarafsız danışmanlık merkezlerinden hizmet alma imkanı sunan bir danışmanlık çeki vermelidir.

Ayrıca bakım kasalarının, hastalık sigortasının tıbbi hizmet dairesinin ya da bakım kasasının görevlendirmiş olduğu bir bilirkişi tarafından rapor hazırlanması ve özel rehabilitasyon tavsiyesi ile iletilmesi hakkına da işaret ederek kişiyi bilgilendirme sorumlulukları vardır.

Özel bakım sigortası olanlar bakım sigortası ile ilgili sorularını sigorta şirketine ya da “Verband der privaten Krankenversicherung e.V.” derneğine iletebilirler. Zorunlu bakım sigortası sunan özel şirketler adına “COMPASS Private Pflegeberatung” şirketi hem bakımla ilgili merkezi telefon danışma hattı üzerinden, hem de bir bakım danışmanının bakıma muhtaç kişiyi evinde, yatılı bir bakım kurumunda, hastanede ya da rehabilitasyon merkezinde ziyaret etmesi yolu ile bakım danışmanlığı hizmeti verir.

Engellilere yardım amaçlı tam zamanlı yatılı tesislerde kalan bakıma muhtaç kişiler

Bahsi geçen tüm yardımlar sadece yaşlılara değil, bakıma muhtaç engelli genç insanlara da tam kapsamlı olarak sağlanır. Bakım sigortası Engellilere Yardım Kurulu’sunun bakım evi olmayıp, ana gayesi engelli insanların topluma kazandırılması olan yatılı tesislerdeki sürekli masrafa bir ödeme ile katkıda bulunur. Engellilere Yardım Kurulu’sunun tam zamanlı yatılı tesislerinde kalan bakıma muhtaç kişiler evde bakım gördükleri günlere orantılı olarak kesintisiz bakım parası alma hakkına sahiptir.¹⁵³

Hastanede danışmanlık hizmeti sosyal çalışmanın en önemli ve köklü unsurlarından biridir. Sağlık alanındaki danışmanlık hastalığın gidişatındaki sıkıntıların tanımı ve çözümü ile ilgilenmektedir. Sosyal yaşam ile ilgili danışmanlıklar ise tam anlamı ile hastanın sosyal yaşantısını kapsamaktadır.¹⁵⁴

¹⁵³ Sozialsicherung 2015, s. 94

¹⁵⁴ Ansen 2008, s. 51

Danışmanlık terimi hastanın problem ve çatışma durumunda tüm danışmanlık yardım ve hizmetlerini kapsamaktadır. Aynı zamanda ailevi sorunlar ve hasta yakınları ile yapılan danışmanlıklar da bu alanda yer almaktadır.¹⁵⁵

Son olarak şunu söylemek gerekmektedir. Hastanede danışmanlık hizmeti hastayı sağlık, sosyal, mesleki, kişisel ve finansal sıkıntılar esnasında desteklemektedir. Bu destek ile birlikte hastanın iyileşme süreci hızlandırılmaktadır.

Danışmanlıkta sosyal çalışanın hastaya karşı tutumu önem arz etmektedir. Bu tutumda bulunması gereken özel hassasiyetler şu şekilde listelenebilir:

- Hastanın etkisel ve tepkisel tutumuna müsaade etmek
- Empati kurarak hastayı anlamaya çalışmak, ama tüm davranışını kabullenmemek
- Alan bilgisine sahip olmak
- İletişim becerilerine vakıf olmak¹⁵⁶

2.7.3. Sosyal teşhis

Bu metot ilk defa Mary Richmond tarafından geçen yüzyılın sonlarında ileri sürülmüş ve uygulanmıştır. Alice Salamon, Richmond'un metoduna dayanarak bu işlevi geliştirmiştir.

Tıbbi bir süreçten geçen hastanın sosyal hizmet alması bu süreci olumlu etkileyecektir. Sosyal destek verebilmek için ise muhatap şahsın öncesinde teşhisi (diyagnoz) önemlidir. Salamon'a göre sosyal teşhis 5 adım ile yapılmaktadır:

- Tanıma/bilgi alma
- İnsan kaynakları
- Yorumlama
- Planlama
- Değerlendirme

Uzman kadro ile vakalar görüşülüp bir neticeye varıldıktan sonra muhatap kişi ile görüşmeler bu minvalde devam eder.

2.7.4. Sosyal ve psikolojik hizmetler (Sosyoterapi)

Sosyoterapi metodu 2000 yılı itibari ile hastalık sigortalarının servis kataloğunda yer almıştır. Yasal düzenlemeye göre § 37a Abs. 1 S. 1 SGB V uyarınca ağır psikolojik hasta olan insanlara doktorların sunmuş olduğu tedaviyi tek başına uygulayamaz halde olanlara sunulan metodun ismi sosyoterapidir.

Sosyoterapinin uygulama alanları:

- Bakım planının hazırlanması (Betreuungsplan)

¹⁵⁵ Gödecker-Geenen 2008, s. 196

¹⁵⁶ Schaub 2008, s. 56

- Sosyal çevre ile işbirliği içinde olmak
- Motivasyon eğitimi
- Günlük hayatın planlanması
- Sosyal becerilerinin gelişimi

2.7.5. Hastanedeki sosyal çalışmanın görev ağı ve muhatapları ile ilgili görevler

Bu saha farklı alanlara bölünmektedir: Eve çıkış işlemi ve evdeki bakımın organizesi, farklı bir kuruma çıkış işlemi ve bu noktada sigortada muhatap olunan sosyal çalışan ile iletişim ve bilgilendirme, iş hukuku ve sosyal güvence konulu danışmanlık, psikososyal danışmanlık, ilişki kurma ve iletişimi güçlendirme.

Kooperasyon endeksli görevler

İçe yönelik doktor, psikolog, ergoterapist bu sürecin birer parçasıdır. İşbirliğinde muhatabın durumu ile ilgili bilgi paylaşımının yapılması ve acil durumların hızlı bir şekilde ulaştırılması gerekmektedir. Dışa yönelik işbirliğinde sigorta, bakım evi rehabilitasyon merkezi, danışmanlıklar ile ilgili bilgi aktarımı ve eylem planının hazırlanması da süreçte önem arz etmektedir.

Kendi mesleği ile ilgili görevler

Sosyal çalışanların kendi alanları ile ilgili geliştirme programlarına katılmalarını, süpervizyon desteği ile işlerini reflekte etmelerini sağlamak. Dışa yönelik tanıtım amaçlı yapılan çalışmaları planlamak.

İstihdamlı çalışanların durumu

Profesyonel eleman istihdamı açısından 80'li yıllarda 300-400 yatağa 1 sosyal çalışan öngörülüyordu.¹⁵⁷ Bu durum günümüz için geçerliliğini kaybetmiştir. Günümüzde 225 yatak için bir sosyal çalışaa ön görülmektedir.

Örneğin Bremen şehrinde bulunan 7 hastanede sosyal hizmet olarak baz alınan alanlar:

- Psikososyal müdahale
- Günlük ev ziyaretleri
- Kısa süreli yatılı müdahale
- Sosyal güvenlik
- Ekonomik korunma
- Tıbbi rehabilitasyon

2.7.6. Hospis ve Palyatif bakım (Hospitzdienst und Palliativversorgung)

Dünya Sağlık Örgütü (Weltgesundheitsorganisation -WHO) palyatif bakımı şu şekilde tanımlar: Palyatif bakım psikolojik, sosyal ve ruhsal sorunu olan ve ilerlemiş kronik

¹⁵⁷ Ansen 2004, s. 24

hastalıklı kişilerin iyileştirici tedaviye cevap vermeme durumunda ve yaşam beklentisi sınırlı olanlara yönelik bir özel bakım hizmetidir¹⁵⁸.

Avrupa Palyatif Bakım Derneği (European Association for Palliative Care -EAPC) ise palyatif bakımı şöyle tanımlar: Tedavinin yaşam kalitesine odaklandığı ve yaşam beklentisi sınırlı (birkaç yıl) gelişmiş ve ilerleyici hastalığı olan hastalar için palyatif tıp uygun tıbbi bakımdır. Palyatif tıp, ailenin ve hastanın ölümünden önce ve sonra ihtiyaçlarını dikkate alır¹⁵⁹.

Alman Palyatif Tıp Derneği (Deutsche Gesellschaft für Palliativmedizin -DGP) tanımı ise çok daha kısadır: Palyatif bakım yaşam kalitesini izleme amacıyla olup, sınırlı yaşam beklentisi ile çaresiz ilerlemiş hastalığı olan hastaların bakımındır. Palyatif tıp, yaşamın son aşamasıyla kısıtlanmamalıdır. Palyatif tıbbın pek çok ilkesi, nedensel terapi ile birlikte hastalığın erken evrelerinde de geçerlidir. Palyatif amaçlar hem ayakta hem de yatarak tedavi sektöründe çeşitli organizasyonel ortamlarda takip edilebilir.¹⁶⁰

Palyatif ve Hospis durumdaki hastalara ve yakınlarına başta sosyal hizmet uzmanları olmak üzere psikologlar, pastoralistler ve fizyoterapistlerden oluşan uzman ekiplerce uzun süreli ve kapsamlı bakım hizmeti sunulur. Bu alanda tam zamanlı çalışanlar olduğu gibi gönüllü çalışanlar da bir hayli fazladır. Bu kişiler bu hastalara ölümüne dek destek vererek eşlik etmektedir.

Hospis ve Palyatif bakım tarihçesi

1967 yılında İngiltere’de başlayan ilk palyatif bakım kliniği, 1983 yılından itibaren Almanya’nın gündemine girmiştir. İlk palyatif bakım ünitesi 1983 yılında Köln şehrinde açılmıştır. 1986 yılında ise ilk Hospis ünitesi Aachen şehrinde açılmıştır. 1992 yılında Almanya Hospis Kooperatifi (Bundesarbeitsgemeinschaft-BAG Hospiz) kurulmuştur. 1994 yılında ise palyatif bakım alanında bir adım atılmış ve Almanya palyatif tıp derneği (Deutsche Gesellschaft für Palliativmedizin-DGP) kurulmuştur. Daha sonra ikisi bir çatı altında birleştirilmiş ve Almanya Hospis ve Palyatif Bakım Derneği (Deutsche Hospiz- und Palliativ Verband e.V.) halini almıştır.

Aktuel olarak bu alanda çatı kuruluşu bağlı çalışan 1.000 hospiz ve palyatif dernek hizmet vermektedir. 100 bin insan bu kurumlarda çoğu gönüllü olarak hizmet sunmaktadır. Birçok dernek ve kuruluşla yerel olarak birlikte çalışan Almanya Hospiz ve Palyatif Bakım Derneği (Deutscher Hospiz- und Palliativ Verband e.V.) insanların son dönemlerini onurlu ve en güzel şekilde geçirebilmeleri için düzenli bilgilendirme seminerleri ve ileri eğitim programları sunmaktadır.¹⁶¹

Aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere, insanların geçirmiş oldukları fiziksel değişim süreci, hospis ve palyatif bakımın çoğalmasına sebep olmuştur.¹⁶²

¹⁵⁸ <http://www.who.int/> (01.05.2018)

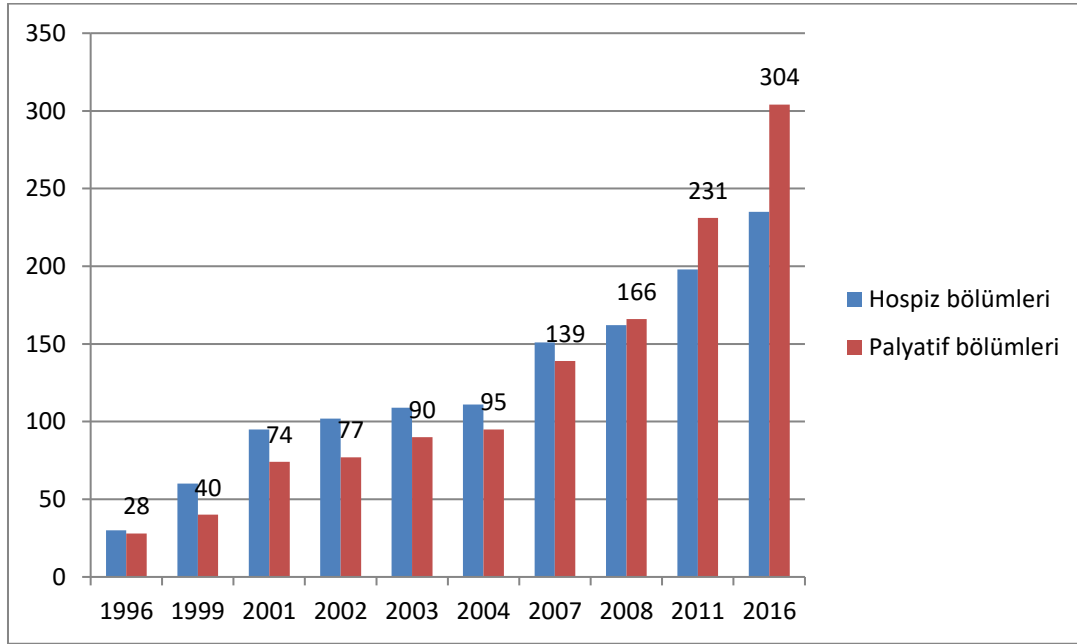
¹⁵⁹ <https://www.hospiz.at/veranstaltungen/10th-world-research-congress-of-the-european-association-for-palliative-care/> (01.05.2018)

¹⁶⁰ Sabatowski, Radbruch, Nauck, Roß, Zernikow (2005)

¹⁶¹ <https://www.dgpalliativmedizin.de/images/stories/Geschichte%20der%20Palliativmedizin.JPG>

¹⁶² Deutscher Hospiz- und Palliativ verband e.V.

Grafik 26 Hospis ve Palyatif Bakım Kurumları (1996-2016)

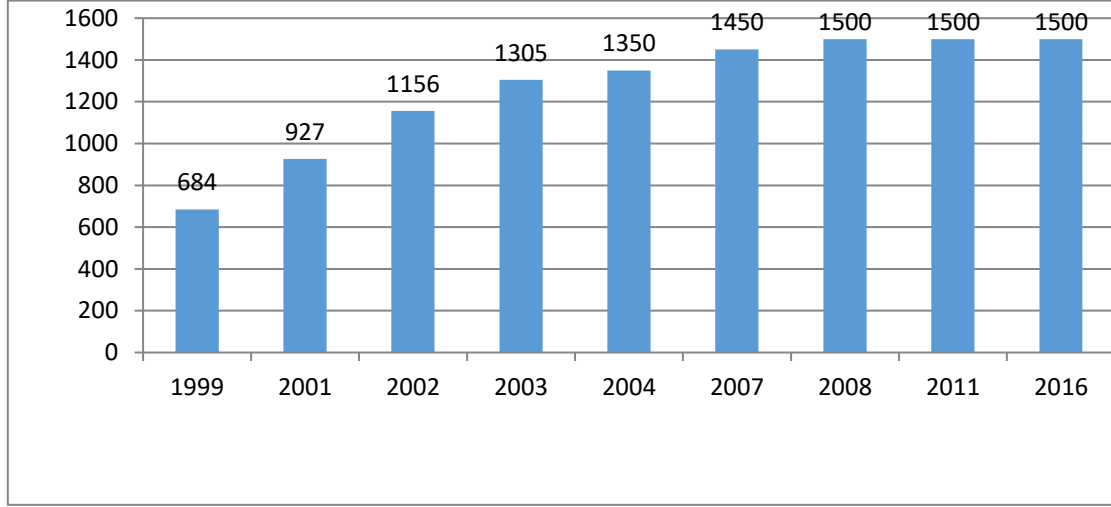

Kaynak: www.dhpv.de/service_zahlen-fakten

Hospis ve Palyatif bakım için açılan kurum ve hastanedeki bölümlerin sayısı her yıl yükselen bir artış sergilemektedir. Almanya Hospis ve Palyatif Bakım Derneği'nin (*Deutscher Hospitz- und Palliativ Verband e.V.*) yapmış olduğu açıklamaya göre, 1996 yılında 28 palyatif bakımı ve 30 hospis bakım bölümleri var iken bu sayı 2016 yılında 304 palyatif bakım ve 235 hospis bakım kurumlarına yükselmiş durumdadır.

Daha fazla insan her geçen gün ailesinde bakıma muhtaç birine bakmak ile karşı karşıya kalabilmektedir. Fakat bu insanlar son günlerini nerde, nasıl ve hangi kalitede geçireceklerdir? Bunlar yaşlı ve hasta olan insanların zihinlerini meşgul eden sorular arasındadır. Bu bağlamda kilisenin organize ettiği “Hospizbegleiter” ve “Palliativvergungsdienst” sertifikalı eğitime birçok insan katılmakta ve bu hizmetleri gönüllü olarak vermektedir.

Grafik 27 Hospis ve Palyatif Bakım Rakamları 1999- 2016 (Bin)

Kaynak: Katholische Kirche in Deutschland Zahlen und Fakten 2015/16 Arbeitshilfen 287

Grafikte de görüldüğü gibi, hospis ve palyatif bakım oranında artış gözükmemektedir. 1999 yılında 680 bin kişi bu hizmeti alırken, 2016 yılında bu rakam %100'den fazla artış göstererek 1,5 milyona çıkmıştır.

Örnek olarak Caritas'ın (Almanya'da 6 büyük sosyal hizmet organizasyonundan biridir) açmış olduğu kurumlar toplamda 24.391'dir. Bunlardan 2.913'ü yaşlılar yardımı olarak adlandırılmıştır.¹⁶³

2.7.7. Örnek bir kurum: IGMG-UKBA Cenaze Yardımlaşma Derneği

Merkezi Almanya'nın Köln şehrinde bulunan kurum 1960'lardan itibaren başta Almanya olmak üzere Avrupa'ya göç etmiş Türkiyeli Müslümanlar tarafından kurulmuş İslam Toplumu Millî Görüş'ün (IGMG) bir yan kuruluşu olarak hizmet sunmaktadır. Amacı, Müslümanların vefat etmeleri durumunda ailelerine maddi ve manevi yük getirmeden cenazelerinin İslam, usullere göre defin edilmesi yönünde hizmet vermektir. UKBA cenaze nakil işlemlerinin yanı sıra, cenaze yakınlarına manevi rehberlik, taziye ziyaretleri, anma programları, mezarlık ziyaret ve temizlik organizasyonları gibi birçok sosyal hizmet de sunmaktadır. Bu hizmetlerden bir tanesi de ölüm vakaları gerçekleşmeden evvel yapılan hizmetlerdir. Bunun başında da hospis ve palyatif durumda hastalara ve yakınlarına manevi rehberlik hizmeti sunmak gelmektedir. Bu hizmetleri sunacak rehberler yetiştirmek için "Palyatif Bakım ve Hospis Rehberlik Kursu" (Hospiz- und Palliative Kurse) düzenlemektedir.

Bu alanda 25 yıldır hizmet veren "Bildungswerk Aachen" kurumu ile birlikte yürütülen bu proje Müslümanların bir kurumu tarafından yürütülen ilk proje olması nedeniyle dikkat çekmiştir. Bu çalışmalar Almanya'da genellikle kilise kurumları tarafından yürütülmekte olup, hospis durumda olanlara son anlarında Hristiyanlık vecibeleri üzerine manevi rehberlik sunulurken, aynı şekilde palyatif durumda olanlara da aynı şekilde Hristiyanlık esaslarında manevi rehberlik hizmeti sunulmaktadır. Müslüman hastalar bu

¹⁶³ Caritas Erhebung (2014)

hizmetleri kabul etmediğinden son ve en zor zamanlarında duydukları bu ihtiyacı giderme adına İslami esaslara göre bir manevi rehberlik hizmeti verilecek olması geç kalınmakla birlikte fevkalade önemli bir açığı kapatacaktır.

Her bir modülü 10 saat olmak üzere, 10 modül üzerinden gerçekleştirilen bu kurslarda ilk dört modül “Bildungswerk Aachen” kurumunca uzman eğitimciler tarafından evrensel ölçülerde verilirken, bir modül İslami esaslar ölçüsünde UKBA tarafından uzmanlarca verilmektedir. Diğer modüller uygulamalı eğitim ve stajlarla devam ederken son modülde stajların değerlendirilmesi ve sınav ile program sonuçlanmaktadır. İslami perspektiften verilecek derslerden bazıları; manevi rehberlikte iç motivasyon ve kendini tanıma, manevi sosyal hizmet çalışması yapmanın fazileti, İslam tarihinde manevi rehberlik, her şeye rağmen sabır, teslimiyet ve mukavemet (ayetler, hadisler ışığında ve örnekler ile hem hastalara hem de hasta yakınlarına yaklaşıma yönelik ayrı ayrı dersler), semavi dinlerde ölüm ve sonrası (örtüşen yönleriyle), hastaların ihtiyaçları ve beklentileri (bir hekim anlayışı ile yaklaşmak), cenaze yıkama, kefenleme ve definde dini gereklilik, cenaze yıkama-kefenleme-defin işlemleri (pratik grup çalışması), cenaze nakil işlemleri ve cenaze firmasında işleyiş gibi konularda dersler İslami bakış açısı ile verilmektedir.

Kurs sonunda verilen sertifikalar hastaneler tarafından tanınmakta olup, gerekli durumlarda hastaneler de bu uzmanlardan yardım talebinde bulunmaktadır. Özellikle hastanelerde görev yapan sosyal hizmet uzmanları bu ihtiyaçların giderilmesinde aracı olmaktadır.

Bir sosyal hizmet çalışması olan bu örnek çalışmada katılımcılar gönüllülük esasına göre çalışırken, kursa katılanlar mülakatla mesleki ve sosyal durumlarına göre seçilmektedir. Katılımcılar yerel dillere hakim olmalarından dolayı tüm Müslümanlara hizmet ederken, talep geldiğinde diğer dinlere mensup hastalara da bu hizmeti sunma anlayışı ve becerisine sahiplerdir. Kursta aldıkları derslerin bir çoğu sosyolojik, pedagojik, psikolojik açıdan genel evrensel yaklaşım modelleridir; ayrıca diğer semavi dinlerin temel öğretileri de bilgi olarak verilir.

Bu çalışmaların gönüllü olarak yapıldığı hesaba katıldığında bir gönüllünün ulaşabileceği hastane hem mesafe hem de mesai ve zaman açısından sınırlı sayıdadır. Dolayısıyla sertifikalı manevi rehberler ile bu gönüllü ağının artırılması gerekmektedir. Bunun için de ilave mentor yetiştirme kursları düzenlenmektedir.

Kursa 40 katılımcı alınmaktadır. Bu programın sürdürülebilir olması ve gerekli ihtiyacın karşılanabilmesi için daha sonra kursiyerlerden sınavla ve mülakatla seçilen 20 kişiye ilave üç modül daha ders programı uygulandıktan sonra her biri kurs düzenleyebilecek mentor haline getirilir. Daha sonra bu mentörler bulundukları şehirlerde 40’ar kişilik ilave kurslar düzenleyerek sertifikalı kursiyer sayılarının artırılması sürdürülecektir.

2.8. Bağımlılara Yönelik Sosyal Hizmetler

Federal Sağlık Merkezi’nin (Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung-Bzga) 2015 yılında yapmış olduğu araştırmada, 12 ila 15 yaş arası gençlerin alkol ve bağımlılık yapan benzeri maddelerin tüketimlerinin, genç yaşta nikotin ve alkol ile başladığı sonucuna varılmıştır. 2011 yılına nazaran bağımlılık yaşında ve miktarında Federal

Almanya’da bir düşüş yaşanmakta olduğu tespit edilmiştir. Başlangıç bağımlılığı olarak nitelendirilen alkol ve sigaranın tüketimi erken müdahale ve yapılan önleyici tedbir çalışmalarının verimli bir sonucunu kayıt eden BZgA, medya ve patolojik şans oyunlarının da maddeye bağlı olmayan bağımlılıklar arasına girdiğini belirtmektedir.¹⁶⁴

Genel bağımlılık kategorileri arasına:

- Alkol
- Tabak/tütün
- İlaç tüketimi
- İllegal maddeler
- Patolojik şans oyunları
- Patolojik bilgisayar/ internet ve televizyon bağımlılığı
- Cips ve çikolata tüketimi girmektedir.

Tümüne yakın gündüzlü tedavi sunan kurum ve kuruluşların yapmış oldukları açıklamalara göre hedef kitlenin;

- % 90’ı alkol bağımlıları,
- % 86’sı ilaç,
- % 83’ü illegal uyuşturucu
- % 72’si patolojik şans oyunları
- % 71’i tütün kullanımı
- % 57’si yeme davranışı bozukluğu göstermektedir.

Yatılı rehabilitasyon merkezlerinde ise tablo biraz daha farklılık arz etmektedir. Bunlardan,

- % 87’i alkol
- % 86’sı ilaç
- % 69’u illegal uyuşturucu
- % 48’i patolojik şans oyunları
- % 68’i tütün kullanımı
- % 33’ü yeme davranışları bozuklukları göstermektedir.

Bu veriler 2007 yılı itibari ile çok az farklılıklar ile aynı kalmıştır.

¹⁶⁴ BZgA (Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung)

Tablo 33 Gençlerde Sarhoşluk Derecesinde Alkol Tüketimi (en az ayda 4 defa)

Yaş	Toplam	Erkekler				Kızlar	
	2014	2004	2011	2014	2004	2011	2014
12 – 15 yaş arası	1,4	3,9	1,4	1,5	1,7	1,3	1,4
16 – 17 yaş arası	8,1	19,8	12,4	10,0	8,5	3,7	6,0

Kaynak: Fachverband Sucht e.V. Zahlen und Fakten zur Alkoholkonsum

Yukarıdaki tabloya göre, bir ay içerisinde dört defa üzerinden yapılan istatistiksel çalışmada 2004 yılına göre 2014 yılında 12-15 ve 16-17 yaş aralıklarının her ikisinde de düşüş gözlemlenmektedir. Buna rağmen 2014 yılında kız ve erkek ortalama 12-15 yaş grubundaki gençlerin %1,4'ü en az ayda 4 defa sarhoş olurken, bu oran 16-17 yaş grubunda %8,1 ile hayli yüksektir.

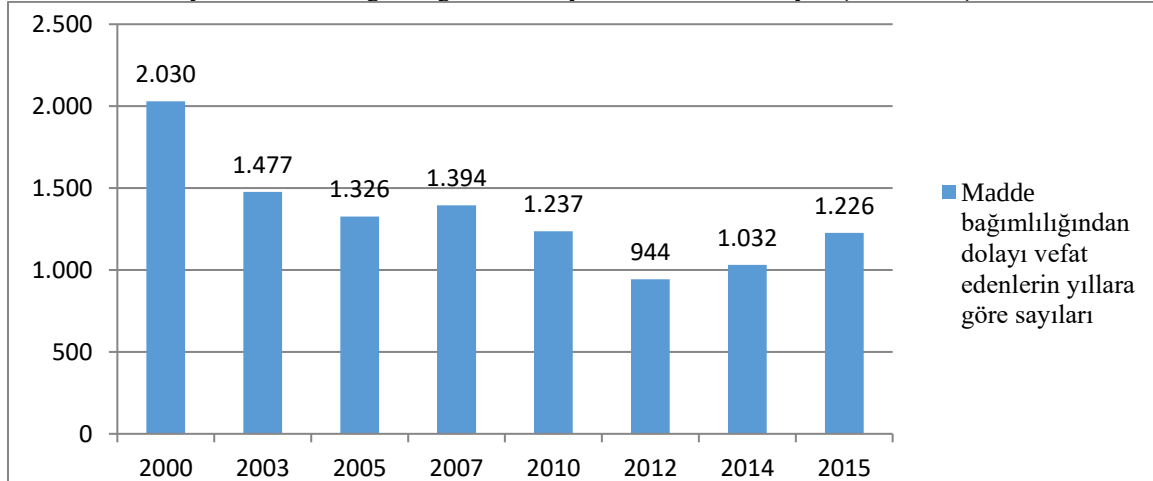
Tablo 34 Düzenli Sigara Kullanan Gençlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	1997	2007	2008	2011	2012	2014
Toplam	28,1	17,7	15,4	11,7	12,0	9,7
Kız	28,9	17,5	16,2	12,4	12,6	8,9
Erkek	27,4	17,8	14,7	11,1	11,5	10,5

Kaynak: Veröffentlichungen\INTERNET\3-Fachinformationen\Daten und Fakten\Zahlen und Fakten 2015\Zahlen und Fakten 2015.docx

Yukarıdaki tabloda da görülmektedir ki, Sigara kullanma oranları 1997'de 28,1 iken 2014 de bu oran 9,7 ye gerilemiştir. Kızlardaki kullanma oranı erkeklere göre nispeten düşüktür. Erkeklerde %10,5 iken, kızlarda %8,9'dur.

Grafik 28 Almanya'da Madde Bağımlılığından Dolayı Ölen İnsanların Sayısı (2000-2015)

Kaynak: Das statistik Portal- Statistik und Studien aus über 18.000 Quellen (2015 yılı)

Yukarıdaki tabloya göre, madde bağımlılıkları da alkol ve sigara kullanımı gibi düşüş göstermektedir. 2000 yılında madde bağımlılığından dolayı vefat eden sayısı 2.030 iken 2015 de bu rakam 1.226 ya gerilemiştir.

2.8.1. Bağımlılığa karşı hazırlanan temel ilkeler ve prevensiyon çalışmaları

Sosyal İşler Bakanlığı'nda 2010 yılında madde bağımlılığına karşı koruyucu-önleyici tedbirler masası kurulmuştur. Bu departmanda prevensiyon çalışmaları, önleyici ve aydınlatıcı çalışmalar hazırlanmaktadır. Bilhassa gençlere alternatifler aranmakta ve

çözüme götüren yollar araştırılmaktadır. Çocuk ve gençlerin alkol kullanımı üzerinde ciddiyle duran departman destek programlarını şu başlıklar altında açıklamaktadır.¹⁶⁵

- Genç ve bağımlılık yardımı için hafta sonları ve diğer eğlencelerde önleyici konsept çalışmaları
- Projelerin takibi ve genişletilmesi
- Açık alanda tüketilen madde bağımlılığına karşı önleyici konseptler
- Meslek bulma projeleri
- Sosyal hizmetlerde gençlerin aktif yer almalarına yönelik projeler

2.8.2. Uyuşturucu bağımlılığında zarar azaltıcı hizmetler

Almanya genelinde yaklaşık 400 kurum ve kuruluş zarar önleyici veya azaltıcı hizmet sağlamaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar genellikle yerel yönetim olan belediyeler tarafından finanse edilmektedir. Bunların çoğu zarar azaltıcı hizmetlerle birlikte diğer sağlık hizmetlerini de sağlayan “ayakta tedavi merkezleri”dir.

Yasal düzenlemeler

Yasadışı uyuşturucu bulundurmak cezai müeyyide gerektiren bir suçtur. Kişiler, yalnızca kullanım için çok az miktarda uyuşturucu bulundurma halinde kovuşturmadan muaf olabilmektedir. Uyuşturucu bulundurma halinde suça karar vermek için:

- Uyuşturucunun tipi ve miktarı,
- Kişinin madde kullanım öz geçmişi,
- Mahkumiyete dair kamu oyu yaklaşımı dikkate alınır.

Tedavi programını kabul eden kişi mahkumiyet dahi olsa cezası hafifletilir ya da azaltılır. “Cezalandırma yerine tedavi et” prensibi ile 1981 tarihli Uyuşturucular Kanunu’na “ceza yerine terapi” uygulaması gereği olarak 1992 yılında tek kullanımlık steril enjektör dağıtımı ve ikame tedavisi düzenlemesi eklenmiştir. 2000 yılında ise Federal Eyaletin onaylaması ile uyuşturucu enjeksiyon odaları kurulması için de gerekli şartlar eklenmiştir. Yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı, uyuşturucu üretimi için tarım yapmak ve imal etmek 1-15 yılları arasında hapis cezası gerektiren suçlardır. İkame maddenin ve müşteri kodunun Federal Uyuşturucular ve Tıbbi Cihazlar Merkezine ikame kaydı yapılarak kontrollü oranda uyuşturucu reçete ile verilir. İkame tedavisini reçeteleyen hekim, reçeteyi rapor etmek zorundadır.

Ulusal uyuşturucu stratejisi

2003 yılında Madde ve Madde Bağımlılığına Karşı Eylem Planı kabul edilmiştir. Bu plan ile, özellikle pasif içicilik gibi madde kullanımından dolayı zarar görenlerin korunması hedeflenmiştir. Yüksek risk grubunda yer alanlar, ebeveynleri bağımlı olan çocuklar, sürücüler gibi özel hedef gruplar, planda tespit edilerek bunların özel olarak tedavi

¹⁶⁵ Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı (BMAS)

edilmeleri öngörülmüştür. Zararı azaltmak amacıyla “zarar azaltıcı” kavramı, yasal uyuşturucuları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Kurumlararası Koordinasyon

Federal Uyuşturucu Ofisi, 1998 yılından itibaren Federal Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlıdır. Federal Uyuşturucu Komiseri, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın madde ve madde bağımlılığı politikasından ve Federal Hükümetin uyuşturucu ve bağımlılık politikalarından sorumludur. 2004 yılında yeni kurulan “Uyuşturucular ve Bağımlılık Konseyi”, bu alanda icracı kuruluş olarak önemli rol oynamaktadır. Federal Eyalet ve yerel yönetimler, uygulamada sorumluluk ve pay sahibidirler.

Madde ve Madde Bağımlılığı Avrupa İzleme Merkezi Alman Odak Noktası

Madde ve Madde Bağımlılığı Avrupa İzleme Merkezi Alman Odak Noktası (DBDD) kurulmuştur. Federal Alman Sağlık Bakanlığı bünyesinde kendi alanlarında uzman merkezler olan Federal Sağlık Eğitim Merkezi (BZgA), Alman Bağımlılık Sorunları Merkezi (DHS) ve epidemiyoloji ve koordinasyon odaklı Terapi Araştırma Enstitüsü (IFT) Alman Odak Noktası’nın üyeleridir. DBDD, yurt dışında Terapi Araştırma Enstitüsü (IFT) tarafından temsil edilmektedir. Diğer iki kurum kendi uzmanlık alanlarında odak noktası olarak hizmet vermektedir.

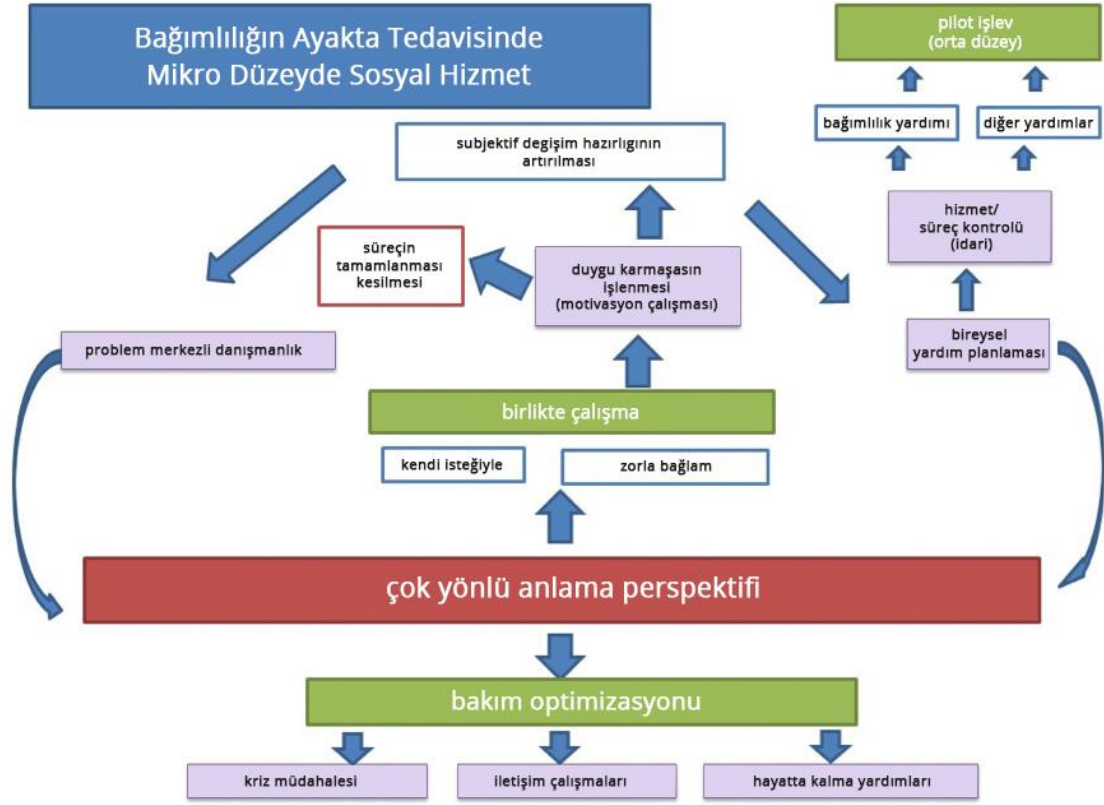
2.8.3. Bağımlılara yönelik ayakta tedavide sosyal hizmet uzmanlarının görevleri

Sosyal hizmet uzmanlarının önemli görevi bağımlıları temel olarak (mikro düzeyde) çok iyi tanıyıp, geniş bir perspektif ile olaya hakim olmaktır. Bu tanısal yaklaşım tüm diğer aktivitelerde fayda sağlayacaktır. Hem mevcut sorunlar, hem de belirsizlikler çok iyi tespit edilmelidir.

Uyumlaştırma bağımlıların ayakta tedavisi için çok önemlidir. Bu çalışma birebir yapılır. Sosyal Kanun Kitabı (SGB) V ve VI’da geçen yardımlar ve detoksifasyon terapisi uygulanır. Kendi kendine yardım metodu geliştirilir veya spesifik olmayan konularda diğer destekler sağlanır.

Problem merkezli yaklaşımla danışmanlık hizmeti verilirken bağımlıların yaşam koşulları iyi araştırılır. Ayrıca bağımlıların çalıştığı işyeri ve ailesi gibi üçüncü kişiler ile irtibata geçilerek arabuluculuk yapılır. Aşağıdaki şekilde bağımlılara ayakta tedavi uygulamada mikro düzeyde bir ilişki ağı görülmektedir.

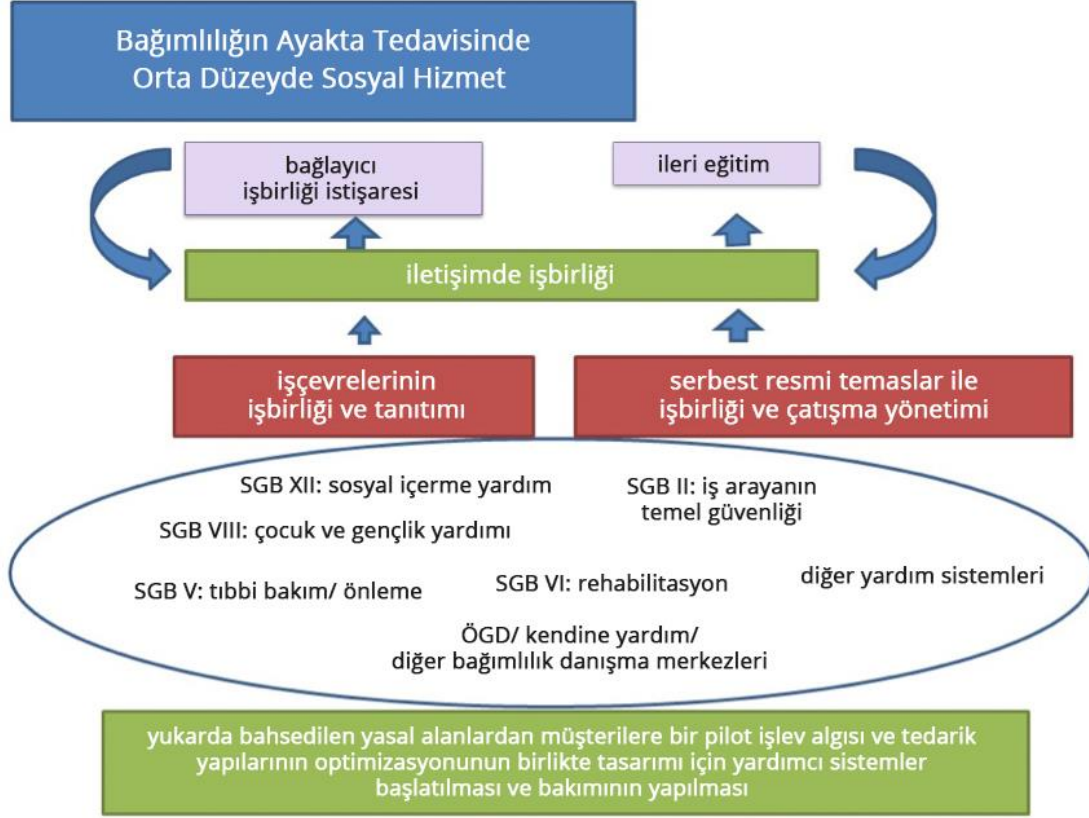
Şekil 19 Bağımlılığın Ayakta Tedavisinde Mikro Düzeyde Sosyal Hizmet

Kaynak: <https://www.konturen.de/titelthema/titelthema-1-2015-ambulante-suchthilfe/soziale-arbeit-in-der-ambulanten-suchthilfe/>

Ayrıca bazı durumlarda (orta düzeyde) aktif bir çalışma başlatmak için bir işbirliği ağı çerçevesinde çalışılmalıdır. Bu çapraz bağlama, aynı zamanda bağımlılıkla mücadelede kendi kendine yardım yönünde de fayda sağlayacaktır. Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi kurumlar arası bir işbirliği ağı bu süreçte gerekli bir yöntemdir.

Şekil 20 Bağımlılığın Ayakta Tedavisinde Orta Düzeyde Sosyal Hizmet

Kaynak: <https://www.konturen.de/titelthema/titelthema-1-2015-ambulante-suchthilfe/soziale-arbeit-in-der-ambulanten-suchthilfe/>

Yasal çerçeve ve kuramsal temelleri

Sosyal hizmet uzmanları bağımlılara yönelik ayakta tesavi hizmetlerini ayakta tedavinin yasal çerçevesi ve kuramsal temelleri noktasında aşağıda belirtilen standartlar, kuramlar ve yasalar çerçevesinde yürütür.

- Bağımlıların ayakta tedavisinde asgari standartlar “Uyuşturucu ve sarhoş edici maddelerde uzman dernek” (Fachverbandes Drogen und Rauschmittel fdr - 2005)
- Danışmanlık ve tedavi için iş tanımı “Almanya Bağımlılık ve Sorunları Merkezi” (Deutsche Hauptstelle gegen die Suchtgefahren DHS - 1999)
- “Zihinsel Hastalıklar İçin Destek ve Koruma Hizmetleri Yasası” (Öffentliche Gesundheitsdienst in Nordrhein-Westfalen - ÖGDG NRW)
- Sosyal Kanun Kitabı SGB VI 13 Anl §. 9 (bağımlılık SYS. 3)
- Sosyal Kanun Kitabı SGB VI 13 Anl §. 6

2.8.4. Terapi merkezi ve klinikleri

Federal Almanya bağımlılık yardımı istatistiklerine göre (DSHS- Deutsche Suchthilfe Statistik) sadece madde bağımlılığı için hizmet sunan kurum ve kuruluşların sayıları aşağıda belirtilmiştir.¹⁶⁶

Tablo 35 Almanya'da Bağımlılıkla Mücadelede Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar

Gündüzlü kuruluşlar	Gündüzlü bakım	Tam günlük kuruluşlar	Tüm günlük bakım
837	341.936	206	49.297

Kaynak: Öz Çizim

Yukarıdaki tablo'ya göre 837 gündüzlü kuruluştaki 341.936 kişi hizmet alırken, tam günlük 206 kuruluştaki toplam 49.287 kişi bakım hizmeti almaktadır.

Tablo 36 Federal Almanya'da Sağlık ve Aile Bakanlığının Sunmuş Olduğu Hizmet Alanları

Kurumun adı	Miktar	Sayı
Danışmanlık merkezleri	1.300	500.000
Psikososyal bakım ve ikame tedavisi		75.400
Bağımlılık tedavisi ve motivasyon eğitimi	190	2.000
Özel hastane bölümleri	300	7.500
Tüm günlük rehabilitasyon merkezleri	320	13.200
Adaptasyon kuruluşları	115	1.200
Yaşam desteği (Ambulantes betreutes Wohnen)	460	12.000
Sosyal terapi için tüm günlük terapi merkezleri	268	10.700
Sosyal terapi için yarım günlük terapi merkezleri	112	1.200
Projeler, yeterlilik ve önlem çalışmaları	250	4.800
Kendi kendine yardım grupları (Selbsthilfegruppen)	8.700	

Kaynak: Veröffentlichungen\INTERNET\3-Fachinformationen\Daten und Fakten\Zahlen und Fakten 2015\Zahlen und Fakten 2015.docx

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Federal Bakanlığın sunduğu hizmet alanlarının başında 1.300 danışmanlık merkezleri gelmekte ve bu merkezlerde 2015 yılında 500 bin kişi hizmet almıştır. Psikososyal bakım ve ikame tedavisi alanların sayısı 75.400 olmuştur.

2.8.5. Federal programlar

MobiPro-EU

Meslek eğitiminde tecrübe kazanmak için farklı ülkelere gitmeyi kabul eden mobil olmayı isteyen gençlere yönelik hazırlanmıştır.

Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı (BMAS) bu projeyle yılda ortalama 30 genci desteklemektedir. Avrupa'nın herhangi bir yerinden meslek yapmak için başvuruda

¹⁶⁶ DSHS Deutsche Suchthilfe Statistik Stand 2014

bulunan gençlere istedikleri alanda meslek hakkı tanınmaktadır. Mesleki eğitim sürecinde, gençler proje yetkilileri tarafından desteklenmekte ve yönlendirilmektedirler. Her yıl 30 Eylül'e kadar müracaat alan programda yaş sınırı 18-27 yaş arasındadır.

Hedef:Avrupa topluluğunda işsiz olan, gelecek perspektifi ve motivasyonu olmayan gençlere imkanlar, farklı ülkelerde farklı tecrübeler ve dil eğitimi sunabilmektir. Programın amacı aynı zamanda Avrupa ülkelerinde ihtiyaç olan vasıflı işçi kalitesini yükseltmektir.¹⁶⁷

2.8.6. Bağımlılar için kurumlar

Örnek bir kurum konsepti: Par-ce-val

Almanya'da, madde kullanma bağımlılığı tedavisinin sorumluluğu eyaletler ve belediyeler tarafından üstlenilmektedir. Birinci basamak olan sürekli tedaviler sosyal bakım sistemi tarafından karşılanırken, psikososyal bakım ve terapiler uzmanlaşmış merkezlerce yürütülmektedir. Genel prensip ceza yerine tedavidir. Almanya'da bulunan yüzlerce danışma merkezinden biride Par-ce-val'dir.

Par-ce-val (Jugendhilfe und Suchthilfe im Verbund)

Bağımlı gençler üzerinde sosyal hizmet çalışması yapan bir dernek olan Par-ce-val, özellikle ailesi tarafından ihmal ve istismar edilen çocuk ve gençleri bağımlılığa karşı koruma çalışmaları kapsamında Gençlik Dairesi'nin (Jugendamt) çalışma alanına girmektedir. Vakıa incelemesi sonrası uygun görüldüğü durumlarda Gençlik Dairesi örgüt şemasında da görüldüğü gibi bağımlı genç, yatılı ve ayakta eğitim ve bakım alması için bir kliniğe gönderilir. Bu kuruluşlardan biri de Gençlik Dairesi'nde 14-21 yaş arası gençlere hizmet birimine bağlı çalışan sivil toplum kuruluşu (STK) olan *Par-ce-val*'dir. Rudolf Steiner tarafından geliştirilen bu metotta dinsel temalar da işlenmektedir. Bağımlı gence bir anlamda manevi terapi modeli uygulanır. Yaklaşımın temel dayanakları, bireyin gücü ve gelişimine duyulan inanç, birey ve doğa arasındaki uyum, insanın içindeki iyiliğin ortaya çıkarılmasıdır.¹⁶⁸ Kişilerin temelde iyi olduğu ve içlerindeki bu gizli gücün ortaya çıkarılarak tüm bağımlılıklardan ve kötü eğilimlerden kurtulabileceği düşünülmektedir. Tabii bunun için kişinin bu tedaviye cevap vermesi, kendisini ve doğayı tanıma arzusu, iletişim halinde kalması ve kişisel gelişimi için çaba sarf etmesi gerekmektedir. Bu kurumun hedefinde sadece uyuşturucu bağımlıları değil, yemek, alışveriş, seks ve internet gibi bağımlılıklar da vardır. Ayrıca bağımlı ebeveyne sahip olup da suça yönelmiş, okuldan uzaklaşmış sokak çocukları da kurumun hedef kitlesindedir.

Par-ce-val'de sosyal hizmet uzmanları, terapistler ve psikologlar görev yapmaktadır. Kurumda ortalama terapi süresi 3 yıldır. Hizmetler gençleri tedavi edip toplumsallaşmalarını sağlayana kadar devam etmektedir. Terapilerin içinde çalışma terapisi de mevcuttur. Böylece gençlerin bedenlerini güçlendirecek tedbirler de uygulanmaktadır. Tedavi aşamalarını başarıyla geçen gençlerin günlük yaşama alışmak

¹⁶⁷<http://projektraegerundunternehmen.thejobofmylife.de/de/ueberdasprogramm/foerdergrundsaetze.html> (18.03.2017)

¹⁶⁸ Steiner, <http://www.anthroposophy.org.uk/> (19.11.2016)

üzere özel yaşam alanlarında kendi başlarına kalmaları sağlanır. Böylece gençlerin kontrollü şekilde kendi sorumluluklarını yerine getirmeleri sağlanmaktadır. Bu süreçten sonra ise gençler kurumdan ayrılarak kendi evlerini tutarlar, bu süreçte sadece ayda bir-iki defa danışmanlık hizmeti alırlar.

2.9. Şiddet ve Taciz Görenlere Yönelik Sosyal Hizmetler

Şiddete ve tacize uğrayan kadınlar, derin psikolojik ve bedensel yaralanmalara yol açan bir durumla karşı karşıya kalırlar ve sonunda intihara kadar varabilen büyük bir travma yaşarlar. Bazen de erkeğin sürekli saldırılarını önlemek adına, bu durum kadını zor şartlara uyum sağlamaya, erkeğin isteklerine boyun eğmeye, kendi yaşam alanını daraltmaya zorlayabilir. Aile içi şiddette hem şiddet uygulayan, hem de şiddet gören kişi genelde utanma hissi nedeniyle bu sorunu başkaları ile konuşmazlar. Zamanla taraflar duygularını bastırıp, olanları yok sayıp hayatına devam etmek isterler.

Devamlı güvensizlik ve korku içinde yaşamak durumunda kalan bir kadın, çocuklarının manevi ihtiyaçlarına yerine getiremez bir noktaya gelir. Toplumsal ve kültürel kökenlerindeki farklılıklara rağmen, her annenin böylesi bir kriz durumuyla baş edebilmesi için yardıma ihtiyacı vardır. Kadınlara ve çocuklara korunaklı bir ortamda yardım ve konuşabilecek bir ortam sunabilmek için kadın sığınma evleri, kadın danışma ve kriz merkezleri oluşturulmuştur. Bu merkezlerde kimse, kadınların anlattıklarını ve yaşananları sorgulamaz. Aksine bu merkezlerde olaylara tamamen profesyonelce yaklaşılır; kadınlar, buradaki yetkililerden, pratik ve yasal konularda nereden ve ne türlü yardım temin edebileceklerini öğrenirler. Lakin evden ayrıldıktan sonra da tekrar şiddete maruz kalma riski oldukça yüksektir. Bundan dolayıdır ki, genellikle kadınlar danışma merkezi, kadın sığınma evleri ile birlikte çalışır. Şiddete uğramış bir kadın, kuşku ve korku hissi besler. Ayrıca yardıma muhtaç olan bir kadın, korunmasızlık ve çaresizlik hissedebilir ve yanlış anlaşılmaktan korkar. Bu durumda, onunla ilk görüşmeyi yapan yetkili kişinin önemi büyüktür. Kadın, yetkili kişiye ve kuruma güvendiğinde, onunla birlikte devlet daireleriyle ve diğer yardım merkezleriyle irtibata geçer. Kendi durumuyla ilgili atılacak bütün adımlarla ilgili bilginin açıklıkla verilmesi, alınacak her karara katılıyor olması kadın için çok önemlidir. Danışman ve uzmanlarla yapılacak mülakatlar veya terapi, kişinin kendisinin kontrol edebildiği bir hayatı kolaylaştırır.

2.9.1. Sosyopsikolojik yardımlar

Danışma merkezleri

Kadına karşı şiddet durumunda günün her saati anonim yardım hattı danışmanlık ve destek hizmeti verilir. 08000 116 016 telefon numarasından danışmanlar, arayış içinde olan kadına ve çevresindekilere en yakın danışma merkezi veya bir kadın sığınma evine nerede ve nasıl ulaşabileceği hakkında bilgilendirme yapar. Yapılan bir şikayetten sonra savcılık, dava açılıp açılmayacağına karar verir ve bundan sonra, ilk duruşmaya kadar maalesef birkaç ay geçebilir. Mahkeme sırasında kadının kendi seçeceği bir avukat tutma hakkı vardır. Bu avukat, kadının şahsi davasını yürütür ve kadının devamlı mahkemenin seyriyle ilgili bilgilere ulaşabilmesini ve ifade verdiği zaman mahkeme salonunda yalnız

olmamasını sağlar. Belirli koşullar altında, şayet kadının geliri avukat masraflarını karşılamak için yeterli değilse, mali yardım için müracaat edebilir. Mahkeme sonucu, mağdurlara maddi ve manevi tazminat verilebilir. Mahkeme sürecinde, yaşanan ağır yaralanmaların, korkuların ve onur kırıcı saldırıların hatırlanması mümkündür. Şiddete maruz kalan kadınların buna hazırlıklı olmaları ve desteklenmeleri gereklidir. Kimse bu konuları başkalarının önünde rahatça anlatamaz. Mahkemeye şahit olarak çağırılmayan fakat olup bitenleri bilen, kadının güvendiği birisinin refakatçi olarak hazır bulunması, duruşma sırasında önemli bir yardım olabilir. Çocuklar da zarar gördüyse, duruşma esnasında onlar da dinlenebilir. Çocukların, böylesi bir mahkeme sürecinde profesyonel bir refakatçiye ihtiyacı vardır.

Bazı şehirlerde, şiddet kullanan erkeklere hizmet veren erkek danışma yerleri vardır. Şiddet kullanma sorunu olan erkekler, böyle yerlerde yardım bulabilirler. Almanya'nın henüz birkaç şehrinde, söz konusu merkezlerde, mahkeme cezası alan erkeklerin ceza tecili kapsamında katılabilecekleri, yapılanların muhakemesini yapmayı ve durumun sorumluluğunu üstlenmeyi öğrenebilecekleri programlar (Täterprogramm) vardır. Bu programlara katılım konusunda gençlik dairelerinde çalışanlar veya hakimler, önceden tavsiyede bulunabilirler.

Tehlike durumunda 110'dan polis aranır. Polis memurlarından, şiddet uygulayan eşin evden uzaklaştırması (polizeiliche Wegweisung) talep edilir. Uzaklaştırılma zamanını, Medeni Yasa'ya dayanan ev tahsisi için (zivilrechtliche Wohnungszuweisung) ve Şiddetten Korunma Yasası'na dayanan koruma kararı almak için (Schutzanordnung nach dem Gewaltschutzgesetz) Aile Mahkemesi'nden talepte bulunulur. Bir kadın sığınma evine veya sığınma dairelerine gitmek de alternatifler arasındadır. Kadın sığınma evlerine genelde günün 24 saati ulaşılır. Almanya'nın her büyük ve birçok küçük kentinde bir kadın sığınma evi vardır. Bu kadın sığınma evlerinin telefon numaraları, telefon rehberinde veya internette "kadınlar evi" (Frauenhaus) ya da "kadın kadına yardım" (Frauen helfen Frauen) adı altında bulunabilir. Bunun dışında, ulusal kadına karşı şiddet yardım hattından danışmanlık almak da mümkündür. Kişi hangi şehirde veya eyalette yaşıyorsa oradaki ilgili kurumlara yönlendirilir.

2.9.2. Çocuklara ve gençlere yönelik cinsel istismarlar ve yasal çerçeve

Taciz ve cinsel istismar konusunda sosyal hizmet uzmanları mağdurun sosyal bilgilerini koruma adına gizli tutarken, bu verileri yasalar gereği polis, savcılık ile paylaşmak zorundadır. Gerekliğinde mahkemeye de bilgi verir. Bu bilgi paylaşımı, çocuk ve gençlik yasaları gereği (§§ 1 ff. Kinder-und Jugendhilfegesetz – KJHG) gerekli cezai işlemlerin başlatılması, çocuk ve gençlerin hakkının kamu adına korunması, yine ilgili yasa gereği (§ 1 Abs. 3 Satz 3 KJHG) çocuk ve gençleri tehlikelerden korumak ve yine ilgili yasa gereği (§ 1 Abs. 3 Satz 1 KJHG) gençlerin gelişimine ve eğitime katkı sağlamak adına yasal çerçevede bir zorunluluktur.

Bu veriler Gençlik Dairesi'ne (Jugendamt) ulaştığında gerekli her türlü koruma ve destek (eğitim ve psikososyal danışmanlık) kurum tarafından sağlanır.

Gençlik yardım ve ceza dairesinin başlıca görevleri

Çocuk ve Gençlik Yasası ilgili maddesi gereği (§ 1 Abs. 3 KJHG) çocuk ve gençleri tehlikelerden korumak, yine gençlerin gelişimine ve eğitime katkı sağlamak gibi mevzular Çocuk ve Gençlik Yasası (Kinder- und Jugendhilfegesetz – KJHG) tarafından tanımlanmıştır. Savcılık ve cezai işlemler normalde bu kurumun görevi değildir.

Kovuşturma görevi ve cezai işlemler ceza mahkemelerinin görevidir. Burada mağduru korumaktan ziyade (bu görevi Gençlik Dairesi yerine getirmektedir) amaç suçluların kamu adına cezalandırılmasıdır.

Bir çok durumda şüpheli düzgün teşhis edilemez. Bu durum mağdurların korkularını ve beraberinde de travmasını artırır. Ceza davaları Ceza Kanunu'nun 173-180. (StGB §§ 173 ff. bis 180) ilgili maddelerince uygulanır. Gençlik Dairesi'nin herhangi bir müdahalesi olamaz.

Sonuçta çocuk ve genç veya potansiyel tehlike altındaki diğer çocukların ve gençlerin korunması için polisten yardım talep etmekten başka Gençlik Dairesi'nin elinden başka bir şey gelmemektedir. Failler hakkında ancak ikinci bir olayda yakalanmaları durumunda cezai işlemler yapılabilmektedir.

Aile içi istismar ve tacizlerde Aile Mahkemesi devreye girmektedir. Aile Mahkemesi'nde, bu tip cezai işlemlerin başlatılabilmesi için istismarın kanıtlanmış olması gerekir. Ancak Gençlik Dairesi geçici olarak çocuğu aileden alabilir.

Şikayet etmek

Herhangi bir cinsel istismar durumunda herkes şikayet hakkına sahiptir. Her zaman dikkat edilmesi gereken durum şikayetin edilip edilmeyeceğidir. Polise şikayetler olay sonrası hızlı bir şekilde intikal ettirilmelidir. Bu adımlar atılırken mağdurlarla (ergen yaşta ise) birlikte hareket edilmelidir. 18 yaş üstündekiler şikayetlerini kendileri yaparlar.

Polis şikayetleri ivedilikle savcılığa bildirir ve savcılık hızlı bir şekilde devreye girer. Polis şikayette mağdurun ifadesine de başvurur. Üçüncü şahısların şikayeti ile işlem başlatılmaz. Savcılık Ceza Yasasının 162. maddesine (§ 162 StPO) göre davayı açar.

Bu süreçten sonra mağdur çocuk ve gençlerin beş yerde ayrı ayrı ifade vermeleri gerekir;

- Polis
- Savcı
- Bilirkişi
- Ön mahkeme
- Genel mahkeme

Her ifadenin mantıksal çerçevede birbiriyle örtüşmesi gerekir. Tabii mağdur her defasında travmatik bir durumla karşı karşıya kalır. Aleyhte itirazlar olduğunda ileri sorgulamalar da süreç içerisinde oluşabilir. Aslında birinci merci olan polis aşaması atlanarak ifade ve şikayet direk savcılığa da verilebilir. Deliller yeterli ise mahkemede

mağdurlar bulundurulmadan ve kendisine zarar veren suçluyla karşılaşmadan da mahkeme sonuçlandırılabilir.

Ceza sürecinde mağdurların korunması

Şikayet yapıldıktan sonraki süreçte mağdurların özel koruma altına alınması gerekmektedir. Bu durum sorgulamalar öncesi daha da artırılmalıdır. Mağdurun haklarını koruma işini ise polisler değil avukatlar yaparlar. Mağdurların psikolojisini korumanın yollarından biri de ifadenin bir defa alınıp video ile kayıt altına alınması ve gerekli hallerde ve yerlerde bunun gösterilmesidir.

Eş davacı

Ek davacı kamu adına savcılıktır. Duruşmalara mağdurlar adına savcılar katılır. Bu durum sadece çocuklar için değil, tüm cinsel istismar davalarında geçerlidir. Savcılık süreci de yönlendirebilir. Ayrıca 14 yaş altında olanlara ve maddi durumu yeterli olmayanlara avukat desteği verilir. 14 yaşından küçükler için ebeveynlerin vekaletleri alınır. Eğer ebeveynlerden biri fail (suçlu) ise, birinin vekaleti yeterlidir.

Güvenirlilik değerlendirmesi

Kararların mağdur çocuk ve gençlerin ve aynı durumda olan potansiyel mağdur çocuk ve gençlerin üzerindeki baskıyı aza indirmek için son yıllarda sürekli güvenirlilik değerlendirmesi yapılmaktadır.

Diğer yandan bir çocuğun ifadesiyle de başkalarını dışlamak ve mağdur etmek de dikkate alınması gereken bir meseledir. Bunun için mümkün olduğunca şahit, ses ve görüntü kayıtları gibi kanıtlar ortaya koymakta önemlidir.

Güvenirlilik testleri yapılmakta çocukların ifadelerinde özellikle psikologlar da bulundurulmaktadır. Mağdur durumdaki şikayetçi çocuklara bazı psikolojik testler uygulanmaktadır.

Çocuklara yönelik cinsel istismarı önleme çalışması

Bu alandaki bir örnek de “Bedenim bana ait” (Mein Körper gehört mir) projesidir.

Birincil korunma önce istismara uğramamış çocukları korumaya yönelik olmalıdır. Osnabrück şehrindeki anaokullarındaki çocuklara yönelik 1994 yılından bu yana “Bedenim bana ait” projesi altında tiyatro eğitimi bir atölye çalışması yapılmaktadır. Bu projenin sonunda çocukların kendilerine güvenme, bedenleri hakkında kendilerinin karar verme, evet ve hayır diyebilme bilinci gibi yetenekleri geliştirilmektedir. Bu projeye çocuklar cinsel saldırının suç olduğunu, sadece yabancılardan değil kendi tanıdıklarından da zarar gelebileceğini öğrenmekte, kimlere güvenip, kimlerin böyle durumlarda çocuğa yardım edebileceği hakkında bilgilendirilmektedir.

2.9.3. Kadın sığınma evleri

Aile içi şiddet, birçok kadının sağlığı ve hayatı için ciddi bir tehlike teşkil eder. Birçok evde kadınlar ve çocuklar eşleri/kocaları/babaları tarafından dövülür, tecavüze uğrar ve baskı altında tutulur. Bu kadınların birçoğu, şiddet kullanan eşleriyle yalnız yaşamaz. Bu şiddete tanıklık eden ya da aynı şekilde şiddete maruz kalan çocuklar da vardır. Sadece Almanya’da her yıl 30.000 ile 34.000 kadın ve çocukları 400 kadın sığınma evinden

birine veya kadın koruma dairelerinden birine sığınır. Çocuklarıyla birlikte buraya sığınan ve başına gelenler hakkında konuşma imkanı bulan kadınlar, çocuklarıyla aralarındaki ilişkiyi sağlamlaştırmak için de destek olanakları bulurlar.

2.9.4. Zor durumda olan hamile kadınlara yönelik Federal Vakıf

Federal Vakıf'ın maddi yardımda bulunması, ancak sosyal yardım da dahil olmak üzere diğer sosyal hizmetlerin yeterli olmaması veya zamanında ödenmemesi durumunda mümkündür. Maddi yardım başvurusu, (Federal Vakıf'ta değil) hamilelik danışma merkezlerinde, örn. Arbeiterwohlfahrt, Caritas, Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband, Deutsches Rotes Kreuz, Diakonisches Werk, donum vitae, pro familia, Katolik Kadınlar Sosyal Hizmet Kurumu veya şehir ve ilçelerin hamilelik danışma merkezlerinde yapılabilir. Telefon rehberinde ve internette bulunabilecek bu kurumlar, mağdurun yakınında bulunan danışma merkezleri hakkında bilgi verir. Yardım başvurusu hamilelik esnasında yapılması gerektiğinden danışma için zamanında randevu alınması gerekmektedir.

Federal Vakıf'ın yardımcı olması için gereken ön şartlar şunlardır:

- Yerleşim yeri veya mutlak ikametgah yeri Almanya'da olmak
- Hamilelik durumunda olmak
- Zor durumda bulunmak

Vakıf durum tespiti için mağdurun gelir durumunu inceletir. İşsizlik parası II, sosyal yardım parası ve diğer sosyal hizmetlere ilaveten, çocuğun ilk ihtiyacı olan giysi ve eşyalar, ev idaresi, oturlan eve mobilya ve küçük çocuğun bakımı için de ayrıca yardım yapılır. Yardımın miktarı ve süresi, özel durumlara ve ayrıca bunun dışında zor durumda olan diğer başvuru sahiplerinin toplam sayısına da bağlıdır. Federal Vakıf'ın maddi yardımı üzerinde hiçbir yasal hak yoktur. Federal Devlet tarafından vakfa yılda 92 milyon Avro bütçe ayrılmaktadır. Federal Vakıf ödemeyi doğrudan şahıslara değil, zor durumda olan hamile kadınlara verilmek üzere, zor durumda olan kadın ve ailelere yönelik çalışmalar yürüten eyalet vakıflarına ve federal eyaletlerdeki benzer kuruluşlara yapar. Bavyera, Berlin, Rheinland-Pfalz ve Thüringen'deki eyalet vakıfları kendi maddi imkanları dahilinde yardım etmektedirler. Federal Anne ve Çocuk Vakfı, yılda yaklaşık 130.000 zor durumda olan hamile kadına hamileliğin devamını ve küçük çocuğun bakımını kolaylaştırmak için hiçbir bürokratik zorluk olmadan destek vermektedir.

2.10. Evsizlere Yönelik Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetlerin bir başka görev alanı da evsizlere yönelik çalışmalardır. Sosyal Kanun Kitabı (SGB) VIII'in §13. maddesine göre gençlere yönelik sosyal hizmetin genç evsizleri kapsadığı görülmektedir. Hatta Sosyal Kanun Kitabı (SGB) VII, §67, 68 ve 69. maddelerinde bu çalışmaların kapsamı genişçe belirtilmiştir. Gençlik Daireleri eliyle bu genç evsizlere yönelik sosyal pedagojik hizmet sunulmakta ve bu dezavantajlı durumdan kurtarılması yönünde çalışmalar yürütülmektedir. Burada kastedilen evsizlik ev arayanlar değil, sokakta kalanlardır.

Bu hizmetler içerisinde kişisel danışmanlık, ihtiyaç tedariki, iş bulma ve istihdam alanındaki sosyal yardımlar bulunmakta, bu şekilde evsizlerin mevcut durumları iyileştirilmektedir.

Federal Almanya'da evsiz sayısı 300 bini aşmıştır. Bunların çoğu belirli sosyal barınaklarda kalırken, yaklaşık 35 bini sokaklarda kalmaktadır. Evsizlik nedenlerinin başında kira borçları yüzünden evden atılanlar, yoksullaşma, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, ev içi şiddet, boşanma ve ayrılmalar ile yalnız kalanlar gelmektedir.

Federal yasalara göre evsizlere yardım görevi belediyelere verilmiştir. Belediyeler genç evsizleri Gençlik Daireleri üzerinden, diğerlerini de sosyal konut projeleri üzerinden takip etmektedir. Belediyeler bu çalışmalarda kilise kuruluşlarından da destek almaktadır. Lakin evsizlerin bir kısmı kronik, bağımlı evsiz durumundadır. Bunlar yer gösterildiğinde dahi kabul etmemekte; sokakta yatmayı tercih etmektedir.

Federal devletlerin yasal düzenlemelerine göre, belediyeler yasal olarak evsizlerin ihtiyaçlarını karşılamak için yükümlüdür. Herhangi bir konaklama yeri olmayan veya uygun barınma olanaklarına sahip olmayan kişiler yasal olarak evsiz kabul edilir. Herkes barınma hakkına sahiptir.

Gençler, kadınlar ve diğer yetişkinler için acil barınak evleri de vardır. Bunlar acil durumlar için kullanılarak evsizlerin kalıcı evlere geçmelerinde bir basamaktır. Buralarda temizlik ve giysi ihtiyaçları karşılanır. Kısmi olarak da düşük bir tıbbi hizmet alırlar. Bu yerler genellikle kilise kurumlarıdır. Burada hizmet edenler genellikle gönüllülerdir.

Kalıcı evlere geçmek için iş ve gelir durumlarının düzeltilmesi gerekir. Bunun için belediyeler devreye girer.

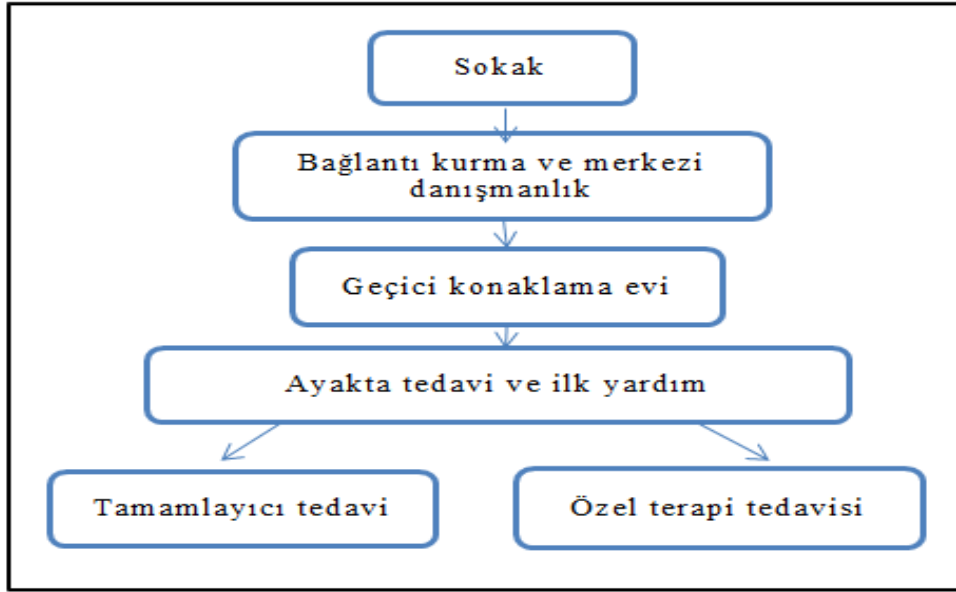
2.10.1. Evsizler İçin Kurumlar

Devlet yardımı yanı sıra, kilise ve çeşitli kurumların bu alanda güçlü çalışmaları vardır. Devlet kurumları ve belediyelerden başka bu alanda çalışma yapan diğer sivil toplum kuruluşlarından bazıları şunlardır:

- Protestan Evsizler Yardım Derneği (Evangelische Obdachlosenhilfe)
- Evsizler İçin Katolik Çalışma Grubu (Katholische Arbeitsgemeinschaft Wohnungslosenhilfe)
- Alman Kızıl Haç (Deutsches Rotes Kreuz)
- EKD Sosyal Hizmet Ajansı (Diakonisches Werk der EKD)
- Alman Caritas Derneği (Deutscher Caritas Verband)
- Kurtuluş Ordusu (Die Heilsarmee)
- Demiryolu Misyonları (Die Bahnhofsmisionen)
- Gıda Yardım Dernekleri (Die Tafeln)
- Evsizler için Federal Birlik (Bundesarbeitsgemeinschaft Wohnungslosenhilfe) (evsizler için ana organizasyonların çatı örgütü)

- Hasene (2016 yılından itibaren bu alanda faaliyet gösteren ilk Müslüman kurum olmuştur. Evsizlere sıcak çorba dağıtımını yapmaktadır.¹⁶⁹)
- Evsiz insanlar sosyal yardım alma hakkına sahiptir. Gençlik ofis veya yerel sosyal hizmet veya genel sosyal hizmet düzenlemelerine bağlı olarak, bu haklarını talep edebilirler. Bu konuda yönlendirme çalışması yapmak da sosyal hizmet alanı içerisinde yer almaktadır.

Şekil 21 Evsizlere Yönelik Geleneksel Yardım Sistemi

Kaynak: Öz çizim

2.10.2. Federal Programlar

Örnek Bir Kurum Konsepti: İşçiler Sosyal Kurumu (Arbeiter Sozial Bund-ASB)

ASB'nin çalışma alanlarından biri de evsizlere yönelik danışmanlık ve günlük bakım gibi hizmetlerin yanı sıra aşağıdaki hizmetleri sunmaktadır:

- Ev sahipleri ve yakınları ile görüşmeler
- Sosyal hizmet alımına yönlendirme
- Geçici konaklama sağlama
- Tıbbi bakımların sağlanması
- Hukuk danışmanlığı ve avukat desteği
- Borç danışmanlığı
- İş arama konusunda yardım
- Sosyal hakları koruma yardımı

¹⁶⁹ <https://www.hasene.org/avrupa-sokaklarında-sıcak-yemek-ikrami-suerueyor/> (18.08.2017)

Ayrıca ASB'nin bazı bölgelerde evsizler için gündüz bakımevleri vardır. Bu evlerde duş odaları ile yeni giysi alma ve sıcak yemek alma gibi imkanlar vardır. Bunun yanı sıra doktor hizmeti, borç danışmanlığı hizmeti de sunulmaktadır. İnsanların toplumla diyaloglarını artırmak ve kendilerine güven sağlamak için bazı el beceriş, kursları da düzenlenmektedir.

Tablo 37 Federal Almanya'da Cinsiyetlerine Göre Evsiz Sayısı

	2014		2015	
	Kişi	%	Kişi	%
Bayan	7.433	23,9	8.412	25,3
Erkek	23.655	76,1	24.844	74,7
Toplam	31.088	100,0	33.256	100,0

Kaynak: Das statistik Portal <https://www.destatis.de>

Yukarıdaki tabloya göre cinsiyetlerine göre evsizlerin durumuna bakıldığında 24.844 kişi ile %74,7 oranında erkekler öne çıkmaktadır. 2015 yılında evsiz bayanların sayısı ve oranı ise, 8.412 sayı ile %25,3 evsiz durumdadır.

Tablo 38 Federal Almanya'da Evsizlerin Yaş ve Cinsiyete Göre Oranları

	Erkek	Bayan	Toplam
	%	%	Kişi
24 yaş altı	18,2	24,3	19,7
25 - 29 yaş	13,1	13,0	13,1
30 - 39 yaş	23,4	22,0	23,0
40 - 49 yaş	22,0	21,1	21,5
50 - 59 yaş	16,7	15,0	16,3
60 yaş üstü	6,7	5,6	6,4

Kaynak: Das statistik Portal <https://www.destatis.de>

Yukarıdaki tabloda evsizler yaş ve cinsiyete göre ayrılmıştır. Evsizler 30-39 yaş arası %23 ile en büyük oranı teşkil etmektedir. İkinci sırayı %21,5 ile 40-49 yaş grubu alırken, %19,7 oranı ile 24 yaş altı rakamlarında azımsanamayacak kadar yüksektir.

Tablo 39 Federal Almanya'da Evsizlerin Medeni Hali ve Cinsiyetlerine Göre Oranı

Medeni hali	Erkek	Bayan	Toplam
	%	%	%
Bekar	72,3	55,8	68,1
Evli	6,9	12,4	8,3
Evli - ayrı yaşayanlar	5,0	8,5	5,9
Boşanmış	14,4	19,8	15,8

Kaynak: Das statistik Portal <https://www.destatis.de>

Yukarıdaki tabloda evsizlerin medeni hali incelenmiş olup, %68,1 ile bekarlar genelde öne çıkmaktadır. Boşanmış olanlar %15,8 ile ikinci sırayı alırken, bunların içinden de bayanların oranının yüksek olması %19,8 ile fazla olması dikkat çekmektedir.

Tutuklu ve Hükümlülere Yönelik Sosyal Hizmetler

Tutuklu ve hükümlülere yönelik sosyal hizmet Federal Almanya’da hapisanede müebbet tutukluluktan insanların tekrar topluma kazandırma projesine kadar olan süreci kapsamaktadır.

Hapishanede sosyal hizmet üç bölüme ayrılmaktadır:

- Hapishaneye girişte sosyal hizmet
- Tutukluluk döneminde sosyal hizmet
- Hükümlülük sonunda sosyal hizmet

Birinci aşamada tutukluyla sosyal çalışan ilk görüşmeyi 24 saat içerisinde yapar ve hapishane hayatına ayak uydurabilmesi, kendine zarar vermemesi için görüşmesinde rehberlik yapar. Aynı zamanda hükümlünün ailesi ve çevresi ile irtibata geçer ve ilk bilgileri paylaşır. Sosyal çalışanın görevlerinden biri de hükümlünün değerli eşyalarını emniyete almaktır. Aynı zamanda görüşmelerinde dışarıdaki ev kirası, sigorta gibi mutad ödemelerinin tespitinin yapılması ve ödenmesi için gerekli yardım fonlarına başvurması da sosyal çalışanın görevlerinin arasında yer almaktadır.

Sosyal çalışan hükümlü ile birlikte hapishane süresi için bir uygulama planı hazırlar. Sosyal çalışanın görev alanları aşağıda belirtildiği gibidir:

- Sosyal yardım ve önlemlerin alınması ve planlanması
- Borç ödeme kolaylıklarının araştırılması
- Okul veya mesleki eğitimin yapılmasında rehberlik ve destek
- Hükümlülük kuralların serbestleşmesi için koordinasyonun sağlanması
- Dışarda bulunan uzman, bilirkişi ve gönüllü çalışmalarında koordinasyon sağlanması
- Erken tahliye veya normal tahliye durumuna hazırlık

Sosyal çalışan hapishane sistemine entegre olmuş durumda çalışmaktadır. Hizmet; hükümlünün hüküm aldığı günden itibaren yürürlüğe girer ve mahkum için izin, açık hapishane sistemi, tatil veya erken tahliye, topluma tekrar entegre projeleri çalışmaları başlatılır.

Son aşama yani toplumsallaşma süreci mahkumun hapishane sürecinde planlanıp geleceğe dair hedef ve planları içermektedir. Bu alan ile ilgili konsept çalışmasının içeriği şu şekildedir.

- Kişisel problemlere yönelik danışmanlık
- Hayat sürecinde düzenlemeler
- Maddi destekler
- Kriz anlarında destek sorumluluk bilinci ve özgüven gelişiminin gelişimi
- Çatışma yönetimi

- Entegrasyon¹⁷⁰

Bu çalışma aynı zamanda günlük suçlu yardımı ve Gençlik Mahkemesi yardımınıdır. Gençlik Mahkemesi yardımı ve mahkeme yardımı alanları da sosyal alandaki özel çalışmaları içermektedir. Gençlik Mahkemesi yardımı gençlik yardımlarının bir bölümünü teşkil etmektedir.

Tablo 40 Yaş Gruplarına Göre Hükümlü ve Tutuklular

	1995	2000	2007	2012
Toplum	46.516	60.798	64.700	58.073
Yaş grupları				
25 yaş altı	9.630	12.853	12.823	10.850
25-40 yaş	26.254	32.336	31.677	27.977
40 yaş üstü	10.632	15.609	20.200	19.246
Ceza çeşitler				
Tutuklu	41.353	53.183	57.284	51.811
Genç hükümlü	4.980	7.396	6.989	5.796
Önleyici gözaltı	183	219	427	466
Ceza süreleri				
0-9 ay	14.238	19.156	20.593	18.995
9-24 ay	10.855	13.801	14.589	13.913
2-5 yıl	10.110	12.788	14.175	12.183
5-15 yıl	4.836	5.840	5.954	4.689
Ömür boyu	1.314	1.598	1.973	2.031

Kaynak: Statistisches Bundesamt: Rechtspflege (20.02.2017)

Tabloda da görüldüğü gibi, tutuklu ve hükümlülerin %48'ini 25-40 yaş grubu oluşturmaktadır. Yine ceza sürelerinde ağırlıklı yıllar 1-5 yıl arasındır. 2031 kişi ömür boyu hapis cezası almıştır. Son 10 yılda diğer ceza alma yıllarında sayısal azalma varken, sadece ömür boyu ceza alanlarda bir artış vardır.

Aslında Almanya'da yargı davaları sayısı yüksektir. 2016 verilerine göre 900 bin üzerinde kişi mahkemede yargılanmış, 738 bin kişi hüküm giymiştir. Lakin bunların çoğunluğu maddi cezalar şeklinde sonuçlanmıştır.¹⁷¹

2.10.3. Hükümlüye Destek Hizmeti

Gençlik Mahkemesi yardımlarında (Jugendgerichtshilfe) önemli kural ve gereksinimler:

- İş alanı (Arbeitsauflage), §15 Abs. 1 S.1 Nr. 3 JGG,
- Suçlu-kurban dengesi (Täter-Opfer-Ausgleich (Weisung)), §10 Abs. 1 S. 3 Nr. 7 JGG,

¹⁷⁰ Cornel 2009, s.50

¹⁷¹ <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Rechtspflege/Tabellen/AbgeurteilteVerurteilte.html>

- Sosyal alanda eğitim (Sozialer Trainingskurs (Weisung)), §10 Abs. 1 S 3 Nr. 6 JGG,
- Para ödeme (Geldzahlungsaufgabe), §15 Abs. 1 S. 1 Nr. 4 JGG
- Zararı giderme (Schadenswiedergutmachungsaufgabe), §15 Abs. 1 S. 1 Nr. 1 JGG

Gençlik Yardım Yasası (JGH) gencin şartlı çalışma saatlerini efektif bir şekilde kullanmasıyla sorumlu iken, öbür yandan işverenlerin bulunması ve bu iş için ikna ve kabullerini sağlamaktır.

Gençlik Yardım Yasası gencin soruşturma esnasında tutukluluk dönemini farklı alternatif şekillerde uygulayabilmesi için hakime öneriler sunmaktadır. Federal Almanya genelinde JGH'lar Gençlik Dairelerinde farklı usuller kullanmaktadır. Gençlik Dairelerinde iki farklı sistem ve uygulama yürütülmektedir.

Bazılarında JGH ayrı bir birim olarak çalışırken, bazılarında ise sistemin içine entegre olmuş bir şekilde çalışmaktadır.

Yasal statüsü açısından JGH tüm mahkeme sürecinde katkıda bulunma ve takip etme hakkına sahiptir (§§50 Abs. 3, S.1, 38 Abs. 2 S.2 JGG). Aynı zamanda bu süreçte mahkum ile birebir irtibatta kalma hakkına da sahiptir (§§93 Abs. 3, 148 stopp, 38 Abs. 2 S.9 JGG).

2.10.4. Mahkeme Yardımı (Gerichtshilfe)

Mahkeme yardımı sosyal çalışmanın en genç alanlarından. Savcılığa dahil edilmiş bir şekilde hizmetlerini yürütmektedir. Mahkeme yardımını düzenleyen yasalar çok az miktardadır ve nadiren §160 Abs. 3 StPO sayılı yasada görev alanları zikredilmektedir. Yasaya göre mahkeme yardımının görevleri yaptırım için gerekli olan araştırma ve soruşturmayı başlatmaktır. Ayrıyeten mahkeme karar aşamasında mahkeme yardımına (GH) başvurur. Her iki alanda da ihtiyari kararı savcılık vermektedir.

2.10.5. Mahkum Yardımı (Ambulante Straffälligen Hilfe)

Mahkum yardımı suçlu duruma düşmüş olan mahkumlar için sunulan sosyal hizmet çalışmasının bir parçası olmakla beraber bunun üzerinde büyük hizmet sunmaktadır. Mahkumların toplum içinde damgalanmış (stigmatize) olmaları, dışlanmaları ve hatta düşmanlıkla karşılaşmalarına karşı önlem (prevensiyon) çalışmaları da yürüten mahkum yardımı eş zamanda mahkum ile ilgilenmekte; korku, endişe ve çekincelerini ele almakta ve rehberlik yapmaktadır.

Günümüzde mahkum yardımı işleyişi her eyalette farklılıklar göstermekte ve eyalet bazındaki maddi destekler ve sponsorluklar ile şekillenmektedir.

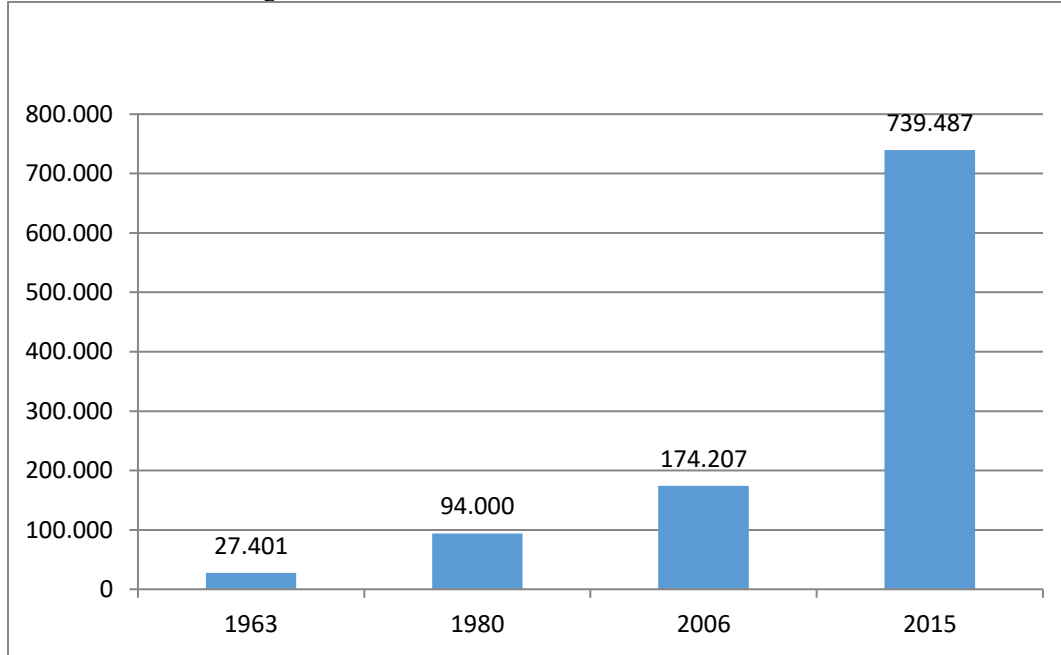
Mahkum yardımı ikiye ayrılmaktadır: Gençler için mahkum yardımı ve yetişkinler için mahkum yardımı. Ayrışmanın sebebi Gençlik Mahkemesi'nin SGB VIII doğrultusunda önemli farklılıklar arz etmesinden kaynaklanmaktadır.

Mahkum yardımının ana görev alanları aşağıdaki gibidir:

- Tutuksuz yargılanmada (gözetim) yardım

- Alıkoyma kararında destek
- Denetleme desteği
- Mahkum yakınlarına yardım
- Çıkış işlemlerinde ve dışardaki hayatta destek
- İcra ve cezalardan muhafaza
- Suç ve kriminal olayları önleyici projeler

Grafik 29 Tutuksuz Yargılananların Verileri

Kaynak: destatis.de

Yukarıdaki tabloya göre tutuksuz yargılananların sayısı aşırı yükselmiştir. 1963’de 27.401 iken, 1980’de 94 bine, 2006’da 174.207 ye ve 2015 de de 739.487 sayısına ulaşmıştır. 2015 yılındaki bu oranların aşırı artması aynı yılki sığınmacı ve mülteci sayısının aşırı artışı ile orantılıdır.

Tablo 41 Yargısal İşlemler (2015)

Yasal işlem	739 487
Çocuk	4,2 %
Yaralama	60 264
Taciz	1 038
Öldürme	513
Toplam tutuklu (31.03.2016)	50 858
Bayan	94,1 %
Erkek	5,9 %

Kaynak: [https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Rechtspflege/Rechtspflege.html;jsessionid=33C1917BF6D547F296508DD9ED853F16.cae4\(15.03.2017\)](https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Rechtspflege/Rechtspflege.html;jsessionid=33C1917BF6D547F296508DD9ED853F16.cae4(15.03.2017))

Tabloda da görüldüğü gibi 2015 yılında 739.487 kişi gözaltına alınmıştır ve tutuksuz yargılanmıştır. Bu sayı, tutuklu yargılanan mahkumların sayısından 12 kat daha fazladır

ve Almanya tarihinde bir ilktir. 1963 yılında tutuksuz yargılananların sayısı 27.401, 1980 yılında 94.000 ve 2006 yılında 174.000 kişi idi. Bir anlamda yargılananların yüzde 92'si tutuksuz yargılama sürecini başarıyla tamamlamıştır.

Tablo 42 Ceza Alan Mahkum Sayısı (2007-2015)

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 yıl	5-15 yıl	Ömür boyu	Toplam
2015	5.971	17.194	22.729	4.106	2.412	52.412
2014	5.854	18.345	23.583	4.272	2.461	54.515
2013	5.716	18.835	25.065	4.539	2.486	56.641
2012	5.852	19.180	25.680	4.864	2.497	58.073
2011	6.165	19.876	26.273	5.201	2.552	60.067
2010	6.238	19.803	26.564	5.504	2.584	60.693
2009	6.294	19.775	27.409	5.900	2.500	61.878
2008	6.193	19.597	28.006	6.119	2.433	62.348
2007	6.695	20.462	28.951	6.192	2.400	64.700

Kaynak: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/75829/umfrage/strafgefangene-nach-vollzugsdauer-in-deutschland/> (15.03.2017)

Tabloda da görüldüğü gibi, mahkum sayılarında bir azalma söz konusudur. 2007 yılında toplam 64.700 kişi mahkum olurken bu rakam 2015 yılında %19 bir azalma yaşamış ve 52.414 kişi işlediği suçlardan dolayı ceza alıp mahkum olmuştur. Tutuklu sayısı %19 azalma gösterse de, tutuksuz yargılama sayısında %400 artış olmuştur.

2.10.6. Danışmanlık Hizmetleri

Bergheim şehrinde bir gençlik mahkeme yardımı örneği

14 ila 20 yaş arasında bulunan gençler bir suç işlediklerinde Gençlik Mahkemesi yardımından faydalanabilmektedirler. Gençlik Dairesi, JGH (Gençlik Mahkemesi Yardımı) ile ilgili tüm sürece dahildir ve başında sonuna kadar takip ve rehberlik eder. Bu durumda JGH ne savunucu ne de davacıdır. Kendisi nötr pozisyonda olup çift fonksiyonlu çalışmaktadır.¹⁷²

- Suça bulaşmış gence yardım
- Gidişat, süreç ve hukuki gereksinimlerle ilgili bilgilendirme
- Ana duruşmaya hazırlık
- Tedbir ve çözüm önerileri sunmak
- Aile, okul ve iş ile ilgili yardım desteği ve danışmanlık
- Mahkumla eğitici çalışmalar
- Veli ve öğretmenlerle koordinasyon içinde çalışmalar
- Topluma tekrar entegre çalışmaları
- Hapishanede ziyaretler

¹⁷² <http://www.bergheim.de/jugendgerichtshilfe.aspx> (24.08.2017)

- Duruşmada şahıs ve sosyal çevresi ile ilgili fikir beyanı

Mahkumiyet durumunda JGH bazı öneri programlarda bulunmaktadır:

- Sosyal hizmet (kamuya yararlı bir kurumda ücretsiz çalışmak)
- JGH tarafından zaman çerçevesi belirlenmiş şekilde düzenli ziyaret ve buluşmalarda mahkuma destek, zor hayat şartlarını çözmeğe çalışmak ve birlikte aktivitelerde bulunmak
- Sosyal antrenman kurslarında gence toplum içerisinde davranış kural eğitimi ve bu şekilde de toplumla başa çıkabilme becerisini kazandırmak
- Suçlu ve mağdur arasında birbirlerine karşı belli bir anlayış oluşturmaya ve problemleri çözmeye çalışmak
- Onarım; oluşan hasar ve zararın mahkum tarafından onarılması için ortam ve zemin hazırlanması¹⁷³

Suçlulara yardım ise;

- Önleyici hizmetler,
- Cezaevlerinde sosyal çalışma,
- Cezanın çekilmesi ya da cezaevinden erken çıkılmasından sonra yol gösterme şeklindedir.

2.10.7. Çocuk Mahkemesi Yardımı (Kinderjustiz)

Her yıl Almanya’da ortalama onbinlerce çocuk hakim karşısına çıkmaktadır. Bunların çoğu kendi bilgilerinin dışında; ortalama 100 bin çocuk ebeveynlerinin boşanmalarından dolayı, 200-300 bin çocuk ise cinsel istismardan dolayı bir vesileyle mahkemelerle tanışmaktadır.

Yukarıda bahsedildiği gibi yüzbinlerce çocuk kendi istemi dışında birçok vesilelerle mahkemelere çıkarılmaktadır. Çocukların hakkının korunması ve onların adalete erişimini iyileştirmek ve kolaylaştırmak için bir dizi hizmet sunulmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne ek olarak 2014 yılında yürürlüğe giren ek protokol ile, çocuklar ve gençler için adalete kolay erişim konusunda yeni kolaylıklar getirilmiştir.

Almanya’da cezai işlemler için düzenlemeler şu anda mağdurların haklarının güçlendirilmesi yönünde gelişmektedir. Üçüncü Kurban Hukuku Reformu Yasası’nın amacı, onlar adına mahkemelere müdahale etmektir.

2.10.8. Tutuklu ve hükümlüler için kurumlar

Örnek bir kurum konsepti

Çocuk ve gençler için yetimhane (Kinder- und Jugendheim) konsepti
“Schloss Marisfeld – Diakonisches Werk e.V.”

¹⁷³ <http://www.bergheim.de/weisungen-und-auflagen.aspx> (24.08.2017)

§ 34 SGB VIII göre icra edilen yatılı bakımda gruplar;

- Kız grupları
- Aile hayatına benzer dairelerden
- Yurtta tek kişilik odalardan oluşmaktadır.

Kurumun toplamda kapasitesi 28 kişiden oluşmaktadır. Çocuklar kendi psikolojik, sosyolojik ve fizyolojik durumlarına göre gruplara ayrılmıştır.

Yurtta 16 tek kişilik oda ve 2 çift kişilik (10-17 metre kare) odalar mevcuttur. Toplu oturma odasında koltuk takımı yemek masası, mutfak ve banyodan oluşmaktadır. Terapi odaları, sinema odası, kış bahçesi (Wintergarten), spor salonu, sauna ve yüzme havuzu da hizmete sunulmaktadır.

Çevre anaokulu ve okullara kayıtları yapılan çocukların düzenli gidişleri sağlanmaktadır. Okul sonrası yemek, dinlenme ve ardından ev ödevi yardım kurslarında ödevlerini yapan çocuk ve gençler, yurdun kendine özel sunmuş olduğu terapi ve sosyal aktivite programına katılmaktadır.

Çocuk ve gençlerin yaş gurupları 5 – 18 yaş arasındır. Her gurupta ortalama beş çocuk yaşamaktadır.

Sosyal pedagog, eğitimci, psikolog, aşçı, bekçi, stajyer, idari işler ve büro elemanlarından oluşan bir ekip ile çalışmalar yürütülmektedir. Kurumun hedef kitle, psikolojik ya da fizyolojik şiddet görmüş olan, tecavüze uğramış veya bakımsız kalmış, yetim veya öksüz kalmış olan çocuk ve gençlerdir. Geçici süreliğine gelen çocuklar da yurtta yaşamaktadır. Çocuklara önceden tayin edilmiş cep harçlıkları verilmektedir. Çocuklar kendi özel ihtiyaçlarını çarşıdan belli bir yaştan (12) sonra kendileri alabilmekteler.

Yurda geliş, muhatap Gençlik Dairesi'nin talimatı üzerine olur. Çocuk ve genç (5 -18 yaş arası) olan kişiler kendi müracaatı üzerine de gerekli araştırmalar sonucu gelebilmektedir. Dil, din, ırk fark etmeksizin anayasayla çelişkiye düşmediği müddetçe her çocuk ve genç yurtta yerini bulmakta ve hassasiyetleri göz önünde bulundurulmaktadır.

Yurdun hedefleri

- Gelen çocuğu kabul etmek ve sıkıntısını gidermeye çalışmak
- Hristiyanlığın emri hasebiyle çocuğun ve gencin derdini, problemini tespit ettikten sonra, kişiye özel çözümler bulma gayretinde olmak
- İnsanı bedenden, ruhtan, ve zekadan oluşan Allah'ın bir kulu olarak görmek
- İnsanda var olan gücü ve kabiliyeti görmek ve ona göre yön vermek
- Aile mefhumundan uzak olan çocuk ve gençlerin tekrar birbirlerine ve kendilerine güvenini sağlayabilmek

Her çocuk için yapılan pedagojik plan

- Kontrol listesi

- Bireysel eğitim planı
- Sosyal duygusal gelişim planı
- İlişki çalışması
- Birebir görüşmeler
- Oyun terapisi
- Yeni gelişlerde eğitimcinin korumasında grupla tanışma
- Güven ve cesaret aşılama
- Aile ile müşterek çalışma planı

2.11. Sığınmacı ve Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmetler

Sosyal hizmetin uygulama alanlarından biri de insanlara kendi sorunlarını çözme ve baş etme kapasitelerini daha etkili kullanmalarını öğretmek, insanlar ve kaynak sistemler arasındaki ilk bağlantıları kurmaya yardımcı olmaktır. Sığınma deneyimi, insanda şok, reddetme, inanmama, saldırganlık, kızgınlık, depresyon, ilginin kaybı, intihar girişimi, uyuşukluk, pazarlık, kabullenme gibi farklı tepkileri ortaya çıkartan bir süreçtir. Bu süreçte mültecilerin toplumdan beklentileri; güçlendirilmiş bir psikolojik var olma hissi, ekonomik destek, bağımsızlık, hayatlarını kontrol ve yönlendirme gücü, kültür, dil ve dinini yaşama ve toplum ile iletişimidir. Mültecilik konusunda yaşanan bütün süreçlerin birbiriyle bağlantısı bulunduğundan, bir aşama diğerini etkilemektedir. Bundan dolayıdır ki var olan durumlar, bütün yönleriyle ele alınmalı, bütüncül bir bakış açısı, problem çözme sürecine yansıtılmalıdır. Özellikle sığınmacılara yönelik sosyal hizmet müdahalesi genelde bir uygulamaya tabi olmalıdır.

Federal Aile, Yaşlılık, Kadın ve Gençlik Bakanlığının altında bulunan Göçmen ve Mülteci Dairesi (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) bu konuda çalışmalar yürütür.

Federal Almanya İltica Yasasının 1. Paragraf 3. Fıkrasına göre;

Kişinin zulme uğrayacağı korkusu varsa, o kişi mülteci olarak kabul edilir. Bu zulüm; “ırk, din, milliyet, siyasi görüş ya da belirli bir sosyal toplumsal gruba üyelik nedeni ile de oluşabilir. Cinsel şiddet de dahil olmak üzere, fiziksel ya da ruhsal şiddet eylemleri, yasal, idari, polis baskısı, ayrımcı bir şekilde uygulanan adli tedbirler, orantısız veya ayrımcı kovuşturma veya cezalandırmalar, cinsiyete özgü veya çocuk özel niteliğine dayalı eylemlerdir.”

Federal Almanya Sosyal Hizmet çalışmaları kapsamında yasal çerçeve olarak ülke sınırları içerisinde bulunan tüm insanlara eşit olarak bakmak durumundadır. Bu neden ile ister yerleşik olsun isterse sığınmacı/mülteci olsun, sosyal yardım almaya hak kazanabilmek için, *“kendi kendilerine yetemeyen ve yardım edecek kimseleri olmayanların sosyal yardım almaya hakkı vardır.”* Sosyal Hizmet kapsamında yapılan yardımlar, kişinin muhtaç duruma düşmesinin kendisinin veya bir başkasının neden olup olmadığına bakmamaktadır. Bununla birlikte, Federal Almanya’da ikameti bulunmayan

mülteciler ve yabancılar da Federal Mülteciler Yardım Kanunu kapsamında sosyal yardım almaktadırlar.¹⁷⁴

Mültecilerin ülkelerini zorunlu olarak terk etmek durumunda kalmaları ve geldikleri ülkelerdeki yaşamlarını devam ettirme durumları ile ilgili sorunlarına ilişkin bilimsel ve disiplinler arası bir yaklaşımla çözümlere odaklanmak gerekmektedir. Bu bağlamda da mültecilik alanında sosyal hizmet uygulamalarının neler olduğunu ve neler olabileceğinin belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

2.11.1. Mülteci Sorunlarına Kalıcı Çözümler

Federal Almanya’da gerek federal ve gerekse eyalet düzeyinde sığınmacı ve mülteciler ile ilgili bu üç temel kalıcı çözüm boyutunda ele alınır.

Gönüllü olarak gelmiş oldukları vatanlarına geri dönme:

Gerçekleşmesi zor ve uzun vadeli olsa da gönüllü olarak gelmiş oldukları vatanlarına gönüllü olarak dönmeyi istemeleri sığınmacı ve mülteciler arasında en çok tercih edilen çözümdür. Temelde kişilerin ülkelerindeki yaşam koşulları iyi olduğunda, ülkelerini terk etmeyecekleri varsayımından hareket edilir. Ülkedeki baskı yaratan koşulların kalkması ile insanların ülkelere dönecekleri varsayılır. Fakat ülkelerinin koşullarının değişmesi için kökten değişiklikler gerekir, bu da çoğu zaman çok zordur.

Yerel Yerleşim:

Gönüllü geri dönüş mümkün olmadığında en çok başvuru çözümdür. Mültecileri, ikamet ettikleri ülkede kendi kendilerine yetebilecek hale getirecek düzenlemelerdir. Bu süreç içerisinde mültecilerin topluma entegrasyonunun sağlanması açısından dil kursları ve meslek eğitim programları uygulanır.

Üçüncü ülkeye yerleştirme:

Yerel bütünleşme mümkün olmadığı durumlarda, diğer bir ülkeye yerleştirme gündeme gelir. Bu konuda mültecilere gerekli danışmanlık ve ön hazırlama hizmetleri verilir. Yerleştirilebilecek üçüncü ülke, AB Parlamentosu tarafından “Güvenilir Ülke” statüsünde olması gerekir. Bu bağlamda AB destek programları ile sığınmacı konumundan mülteci statüsü kazanan kişiler organize edilmiş bir üçüncü ülkeye yerleştirilir.

¹⁷⁴ Federal Almanya Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı, “Sozialhilfe und Grundsicherung”, 2010

Tablo 43 Yaşlarına Göre Sığınmacı ve Mültecilerin Sayısı (2015)

Kalma süresi (ay)						
Yaş	Toplam	3 ay altı	3-12 ay	12-24 ay	24-36 ay	36 ay üstü
Toplam						
18 yaş altı	287 454	139 897	94 562	31 252	10 532	11 211
18-65 yaş	680 874	331 611	233 021	69 860	21 417	24 965
65 yaş üstü	6 223	2 233	1 901	817	274	998
Toplam	974 551	473 741	329 484	101 929	32 223	37 174
Erkek						
18 yaş altı	158 903	80 080	51 273	16 304	5 460	5 786
18-65 yaş	493 913	245 067	168 022	48 571	14 873	17 380
65 yaş üstü	2 889	1 109	884	352	129	415
Toplam	655 705	326 256	220 179	65 227	20 462	23 581
Bayan						
18 yaş altı	128 551	59 817	43 289	14 948	5 072	5 425
18-65 yaş	186 961	86 544	64 999	21 289	6 544	7 585
65 yaş üstü	3 334	1 124	1 017	465	145,0	583
Toplam	318 846	147 485	109 305	36 702	11 761	13 593

Kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Asylbewerberleistungen/Tabellen/10_Empf_AltersgrDauerLeistGeschl.html

Tabloda görüldüğü gibi, 2015 yılında Almanya'daki mülteci sayısı 974.551 sayısına ulaşmıştır. Kalma sürelerine baktığımızda bunların %80'i 2015 yılında gelmiştir. Mültecilerin %29,5'i olan 287.454 kişinin 3 yaş altı olması dikkat çekmektedir.

2.11.2. Alman Sığınma Prosedürünün İşleyişi

Federal Göçmenler ve Mülteciler Dairesi (BAMF) sığınma başvuruları için yetkili makamdır. BAMF, Federal İçişleri Bakanlığı'nın (BMI) Nürnberg şehrinde bulunan bir üst federal makamıdır. Federal Almanya, göç ve entegrasyon için yetkili merkez olarak sadece sığınma prosedürünün ve mülteci korumasının uygulanmasından değil aynı zamanda ülke çapında entegrasyonun teşvik edilmesinden de sorumludur. Görevleri arasında göç araştırmaları da bulunmaktadır. Saha ofisleri, karşılama merkezleri ve karar verme merkezleri dahil kurumlarıyla, mülteci koruma ve entegrasyon çalışmalarındaki tüm aktörlerle doğrudan temas halindedir.

Karşılama Merkezleri

Karşılama merkezleri, sığınma prosedürü kapsamında merkezi bir erişim noktasıdır. Karşılama merkezlerinde, sığınma prosedürü için gerekli olan tüm adımlar tek bir çatı altında toplanmaktadır. Bu, eyaletlerin sağlık muayenesini, kişisel verilerin toplanmasını ve kimlik kontrolünü, Federal Ofisin iltica başvurusu üzerine başvuru, duruşma ve kararını ve yerel istihdam ajansı tarafından işgücü piyasasına girişi ile ilgili ilk istişareyi kapsar.

Saha Ofisleri / Bölgesel Ofisler

Saha ofislerinde, Federal Ofis başvuru, duruşma ve daha karmaşık vakalarla ilgili karar ile sığınma prosedürünü yerine getirir. Bölgesel ofisler olarak adlandırılan bazı saha

büroları, entegrasyon tedbirleri sağlayıcılarının irtibat noktalarıdır ve yerel entegrasyon çalışmalarından sorumludur.

Karar Verme Merkezleri

Karar verme merkezleri, daha önce dinlemiş oldukları başvuru sahiplerinin sığınma başvurularına karar verirler. Bu özellikle, Suriye, Irak ve Eritre menşeli ülkelere gelen başvurular için geçerlidir. Bununla karar merkezleri, karşılama merkezlerinin ve saha ofislerinin yükünü azaltır.¹⁷⁵

Sığınma başvurusundan iltica prosedürünün sonuna kadar çeşitli aşamalar tamamlanmalıdır.

Mülteciler geldiklerinde ya da hemen sonrasında bir hükümet kuruluşuna rapor vermeleri gerekir. Bu sınırda veya daha sonra ülke içinde olabilir. Ülkeye girerken sığınma başvurusunda bulunan herkes sınır dairesi ile irtibata geçer. Sınır dairesi, sığınmacıları en yakın ilk kabul tesisine gönderir. Sığınma başvurularını yalnızca Almanya'da yapanlar, polis, göçmenlik bürosu, bir resepsiyon merkezi veya doğrudan bir karşılama merkezi gibi bir güvenlik makamıyla temasa geçebilirler. Ancak o zaman sığınma prosedürü başlatılabilir.

Varış ve Kayıt

Almanya Federal Cumhuriyeti'ne sığınmacı olarak başvuran herkesin kaydı alınır. Burada kişisel veriler, fotoğraf ve parmak izleri, merkezi olarak saklanır. İhtiyaç duyan tüm kamu yetkililerinin bu verilere erişimi olacaktır.

Kayıt belgesi olarak, kişilere Federal Ofisin resepsiyon merkezinden, karşılama merkezinden veya şubesinden geliş belgesi verilir. Geliş belgesi, Almanya'da kalacağınızı ispatlayan ilk resmi belgedir. Bu belge sayesinde konaklama, tıbbi bakım ve yiyecek gibi devlet yardımlarından yararlanma hakkına sahip olunur.

İltica başvurusu yapılıyorsa, Federal Ofis kayıtlı verileri Yabancılar Sicili'ne (AZR) girecektir. AZR, Federal Ofis tarafından merkezi olarak yönetilen, ülke çapında kişilerin bilgilerine dayalı bir dosyadır. Almanya'da kalan veya kalmış yabancı insanlar hakkında bilgi içerir. Tüm göçmenlik makamları görevlerini yerine getirirken bu verilerle çalışırlar.

Başlangıçtaki dağılım ve konaklama

İlk önce, tüm sığınmacılar ilgili federal eyaletin en yakın kabul merkezlerine alınmaktadır. Böyle bir kurum, geçici ya da uzun süreli konaklamadan sorumlu olabilir.

Belirli bir kayıt dairesine tahsisat, mevcut kapasitelerle belirlenir. Buna ek olarak, sığınmacının geldiği ülke de, Federal Ofis'in hangi şubesinde veya hangi varış merkezinde işleme tabi tutulacağı konusunda rol oynar: Buna köken ülke yetkililiği denir. Menşe ülkesine bağlı olarak, sığınmacılar kabul merkezlerinde altı aya kadar veya

¹⁷⁵ <http://www.bamf.de/DE/DasBAMF/Aufgaben/Beh%C3%B6rde/die-behoerde-node.html> (18.11.2017)

başvurularına karar verilene kadar barınabilirler. Bununla birlikte aile birleşimi gibi belirli koşullar altında, zaman içinde başka bir yere yerleştirilebilirler.

Adil bir dağıtım için EASY (sığınmacıların ilk dağılımı) Kota Sistemi bulunmaktadır. Bu Königsteiner anahtarına bağlıdır. Dağıtım oranı, Bund-Länder (Devlet-Eyaletler ya da Federasyon-Eyaletler) Komisyonu tarafından yılda bir kez belirlenmekte ve her eyaletin kabul edeceği sığınmacıların oranını belirlemektedir. Böylelikle eyaletlere adil bir dağılım sağlanır.

Tablo 44 Mültecilerin Eyaletlere Göre Dağılımı (2017)

Eyaletler	Kota %	Eyaletler	Kota %
Baden-Württemberg	12,9	Niedersachsen	9,3
Bayern	15,5	Nordrhein-Westfalen	21,2
Berlin	5,1	Rheinland-Pfalz	4,8
Brandenburg	3,0	Saarland	1,2
Bremen	0,9	Sachsen	5,0
Hamburg	2,5	Sachsen-Anhalt	2,8
Hessen	7,4	Schleswig-Holstein	3,4
Mecklenburg-Vorpommern	2,0	Thüringen	2,7

Kaynak: destais.de

Sorumlu Kabul Tesisi

Sorumlu kabul tesisi sığınmacılardan sorumludur. Kaldıkları süre boyunca, günlük hayatta kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için aylık bir miktar para alırlar. Yardımların türü ve miktarı Sığınmacılar Yararları Yasası tarafından düzenlenir. Bunlar arasında: gıda, konut, ısınma, giyim, sağlık ve kişisel bakım, hane halkı ve tüketim malları için temel hizmetler, kişisel ihtiyaçlar, hastalıklar, gebelik ve doğumları kapsayan hizmetler bulunmaktadır.

Hizmetler aynı zamanda bağlantılı konaklama birimlerinde (ortak bir konaklama veya özel bir daire gibi) sağlanmaktadır.

Bireysel Sığınma Başvurusu

Federal Ofis'in bir ofisinde veya bir karşılama merkezinde kişisel başvuru gerçekleşir. Bu randevu için bir tercüman hazırda bulunur. Bu sayede, sığınma sürecinde talepte bulunanların hak ve yükümlülükleri kendilerine açıklanır - kendi dillerinde yazılı olarak tüm önemli bilgiler sunulur. Daha önce yapılmadıysa, başvuru esnasında kişisel veriler toplanır. Sığınmacıların kimliğini kanıtlamaları mümkün ise istenir. Pasaporta ek olarak, doğum belgeleri ve ehliyet gibi diğer kişisel belgeler de bu amaçla kabul edilir. Orijinal belgeler Federal Ofis tarafından fiziki-teknik belgesel incelemeler (PTU) aracılığıyla kontrol edilir.

Başvuranlar fotoğraflanır; 14 yaşın üzerindeki kişilerden de parmak izi alınır. Bu veriler bir ilk başvuru, bir sonraki başvuru ya da muhtemelen tekrar başvuru olup olmadığını kontrol etmek için Yabancılar Merkez Sicil ve Federal Kriminal Dairesi'nde olan bilgiler ile karşılaştırılır. Avrupa çapında bir sistem (Eurodac), sığınma talebinden başka bir Avrupa ülkesinin sorumlu olup olmadığını belirlemek için kullanılacaktır.

Başvuru genellikle şahsen yapılır. Bazı istisnai durumlarda yazılı olarak verilebilir, örneğin hastalık durumunda veya küçük yaşta.

Sığınma başvurusu yapıldıktan sonra, başvuranlara kalma izni belgesi verilir. Bu belge sayesinde sığınmacılar resmi makamlara Almanya’da legal olarak ikamet ettiklerini ispatlarlar. Kalma izni, sorumlu kabul makamının bölgesi (Residenzpflicht) ile sınırlandırılmıştır.

Kalma ihtimali düşük olan kişiler karar verilene kadar, kabul tesislerinde kalmak zorundadırlar. İltica başvurusu reddedilir veya kabul edilemez bulunursa, ülkeden çıkışlarına kadar burada kalmaları zorunludur.

Bu süre boyunca, onlar (sadece Göçmenlik Bürosu izniyle) çalışabilir ve Federal Ofisi’nden izin alınca geçici olarak sadece bölgelerini terk edebilirler. Kalma ihtimalleri yüksek olan kişiler dahil başlangıçta kalma izni belgesinde (Aufenthaltsgestattung’da) belirtilen bölgede kalabilirler.

Bu bölgeyi geçici olarak terk etmek istiyorlarsa izin almak zorundadırlar. Bu durum üç ay sonra biter ve hareket alanı tüm devleti kapsayacak şekilde genişler.

Dublin Prosedürünün İncelenmesi

Dublin prosedürü, sığınma başvurusunun incelenmesinden önce yapılan yargılama usulüdür. Bir sığınma başvurusunun incelenmesinden hangi Avrupa devletinin sorumlu olduğunu tanımlar. Dublin Yönetmeliği, Dublin bölgesinde sağlanan her bir sığınma başvurusunun içeriğinin sadece bir devlet tarafından kontrol edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Dublin bölgesi, Avrupa Birliği, Norveç, İzlanda, İsviçre ve Lihtenştayn üye devletlerini içerir. İltica koruması bu ülkelerden birinde zaten verilmişse, Almanya’da sığınma başvurusunun incelenmesi mümkün değildir.

Bir üye devlet başka bir üye ülkede sığınma prosedürünün yerine getirilmesi gerektiğine karar verir ise, söz konusu durumda bir devir talebini sağlar. Devir kabul edilir ise, Federal Daire bunları öngören bir karar yayınlayacaktır. Aynı zamanda ilgili kişiyi bilgilendirir ve transferleri engelleyebilecek olası nedenler var ise bunları öğrenir.

İlgili kişi bu karara karşı bir dava açabilir. Dava sonuçlanana kadar üye ülkeye bir transferin yapılmasına izin verilmemektedir.

Bir transfer altı ay içinde gerçekleşmediği takdirde, transfer sorumluluğu, devir talep eden üye devlete geçer. Kişi gözaltında ise, transfer süresi en fazla bir yıla kadar uzatılabilir. İlgili kişi bulunamazsa, azami olarak 18 aya kadar uzatılabilir.

Kişisel görüşme

Kişisel görüşme, başvuru sahiplerinin iltica prosedürü içerisindeki en önemli randevusudur. Bu nedenle, yardım kuruluşları, görüşmeye hazırlık konusunda yardım teklifinde bulunurlar. Federal Ofis’te karar mercileri duruşmayı yürütmekle yükümlüdürler. Başvuranları, tercümanın da bulunduğu bu randevu gününe davet ederler. Başvuru sahipleri bu randevuya mutlaka katılmalı ya da yazılı olarak neden katılamadıkları konusunda (örn. sağlık nedeniyle) zamanında bilgilendirmelidirler. Yoksa sığınma başvurusu reddedilebilir veya prosedür durdurulabilir.

Duruşmalar halka açık değildir. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), bir temsilci avukat ve refakatsiz reşit olamayanların velileri katılabilir. Güvenilir bir başka kişinin katılımı ilk olarak Federal Ofis tarafından onaylanmalıdır.

Duruşmaların amacı, kaçışın bireysel nedenlerini öğrenmek, daha detaylı bilgiler kazanmak ve çelişkileri açıklığa kavuşturmadır. Karar vericiler, başvuranın menşe ülkelerindeki koşullarına vakıftırlar.

Duruşma sırasında, başvuru sahiplerinin kaçış nedenlerini açıklamak için yeterli zamanı olacaktır. Özgeçmişlerini ve yaşam koşullarını tasvir eder, kaçış güzergahını ve akıbetlerini anlatırlar. Ayrıca, menşe ülkelerine dönme durumunda oluşacak olan şartlar hakkındaki değerlendirmelerini de ifade ederler.

Bütün bunlar için, haklı bilgi ve mümkünse kanıt sunmakla yükümlüdürler. Bu, fotoğraf, polis veya diğer makamlardan gelen belgeler, gerekirse tıbbi sertifikalar da olabilir. Açıklamalar tercüme edilmekte, kaydedilmekte ve başvuranlar için tekrar onların ana dillerine geri çevrilmektedir. Bu onlara söylenenleri takviye etme veya düzeltme fırsatı verir. Son olarak tutanaklar imzaya sunulur.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Cenevre Mülteci Sözleşmesi'ne riayet edilmesini sağlar. BMMYK, çalışmaları hakkında bilgi istediğinde, Federal Ofis bunları sunar. Kendi görevlerini yerine getirmek amacıyla, Federal Daire'nin kararlarını ve sebeplerini gözden geçirebilir.

Başvuru sahiplerinin kimliğine ilişkin şüphe varsa, Federal Ofis dil uzmanlarına danışılan bir metin ve dil analizi vasıtasıyla bir inceleme gerçekleştirir. Bu tür olaylar federal güvenlik birimine bildirilir. Bir taraftan birim, Ortak Karşı Terörizm Merkezi (GETZ) ve Ortak Karşı Terörizm Merkezi (GTAZ) ile yakın bir işbirliği içinde çalışmaktadır. Öte yandan, veri koruma seçeneklerinin bir parçası olarak güvenlik makamlarıyla otomatik bir veri karşılaştırması da yapmaktadır.

Federal Dairenin kararı

Federal Ofis, kişisel duruşma, belge ve delillerin ayrıntılı incelenmesi suretiyle sığınma başvurusu hakkında karar verir. Bireysel kader, karar verilirken ön plandadır. Karar yazılı olarak teyit edilecek ve başvuru sahibine, yetkili temsilciye ve yetkili göçmenlik makamlarına gönderilecektir.

Federal Ofis, her iltica başvurusunda, Sığınma Yasası temelinde, sığınma, mülteci koruması, yan koruma veya tehcir yasağı olmak üzere dört koruma biçiminden birinin var olup olmadığını inceler. Ancak bu koruma biçimlerinin hiçbirisi sorgulanamazsa, sığınma başvurusu reddedilir.¹⁷⁶

¹⁷⁶

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/das-deutsche-asylverfahren.pdf?__blob=publicationFile (17.10.2017)

2.11.3. Dört Koruma Şekli

1- İltica hakkı

İltica hakkı olan ve dolayısıyla siyasi olarak zulüm gören kişiler, ırklarına, milliyetlerine, siyasi kanaatlerine, dini inançlarına veya belirli bir toplumsal gruba bağlılıklarına dayanarak, menşe ülkelerine dönmeleri durumunda ciddi bir insan hakları ihlaline tabi tutulacaklardır.

Güvenli bir üçüncü ülke aracılığıyla giriş yaparken, sığınma hakkı tanınmaz. Güvenli bir üçüncü ülke olarak Sığınma Yasası, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin yanı sıra Norveç ve İsviçre'yi de tanımlamaktadır.

Hukuki temeller ve sonuçlar:

Art. 16a Abs. 1 GG

- Üç yıla kadar ikamet izni
- Geçim ve yeterli Almanca bilgisinin edinilmesi gibi ön koşulların yerine getirilmesi halinde, üç veya beş yıl sonra yerleşme izninin yerine getirilmesi mümkündür.
- İşgücü piyasasına sınırsız erişim – İstihdam izni
- Ayrıcalıklı aile birleşimi hakkı

2- Mülteci Koruması

Mülteci koruması iltica talebinden daha kapsamlıdır ve ayrıca devlet dışı aktörlerin kovuşturulmasına da müdahale eder. Cenevre Mülteci Sözleşmesi uyarınca, devletlerin ve devlet dışı aktörlerin ırk, din, milliyet, siyasi inanç veya aidiyetlerine dayalı zulüm korkusuyla kaçanlar mülteci olarak kabul edilir. Bu kriterler, menşe ülkelerinin korunmasını talep edemiyorlarsa veya haklı korkularından dolayı kullanmak istemiyorlarsa da geçerlidir.

Hukuki temeller ve sonuçlar:

§3 Abs. 1 AsylG

- Üç yıla kadar ikamet izni
- Geçim ve yeterli Almanca bilginin edinilmesi gibi ön koşulların yerine getirilmesi halinde, üç veya beş yıl sonra uzlaşma izninin yerine getirilmesi mümkündür.
- İş gücü piyasasına sınırsız erişim – İstihdam izni
- Ayrıcalıklı aile birleşimi hakkı

3- İştirak koruması

İştirak korumasına hak kazananlar, menşe ülkelerinde zarar görme tehlikesi bulunduğu için korkmaları için geçerli sebepleri olan ve menşe ülkesinin korunmasını talep edemeyecekleri veya tehdit nedeniyle onları kullanmaya istekli olmayan ve bundan korkan kişiler için geçerlidir. Hem devlet hem de devlet dışı aktörlerden ciddi zararların gelebilme ihtimali vardır.

Ciddi zarar: Ölüm cezası, işkence, insanlık dışı ya da aşağılayıcı cezanın uygulanması, uluslararası ya da yerli silahlı çatışmalarda rastgele bir kuvvete bağlı olarak bir sivilin yaşamına ya da bütünlüğüne ciddi biçimde tehdit oluşturması.

Hukuki temeller ve sonuçlar:

§4 Abs. 1 AsylG

- Bir yıllık ikamet izni
- İki yıl uzatma imkânı
- Beş yıl geçtikten sonra (sığınma prosedürü dahil) yerleşme izni, bir geçim kaynağı ve yeterli Almanca bilginin edinilmesi gibi ön koşulların yerine getirilmesi durumunda mümkündür.
- İş gücü piyasasına sınırsız erişim – İstihdam izni
- Ayrıcalıklı aile birleşimi hakkı yok (16.03.2018'e kadar)

4- Ulusal Tehcir Yasağı

Koruma arayan bireyin hedef ülkeye dönüşü, eğer İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesi (AİHS) ihlal ediliyor ise, yahut bireyin yaşamına ve özgürlüğüne karşı önemli somut bir tehlike var ise, engellenir. Geri dönüşte hastalığın ağırlaşma durumu var ise, bu sağlık nedenlerinden ötürü önemli ölçüde somut tehlike olarak kabul edilir.

Bu durumda, hedef ülkede Federal Almanya Cumhuriyeti ile eşdeğer bir tıbbi bakım kalitesi şart koşulmaz. Hedef devlet yeterli tıbbi bakımı kısmen sağlasa bile yeterlidir. Ulusal bir tehcir yasağı varsa, bu yasağın geçerli olduğu bir devlete geri gönderme yapılamaz. İlgili kişilere yabancılar dairesi tarafından ikamet izni verilir.

Bununla birlikte, tehcir yasağı, ilgili kişilerin başka bir ülkeye seyahati mümkün ve makul ise, veya işbirliği yapma yükümlülüklerini yerine getirmemişlerse, devreye girmez.¹⁷⁷

¹⁷⁷

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/das-deutsche-asylverfahren.pdf?__blob=publicationFile (17.10.2017)

Şekil 22 Almanya'ya Ulaşan Mültecilerin Kullandığı Güzergâhlar

Kaynak: <https://www.bamf.de>

Yukarıdaki Şekilde de görüldüğü gibi, Almanya'ya gelen mültecilerin güzergâhı sadece Türkiye değildir. Asya ülkelerinden gelenler ağırlıklı olarak Rusya güzergâhını kullanmaktadır. Ortadoğu ve Afrika'nın bir kısmı Türkiye güzergâhını kullanmaktadır.

Tablo 45 Eyaletlere ve Verilen Yardımlara Göre Sığınmacı Dağılımı (2015)

Eyaletler	Toplam	Gerekçe ve hizmet	Yaşam yardımı	Özel yardımlar	Diğer Hizmetler	SGB XII ye göre yardımlar
Almanya	974 551	888 002	86 549	339 512	305 525	33 987
Batı Almanya	770 995	700 826	70 169	269 332	241 166	28 166
Doğu Almanya	203 556	187 176	16 380	70 180	64 359	5 821
Baden-Württemberg	121 280	116 763	4 517	43 592	42 740	852
Bayern	126 185	116 375	9 810	30 222	27 986	2 236
Berlin	49 654	42 637	7 017	1 214	941,0	273
Brandenburg	29 347	26 761	2 586	14 618	13 070	1 548
Bremen	11 159	9 507	1 652	9 732	8 887	845
Hamburg	23 056	19 317	3 739	1 270	604,0	666
Hessen	68 126	61 115	7 011	43 518	40 687	2 831
Mecklenburg-Vorp.	20 332	19 633	699,0	6 959	6 656	303
Niedersachsen	101 251	92 865	8 386	60 090	58 046	2 044
Nordrhein-Westfalen	224 108	196 143	27 965	46 985	32 362	14 623
Rheinland-Pfalz	49 475	46 005	3 470	21 312	18 309	3 003
Saarland	10 411	10 007	404,0	5 616	5 401	215
Sachsen	45 749	42 683	3 066	9 131	6 107	3 024
Sachsen-Anhalt	30 073	28 484	1 589	25 073	25 011	62
Schleswig-Holstein	35 944	32 729	3 215	6 995	6 144	851
Thüringen	28 401	26 978	1 423	13 185	12 574	

Kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Asylbewerberleistungen/Tabellen/Tabellen_EmfaengerBL.html (20.02.2017)

Tabloda da görüldüğü gibi, mültecilerin %21'i olan 203.556'sı doğu eyaletlerine yerleştirilirken, 770.995'i batı eyaletlerine yerleştirilmiştir. Mültecilerin %23'ü olan

224.108 kişi nüfusu en kalabalık olan Nordrhein-Westfalen eyaletine yerleştirilmiştir. Hizmet olarak 888.002'sine yardım yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak aynı yardım ve hizmet yardımı sunulmaktadır.

2.11.4. Danışmanlık hizmetleri

Mülteci sosyal hizmetlerine danışmanlık ve destek amacıyla yapılması gereken oldukça fazla görev vardır.

İlk yerleştirme, yurda kabul
Bakım

- Merkezî Göçmenlik Bürosu ile transfer düzenlemeleri (ZABH)
- Oda hazırlığı
- Karşılama ve odalara dağılım; Yurt içinde gerektiğı takdirde oda değıştirme
- Gerekli evrakların doldurulmasında yardım
- Ofis hizmetlerinde, göçmenlik bürosunda, sosyal hizmetlerde kayıt için eşlik etme
- Yurt kuralları ve işleyişi hakkında bilgilendirme

Danışma

- Varıştan sonraki günde başlangıç kaydı
- Varıştan sonraki günde bireysel yardım düzenlemeleri
- Sağık durumu ve aile durumu hakkında bilgi istenmesi
- İlk danışma (Sığınma prosedürünün ilkeleri, katılım, hukuki olanaklar, süre sınırları, hukuki destek, danışma hizmetleri, Dublin II, Sağık durumu vb.)
- Gerekirse sığınmacılar için yol rehberleri dağıtma, belirli konularda bilgi materyali
- Olası danışmanlık teklifleri hakkında bilgi

Gündelik Hayat ve İkamet
Genel

- Ulaşım bağılantıları ve ulaşım biletleri hakkında bilgi
- Yetkili makamlar/sorumluluklar hakkında bilgi
- Doktorlara, danışma merkezlerine, entegrasyon görevlilerine randevu alma
- Mahalle hakkında bilgi, beraber yaşama alışkanlıkları
- Dil aracılarının arabuluculuğı
- Formların tamamlanması ve açıklamalar konusunda yardım
- Ayrımcılıkla Mücadele Birimi'ne bilgi ve arabuluculuk, mağdur danışmanlığı ve mağdur bakış açısı

Eve yerleştirmede barınma sorumlulukları

- Sakinler arasında posta kabulü ve dağıtımı ve isteğe bağlı arabuluculuk görüşmeleri
- şiddetsiz birlikte yaşamın desteklenmesi konusunda görüşmeler & Evde uyuşmazlıklara şiddetsiz çözüm stratejileri
- Uyuşmazlık durumlarında konut sakinleri arasındaki görüşmelerde arabuluculuk yapılması
- Evde temizlik ve onarım işlerinin organizasyonu/zanaatkârlara ve mülk yönetimine başvurma
- Ücretsiz çamaşırhane organizasyonu
- Bekçilik için iş birliği
- Bina bakımı
- Yenileme çalışmalarının organizasyonu
- Temel ekipmanın tedarik edilmesi
- Yurda yerleştirmede özel yardımların sunumu
- Çocuk oyun odası, spor odası, internet erişimi veya oyun alanlarının kurulması ve sürdürülmesi
- Onursal büroya refakat etmek
- Organizasyon bakımı, mahalle festivalleri
- Yabancıardan gelen taleplere verilen cevaplar
- Farklı etkinliklerin organizasyonu
- Ev Danışma Konseyi kurulmasına yardım
- Dış teklifler için danışma odaları sağlanması
- Mülteciler Danışma Kurulu
- Evden kendi evlerine taşınma için yardım
- Oturma iznine başvurma konusunda yardım, muhtemel bir sosyal tahmin hazırlama
- Reddedilmesi durumunda itiraz işlemlerinin desteklenmesi
- Konut arama ve başvurusu, WBS hakkında yardım
- Konut ve mobilya için maliyet varsayımı başvurusu
- Evde oda incelemesi, tadilat ve tahliye
- Enerji tedarikçileri ile kayıt
- Hesap açma yardımı

- Federal ofise, idare mahkemesine, vatandaş hizmetlerine kayıtlar

Konut konaklama yerlerinde bakım ve danışmanlık hizmetleri

- Yeni yaşam ortamına uyum hususunda yardım, örn. ev kuralları, toplu taşıma, bakım yapıları hakkında bilgi
- Isıtma, elektrik, su ve gaz bulunan hane halkı için tavsiyeler, kayıt veya kayıt silme, okuma, tüketim hesaplama ve faturalandırma ile ilgili yardım
- Fatura açıklaması
- Katkı veya özel tarifelerden (örn. GEZ) muafiyet başvurusu için destek
- Resmî prosedürlerin yönetiminde yardım, yazılı başvuru prosedürleri
- Kira ödemelerinde veya kira ödemelerinde sorun olması durumunda açıklama - muhtemelen konut sübvansiyonu başvurularını tamamlamada yardım
- Ev mobilyaları başvurusunda ve ev eşyalarında yardım
- Gerekli ikametgâh değişikliğinde yardım
- Kültürler arası anlayışı geliştirmek için mahalle ile yapılan görüşmeler
- Mahalle çatışmalarında arabuluculuk

Mali ve sosyal koruma

- Sosyal yardımda hak ve yükümlülükler konusunda danışmanlık
- AsylbLG, SGB II, III kapsamındaki başvuruların formülasyonu ile ilgili yardım; XII, vakıf veya finansman kurumlarında, hukuki yardım, eğitim paketi hizmetleri vb.
- Ek yardım ve tek seferlik yardım talebinde bulunmak
- Hizmet sunucuları tarafından itiraz edilebilir şikayetlerin ilştirilmesi
- Belirsiz iddialarda, sosyal hizmetler ile mülteciler arasındaki arabuluculuk
- Borç konularında ilk danışma ve borç danışmanlığı merkezlerine ve tüketici merkezlerine sevk
- Hizmet sağlayıcıların değiştirilmesinde destek ve yardım (örn. sosyal yardım bürosu iş merkezine)
- Sosyal Yardımlaşma Bürosu tarafından duruşmalara eşlik edilmesi
- İşsizlik yardımı ve işsizlik yardımı başvurusunda yardım
- Sağlık sigortası veya çocuk parasıyla ilgili sorunlar konusunda danışma ve yardım
- İlgili ofislerle, danışma merkezleriyle ve avukatlarla temasların sürdürülmesi ve gerektiğinde ilgili bürolara gönderilmesi
- Taksitli ödeme sözleşmelerinin ödenmesinde yardım

Aile, anaokulu ve okul hakkında sorular
Bakım

- Boş vakitlerde organizasyonlar için yardım / toplulukla tatil gezileri / teklifler
Çocuk yuvası, Noel partisi vb. için yurttan gelen teklifler
- Aile merkezleri ve dinlenme tesisleri ile iş birliği
- Ödev yardımı veya öğrenmeyi desteklemek için gönüllülerle işbirliği
- Ödev yardımı ve yardım teklifleri üzerinden arabuluculuk organizasyonu

Danışma

- Alman okul sistemi ve sonraki eğitim imkânları hakkında bilgi
- Okul danışmanlığı eğitimi
- Uygun anaokulu, okul ve okul sonrası mekanları arama konusunda yardım
- Ebeveynlerin okul veya anaokuluna temasıyla ilgili yardım
- Çocuk parası, okul malzemeleri, okul gezileri vb. başvuruları için yardım
- Okul değişikliği ile ilgili yardım, Ü7 prosedüründe bir okul bulma konusunda yardım
- Anormal performans için ders ve diğer finansman fırsatlarının sağlanması
- Eğitimle ilgili tavsiyeler, çatışmalarda arabuluculuk, uygun yardım başvurusu ve finansman fırsatları için yardım
- Babalık tanıma, bakım, erişim, evlilik veya boşanma konusunda özel danışma hizmetlerine ilişkin bilgi ve arabuluculuk

Psikososyal sorunlarda / sağlık konularında ve psikososyal zorluklarda yardım
Danışma ve Bakım

- AsylbLG'ye göre tıbbi bakım danışmanlığı
- Sağlık sisteminin açıklanması, bir sağlık sigortası bulma yardımı - Hekimlere, terapi tesislerine ve danışma merkezlerine aracılık yapılması ve bu tesislerle temasın sürdürülmesi
- Sağlık departmanı ile işbirliği içinde, tedavi ihtiyaçlarının açıklığa kavuşturulmasında yardım
- Doktor ziyaretleri ve hastanede kalma durumlarında dil araçlarının organizasyonu ve yerleştirilmesi
- Tıbbi yardım başvurusunda yardım
- Eş ödemelerinden muafiyet başvuruları
- Ev hemşireliği ve çocuk bakımı organizasyonu
- Kriz desteği ve gerekirse müdahale
- Tedavilerin uygulanması, rehabilitasyon önlemleri, özel gerekli operasyonlar

- Sağlık sigortası sorunlarıyla ilgili tavsiye ve yardım
- Psikososyal sorunlar konusunda danışma
- SGB XII yardım başvurusunda yardım
- Travma, akıl hastalığı, mağdur danışmanlığı gibi durumlarla ilgilenen meslek mensupları ile arabuluculuk
- Gebelik danışmanlığı merkezine aracılık
- Gerektiğinde, ruhsal hastalıklarda sosyal psikiyatri servisine başvuru
- Bildirilmesi zorunlu hastalıklar için sağlık bölümüne başvuru
- “Center Survival”, “Xenion” ve “bzfo” ile yapılan iş birliği,
- Yardım ve birlikte ödemeler konusunda tavsiyeler
- Ağır engellilerin statüsünün tanınması için başvuru
- Bağımlılıkla ilgili yardım
- Yabancı düşmanı saldırılara karşı yardım, örn. şikâyetlerde eşlik etme, ayırım gözetmeden koruma ajansı ile iş birliği ya da kurban bakış açısı

Yordamsal tavsiye, ikamet üzerine sorular, geri dönüş danışmanlığı
Konsültasyon

- Kabaca sığınma ve oturma hakları sistemi hakkında bilgi
- Sığınma prosedürü hakkında tavsiyeler
- Kanıt sağlanmasında sığınma prosedürüne yardımcı olma
- Avukatlar / iç arabuluculuk
- Dublin II prosedürüne ilişkin tavsiyeler
- Üçüncü taraflara Avukat (RA) maliyetlerinin geri ödenmesi talebi
- Duruşmalara refakat
- Oturma yasası hakkında tavsiyeler
- Bir pasaport edinme hususunda destek (elçilik mektubu, eşliklerin organizasyonu, anavatana yazı yazmak vb.)
- Oturma izni veya müsamaha başvurularının formüle edilmesi
- Göçmenlik yetkilileri ve mülteciler arasındaki arabuluculuk
- Yasal olasılıkları ve destek teklifleri açıklayamayan göçmenlere tavsiyeler
- Koşulların kaldırılması için şartlar, uygulamalar ve çelişkiler üzerine tavsiyeler
- (ABH) Göçmenlik Bürosu ve mülteciler arasındaki müzakereler, gerekirse kriz durumlarında Göçmenlik Bürosu’na (ABH) eşlik edilmesi
- Gönüllü dönüş konusunda danışma, ilgili kuruluşlarla işbirliği

- Üçüncü ülkelere göç konusunda tavsiyeler
- Perspektif danışmanlığı
- Güçlük durumlarında başvuruların sunulması ve bunlara eşlik edilmesi için içerik hazırlama
- Bir mülteci olarak tanınmaya veya yeni haklar, görevler ve perspektifler üzerinde ikamet izni verilmesine ilişkin tavsiyeler
- Doktorlar, terapistler, tedavi olanakları arasındaki aracılık ve göç prosedürüne hastalıkla bağlantılı engellerin getirilmesi için avukatlar, göçmenlik yetkilileri veya mahkemeler
- Yeniden dağıtım ve aile birleşimi için başvuruda yardım
- Avukatlarla, insan hakları örgütleriyle ve mesleki hizmetlerle arabuluculuk

Dil edinimi, çalışma ve boş zaman aktiviteleri Bakım

- Evde Almanca kurslarının düzenlenmesi
- Çocuklarını yetiştirme nedeniyle düzenli dil kurslarına katılamayan okur yazar kadınlar için uygun dil öğrenme fırsatları bulmaya veya yaratmaya yardımcı olmak
- Ek işin başvurusu, talimatı ve fatura edilmesi
- Özellikle çocuklar için boş zaman etkinliklerinin yeri
- Kulüp yapısı hakkında bilgi (spor kulüpleri dahil)
- Dinin uygulanması veya korunması ile ilgili olanaklar hakkında bilgi
- Çeşitli sağlayıcılardan gelen dil kursları hakkında bilgi ve arabuluculuk
- Dil kurslarının finanse edilmesi veya yeterlilik önlemlerine katılım için bağış toplama
- Çalışma fırsatı hakkında tavsiye, gerekli çalışma izninde başvuruda bulunmaya yardımcı olmak
- Yardım ve sağlık sigortası alanındaki çalışmalara başladıktan sonra gerekli değişikliklerle ilgili yardım
- İş arama soruları ile ilgili yardım
- Yeterlilik projelerinde arabuluculuk
- Diğer teknik ve düzenleyici hizmetler ile bireysel davayla ilgili işbirliği

Lobi ve komite çalışması

- Basın çalışması
- Çok çeşitli soruların yanıtlanması
- Bölgesel ağlara ve göç hizmetlerine katılım

- Topluluk çalışması
- Farklı vesileyle yapılan işlemler, örn. Mülteci Günü, Irkçılık Karşıtı Gün
- Halka açık etkinliklerde bilgilendirme
- Politikacılar ile tematik işbirliği
- Bölgesel yapıların (hükümetler, danışma hizmetleri, kamu kurumları) kültürler arası açılımının desteklenmesi.¹⁷⁸

Tablo 46 Sığınmacıların Ülkelerine Göre Dağılımı (2015)

Uyruğu	Sayı	%	Erkek	Bayan
			Sayı	
Avrupa	211 871	21,7	113 411	98 460
Karadağ, Kosova, Sırbistan	82 692	8,5	43 210	39 482
Arnavutluk	55 783	5,7	32 113	23 670
Makedonya	23 281	2,4	11 760	11 521
Diğer Avrupa ülkeleri	50 115	5,1	26 328	23 787
Asya	616 444	63,3	430 803	185 641
Suriye	308 021	31,6	214 007	94 014
Afganistan	114 543	11,8	78 307	36 236
Irak	82 186	8,4	56 045	26 141
Diğer Asya ülkeleri	111 694	11,5	82 444	29 250
Afrika	126 195	12,9	97 869	28 326
Eritre	27 009	2,8	20 088	6 921
Nijerya	16 194	1,7	10 059	6 135
Somali	15 588	1,6	11 017	4 571
Diğer Afrika ülkeleri	67 404	6,9	56 705	10 699
Amerika	768,0	0,1	440,0	328
Diğer	3 564	0,4	2 409	1 155
Bilgi yok	15 709	1,6	10 773	4 936
Toplam	974 551	100,0	655 705	318 84

Kaynak: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Asylbewerberleistungen/Tabellen/9_Empf_Staatsang_RegellstgGeschl.html

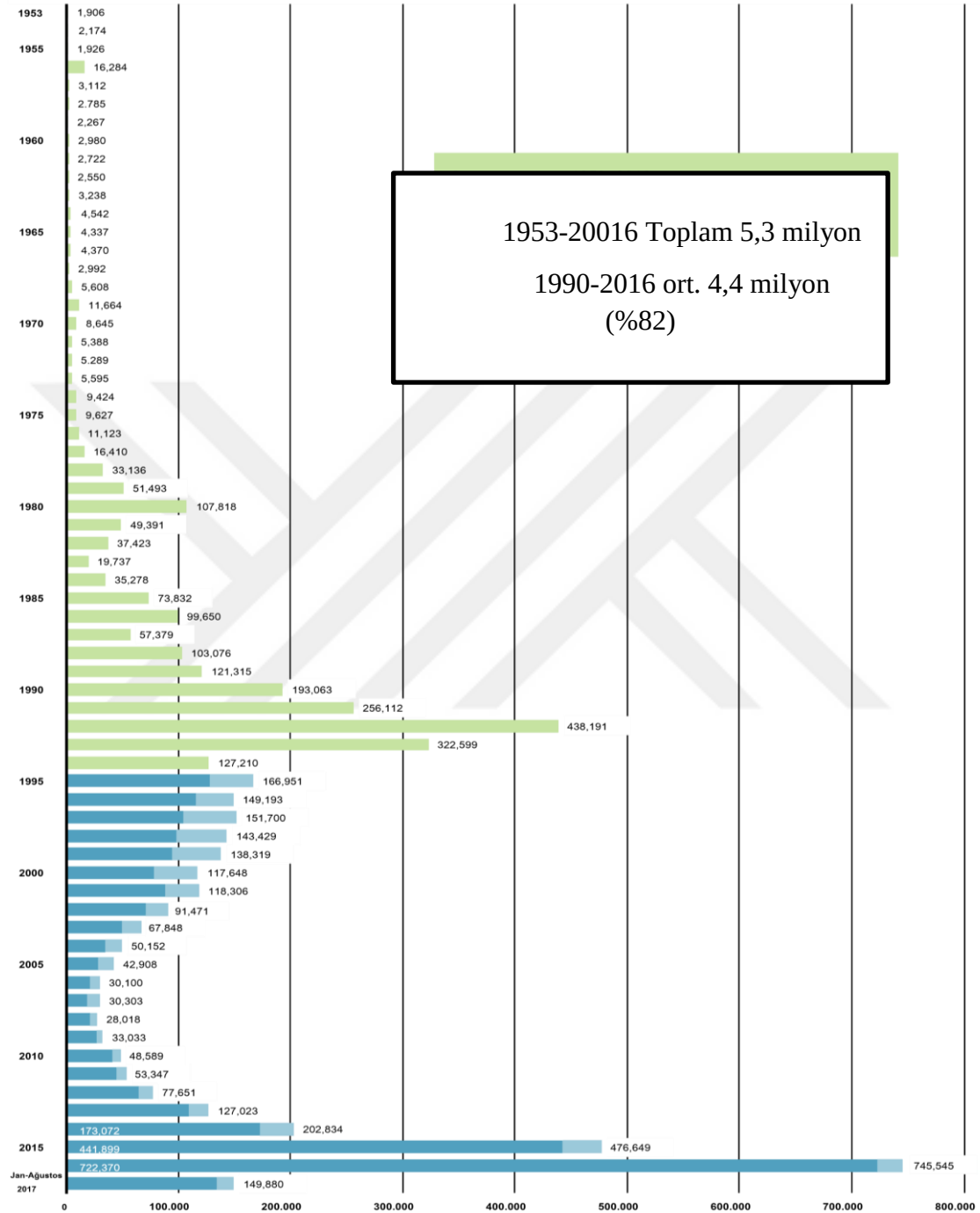
Tabloda görüldüğü gibi, mültecilerin 2/3'si (616.444 kişi) Asya'dan gelmektedir. Asya ülkeleri içinden de ağırlıklı olarak 308.021 kişi Suriye, 114.543 kişi Afganistan, 82.186 kişi Irak uyrukludur. 211.871 kişi ile Avrupa'dan gelen mülteciler kıtalara göre ikinci sırada yer almaktadır. Bunların içinden de 82.692 kişi Eski Yugoslavya (Sırbistan,

¹⁷⁸

http://www.fluechtlingsrat-mv.de/wp-content/uploads/Unterbringung/AG_MASF_Aufgabenfelder_der_Fluechtlingssozialarbeit.pdf (17.10.2017)

Kosova, Karadağ) uyrukludur. 126.195 mülteci sayısı ile kıta olarak Afrika üçüncü sırada gelirken, bunların içinde de Eritre, Nijerya ve Somali uyruklular ağırlıklıdır.

Grafik 30 Yıllara Göre Sığınmacı Müracaat Sayısı (1953-2017)

Kaynak: Federal Göç ve Mülteciler Dairesi Raporu 2017

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi son üç yılda geçmiş 20 yıla bedel bir artış söz konusu olmuştur. 1990'lardaki artış Irak, Bosna, Kosova savaşları endeksli meydana gelirken, son yıllardaki artış da yine savaş ve çatışma merkezli Suriye, Irak, Afganistan ve Kuzey Afrika ağırlıklı devam etmektedir.

2.12. Okulda Sosyal Hizmet (Schulsozialarbeit)

Okul bir çalışma ve yaşam alanıdır. Çocuklar ve gençler zamanlarının en uzun dönemlerini okulda geçirmektedirler. Bundan mütevellit okulda ders dışında sunulan hizmetlerle çocuklara faydalı olmak, yön göstermek, destek olmak görevleri sosyal hizmet çalışmaları kapsamına girmektedir.

JaS (Jugendsozialarbeit an Schulen) -Okullardaki gençlik sosyal hizmetler- çalışmaları çocuk ve gençlik yardımlarının önemli bir alanı teşkil etmektedir. Sosyal açıdan dezavantajlı olan gençleri kişilik gelişimlerinde destekleyici ve koruyucu çalışmalar içeren JaS, okullarda farklı projeler sunmaktadır. Birçok ilmî araştırma sonucu ve nihayetinde PISA'nın yapmış olduğu açıklamalarda öne çıkan unsurun ailevi ve sosyal etkenlerin genç insanın okul hayatındaki başarısını etkilediği tespit edilmiştir. Bu nedenle tamamlayıcı projelerle gençlik yardımı ve okulu hizmetlerinde sunulmaktadır:

- JaS öncelikle sosyal açıdan dezavantajlı olan gençleri mercek altına almakta,
- Sunduğu hizmetlerle Sosyal gelişmelere yanıt vermekte,
- Entegrasyon için profesyonel sosyal pedagojik yardım sunmakta,
- JaS eğitim eşitliğine toplumsal adalete önemli bir katkı sağlamaktadır.

Okul, bilgi paylaşımının gerçekleştiği müessesedir. Topluma entegre olabilmeleri ve katkı sağlayabilmeleri için çocuk ve gençlerin eğitimi okullarda sadece ders ile değil katıldıkları sosyal projelerle de desteklenmektedir. Okul hem eğitim hem de hayatın öğrenildiği yerdir.

Okul Sosyal Çalışmaları kendi alanında çalışmalar sunan, bilhassa sosyalizasyon sıkıntısı içinde olan talebelerin entegrasyonunu kolaylaştıran bir alandır. Günümüzde okul sosyal çalışmaları her okulda farklı yoğunlukta ve farklı çatı kuruluşları bünyesinde sunulmaktadır. Genelde eyalet programları uygulanmakta ve proje süreleri belli bir zaman dilimi içinde tutulmaktadır. Okullarda sosyal hizmetler proje statüsü içindedir.

Günümüzde Fend'e göre okulların üç farklı sosyalleşmeleri vardır.

Kalifikasyon fonksiyonu:

Okul, eğitim ve beceri sanatı bilgilerini aktarmakla görevlendirilmiştir. Bu birikimler okul sonrası iş hayatında ve toplumda kendisine fayda sağlayacak bilgi ve yetenekler olacaktır.

Seçme ve ayırma işlevi:

Okul, öğrencilerin performanslarını sınav ve not verme yoluyla değerlendirmekte ve böylelikle toplumun belli kademelerinde performanslarına göre yönlendirme yapmaktadır.

Entegrasyon fonksiyonu:

Okulda değerler eğitimi verilmekte, belli değer ve normlar aktarılmakta, talebe toplumun normlarına göre eğitilmekte ve talebenin böylelikle entegrasyonu kolaylaştırılmaktadır. (buna benzer bakınız: Olk 2004, 71).

Okul ve gençlik hizmetleri arasındaki farklılıklar

Eğitim sistemi ve gençlik yardım sistemi uzun bir süreç sonrası ayrı iki farklı sistem olarak oluşmuştur.

Tablo 47 Okullarda Gençlik Yardımı

Okul	Gençlik Yardımı
Derslere katılım mecburiyeti var	Çalışmalara katılım gönüllük esasına dayalı
Müfredata, eğitim metotlarına dayalı bilişsel öğrenme	Hizmet alanlarının çokluğu, öğrenme ortamlarının farklı alanlarda yapılması (okul dışı), ihtiyaca binaen eğitim alanlarının genişletilmesi
Çok sayıda performans değerlendirme yöntemleri yapılmakta, talebeler gruplaşmaktadır	Bilgi ağırlıklı öğrenmeden ziyade kişisel gelişim ve öğrenme ön plandadır
Hiyerarşik karakter, öğretmen-talebe arası rol ve sorumlulukların dağılımı	Birlikte organize olma, ortak hareket ve planlama üzerinde durulmaktadır
Ana hedef, ana içerik, okul yapısı ve organizasyonu belirgin ve net	Farklılık, serbest olay ve şahıslara doğrultusunda değişken hedef. Gençlik yardımında dilek ve seçim hakkı.
Okul için sorumluluk: eyaletlerin yasama yetkinlikler; merkezi düzenleme şekliyle yapılmaktadır.	Ve gençlik hizmetlerinde sorumluluk: KJHG bazında belediyeler sorumluluğunda; merkezî olmayan organizasyon

Kaynak: vgl. Wulfers 1996, 49; Prölß 2006, 473/474

Sosyal hizmet çalışmaları okul içi ve okul dışında talebelere hizmet olarak sunulmaktadır. Okul içinde ders saatleri dışı veya bazen ders saatlerine entegre olmuş bir şekilde yapılmaktadır. Bu tür projelere katılımı ve sürekliliği zorunludur. Buna rağmen gençlik yardım çalışmaları kendine özgü ve içinde ihtiyaca yönelik değişkenliğini muhafaza etmektedir.

2.12.1. Okul Sosyal hizmetlerinin hizmet alanları

Danışmanlık ve bireye yönelik spesifik yardımlar

Düzenli danışmanlık saatlerinde talebeye birebir danışmanlık:

- Özel sorunlarda
- Bağımlılık problemler
- Başarısızlıklarda
- Talebeler arasındaki problemlerde
- Veli talebe öğretmen iletişimi problemlerde

Sosyal grup çalışmaları:

- Pedagojik çalışma hizmetleri
- Yetenek geliştirme çalışmaları
- Önleyici tedbir çalışmaları (uyuşturucu, sağlık, aids, şiddet...)

Düzenli sunulan herkese açık hizmetler:

- Konuşma grupları

- Talebeler için kulüpler
- Hafta sonu ve okul sonrası sosyal ve sportif aktiviteler

Okul ve ders saatlerine entegre olmuş çalışmalar:

- Okul geliştirme çalışmaları
- Veli toplantılarına katılım
- Okul konferanslarına katılım

Yerel projeler ile ilgili hizmetler:

- Kurum çalışmaları
- Dernek ve kuruluşlarla müşterek çalışmalar
- Belediyede lokal çalışmalar

2.12.2. Eyaletlere göre okulda sosyal hizmetlerin aktüel durumu

Eyaletler bazında okullarda uygulanan sosyal hizmet çalışmalarına genel bakış (bulgu2014). Eyalet bazında yapılan federal programlar üzerinden yapılmış bir araştırma.

Württemberg Eyaleti

2012 yılı itibarı ile okul sosyal hizmetler bütçesinin üçte birini eyalet karşılamaktadır. 2014 yılında ayrılan bütçe 25 milyon €'ya tekabül etmekteydi. 2012/2013 okul döneminde sosyal hizmetlerde 1.041 iş alanı ve 1.556 çalışan mevcuttur. Okul sosyal hizmet çalışmaları 2013 yılında 778 ilkokul, 660 ortaokulların "Hauptschule" bölümünde, 330 ortaokulların "Realschule" bölümünde, 173 ortaokullarının "Gymnasium" bölümünde yapılmaktadır.

Berlin Eyaleti

2014 yılında 256 tam istihdamlı sosyal pedagog 248 okulda görevli olarak çalışmıştır. 121 ilkokul, 58 ortaokul, 42 destek merkezi, 19 meslek okulu ve 9 Gymnasium'da sosyal çalışmalar icra edilmektedir.

Brandenburg Eyaleti

2013 yılında 177 tam istihdamlı kadro açılmıştır. 1.7 milyon € destek bütçesi verilmiştir. Bunun dışında federal programların bütçeleri federal devlet tarafından verilmektedir.

Bremen Eyaleti

Eyalette sosyal çalışmalar katılım paketi bütçesinden ve federal desteklerle yapılmaktadır. Sosyal çalışmalar için 55 tam istihdamlı kadro açılmıştır. 2,8 milyon Avroluk bir bütçeyle bu çalışmalar yürütülmektedir. 22 istihdam ilkokullarda, 15 istihdam ortaokullarda, 7 kadro da meslek okullarında açılmıştır.

Hamburg Eyaleti

2013 yılında takriben 60 okulda 55 kadroyla çalışmalar yürütülmüştür. Bunun dışında 13 bölgesel eğitim ve danışmanlık merkezinde okul psikoloğu, öğretmen ve sosyal pedagog çalışmaktadır.

Hessen Eyaleti

Okul sosyal çalışmalarına destek yardımları 1) Eyalet, ilçe ve belediye bütçelerinden, 2) Belediye ve eyaletin projelere aldığı desteklerle, 3) Okulların bilfiil destekleri ile yürütülmektedir. Ayrıca öğretmen açığı olmayan okullar sosyal pedagogları ders destek çalışması için alabilmektedirler.

Mecklenburg Vorpommern Eyaleti

2013 yılında 294 sosyal çalışan okul ve kurumlarda görev yapmıştır. Okulda sosyal çalışmalar için ayrılmış bütçe 3,40 milyon Avrodur. Bu bütçe 2014 yılında 4,28 milyon Avro'ya tekabül etmektedir. 2014 yılında sosyal hizmette çalışan toplamda 308 kişinin 117'si okullarda görev almış bulunmaktadır.

Niedersachsen Eyaleti:

2013 yılında okullarda, eğitim kurumlarında ve danışmanlık merkezlerinde olmak üzere toplamda 395 sosyal hizmet çalışanı görev almıştır. Farklı bütçelerden de alınan yardımlar ile birlikte okullardaki sosyal hizmet çalışmalarına ayrılan meblağ 2016 yılına kadar 13,5 milyon Avrodur.

Nordrhein – Westfalen Eyaleti

2014 yılında 1.352 sosyal çalışanın 1.088'i okullarda hizmet sunmaktadır. 264 eleman okul sonrası alternatif sosyal hizmet çalışmaları sunmaktadır. 2012 yılında 837,2 eyalet bazında ödenekleri yapılmış kadro okullarda göreve başlamıştır. 316 kadro ortaokulların "Hauptschule" bölümüne, 268 kadro ortaokulların "Gesamtschule" bölümüne, 90 kişilik kadro meslek okullarına, 375 kişilik kadro ortaokulların "Realschule" bölümüne, 216 kişilik kadro ise ortaokulların (Gymnasium) bölümüne yerleştirilmiştir.

Rheinland Pfalz Eyaleti

Okulda sosyal çalışmalar eyalet tarafından desteklenmektedir. Bunun dışında belediyelerin desteklediği sosyal çalışmalar da mevcuttur. 2012 yılında eyalet 20487 istihdamlı kadroyu desteklemiştir. Bunların 10075'i Ortaokulların "Realschule" bölümünde, 4712'si meslek okullarında, 3225'i ortaokullarda (Gesamtschule), 1875'i ise ortaokulların "Hauptschule" bölümünde görevlendirilmiştir.

Saarland Eyaleti

Saarland'da eyalet programları dışında federal program da yer almaktadır. "Schoolworker" programı 2014 yılı itibarı ile 200 okulda başlatılmış bir çalışmadır. Program hem eyalet hem de belediyeler bazında teşvik edilip finansal destek sağlanmaktadır. Programa ayrılan bütçe 1.603.000 Avrodur.

Sachsen Eyaleti

Sachsen eyaletinde sosyal pedagojik çalışmalar bir yandan yerel gençlik çalışmalarına ayrılan pay ile, öbür yandan eyalet bazında açılan bütçeler ile desteklenmektedir. 2011 yılında 190 sosyal çalışan 238 okulda görev almıştır.

Sachsen Anhalt Eyaleti

Okulda sosyal hizmet çalışmaları öncelikle “ESF” (okul başarısızlığına karşı önleyici tedbir çalışmaları) eyalet programı tarafından desteklenmektedir. 2011/2012 öğretim yılında “ESF” programı çerçevesinde 2008 proje 265 okul sosyal çalışanı ile desteklenmiştir. Okullardaki dağılım şu şekilde olmuştur: 125 ortaokul, 41 ortaokul hazırlık, 14 ilkokul, 4 ortaokul (Gymnasium bölümü).

Schleswig Holstein Eyaleti

2000 yılının ortalarından itibaren sosyal çalışmalara ciddi anlamda yatırım yapılmış ve eyalet bazında yapılan finansal yardımlarla destek sağlanmıştır. Anayasanın § 6. Maddesi uyarınca eyaletler okullarda yapılan danışmanlık, bakım, destek hizmetlerini (Schulsozialarbeit) finansal olarak desteklemelidir.

2012 yılında eyaletin açmış olduğu bütçe 1,7 milyon €’dur. Eyalet bazında 2012 yılında toplam 148 sosyal pedagoğ okul ve eğitim merkezlerinde tam gün veya yarı zamanlı olarak görev almıştır.

Thüringen Eyaleti

Okul sosyal hizmet çalışmaları 2013 yılı itibarı ile eyalet ve belediye programları ile desteklenmektedir. 2014 yılında yaklaşık 10 milyon € bütçe hizmete sunulmuştur. 2013/2014 öğrenim yılında 22345 tam günlük olmak üzere toplamda 286 istihdamlı çalışan ilk, orta ve meslek okullarında çalışmalarını yürütmüşlerdir.

2.12.3. Okul sosyal hizmetinde Örnek kurum: Diakonisches Werk Emmendingen

Okulda sosyal hizmet çalışmalarının temel prensipleri

- Bireye danışmanlık
- Birlikte çözüm yolları bulmak
- Kaynak odaklı eylem planı hazırlamak
- Problemlere çözüm ve hedef odaklı bakmak

Tüm program ve projelere katılım isteğe bağlı olarak yürütülmektedir. Danışmanlık saatlerinde konuşulan mevzularda gizlilik ilkesi esastır.

Hedef ve Metotlar

Diakonisches Werk Emmendingen okuldaki sosyal pedagojik çalışmaları ile veli, talebe ve öğretmenleri desteklemektedir. Hedef, gençleri öncelikli olarak okul, ailevi ve özel problemlerinde rehberlikle desteklemek, birlikte çözüm önerileri bulmak ve bu şekilde gencin kişisel gelişimine olumlu katkı sağlamaktır.

Kişisel gelişimde hedeflenenler:

- Özgüvenin kazanılması
- Sorumluluk ve öz değer sahibi olmak
- Kendini tanıma ve analiz becerisi
- Ekip ruhunun oluşması

- Kabullenme, tolerans, saygı duyma
- Stres ve çatışma kültürü

Sosyal pedagogların okul sosyal çalışmalarında hedeflerine ulaşabilmek için izlemiş oldukları metotlar şöyledir:

- Birebir danışmanlık
- Velilerle iletişim (gerekirse ev ziyaretleri şeklinde)
- Yerel danışmanlık ve sosyal kurumlarla kooperasyon içinde olmak.
- Önleyici tedbir çalışmalarında bulunmak
- Çocukları koruma yasası(§ 8 a SGB VIII) doğrultusunda yapılan çalışmalar.

2.12.4. Federal programlar

Okulda sosyal hizmet çalışmaları farklı faktörlere bağlı yürüyen çalışmadır. Bundan dolayı her okulda farklı projeler, çalışmalar ve imkânlar sunulmaktadır. Okullar öncelikli olarak bir sosyal hizmet konsepti geliştirmek zorundadır.

Okul sosyal çalışmaları gençlik yardımı, okulun birbiriyle kooperasyon içinde çalışması ve bir ağ oluşturma kanunlarda tespit edilmiştir (bkz. Çocuk ve Gençlik Yardım Kanunu SGB VIII /KJHG § 1-2, §13, §14, § 16-18, §27-41, § 29, § 81).

Alt seviye ortaokul (Hauptschule) talebelerini derste destekleme çalışması

Sosyal pedagoglar Hauptschule bölümünde çalışan öğretmenlere pedagojik destek, yardım ve rehberlik yapmaktadırlar. Bu şekilde talebenin mesleki hayatta ihtiyacı olacak olan beceri ve yeteneklerini geliştirme programları yürütülmektedir. Eş zamanda talebeye birebir rehberlik verilmekte ve gelişimleri desteklenmektedir.

Okul dışında iş yerleri ve farklı kurumlarla görüşmeler yaparak talebenin meslek hayatına geçişini sağlamlaştırılmaktadır. Örneğin öğrenci ile çalışma ahlakı üzerinde durulmaktadır: Dakiklik, güvenilirlik, iş malzemeleri ile ilgili kullanım kurallarının öğretilmesi, sosyal birliktelik becerisi, iletişim becerisi vb.

Bunun dışında sosyal pedagoglar velilerle sıkı bir iletişim halindedirler. Velilere okullarda belli saatlerde sosyal pedagoglarla görüşme saatleri ayarlanmıştır.

Tüm gün okul sistemi (Ganztagsschulersatz)

Anayasanın NSchG § 23. Maddesine göre okullar tüm günlük hizmete geçiş yapabilmektedir. Bilhassa çocukların sosyal becerilerine ve değerler eğitimine tüm günlük okul konseptinde ağırlık verilmektedir. Aynı zamanda sanal âlemden uzak efektif ve nitelikli zaman değerlendirme imkânı sunulmaktadır. Tam günlük okullar gençlik yardımı sunan kurumlarla iş birliği içinde çalışmaktadırlar. Talebeler tüm günlük okula kayıtlarını yaptırdıktan sonra katılımları mecburidir.

Örnek bir kurum konsepti: Stade ilçesinde okullarda sosyal çalışmalar

Okul sosyal çalışanı ilçede görev yapmaktadır. 3 kişilik kadro meslek okullarında görev yapmaktadır. Her okula bir sosyal çalışan düşmektedir. Tek farklılık, Hauptschule ve

Gesamtschule sistemiyle çalışan okullarda gerçekleştirilmesidir. Bunlarda 2 sosyal çalışan görev yapmaktalar. Haftalık 18 ila 30 saat arası sosyal çalışma okullarda yürütülmektedir.

Her okulda sosyal çalışanların kullanabilecekleri bir büroları vardır. Bilhassa birebir danışmanlık görüşmelerinde hassasiyet ve gizliliğin önemine binaen bunun temin edilmesi gerekmektedir.

Her büroda bir bilgisayar, internet bağlantısı, telefon, faks ve bir danışmanlık yapabilecek köşe bulunmaktadır.

2.12.5. Okul sosyal çalışmasında dikkat edilen genel prensipler

Sisteme endeksli bir çalışma (Systemorientierung)

Her okulun bir işleyişi, belli prensip ve kuralları var. Sosyal hizmet çalışması okula yeni bir sistem getirmemektedir. Var olan sistemin içine entegre olmakta ve buradan hareketle çalışmalarını yapmaktadır.

Farkındalık oluşturmada yapılan çalışmalar (Niederschwelligkeit)

İrtibata geçebilmek ve çalışmaların tanıtımını yapabilmek için gerekli olan prensiplerden biridir. Sosyal hizmet çalışması talebinin bir mecburiyet hissetmeden başvurabileceği ve belli bir mahremiyet duygusu ile karşılanacağı bir çalışmasıdır.

İlişki oluşturma (Beziehungsarbeit)

Okul sosyal çalışması öğretmen-veli-talebe ilişkisini kurma kültürünün üzerine inşa edilmiştir. Tüm çalışmalara yansıyan bu prensip, daha sonrasında çatışma yönetimi ekip çalışmalarında da çok büyük önem arz etmektedir.

Gönüllülük esası (Freiwilligkeit)

Okul sosyal çalışmaları gönüllük esasına dayandığı için gence en kısa zamanda anlaşılmış, kabullenilmiş ve ciddiye alınmış olma duygusunun verilmesi gerekmektedir. Gönüllülük esasına dayalı bir çalışma, bu süreci başarıya götürmektedir.

İnsan kaynaklarını yönlendirme (Ressourcenorientierung)

Okul sosyal hizmet çalışmaları genelde insan kaynakları odaklı bir çalışmadır. Talebelerin beraberinde getirmiş olduğu beceri, ilgi ve hobilerin ön plana alınarak, talebeyi tanıma ve yönlendirme yapılmaktadır.

Süre odaklı çalışma (Prozessorientierung)

Okul sosyal çalışmaları sonuçtan ziyade işlem odaklı bir çalışmadır. İlk görüşme genelde elle tutulur bir olay üzerine bina edilir. Konu arkasında başka bir konu yatmaktadır. Talebeye yöneltilen sorularla çözüm yolunu kendisinin bulması hedeflenmektedir.

Sürdürülebilirlik (Nachhaltigkeit)

Okul sosyal çalışmasında kişiye odaklı süreçlerde talebeyle daha sonra irtibat kurulup durum analizi yapılmaktadır. İhtiyaç nispetinde yardım, yönlendirme ve rehberlik yapılmaktadır.

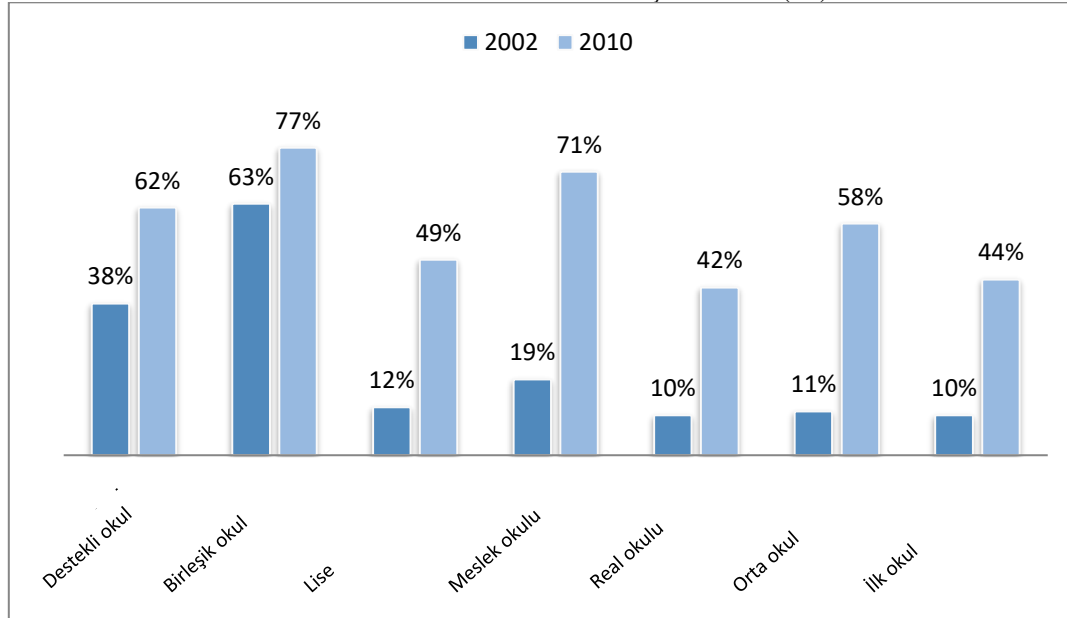
Gizlilik ve kısıtlı bildirim mecburiyeti (Schweigepflicht und eingeschränkte Meldepflicht)

Okul sosyal çalışmasında gizlilik esastır. Talebelerin güven duyabilmeleri en önemli esastır. Gizlilik ilkesi çok dikkate alınmaktadır ve 3. şahıs ile bilgi paylaşımı gizli tutulmaktadır.

2.12.6. Okul sosyal çalışmalarında kaliteyi güvence altında tutabilmek için yapılanlar:

- İlçede bir yıl içinde sekiz ila 10 buluşma toplantısı yapılarak okul sosyal çalışanlarının birbirleriyle istişare, yeni projeler ile ilgili bilgilendirmeler, sıkıntılı durumlarda çözüm önerileri ve gelecek toplantı için konu çalışmaları görüşülmektedir.
- “Süpervizyon” 2001 yılı itibarı ile okul sosyal çalışanları bağlamında sunulmuş bir hizmettir. Bu hizmet çalışanlara ücretsiz sunulmaktadır. Ekip halinde veya birebir sosyal çalışanlar buradan destek ve yönlendirme bulmaktadır.
- Öz değerlendirme (Selbstevaluation): Yapılan her proje sonrası şart koşulan öz değerlendirme, çalışmanın kalitesini artırmakta ve farklı bakış açıları ile yenilikler kazandırmaktadır.
- İleri Eğitim Programları: Profesyonelliği artırmak ve beklentilere cevap verebilmek için okul sosyal çalışanlarının yılda bir defa düzenli olarak ileri eğitim programlarına katılımları mecburi kılınmaktadır. Bu programlar ekip programları olabileceği gibi şahıs olarak ihtiyacına binaen katılım sağlanan programlar da olabilir.¹⁷⁹

Grafik 31 2002 ve 2010 Yıllarında Tüm Günlük Sisteme Geçen Okullar (%)

Kaynak: Sekretariat der KMK (2009 und 2010):Allgemeinbildende Schulen in Ganztagesform in den Ländern in der Bundesrepublik; Autorengruppe Bildungsberichterstattung (2012)

¹⁷⁹ Bolay 2004, s.147; Speck 2009, s. 70/71

2.13. Askeriyede Sosyal Hizmet (Sozialarbeit bei der Bundeswehr)

Askeriye Almanya’da en büyük işverenlerden bir konumundadır. “Sorumluluk üstlen ve ilerle.” (Verantwortung übernehmen und weiterkommen) mottosu ile Askeriye’de 1.000’in üzerinde farklı meslek hizmeti ile hem erkeklere hem de kadınlara ciddi anlamda fırsatlar sunulmaktadır.

Asker; askeriyedeki görev sorumluluğu sebebiyle askeriyede bulunan kişiye verilen isimdir. Devlet ve asker birbirine sadakat ile bağlıdır.¹⁸⁰ Askerin en önemli görevlerinden biri sağlığına ehemmiyet göstermesidir. Sağlığına bilinçli zarar verme, dikkat göstermeme hakkına sahip değildir.

Her asker askeriyede manevi rehberlik hizmeti alma hakkına sahiptir. Aynı zamanda inanç inancın gerekliliklerini yaşama özgürlüğü vardır.

Sosyal hizmet çalışmalarının içinde yer alan bir önemli konu da sosyal danışmanlıktır.

Danışmanlıktaki muhatap kitle ise şöyledir:¹⁸¹

- Askerler
- Memurlar
- Hakimler,
- İşçiler
- Geride kalan aile yakınları
- Askerin ailesi.

Sosyal danışmanların aktif görev aldığı vakalar şunlardır:

- Özel veya ailevi problemler
- Eşler arası sıkıntı
- Maddi sıkıntı
- Ortama entegrasyon problemleri
- Bağımlılık (alkol, uyuşturucu, oyun veya ilaç)
- Sağlık sıkıntıları
- Psikolojik sıkıntılar.

Sosyal danışmanların gizlilik antlaşmasına sadık çalışmaları gerekmektedir. Askerî bölgelerde sosyal çalışmalar entegre olmuş vaziyettedir.

2.13.1. Askerî Yardımlaşma Fonu

¹⁸⁰ Askeri yasa (§ 1 Soldatengesetz)

¹⁸¹ Erlass/Ebenda (1983). „Sozialdienst in der Bundeswehr“ siehe VMBL, s.159

Askeri Yardımlaşma Fonu'nun merkezi Bonn'dadır. (Stand: April 2017, vgl.: Q2) Savunma Bakanlığı tarafından sübvansede edilmektedir. Fon insani yardım konularında maddi destek sunmaktadır. Ayrıca şu hizmetler söz konusudur:

- Okul veya çocukların gezi programlarına yardım
- Yurtdışında olanlara avans desteği
- Ölüm veya hastalık halinde seyahat yardımı
- İş bileti (Job-Ticket)
- Aile ve ev hizmetlerinde maddi destek

Tüzükte her askerin mağduriyet durumuna göre karar verileceği ibaresi yer almaktadır. Mağduriyet kişinin kendisi ile ilgili olabileceği gibi (hastalık, kaza, yaralanma) ve geride kalan 1. derece aile yakınlarını da kapsamaktadır.

Askerî yardımlaşma fonu gizlilik yasası doğrultusunda vakaları incelemektedir.

2.13.2. Dernek ve vakıflar

Federal Almanya'da Askeriye için kurulmuş birçok dernek ve vakıf bulunmaktadır. Bunlar bilhassa askerin sosyal, psikolojik ve finansal sorunlarında devreye girmektedir.

Dernek ve sosyal vakıflar gerek yerel gerekse bölgeler bazında devlete bağlı çalışmalarını sürdürmektedirler. Bunlardan bazıları;

- Support German Troops e.V.
- Förderkreis Deutsches Heer e.V.
- Heinz-Volland-Stiftung des Deutschen Bundeswehrverbandes,
- Bundesarbeitsgemeinschaft für Soldatenbetreuung e.V. (BAS),
- von Rohdich'scher Legatenfonds,
- Landesverband Berlin-Brandenburg im Deutschen Skatverband e.V.
- Interessengemeinschaft Deutsche Luftwaffe e.V.
- LH Dienstbekleidung GmbH (Köln dernekleri Askerî Yardımlaşma Fonu ile birlikte çalışmaktadır.)

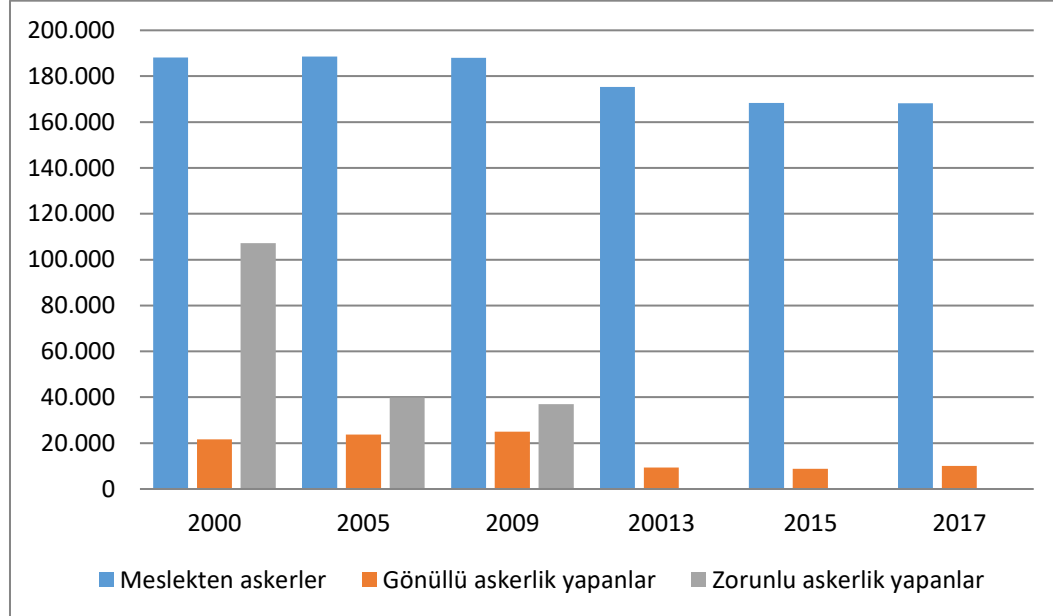
Örnek bir kurum konsepti: Alman Sıkıntılılar İçin Yardım Vakfı (Deutsche Härtefallstiftung)

Härtefall Vakfı özellikle ağır ve sıkıntılı vakalara bakmaktadır. Savaş sonrası veya özel bir durumdan mütevellit ciddi problem yaşayan askere 1.000 ila 50.000 Avro arası maddi destek sağlanmaktadır. 2016 yılına kadar 192 vaka ile ilgilenen vakıf toplamda bu vakalar için 3,8 milyon Avro bütçe harcaması yapmıştır. 2016 yılında Savunma Bakanlığı tarafından 10 milyon Avro bütçe açılmıştır.

Deutsche Härtefallstiftung'a başvuran bir örnek vaka Çavuş Richard Grund'dur. 1970'li yıllarda pilot eğitimini olarak çalışan Grund daha sonra radar ışınlarından dolayı beyin tümörüne yakalanmıştır. Eğitimden sonra Rusya'da Alman Elçiliğinde sekreterlik

görevi yapan Grund'un işine beyin tümörü teşhisinden sonra son verilir. Uzun süren hukuk mücadelesi sonrası Grund'a Deutsche Härtefallstiftung tarafından 35.000 Avro civarında maddi destek verilmiştir.

Grafik 32 2000 – 2017 Yıllarında Askeriyenin Personel Sayısındaki Gelişim ve Değişim

Kaynak: <https://de.statista.com/>

2.13.3. Danışmanlık hizmetleri

Telefon veya e-posta yoluyla zor ve acil durumlarda, psikolojik sıkıntılarda, vefat veya yaralanma olaylarında manevi destek, rehberlik ve yönlendirme hattı acil destek sağlamaktadır.

24 saat ulaşılabilen destek hatları gizlilik prensibine dayalı hizmet vermektedir. Almanya çapında 116 danışmanlık merkezi ile Askeriye hizmet sunmaktadır.¹⁸²

Danışmanlık hatlarındaki konu başlıkları

- Tıbbi danışmanlık
- Acil durum hattı
- Aile yakınları hattı
- Manevi rehberlik
- Katolik rehberlik
- İntihar teşebbüsünde bulunanlar için rehberlik
- Maddi yardım hattı

2.14. İşletmelerde Sosyal Hizmet

¹⁸² Bundesministerium der Verteidigung (BMVg)- Leiter des Presse- und Informationsstabes -

İşletme sosyal hizmeti değişik tarif ve çalışma alanlarıyla tarih boyu gelişerek bugüne gelmiştir. Önceleri fabrika bakımı, şirket sosyal hizmeti, halk bakımı gibi isimlendirmeler söz konusuyken günümüzde “işletme sosyal danışmanlık hizmeti” (Betrieblichen Sozialberatung) ve “işletme sosyal hizmeti” (Betrieblichen Sozialarbeit) isimleri kullanılmaktadır.

İnsanlar bir arada yaşarken veya çalışırken çeşitli sürtüşme ve çatışma olabilir. İş yerlerinde de bu durum kötü bir çalışma ortamı, azalan bir performans ve akabinde oluşan devamsızlıkları beraberinde getirir. Dolayısıyla bugünkü işletme sosyal hizmetinin amacı; işe motivasyon, işletmeye bağlılık ve iş performansı ile verimliliği artırmaktır.¹⁸³

Bu konuda sorunları azaltmak ve verimliliği artırmak için 1995 yılında federal düzeyde oluşturulan “İşletme Sosyal Hizmetler Birliği Derneği” (Der Bundesfachverband für Betriebliche Sozialarbeit e.V.) iş yeri sosyal hizmetinin faaliyet alanlarını aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

- Danışmanlık hizmeti (iş yerinde yaşanan sorunlar, aşırı borçlanma ve bağımlılık durumları hk.)
- Bilgilendirme, eğitim ve öğretim hizmetleri (kötü alışkanlıklar ve stres yönetimi vs.)
- Organizasyon hizmetleri (şirket kültürü vs.)
- İç ve dış yönelik halkla ilişkiler hizmetleri (mesleki yayınlar, iş yeri sosyal hizmeti, dış yayınlar vs.)

Bu görevler evrensel kurallar bütünü gibi görünse de operasyonel, ekonomik ve sosyal dinamiklere bağlı olarak değişir ve her şirkete göre belirlenebilmektedir.¹⁸⁴

Sosyal danışmanlık hizmeti şirketin gönüllü bir eylemidir ve bu masrafların tamamını şirket kendisi üstlenir, işçilerden kesinti yapmaz. Aynı şekilde bu hizmetlerden istifade etmek çalışanlar tarafından da gönüllü faydalanmaya bağlıdır. Üçüncü şahıslar sadece tavsiye yapabilirler. Bu hizmeti uygulayan şirketler genellikle askeriye dahil olmak üzere kamu kuruluşları ve sanayi branşındaki şirketlerdir. Hedef kitle öncelikle özel gruplar, üst ve orta derecedeki yöneticiler, çalışanlar ve yakınlarıdır.

İşletme sosyal hizmetini geniş manada Stoll (2001) tarif etmektedir. Stoll’e göre;

“İşletme sosyal hizmetinin amacı, etik temelli pedagojik altyapıda yetiştirilmiş uzmanlarca iş ve işyerlerinin insanileşmesine katkı sağlamaktır. İnsani ve sosyal sorunların ve çatışmaların önüne geçmek, şirket faktörleri ve çalışanların durumlarını düzeltmektir.”¹⁸⁵

¹⁸³ Gehlenborg, (1997). s. 30

¹⁸⁴ Bundesfachverband Betriebliche Sozialarbeit e. V., (1995). s. 5

¹⁸⁵ Stoll, 2001, s. 23

2.14.1. İşletme sosyal hizmetin yasal çerçevesi

İş yeri sosyal hizmeti Toplu Sözleşme Kanunlarına aykırılık oluşmaması için kanuni bir zorunluluk yoktur. Çalışanların adına yasal hak talep etmek söz konusu değildir.

İş yerinde çalışanların sağlığı ve güvenliğinin artırılması için iş güvenliği tedbirlerinin uygulanması konusunda 7 Ağustos 1996 tarihinde kanuni bir düzenleme (ArbSchG) yapılmıştır. Bununla birlikte ArbSchG § 4 kanun maddesi ile işverenlerin teknoloji ve organizasyonlarda iş güvenliği önlemlerini almaları gerektiği belirtilmektedir. Yine § 87 Abs. 1 Nr.7 BetrVG yasası çerçevesinde bu düzenlemelerin tanıtılması gerekmektedir.

Ayrıca çalışmalardaki gizlilik ilkesi de § 203 (1) Ziffer 5 StGB sayılı yasa ile güvence altına alınmıştır.¹⁸⁶

Toplu iş hukuku kapsamında, Şirket sosyal hizmet operasyonda çatışma hemen hemen tüm durumlarda düzenlenebilir. Yani temel hukuk bilgisi muhtemelen bütün bu alanlarda harici sitelere iletmek için kullanılabilir olmalıdır.

2.14.2. İşletmelerde sosyal çalışmanın yerleşmesi

Sosyal hizmet uzmanları şirketlere nasıl yerleştirilecek sorusuna cevap bulunması gerekiyor. İdeal olan; komuta zincirinin kısa, prosedürlerin az olmasıdır. Uygulama boyutlarında farklılıklar olabilir. Önemli olan danışmanlık hizmetleri ile yapının işlevselliği hakkında yeterince bilgilendirme yapılmalıdır.

Ayrıca sosyal danışmanlık entegrasyonu tipinden bağımsız olarak, şirket yönetimi ile sosyal çalışmacı arasında çalışanın hakkındaki gizlilik çalışan saklı tutulmaktadır. Bu durum “tüm paydaşlar yararına güven artırıcı bir önlem” olarak kabul edilir.¹⁸⁷

2.14.3. İnsan kaynakları departmanı ve yapılanma

Bu ödev türü en çok literatürde ve pratikte teşvik edilmektedir. İnsan kaynakları departmanı sonuçta sosyal danışmanlık eylemin kapsamını tanımlar. Değişiklikler hızla uygulanacak, en önemli iletişim ve karar verme yapıları katılır ve çalışanların bakımı insan kaynaklarına bir ortaklık, maddi olmayan takviyesi olarak görülebilir.

Bu kompozisyonun bir avantajı insan kaynakları departmanı çalışanlarının herhangi davranışsal sorunları hakkında ilk olarak öğretiliyor olmasıdır. İstemciler arkasındaki hiçbir yanlış anlamalar ve hatta rekabet tutulur, böylece Stratejileri sorumluluklar ve beklentiler açık bir şekilde ayrılmasına imkân veren, sosyal danışmanlık merkezinin işbirliği ile başlatılabilir olması gereklidir.

Kurumsal yönetim pozisyonu için bir personel atanması:

Çalışanların güvenini kazanmak çok önemlidir. Dolayısıyla atanacak yetkili kişi tarafsızlık yönüyle öne çıkan biri olmalıdır. Aynı zamanda sosyal faaliyetler ancak uzmanlar tarafından ve sorumluluk bilinciyle başarılı yürütülebilir. İyi bir başlangıç önemlidir. Bunun için öncelikle çalışma koşullarını çok iyi bilmeli ve bu koşulları

¹⁸⁶ Bundesfachverband Betriebliche Sozialarbeit e. V., (1995), s. 6

¹⁸⁷ Jente, (2001), s 27

optimize etmek için hedefler ortaya koyulmalıdır. Başlangıç noktası olarak çalışanlarla yakın temasta içinde olup, çalışanların dinamiklerini iyi etüt edip bunları daha da geliştirmek için iyi yönetmek gerekir.

İşçi temsilcilerinin belirlenmesi:

Sosyal politika içerisinde insan kaynakları departmanı gibi işçi temsilciliği de önemlidir. Neticede sosyal çalışmacıyı işveren tayin etmektedir. Bundan dolayıdır ki oluşturulacak işçi temsilciliği (Betriebsrat) dengeleyici bir durum oluşturur. Bu durum çalışmalarda pozitif bir etki oluşturur. Bu iki yapının çatışma içerisinde olması en büyük risktir. Bunun için iki yapının sorumluluk alanları net bir şekilde belirtilmelidir.

İşyeri doktorunun belirlenmesi:

Bir iş yerinde en önemli konuların başında iş sağlığı gelmektedir. İş sağlığı sadece çalışanların sağlığı değil, aynı zamanda çalışma şartlarının da sağlıklı olmasını kapsar. İşçi temsilcilerinde olduğu gibi, işyeri sosyal çalışmacısı işyeri doktoru ile de birlikte uyum içerisinde çalışmalıdır.

İşyeri doktoru sadece tıbbi sağlık yani virüse bağlı veya ortopedik hastalık durumlarında değil aynı zamanda psikososyal danışmanlık görevini de yürütmelidir. Üst düzey şirket doktorları genellikle sadece denetim yaparlar. Doğrusu ise, işçilerin birebir doktora ulaşabilmesidir.¹⁸⁸

Dışarıdan sosyal hizmet alımı / İşletmelere dışarıdan sosyal hizmet sağlama

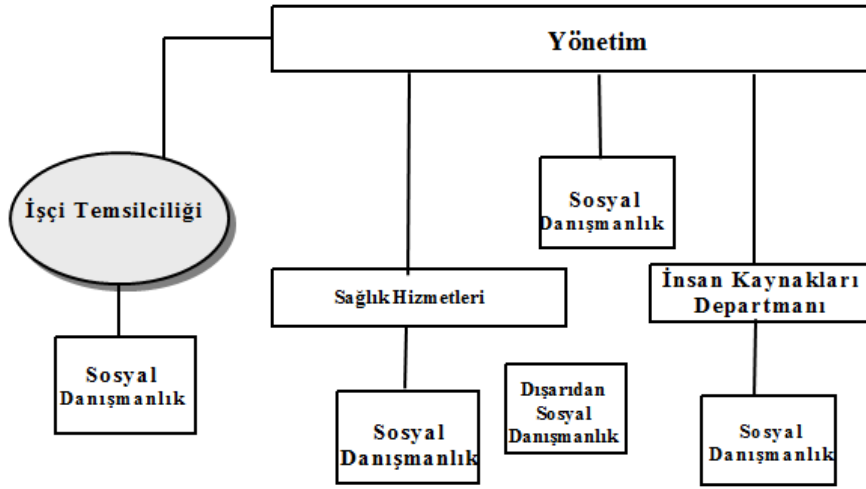
Bugünlerde yeni yönetim anlayışları ve oluşan yeni rekabetçi ortamlar işyeri sosyal hizmet uygulamalarında dışarıdan sosyal hizmet alımına yöneltti. Bu arz/talep ile bu konuda hizmet veren kurumlar oluştu ve yeni bir sektör halini aldı. Bugün birçok işyeri dışarıdan sosyal hizmet desteği almaktadır. Bu durum şirketler açısından maliyet optimizasyonu öne çıkardığı gibi, modern pazar ekonomisinde gelişen şartlara göre yeniliklerden de istifade edilmek amaçlanmaktadır. Ayrıca bütçe dengelemesi açısından da dışardan hizmet almak işletmelere fayda sağlamaktadır. İhtiyaç duyduğu alanlarda ihtiyacı kadar hizmet satın alarak bütçesini de önceden belirleyebilmektedir.

Dezavantajlı kısmı ise, dışarıdan gelen sosyal hizmet uzmanlarının, işyeri doktorlarının personel ile iletişimi iyi sağlayamaması, kurumsal sahiplenmemenin ortaya koyulamaması durumlarında gerekli verimliliğin alınamamasıdır. Ortaya çıkan verimsizlikten dolayı hizmet sağlayıcı kurumu değiştirmek daha önceki sorunlar ve çözümler konusunda sürdürülebilirliği sağlayamama durumunu da beraberinde getirmektedir. Diğerinde ise 40 yıl aynı personel ile işyeri sosyal hizmet uzmanları ve işyeri doktorunun birlikteliği söz konusu olabilmektedir¹⁸⁹.

¹⁸⁸ Jente, (2001) s. 30-49

¹⁸⁹ Werber, (1989) s. 19

Şekil 23 Örnek Bir İşyeri Sosyal Çalışma Yapısı

Kaynak: Judis, Steinmetz, Wagner, 1997, s 10

2.14.4. 1980 sonrası işletmelerde sosyal danışmanlık hizmeti

80'lerden itibaren “işletme sosyal hizmeti” kavramı kullanılmaya başlanmıştır. İlk zamanlarda çalışma alanını bağımlılar oluşturmaktaydı. İlk tematik alanını alkolikler oluştururken, zamanla diğer bağımlılıklardan da talepler artmıştır. 90'lı yıllardan itibaren de sorunlarla mücadeleden ziyade önleyici tedbirler üzerinde çalışmalar yürütüldü.

2000'li yıllarda itibaren bağımlılıklara ek olarak psikolojik sorunlu olarlar, aşırı borçlanma durumunda olanlar, kronik hastalar ve emeklilik durumunda olanlar da bu danışmanlık hizmetlerinin içine dahil edilmiştir. Bireyler ve grup çalışmaları şeklinde çalışmalarda nitelikli uygulamalar geliştirilmiştir¹⁹⁰.

1994 yılında Federal Sosyal Meslekler Birliği (Bundesfachverband für Betriebliche Sozialarbeit e.V.) kuruldu. Bölgesel yapılar ve mesleki gruplar ile hizmetler nicel ve nitel şekilde gelişmiştir.¹⁹¹

Bağımsız sosyal danışmanlık kurumlarında çoğunlukla sosyal hizmet uzmanları, lisans ve lisansüstü eğitimciler, psikologlar ve sosyologlar işletmelerde istihdam edilmektedir. İnsan kaynakları departmanı tarafından onaylanan danışmanlık hizmetlerinin takip eden yöneticiler işletme mezunlarıdır.¹⁹²

¹⁹⁰ Stoll, (2001), s. 32

¹⁹¹ Gehlenborg, (1997), s. 33

¹⁹² Villinger, (1994), s. 37

Tablo 48 İşletme Sosyal Hizmetinin Tarihsel Gelişimi

	1900 - 1933	1933 - 1945	1945 - 1960	1960 - 1980	1980
Tanım	Fabrika bakımı, Şirket sosyal hizmeti,	Halk bakımı İşletme sosyal çalışması	İşletme kontrolü	İşletme sosyal hizmeti	İşletme sosyal danışmanlığı
Eğitim	Başta hemşireler olmak üzere, kız meslek liselerinden Genellikle de kilise kuruluşları tarafından organize edilen Dört haftalık kurs ve bir yıllık işletme stajı,	Çoğu hemşire olmak üzere meslek eğitimi ve staj	Sosyal hizmet meslek okulu, sosyal hizmet meslek yüksekokulu ve staj	1971 yılından itibaren üç yıllık Meslek okulu ile Sosyal pedagoji ve sosyal hizmet üniversite ayrıca staj	Meslek yüksek okulu ve üniversite genellikle terapötik yeterlilik
Görev alanları	Çocukların yerleştirilmesi, konut, ekonomik ve diğer acil durumlar için öneriler, Anlaşmazlıklar, teşvik, vb sosyallik, binaların denetimi vs.	İş pedagojisi / işyeri politikası Ekonomi Pedagojik: Çocuk gelişimi vs. Sağlık: Hamilelik, Anneyi koruma vs.	İş dışı problemlerin çözümü (ev ve aile sorunları ve acil durumlar gibi) Kendi kendine yeterlilik/yardım durumu	psikososyal çatışma ve acil bireysel danışmanlık Grup çalışması ve madde bağımlılığında yaklaşımlar ve danışmanlık; Çatışmaları önlemek için denetçiler ile çalışma	Bağımlılık yardımı, Bireysel danışmanlık, akıl hastası / uzun süreli hastalık, borç, Emeklilik, İletişim, durum halinin iyileştirilmesi, Önleyici tedbirler; Yönlendirme
Hedef	Çocuklu kadınların iş verimliliğini artırmak	Bireylerin yaşamında nasyonsosyalist değerlerin hakim olmasını sağlamak	Çalışanlara ekonomik, ailevi ve bireysel destek ile personeli sosyal entegrasyonlarının sağlanması	Üretimi artırmak için çalışanları rahatlatmak	Çalışanların kalifikasyonunu artırarak kaliteyi artırmak

Kaynak: Villinger, (1994)

2.15. Sosyal Konut Hizmetleri

Sosyal konut teminine ilişkin 1950 yılından itibaren bazı değişikliklere uğramış ve 2001 yılında yeni bir ada kavuşan Almanya’da temel bir yasa mevcuttur. Bu yasa bu alanın temel düzenleyici metnidir. Bununla birlikte Almanya’da Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesinden kaynaklanan bazı farklı uygulamalar da mevcuttur. Ancak Alman sosyal konut politikasının odağı zamanla mesken arzından bireysel hanelerin desteklenmesi yaklaşımına kaymaktadır.

Almanya’da sosyal konut temini piyasa temellidir. Tarihsel olarak kamu sektörü özel müteşebbisleri yeni sosyal konutlar inşa etmeleri veya mevcut olanları yenilemeleri için hibe yada vergi indirimi gibi bazı destekler sağlamıştır. Bu destekler karşılığında, firmalardan konut ihtiyaçlarının karşılanmasında gelir sınırları gibi “sosyal” koşullara riayet etmesi beklenmektedir.

Sosyal Politika ve Sosyal Konut Uygulamaları Sisteminin finansmanı ise şu prensiplere dayanmaktadır.

- Hizmet yönünden yerlilik (subsidiarity) ilkesi: Buna göre sorunlar yerel halka en yakın düzeyde çözümlenmelidir, yani belediyeler kendi sosyal konut programları geliştirmelidirler.
- Paylaşılan katkı ilkesi: Bu ilkeye göre son kullanıcılar (çoğunlukla konutlarda ikamet edenler) yerel ve federal katkıların dışında kendi paylarını (kira, mortgage ödemeleri) ödemelidirler.
- Yerel Öncelik ilkesi: Bu ilkeye göre konutlar devletin ya da federal hükümetin mülkü olarak inşa edilmemelidir. Almanya’daki tüm sosyal konut sektörü yasal olarak özel sektör alanındadır. Belediyenin yönettiği barınma şirketleri de ticaret hukukuna tabi özel hukuk tüzel kişileridir. Belediyelerin sadece bunlarda hisseleri bulunmaktadır.

Kamu tarafından sosyal yardım ile finanse edilen sosyal konutlara yerleşmek isterse, Sosyal konut talep hakkı belgesi “Wohnberechtigungsschein” alması gerekmektedir. Bu belge yasal şartlar yerine getirildiği takdirde, bu bir yıllık dönem için yetkili makam tarafından ev arayanların isteği üzerine verilir. Bu hizmetten sosyal yardım ve işsizlik yardımı alanlar, Sosyal Kanun’un ikinci kitabına göre (SGB II) muaftır. Diğer şartlar ise;

- Her başvuruda uygulama için son 12 ay içinde elde edilen gelirin kanıtlanması veya en son gelir vergisi beyannamesinin eklenmesi gerekir. Emekliler emeklilik belgesini, bakım yardımı alanlar yardım belgelerini göstermeleri gerekir. Öğrenciler öğrenci belgelerini, işsizler işsizlik belgesini, sosyal yardım alanlar alınan sosyal yardım miktarını kanıtlamalıdır.
- Ev halkından sayılan kişiler hakkında bilgi verilmelidir.
- Yabancılar için vatandaşlık veya ikamet hakkının, ikamet statüsü ile doğrulanması gerekir.
- Yetki konusu belirli gelir sınırlarına tabidir.

- Belirli durumlarda (genç çiftler, ciddi derecede sakatlık, 12 yaşın altındaki çocuklar, 16 ile 25 yaş arası kendi geliri olmayan bakımı ile yükümlü olunan çocuklar için) muafiyet garantisi vardır.

2.16. Diğer Danışmanlık Hizmetleri

Almanya’da sosyal hizmet çalışma alanlarının temelini eğitici çalışmalar ile birlikte danışmanlık hizmetleri oluşturmaktadır. Eğitimin ana taşıyıcı hizmetleri de bilgilendirme, rehberlik ve yönlendirme şeklindeki danışmanlık hizmetleridir. Bu hizmetler, çocuklara, gençlere, kadınlara, yetişkinlere, yaşlılara, engellilere ve ailelere, şiddetten, tacizden, uyuşturucudan, bağımlılıktan, stresten, ayrımcılıktan, işsizlikten, sağlıktan, medya ve kültür alanlarına kadar bir çok konuda seminerler, konferanslar, kurslar, atölye çalışmalarıdır.

2.16.1. Borçlu ve iflas danışmanlığı (Schuldner- und Insolvenzberatung)

Modern toplumlarda, kredi şekliyle borçlanmak ekonominin önemli bir parçası haline gelirken, bu şekilde paraya kolay erişim toplumu da tüketim toplumuna dönüştürmüştür. Bu şekil borçlanmalar ile elde edilen bolluk ve refah zamanla bir yaşam tarzı oluşturmaktadır.

Zaman içerisinde hastalık, işsizlik, ailelerde geçimsizlik ve boşanmalar, eşlerden birinin ölümü, gibi sosyal değişimler insanların gelirlerinde de ayalma meydana getirmekte böylece aylık düzenli ödeyeceği taksitleri ödeyemez hale getirmektedir. Ayrıca üzerine gelen faiz yükü ile borçlar katlanmakta, aylık düzenli gelirlere ve her türlü varlıklara icra yoluyla el konulmaktadır. Böylece elindeki varlıklar değerinin altında gittiğinden borçlar kapanmamakta, varlıklar elden gittiği gibi kalan borçlar için düzenli gelirlerde azaldığından yaşam standardı düşmekte, hatta yoksul duruma düşülmektedir. Ekonomik gerileme sosyal gerilemeyi de beraberinde getirmektedir. Bu da boşanmaları, iş ve kariyerlerini kaybetmelerine yol açmakta, psikososyal sorunları beraberinde getirmekte, ve hatta intiharlara yol açmaktadır.

2016 veri raporuna göre aşırı borçlanmadan bu duruma düşenlerin oranı genelde %14’ü bulurken, yabancı kökenlilerde %24’ü bulmaktadır.¹⁹³

Aşırı borçluluk yaygın bir şekilde hem kişisel hem ailevi hem de toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Bu durum ailelerde olduğu gibi ergen gençler arasında da yaygınlaşmaktadır. Toplumda evsizler, alkolikler, bağımlılar gibi yeni yeni sınıfların oluşmasına sebep olmaktadır.

Borçlular ve iflas danışmanlığı sosyal uyum için gerekli bir çalışma ve sosyal politikanın da bir gereğidir. Aşırı borçlu insanlar sosyal bütünleşmenin dışında kalırlar, bu durumdan bir çıkış yolu olarak onlara rehberlik etmek bir sosyal hizmettir.

¹⁹³ Datenreport, (2016), s. 237

Creditreform'un 2015 yılında çıkardığı Almanya borçluluk haritasına göre toplumun %10 'u aşırı borçludur. Ancak bunların bir kısmına danışmanlık hizmeti verilebilmekte veya bir kısmı bu hizmetleri alabilmektedir¹⁹⁴.

Örnek bir kurum : İşçiler refahı derneği (Arbeiterwohlfahrt-AWO)

İşçiler refahı derneği (Arbeiterwohlfahrt-AWO) Sosyal hizmetin genel görevleri bağlamında Borçlular ve iflas danışma hizmetini profesyonelce sunmaktadır. 1980 yılından buya sunulan bu hizmetini bugün 115'in üzerinde şubede alanında uzman personeller tarafından yürütmektedir.

Borçlular ve iflas danışma işinin çekirdek fonksiyonu bir borç sarmalından çıkamayan maddi ve psikolojik sıkıntı içinde olanlara danışmanlık ve yol göstermenin yanı sıra uzman kadrolarıyla gerekli yönlendirme işlemleride yapmaktadır.

Borç ve iflas danışmalığının amacı, kişi ve aileleri düştükleri aşırı borç batağından kurtarmak için bir çıkış yolu bulm noktasında yönlendirmektir. Onları mücadele edilmesi bilinci ve cesareti vermektir.

Derneğin amacı şu şekilde özetlenebilir;

- Asgari de olsa geçim emniyetini sağlamak
- Aşırı borçlardan borçlunun korunması
- Psikososyal durumunun düzeltilmesi
- Kendi kendine yeterlilik potansiyelinin güçlendirilmesi
- Kendi planlarını yeniden yapar hale getirmek
- Haciz muafiyet sınırında ve borçlu yaşama becerisi kazandırmak
- Toplumla sosyal bütünleşme desteği vermek
- İlgili tüm organları harekete geçirerek borç krizi ile mücadele etmek
- Fazla borçlar için imkânına göre ödeme uzlaşmasını sağlamak

Borçlu ve iflas tavsiyelerinde danışmanlık hizmetleri;

Borçlu ve iflas tavsiyelerinin temelinde direkt muhatap kişiye hizmet vardır. Sorunlu kişileri birebir dinleyerek onların içinde bulunduğu durumu ve şartlarını tam manasıyla kavradıktan sonra, yine birlikte çözümler üretilmektedir. Danışmanlık hizmetine ilaveten ikinci büyük hizmet kişisel iflasın artıları ve eksileri konusunda bilgilendirme yapılır.

Konu hakkında işlemler: Üçüncü taraflar ile müzakere ve arabuluculuk

Kişinin kabul etmesi durumunda da gerekli işlemler kendisi adına yürütülür. Alacaklılar ile iletişime geçilir ve gerekli yerlere gerekli yazışmalar yapılır. Bir anlamda arabulucu olunur.

¹⁹⁴ SchuldnerAtlas Deutschland 2015 der Creditreform

Borçlunun asgari hayat standartları için asgari yaşam geliri hesaplandıktan sonra tüm gelirleri hesaplanır ve aradaki ödeyebilme gücü (miktarı) belirlenir. Bu alacaklı taraflara bilgi ve beraberinde de ödemede yapılandırma teklif olarak sunulur.

Bu işlemlerde bazıları şu şekilde sıralanabilir.

- Bilgi ve belgelerin güncellenmesi
- Alacak ve borçların toplamının çıkarılması
- Olayların bu noktaya geliş sürecinin kronolojik tespiti
- Atılacak adımlar konusunda stratejinin belirlenmesi
- Geri ödeme (ödenebilecek) planlarının çıkarılması
- İstatistiki bilgiler eşliğinde yazışmaların hazırlanması
- Alacaklı üçüncü taraflar ile iletişime geçme

Bu çalışmalar yürütülürken temel alınan gerekçe, borçlunun korunması ve geçimini devam ettirebilmesidir. Bununla birlikte borçluya psikososyal destek verilmesi ve krizi yönetebilmektir.

Danışmanlık ilkeleri

Borçlunun ihtiyaç durması halinde yapılacak yardımlar aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurularak yapılır.

- Gönüllülük
- Sorumluluk
- Kendi kendine yeterlilik
- Erişilebilirlik
- Gizlilik
- İzlenebilirlik
- Bütünlük
- Profesyonel bağımsızlık

Danışma hizmetlerinde çalışma yöntemleri

Sosyal çalışma kişiler ile birebir görüşülerek yürütülür. Bu görüşme telefon ile olabildiği gibi vicahi olarak da gerçekleştirilir.

Koruyucu önleyici çalışmalar

Borçlanma öncesi yapılan müracaatlarada danışma hizmeti verilerek yaşam standartlarına göre gerekli yaşam geliri ve ödeyebileceği taksit miktarı hatta borçlanma süresi hakkında bilgilendirme hizmeti verilmektedir.

Bu eğitim ve sosyal danışma hizmetinin amacı şu şekilde özetlenebilir.

- Plansız borçlanmayı önlemek

- Mali konularda uzmanlık bilgisi vermek
- Finansal piyasa hakkında bilgi vermek
- Yasalar hakkında bilgi vermek
- Yaşam standardına göre ihtiyaç gelirini hesaplamayı öğretmek
- Uzun vadeli bütçe planlaması yapma becerisi kazandırmak
- Uzmanlık gerektiren konularda destek vermek

Bu çalışmalarda hedef kitle genellikle ergenler ve genç yetişkinler olmakla birlikte üçüncü sırada diğerleri gelmektedir. Önleme tedbiri olarak yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir. Okullarda, sivil toplum kuruluşu derneklerde, kendi ofislerinde seminerler düzenlemek ve tanıtım araçları kullanarak toplumu bilgilendirme çalışmalarıdır. Bu çalışmalarda seminerçiler alanında uzman yetkililerdir.

Kurumun gereksinimleri

- Uygun bir ofis
- Yeterli kadro ve ekipman (idari personel ve sekreteryaya)
- Multidisipliner bir uzman kadro (sosyal hizmet uzmanı, ekonomist ve avukat)
- Açık danışmanlık ve erişilebilirlik
- Kalite ve güvenilirlik

Danışmanların nitelikleri

Yukarıda da belirtildiği gibi multidisipliner uzmanlarda oluşan ekibin bazı nitelikleri şu şekilde sıralanabilir.

- Borç analizi yapabilmek
- Asgari hukuki terimlere hakim olmak
- Metodolojik bilgiye sahip olmak
- Emsal kararlar hakkında bilgiye sahip olmak
- Mülakat tekniklerine vakıf olmak
- Yasal bilgilere hakim olmak (medeni ve ceza yasaları ve iflas yasaları hk. bilgi)
- Tüketiciyi koruma alanlarında çalışma yapan hukukçular ağı hakkında bilgiye sahip olmak
- Kültürlerarası yetkinlik
- Eleştirilere tepki becerisi
- Görüşmelerde yeterli zaman ayırmak

Bunların yanı sıra alan bilgilerine hakim olmak ve bu konuda yenilikleri takip etmelidir.

Basın ve halkla ilişkiler

Özel borçluluk durumları hakkında istatistikler yayınlamak, bunlar için koruyucu-önleyici tedbirleri sunmak, hem topluma hem de ilgili kurumlara mesajlar iletmek için tanıtım amaçlı materyaller ve yazılı basın kullanılır.

Halkla ilişkiler bu çerçevede aşağıdaki görevleri şunlardır :

- Tüketicinin korunması ve sosyal politika sorunlarını çözmek için siyasi alternatiflerin tanımlanması
- Borçlanma ve iflası doğuran nedenler hakkında bilgilendirmeler yapmak

Finansman

Aşırı borçlu ve iflas durumundaki kişilerden ücret almadan yapılan bu çalışmaların finansmanı belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Bu destekler büronun ekipman giderlerine ve cari giderlerine göre ayrıca verdiği hizmet ile sonuçlandığı hizmetler kapsamında verilir. Bir sözleşme çerçevesinde verilen bu finans desteğinde gizlilik esasına bir hâle getirilmez.

Borçlu ve iflas danışmanlığının hukuki dayanağı

Bu çalışma anayasanın 20. maddesine göre normalde devletin temel görevlerinde biridir. Tüketicuyu koruma, aşırı borç ve kişisel iflas durumlarında kişinin hakkının korunması sosyal devletlerde ilkelerden biridir. Lakin diğer sosyal hizmetlerde olduğu gibi Almanya bu çalışmaları da taşıyıcı kurumlar (STK'lar) eliyle yürütmektedir.

AWO Borçlu ve iflas danışma merkezleri aşağıdaki yasalara dayanarak hizmetlerini yürütür;

- Sosyal Kanun Kitabı II (Sozialgesetzbuch II)
- Sosyal Kanun Kitabı XII (Sozialgesetzbuch XII)
- Yasal Hizmetler Yasası (Rechtsdienstleistungsgesetz)
- Eyaletlerin iflas yasaları
- Çocuk ve gençlik yardımı yasası / Sosyal kanun kitabı VIII (Sozialgesetzbuch VIII)

Sosyal politikanın desteği ve perspektifi: Uzun vadede aşırı borçlanmanın önüne geçmek ve aşırı borçlanma nedenlerinin ortadan kaldırılması. Bu konuda destekleyici yasaların çıkarılmasını sağlamaktır.

Bu bağlamda öngörülen teklifler;

- Ön bilgilendirilme ile ihtiyaç temelli borçlandırma yapılması
- Bilgilendirmeli ve uzun vadeli güvenli finansman sağlanması
- Devlet yardımları ve teşvikleri hakkında bilgilendirme yapılması
- İflas durumundaki masraf paylaşımı
- Emeklilik durumlarının hesaba katılması

- Gençlik yardımları ve korunması hakkında bilgilendirme yapılması

2.16.2. İş bulmaya ilişkin sosyal çalışma ve meslek danışmanlığı

Meslek danışmanlığı genç insanlara ve yetişkinlere yönelik özellikle meslek seçimi, meslekler ve koşulları üzerine, teşvik edilme ve meslek eğitimi olanakları, iş dünyasındaki önemli gelişmeler, iş piyasasındaki durum ve gelişmeler üzerine ve meslek eğitim yeri ve iş yeri arama süreçleri için öneriler ve bilgiler sunar.

İş Ajansları tarafından üniversite eğitimi almak isteyen genç insanlar için özel bir danışma hizmetidir. Öğrenim dalının belirlenmesi, kayıt şartları ve koşulları, bu daldaki iş olanakları ve öğrenim giderlerinin karşılanması konularında İş Ajanslarının lise mezunlarına hizmet veren danışmanları bulunmaktadır.

Mesleki yönlendirme

Sistematiik bir mesleki yönlendirme, meslek seçimine hazırlığı, dolayısıyla genç insanların meslek hayatlarını olumlu etkilememektedir. Meslek seçimine, mesleklere, bunlar için hangi koşulların yerine getirilmesi gerektiğı ve hangi olanakların bulunduğuna, meslek eğitimi sağlayan farklı yollar ve teşvik olanaklarına, işletmelerde, idarede ve iş piyasasında mesleki açıdan önemli olan gelişmelere dair kapsamlı bilgiler vererek danışma süreci kolaylaştırılır.

İş piyasası ile ilgili danışmanlık

İş Ajansının iş piyasasına dair danışmanlık hizmeti işverenlere de hitap eder ve işvereni eğitim verme ve istihdam amaçlı işe alımlarda desteklemeyi amaçlar. Bu çerçevede işverenler özellikle iş piyasasının ve mesleklerin durumu ve gelişmeleri, iş yerinin, çalışma koşullarının ve mesai saatlerinin düzenlenmesi, meslek eğitimi ve meslek içi eğitim, yardım almaya muhtaç eğitim görenler ve çalışanların iş piyasasına kazanımı konularında bilgilendirilmektedirler.

Meslek eğitim yeri ve iş bulmada aracılık

Aracılık hizmeti, İş Ajanslarının ana görevidir. İş ya da meslek eğitim piyasasına girişin mümkün olmayacağı durumlarda istihdam yardımları yapılır, teşvikler verilir. İşsiz kaldığı ya da kalabileceğı için ya da meslek değişikliğine gitmek isteyen herkes İş Ajansı'nın aracılık hizmetlerinden faydalanabilmektedir.

Aracılık bütçesi

Aracılık bütçesi teşviklerinin amacı, meslek eğitim yeri arayan, işsiz kalma tehdidiyle karşı karşıya kalmış olan iş arayan ve işsiz kalanları, sigortalı olma yükümlülüğü bulunan bir işe girme çabalarında ve başlama sürecinde desteklemektir. Dolayısıyla aracılık bütçesi, somut duruma göre çeşitli destekleri sunabilmek için tam bir bireysel teşvik doğrultusunda geniş bir takdir alanı sağlamaktadır. İş Ajansı ya da iş arayanlara yönelik temel güvence ödemelerini yapan kurumların aracılık ve danışmanlık imkanları sayesinde duruma özel somut destek gereksinimi ve aracılık bütçesinden bireysel yardım tespit edilir.

Teşvik sağlanabilecek durumlar:

- İşsizlik tehditiyle karşı karşıya kalan ve sigortalı çalışmak isteyen iş arayanlar ve işsizler
- Sigortalı olarak meslek eğitimi görmek isteyip eğitim yeri arayanlar
- İş arayanlara yönelik temel güvence ödemesi alanlar okul eğitimi ile ilgili girişim ve başlangıç için de desteklenebilirler.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler, insanlık tarihi boyunca yoksulluk ve diğer sosyoekonomik sorun ve ihtiyaçlarla birlikte var olagelmıştır. Bu yardım ve hizmetlerin yöntemi, kapsamı, niceliği, niteliği, aktörleri, kurumsal yapısı ve finansmanı zamanla farklılık gösterse de yüzyıllardır toplumun ve devletin en önemli gündemini meşgul etmiştir. Tarih boyunca toplumlar örf, âdet ve gelenekler, millî, dinî ve kültürel değerler bakımından uygulanan sosyal hizmet ve yardım uygulamaları benzerlikler göstermiştir. Dinî müesseseler, meslek örgütleri, vakıflar ve diğer gönüllü kuruluşlar eliyle gerçekleştirilen çeşitli sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri, yoksul ve kimsesizler ile ihtiyaç sahiplerinin korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması konusunda aktif rol almışlardır. Başta yoksulların ve yardıma muhtaç kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bu uygulamalar zamanla ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalmıştır. Özellikle, büyük savaşlar, salgın hastalıklar, ekonomik bunalımlar, sanayileşme ile kentlerdeki nüfus yoğunlaşması, işsizlik, yoksulluk, geleneksel yardımlaşma ve dayanışma müesseseleri yerine sosyal yardım ve hizmetlerin bir kamu hizmeti olarak devletler tarafından üstlenilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Nihayet İkinci Dünya Savaşı sonrasında, sosyal devlet/refah devleti anlayışının bir sonucu olarak sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler devletin asli görevleri arasında yer almıştır. Sosyal devlet ilkesi sosyal yardım ve sosyal hizmeti devletin sorumluluğuna verirken, vatandaşlar bakımından bu yardım ve hizmetlerden yararlanma, bir sosyal hak olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu süreçte insan hakları konusundaki gelişmeler, yürürlüğe konulan uluslararası sözleşmeler, uluslararası kuruluşların düzenleme ve faaliyetleri sosyal politikaları büyük ölçüde olumlu yönde etkilemiştir.

Sosyal devlet ve refah devleti gereği sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler konusunda devletlerin rol ve sorumlulukları öne çıkmış bu amaçla oluşturulan bütçeler ve yapılan sosyal harcamalarda büyük artışlar yaşanmıştır. Başta sağlık hizmetleri olmak üzere sosyal yardım ve sosyal hizmetleri de kapsayacak şekilde sosyal güvenliğe yönelik harcamalar Artırılmıştır. Özellikle 1980'li yıllardan sonra ortaya çıkan işsizlik sorunu, kaynak yetersizlikleri ve uygulamadaki çeşitli sorunlar refah devleti anlayışının sorgulanmasına, sosyal politika uygulamalarının yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Bu vesileyle sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler yalnızca yoksullukla mücadeleye yönelik olarak sosyal politikanın bir aracı olmaktan öte geniş işlev ve anlamlar kazanmıştır. Böylece sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerin kapsamının, yöntemlerinin, kurumsal yapısının, etkinlik ve verimliliğinin yeniden değerlendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Sosyal yardımların en önemli faydalarından birinin, bireylerin özel durum ve ihtiyaçlarına göre ayarlanabilir olmasıdır. Ayrıca sosyal yardımların bir diğer yararı da, mevcut kaynakların rasyonel kullanımını sağlamak ve kaynakların kullanımında tasarruflu davranılmış olduğu öne sürülmektedir. Sosyal yardımların fayda ve sakıncaları sürekli tartışılabilir olmuştur. Bazı çevreler, mevcut ekonomik kaynakların sosyal yardımlar sayesinde en iyi şekilde kullanılmasının mümkün olacağını öne sürerken, bazı çevreler de bunun aksini iddia etmektedir.

Sosyal yardımlara eleştirel bir bakış ve bu konuda çeşitli görüşler de vardır. Sosyal yardımların yararları yanında bazı sakıncaları da bulunmaktadır. Özellikle sosyal yardımların psikolojik etkileri üzerinde durulmaktadır. Sosyal yardımlardan yararlananların, muhtaç durumda olduklarını ispatlamak zorunda bırakılmaları yüzünden onların bir tür damgalama etkisi altına girdikleri ve resmî makamların anlayış ve takdirine bağlı tutuldukları, dolayısıyla bu durumun yardım görenler için küçültücü ve hatta onur kırıcı olduğu öne sürülmektedir. Sosyal yardımların bir diğer sakıncası olarak, sadece muhtaç durumda olanlara yardım yapılmasının birçok halde tembellik ve israfı teşvik edeceği, tasarruf ve servet birikimini ise önemli ölçüde engelleyeceği öne sürülmektedir.

1980’li yıllardaki ekonomik krize kadar, özellikle gelişmiş refah ekonomilerinde en başarılı politikaların başında sosyal güvenlik politikaları gelmektedir. İnsanlar yaşlandığında, sakatlandığında ya da öldüğünde onların bakmakla yükümlü olduğu kimseler yoksulluk tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktan kurtulmuşlardır. Lakin, tüm bu başarılı geçmişe rağmen, sosyal güvenliğin küreselleşme sonrasında iki temel sorunla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Birinci sorun alanı, sosyal güvenlik harcamalarından kaynaklanan bütçe açıklarıdır. Özellikle uzun dönemde bütçe üzerinde oluşturacağı yükü gidermede çok yetersiz kalmayla karşı karşıya kalacak olmasıdır. İkinci sorun ise, kısır politik tartışmalar yüzünden hızlı reformların yapılamamasıdır. Özellikle gelişmiş olan ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri ciddi bir reforma tabi tutulmazsa, sigortalılara karşı yükümlü olduğu maliyetlerin altından kalkamayacak duruma düşeceklerdir. Çok ciddi reformlar gerçekleştirilmedikçe, yük genç çalışanların omuzlarına binecek, gençler yüksek düzeylerde vergiler vermek ve düşük düzeylerde gelir elde etmek durumuyla karşı karşıya kalacaklardır.

Almanya’da sosyal hizmet sistemlerinde uygulanan reformların sonuçları 1980’den itibaren süregelen sosyal hizmetler alanındaki reformların ortak özelliği sosyal hizmet kurumsallaşmasının daha yüksek bir yapılanmaya dönüşmüş, yapılan reformlar sonucunda sosyal hizmet yapılanmasının aktörleri birbirleriyle ve sistemle daha entegre hale gelmişlerdir. Kurumlar arası iş bölümünün sınırları daha da belirginleşmiş olup, aktörlerin fonksiyonları ve kaynaklar daha da fonksiyonel ayrışmalara tabi tutulmuştur. Ayrıca Alman yasalarının herkes için standart olan bakım ve hizmet şartları vardır. Mesela sigortalar herkese aynı parayı ödemekte ve aynı standart hizmet paketini sunmaktadır. Bu yüzden dolayısıdır ki hizmet sağlayıcıların verdikleri hizmet ve fiyatlardan ziyade masrafları dikkate alınmaktadır. Bir anlamda Almanya’da uygulanan reformların hizmet çeşitliliği oluşturmak yerine hizmet standartlarını yükseltmek amacı güttüğü söylenebilir.

Alman sosyal hizmet sisteminin en karakteristik özelliği merkezin, yerelde kamu statüsünde faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen kuruluşlara daha az müdahale ederek onların manevra alanlarını geniş tutmuş olmasıdır. Almanya’da yerel yönetimler önem sırasına göre kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan sonra gelirler. Almanya’da kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kamunun sosyal hizmet sistemine oldukça entegre durumda ve çok güçlüdürler. Mesela hastanelerin %39’unu bu kurumlar işletmektedir. Kâr amacı gütmeyen bu kuruluşlar “korparatist ortaklık” olarak isimlendirilen bir sistemle çalışmaları yürütmektedirler. Almanya’daki kâr amacı gütmeyen kuruluşların güçlü olması yüzyıllık

bir geçmişe sahip olması ve kökenleri itibariyle bu ülkedeki dini heterojenliğe dayanmaktadır. Weimar Cumhuriyeti döneminde Almanya’da kurulan Katolik ve Protestan refah servisi ağları kamu sistemine entegre edilmiş, böylece bu kurumlar yetki devri (subsidiarity) konsepti uyarınca hukuk sisteminde oldukça önemli bir hale gelmişlerdir. Yetki devri ilkesine göre aile kurumuna ve evliliğe anayasada açık bir şekilde özel bir önem verilmiş böylece aile merkezli sosyal politikalarda başarılı olmuşlardır.

İki Almanya’nın birleşmesiyle doğu eyaletlerine yönelik hizmetlerde kâr amacı taşımayan sosyal hizmet kuruluşlarına verilen haklar, aile politikalarındaki değişimler ve uzun vadeli sosyal bakım sigortası onların özerk konumunu daha da güçlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi, refah devleti uygulamalarının verdiği hizmetlerin büyük bölümünü aileler için vermesini uygun gören düzenlemesi ile 1999 yılında Almanya’da 3-6 yaş arası bütün çocuklar için kreş ve anaokulları yapılması federal kanunlar tarafından zorunlu kılınmıştır. Dini nitelikte olan kâr amacı gütmeyen sosyal hizmet kuruluşları yerel yönetimlerinde desteğiyle bu alanda çok etkili duruma gelmişlerdir.

Federal Almanya kâr amacı gütmeyen sosyal hizmet kuruluşları işin içine dahil etmiştir. Böylece kâr amacı gütmeyen sosyal hizmet kurumları en büyük taşıyıcılar olup, sosyal hizmetlerin en önemli aktörleri durumundadır. Her biri bir “Türk Kızılayı” büyüklüğünde onlarca kurumu vardır. Bu kurumlar alanlarında profesyonelleşmiş ve belirli alanlarda da uzmanlaşmışlardır. Her bir yüzyılı aşmış bir tecrübeye sahip olan bu kurumlarda tam, yarım ve gönüllü çalışan 1,7 milyon insan çalışmalara dahil edilmiş durumdadır.

Her biri yüzyıllık tecrübeye sahip bu kurumları devlet özellikle destelemiş ve denetlemiştir. Dini cemaat gerçeğini de işin içine katmışlardır. Böylece sadece çalışan gönüllüler değil aynı zamanda bağışçı olarak da bu kurumlara milyonlarca üye desteği sağlanmıştır. Bir çok kurum kilise desteklidir. Cemaat bazında Katoliklerin, Protestanların, Yahudilerin ayrı ayrı kurumları mevcuttur. 2005 yılından itibaren de Müslüman cemaatler adına bir sosyal hizmet kurumu oluşturulması gündemdedir. Diğerleri gibi Müslümanlar adına tek bir otorite olmadığı için bugüne kadar somut bir adım atılamamıştır. Çalışmalar küçük komisyonlar şeklinde yürütülmektedir. Bu çalışmaları içişleri bakanlığı uhdesinde oluşturulan bir kurul yürütmektedir.

Her ülkenin bir milli yardım kuruluşu vardır. Türk Kızılayı kurumu gibi genelde bilinen Alman Kızılhaç kurumu vardır. Lakin yanı sıra Katolik kilisesinin ve cemaatinin desteklediği Caritas, Protestan kilisesinin ve cemaatinin desteklediği Diakonie ve Yahudi cemaatinin desteklediği ZWSt gibi kuruluşların yanında bağımsız çalışan işçiler refahı - AWO ve Alman Ortak Refahı -DPW gibi kurumların yanı sıra, ASB ve Malteser gibi çeşitli kuruluşlar Almanya içi ve uluslararası çalışmalar yürütmektedir. Almanya’da sosyal yardım sistemleri Anayasa gereği iyi olmakla birlikte, Federal Almanya’da 5 milyona yakın (Almanya katolik kilisesinin yayınladığı 2016/2017 istatistik raporunda 4,4-4,7 milyon arası gösterilmektedir.¹⁹⁵ mülteciler ile birlikte) Müslüman göçmene yönelik de sosyal devlet politikalarını işletmeli ve insan onuru, haysiyetine yakışır bir biçimde,

¹⁹⁵ https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/AH294_Zahlen-und-Fakten-2016-2017_web.pdf (11.05.2018)

Müslümanların da diğer altı sosyal hizmet kurumu gibi organize olmalarında imkanlar sağlamalıdır. Yani İslami Sosyal Hizmet kurumunu devlet Almanya İslam Konseyi (alm. Deutsche Islam Konferenz-DIK) çatısı altında kurmamalı. Anayasa'daki eşitlik ilkesi gereği, Müslüman STK'ların sosyal hizmet alanındaki işlevliliklerini tanımalıdır. Hatta en önemlisi, sadece 5 milyon Müslüman toplumun aidiyetini ve dinini (İslam dinini) resmen tanımalıdır. Bu tez çalışmalarında bahsedilen sosyal hizmetin en önemli dayanaklarını oluşturmaktadır. Katolik, Protestan, Yahudi sosyal hizmet kurumlarının varlığı ve bu kurumlara devletin milyarlarca bütçe ayırması bir gerçek iken, İslami Sosyal Hizmet kurumunun oluşmamasında en büyük etken katolikler ve protestanlardan sonra en büyük sayıya sahip olmasına rağmen İslam dininin resmi olarak tanınmamasından kaynaklanmaktadır.

Özellikle yüz bin Yahudi Cemaati'nin tamamının destek verdiği kuruluş dikkate alındığında, Katolik ve Protestanlıktan sonra mülteciler ile birlikte beş milyona yakın mensubu ile üçüncü büyük cemaat olan müslümanların bir organizasyonu olmayışı göçmenliklerine bağlanırken, bugün altmış yılı geride bırakmış olmaları dikkate alındığında artık sonuç alınma vakti gelmiştir.

Yönetimi, büyüklüğü ve uzmanlık alanlarına göre mevcut bu altı sosyal hizmet kurumları tarafından oluşturulan Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu'na (Dachverband die Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege-BAGFW) bağlı kuruluşlar şunlardır;

- Alman Ortak Refah Derneği (Deutscher Paritätischer Wohlfahrtsverband-DPW)
- İşçi Refahı (Arbeiterwohlfahrt-AWO)
- Alman Caritas Derneği (Deutscher Caritasverband-DCV)
- Alman Kızıl Haçı (Deutsches Rotes Kreuz -DRK)
- EKD Sosyal Hizmet Ajansı (Diakonisches Werk der-EKD)
- Almanya'daki Yahudileri Merkez Refah Ofisi (Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland- ZWSt)

BAGFW çatısı altında oluşturulmuş olan sosyal hizmet çalışmalarını sunan üç seküler ve üç dinî serbest sosyal hizmet kuruluşları ile hizmet destek programları yürütülmektedir. Serbest dinî sosyal hizmet kurumlarından Hristiyan sosyal hizmetlerini Alman Caritas Birliği (Deutscher Caritas Verband-DCV) ve Almanya Protestan Kilisesi Hayır Kurumu (DiakonischesWerk der Evangelischen Kirche in Deutschland-DW & EKG) temsil ederken, Yahudi (Musevi) sosyal hizmet kurumlarını Almanya Yahudileri Sosyal Hizmet Merkezi (Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland-ZWST) temsil etmektedir. Bu dinî sosyal hizmet kurumlarının sunmuş oldukları bütün destek hizmet çalışmalarının temel inanç akidelerini mensubu oldukları dinin “temel değerleri” oluşturmaktadır. Bu değerler aynı zamanda bu ilgili kurum ve kuruluşların mevcut tüzüklerinde belirtilmiştir. Kurumların bu noktada hizmet verebilmelerinin önünü açan en önemli husus federal anayasada “dini cemaat” olarak belirtilen yasalar bağlamında kabul görmüş ve tanınmış olmalarıdır.

Federal Almanya'da islâmi sosyal hizmet uygulamalarının önündeki en büyük engel ise bugün yaklaşık olarak resmi olarak 5 milyon Müslümanın Federal Almanya'da yaşıyor

olmasına rağmen İslâm dininin resmen diğer dinlerde olduğu gibi kabul görmemiş olmasıdır. Onun için her ne kadar Federal Almanya'daki İslâmi kurum ve kuruluşlar son 20 yıldır bir araya gelerek ortak sorunlarını birlikte ele alsalar dahi istenilen başarıyı elde edememiş her kurum sosyal hizmet alanında kendi kurumsal kimlikleri altında sunmuşlardır. 2006 yılında Alman İslâm Konferansı (Deutsche İslam Konferenz-DIK) Almanya'daki dinî (İslâm) ve kültürel alanda faaliyet yapan kurum ve kuruluşları bir araya getirse de İslâmi sosyal hizmet alanında önemli bir yol kat edilememiştir. Bunun en büyük nedenleri olarak da diğer dini kurum ve kuruluşlara baktığımızda, sunmuş oldukları sosyal hizmetlerin çerçevesini kendi inanç temellerine “dini akideleri”ne dayandırarak anayasal çerçevede verebilirken, İslâmi sosyal hizmetin çerçevesi Federal iç işleri bakanlığı tarafından oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu da ister istemez devletin dine, İslâm'a müdahalesi olarak görünmekte ve rahatsız edici bulunmaktadır. İslâmi kurum ve kuruluşlar doğal olarak Federal Almanya'da dinî (İslâmi) sosyal hizmetleri sunabilecek potansiyel ve güçtedir. Onunu için kurum ve kuruluşların anayasal ve yasalar çerçevesinde eşitlik ilkesi bağlamında bir beklentileri vardır. Sorunların yasal çerçevede alınarak çözülebileceğine, sosyal politik gerekçelerle ötelenmesin önüne geçilmesi gerektiği bilinci kurum ve kuruluşlarda yaygın bir görüş olarak önümüze çıkmaktadır.

Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğuna (BAGFW) bağlı bu dernekler kâr amaçlı olmayıp, talep ve kamu yararı odaklı çalışmaktadırlar. Hizmet sundukları kategoriler aşağıda belirtilen alanlardan oluşmaktadır.

- Çocuk ve gençlik hizmetleri
- Yaşlılara yönelik hizmetler
- Ailelere yönelik hizmetler
- Engellilere yönelik hizmetler
- Evsizlere, bağımlılara, borçlulara yönelik hizmetler
- Sağlık hizmetleri
- Entegrasyon hizmetleri
- Genel sosyal danışmanlık ve rehberlik hizmetleri
- Sosyal sıkıntı anında ilk yardım hizmetleri
- Acil yardım hizmetleri
- Meslek edinme ve ileri eğitim program hizmetleri

Bu çalışmaları yaparken oluşan harcamaların %90'nını devletten finans desteği olarak alırlar. Diğer %10'luk finansmanlarını da bağışlardan, aidatlardan, çeşitli faaliyetlerden elde edilen gelirlerle sağlarlar. Sosyal güvenlik ödeneklerinden kendilerine ayrılan bütçe, kamu yardımları, çeşitli projeler için Avrupa Birliği'nden alınan teşvik fonları, bağışlar ve kendi kaynakları bu kurumların çalışmalarını yürütmeye yararlandıkları diğer mali kaynaklardır. Özellikle sağlık alanında işletilen 7.500'ün üzerinde sağlık kurumları ile sağlık bakanlığından daha etkin bir rol üstlenmiş durumdadırlar. Yine eğitim alanında kreş ve anaokulları ile gençlik kurumlarının %68'i bu kurumlar tarafından işletilmektedir. Toplamda dezavantajlı insanlara yönelik hizmet veren 100 binin üzerinde kurum işletilmektedir.

Özetle Almanya'nın engelli kurumlarının %80'i, gençlik refah kurumlarının (kreş ve anaokulu dahil) %68'i, yaşlı bakım evlerinin %51'i ve hastahanelerin %39'u içinde Katolik, Protestan ve Yahudi cemaatlerin de bulunduğu derneklere aittir. Bir başka deyişle Almanya'daki bütün sosyal kurumların ortalama %50'si kamu yararlı sosyal hizmet derneklerince işletilmektedir. Devlet sosyal politikalarını bu kurumlar üzerinden yürütmekte ve bu kurumlara bütçe desteği sağlamaktadır. Almanya sosyal Güvenlik Sistemindeki ortalama 250 milyar Avroluk (bkz. Grafik 1) bakım ve hastalık sigortaları bütçesinin bir kısmı, yine 350 milyar Avroluk gençlik ve aile başta olmak üzere diğer sosyal hizmet yardımlarının bir kısmı bu sosyal hizmet kurumlarınca kullanılmaktadır.¹⁹⁶ 2012 yılı istatistiklerinde (2014 yılında yayınlanmış olup, yeni istatistikler henüz açıklanmamıştır) kullandıkları hizmet bütçesi 106 milyar Avro'dur. Bkz. Grafik 8.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 2017 bütçesinde sosyal yardımlar için ayrılan para 55 milyar (14 milyar Avro) TL'dir.¹⁹⁷ Türkiye'de sosyal yardımlar bütçesi göz önüne alındığında kullanılan bu rakamların sosyal hizmet taşıyısı kamu yararlı derneklerin ne kadar büyük bir potansiyel hizmet ağına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Federal Aile Politikası sosyal yardımlar bütçesi 200 milyar Avro'dur (bkz. Grafik 7). Ayrıca, Almanya Federal Aile, Yaşlılar, Kadın ve Gençlik Bakanlığı'nın bütçesi ise 9 milyar Avro¹⁹⁸ iken, Türkiye Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bütçesi 2017 yılında 24 milyar TL. (6 milyar Avro) dir¹⁹⁹. Bu rakamlar Türkiye şartlarında bu bakanlığa verilen önemi ortaya koymaktadır.

Serbest Sosyal Hizmetler Federal Çalışma Topluluğu (Dachverband die Bundesarbeitsgemeinschaft der Freien Wohlfahrtspflege -BAGFW) bünyesinde mutlaka Federal Almanya Sosyal Yardım Sistemi dahilinde müsüman göçmenler dikkate alınarak BAGFW bünyesine alınmalı. Sosyal hizmetin en önemli görevlerinden birisi de toplumun entegrasyonunun sağlanması ve farklılıkların asgariye indirilmesidir. BAGFW bünyesinde Müslümanların İslami Sosyal Hizmet modeli ile yer alması, doğal entegrasyona katkı sağlayacak ve toplum içerisindeki Müslüman göçmenler makro düzeyde kendisini içerisinde yaşadığı Federal Almanya'ya daha da ait hissedeceklerdir.

Görüldüğü gibi Federal almanya'da sosyal hizmet uygulamaları ağırlıklı olarak kamu yararlı özel kurumlarca yürütülürken, Türkiye'de ise halen devlet eliyle yürütülmektedir. Özellikle bu alan Türkiye tarafından örnek alınabilecek bir alandır. Bu konuda Türkiye'de atılacak adımların başında öncelikle tüm cemaat yapıları önce vakıflaştırılmalı ve çalışmalarının içine sosyal hizmet alanları ekletilmeli ve sosyal hizmet alanında gösterilen bu faaliyetleri koordine etmek için de bunlar arasında bir koordinasyon kurulu oluşturulmalı ve bu kurullarda devlet kurumlarından da (Aile ve Sosyal Politikalar, Sağlık, Maliye, İçişleri Bakanlıklarından) temsilci veya denetleme kurulu şeklinde bir yapı bulundurulmalıdır. Böylelikle hem denetim altına alınmış olurken, %10'unu ortaya koyan projelere %90'a kadar devlet desteği sağlanarak hem hizmetler güçlendirilmeli, hem de

¹⁹⁶ <http://www.bagiv.de/pdf/FreieWohlfahrtspflege.pdf> (05.05.2018)

¹⁹⁷ <http://www.yenisafak.com/ekonomi/2017-butcesi-aciklandi-2548649> (10.08.2017)

¹⁹⁸ <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/kabinett-beschliesst-haushalt-2017-des-bundesfamilienministeriums/109380>

¹⁹⁹ <http://aile.gov.tr/haberler/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanliginin-2017-yili-butcesi-kabul-edildi>

denetim yapısı güçlendirilmelidir. Böylece gelecek onyıllara, yüzyıllara onlarca Türk Kızılayı gibi, hatta Caritas ve Diakoni gibi sosyal hizmet alanında da faaliyet gösteren kamu yararlı kâr amacı gütmeyen sosyal hizmet kuruluşları oluşturulabilir.

Almanya’da Sosyal hizmetler alanı aslında yerel (belediyeler) ve bölgesel yönetimlerin alanıdır. Federal Almanya’da sosyal hizmetlerde diğer bir aktör belediyelerdir. Özellikle çocuk ve gençlik çalışmalarında belediyeler birincil aktör durumundadır. Belediyeler de çalışmalarının bir kısmını STK’lar ile paylaşarak yürütür. Burada hizmette yerellik (subsidiarity) ilkesi öne çıkmaktadır. Bu hizmette yerellik ilkesi ile, devlet örgütlenmesinin aşağıdan yukarıya doğru işlemesi öngörülmektedir. Buradaki yerellik yerinden yönetim anlamına gelmemektedir. Yukarıdan aşağıya bir yetki devri sürecinden ziyade; yetkilerin önce en alt kademeye bırakması, bu kademenin taşıyamadığının bir üst kademeye çekilmesi biçiminde bir yapılanma süreci olarak işletmektir. Kısaca, sosyal hizmetler halka en yakın birimler tarafından doğrudan verilmektedir. Alman sosyal hizmetlerinin en önemli meselelerinden birisi hizmet sağlayıcıların çeşitliliğidir. Bu nedenle hizmetler arasında bir standartlaşma sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla Almanya’da hizmette yerellik ilkesi uygulanmakta ve mümkün olmadığı durumlarda dıştan hizmet satın alma yoluna gidilmektedir. Böylece, toplumun en hassas ve engelli kesimlerine daha hızlı ulaşılmaktadır. Ayrıca sosyal hizmetlerin kalitesi önemlidir. Bunun için insanların yaşam kalitesini artırma hedefi yanında gelir dengesizliğinin getirdiği sorunlarla daha etkin mücadele edilmelidir.

Türkiye’de Sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin yeniden yapılanmasına yönelik son yıllardaki gelişmeler, AB adaylık süreci ile pek çok alanda olduğu gibi sosyal yardım ve sosyal hizmetler bakımından da sorunları öne çıkarmış ve yeni tartışma alanları oluşturmuştur. Bu çerçevede çok sayıda çalışma yapılmış, her iki hizmet alanının sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri içeren, raporlar hazırlanmıştır.

Türkiye’deki sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerle ilgili tartışmalar iki başlık altında toplanabilir. Bunlar; toplumdaki değişiklikler sonucunda sosyal yardım ve sosyal hizmete ihtiyaç duyan toplum kesimlerinin artması sonucu yeni hizmet modellerine ihtiyaç duyulması ve mevcut yapının buna yeterli olmamasıdır. İkincisi, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de küresel piyasa mekanizmasının yükselmesi, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin bir yandan piyasaya açılmasına ve diğer yandan da devlet dışı aktörler tarafından sunulmasının teşvik edilmesine yönelik bir anlayışın geliştirmiştir. Bu tartışma sürecini Avrupa’daki özellikle Almanya’daki devlet dışı aktörlerin etkinliğinin dikkate alınmasının yolunu açacak bir sürecin başlangıcı kabul edebiliriz.

Refah ve tüketim toplumlarının bir yansıması olarak günümüzde dini ve ahlaki değerler normal hayattan soyutlanmaktadır. Çocukların okul öncesi dönemlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı ve Cemaatlere kreş ve anaokulu açma fırsatları verilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde inanç ve ahlaki değerler temelli bir model geliştirilmelidir. Almanya’da kiliseler bu konuda çok etkindirler. Ortalama her şehirde bir semt, kasaba veya köyde bir devlet anaokulu varsa birde kilisenin anaokulu mevcuttur. Almanya genelinde kreş ve anaokulları da dahil gençlik kurumlarının %80’i kilise kuruluşlarına aittir.

İkinci boyut ise, insanların en ihtiyacı olduğu zamanlarda yaşlılık ve hastalık durumlarında da manevi destek olarak onların yanında olunmalıdır. Bundan dolayıdır ki bugün Türkiye’de bolca türeyen özel hastanelerin yerlerini kâr amaçsız özel kurumların/vakıfların işlettiği hastaneler almalıdır. Özellikle palyatif ve hospis alanında Türkiye’deki kurum sayısı oldukça yetersizdir. Spesifik olarak bu alanda çalışan güçlü kamu yararlı sivil toplum kuruluşları oluşturulmalıdır.

Engellilere yönelik kurumsal çalışmalarda yetersizdir. Örneğin görme engellilere yönelik mesleki eğitim veren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı İstanbul Sarıyer’deki Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi ve yine Bakanlığa bağlı Ankara Yeni Mahalle Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi gibi sadece iki kurumun olması yetersizdir. Bunların kapasitesi bile henüz üçlü hanelere ulaşmamıştır. Dolayısıyla tüm Türkiye’deki görme engellilerin hizmet alabilmesi imkansızdır. Yaptıkları hizmet fevkalade mühimdir. Görme engelli bu kişileri kendi ayakları üzerinde durabilme, sosyal hayata dahil etme ve meslek edindirme gibi güzide hizmetler verilmektedir. Bu hizmet tüm şehirlerde oluşturulmalıdır. Bunu yürüten bir vakıf desteklenerek büyütülmelidir. Bu mesleki eğitim kurumlarının sayısı yanına diğer engellileri de kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Yeşilay tüm il ve ilçelerde şubeleşmeli, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ile koruyucu-önleyici çözümün merkezi olmalıdır. Hatta bağımlılar için her ilde klinikler açılmalıdır. Aynı şekilde Darülaceze de bütün illerde şubeleşmeli ve tıbbi sosyal hizmetlerin, palyatif ve hospis klinikleri alanında çözümün merkezi olmalıdır. Cömertlik istatistikinde lider olan Türkiye’de bu kurumların 5’er milyon destekleyici üyelikleri, yüzbinlerce çalışanı niçin olmasın? Kızılay’dan hariç 100 milyar TL bütçeli, 25 bin kurumu bünyesinde barındıran, gönüllüleri ile birlikte yarım milyon çalışanı ve 1 milyondan fazla üyeli bir Caritas örneği niçin çıkaramasın?

Ayrıca, hastahane, hapishane yanısıra askeriyede, okullarda ve işletmelerde de sosyal hizmet geliştirilmelidir. Bu hizmeti veren özel sosyal hizmet kurumları oluşturulmalı gerektiğinde işletmeler bu hizmetleri satın almalıdır.

Kariyer ve meslek danışmanlığı ile borç ve iflas danışmanlığı sosyal hizmet anlayışıyla yapılmalı ve bu hizmeti veren özel sosyal hizmet kurumları oluşturulmalıdır.

Değerlendirme ve önerilerimizden sonra diyebiliriz ki: Sosyal refah uygulamalarının ilk uygulamalarını hayata geçiren ve Dünya’daki en geniş kapsamlı koruma mekanizmalarını ülkede yaşayan tüm insanlara sunan Federal Almanya’da; sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamaları, anayasal güvence altına alınmış bir biçimde, ülkede yaşayan tüm insanların onur ve hassasiyetine yaraşır düzeyde bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayacak tedbirleri mülteciler ve göçmenler konusundaki aksaklıklara rağmen alınmaktadır.

Sonuç olarak, Federal Almanya’da insan onurunu gözeten, hak temelli, arz odaklı ve “ailenin korunması” ilkesinin sosyal sistemin merkezine alındığı muhafazakar anlayışla ülkede yaşayan tüm insanlara asgari yaşam sağlama yükümlülüğünde bir sosyal yardım ve sosyal hizmet anlayışı benimsenmiştir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, R., Yaşar, R. (2011) Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi .Bahar-2011 Cilt:10 Sayı:36
- Adema, W., D. Gray and S. Kahl (2003), "Social Assistance in Germany", OECD Labour Market and Social Policy Occasional Papers, No. 58, OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/338133058573> (18.01.2017)
- Ağar, T. (1987), "Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmet İlişkisi", Çalışma ve Sosyal Güvenlik Dergisi, S. 1, Kasım 1987
- Aktan, C & Özkıvrak, Ö. (2003). Sosyal Refah Devleti
- Althammer, J. & Lampert, H. (2007). Lehrbuch der Sozialpolitik. 8. überarbeitete Auflage. Berlin [u.a.]
- Amthor, R. C. (2012). Einführung in die Berufsgeschichte der Sozialen Arbeit, Beltz Juventa Verlag, Hemsbach
- Ansen, H. (2008). Soziale Beratung in der Klinischen Sozialarbeit und ihr spezifischer Behandlungsbeitrag bei Krankheit. In: Ortmann, Karlheinz; Röh, Dieter (Hrsg.): Klinische Sozialarbeit. Konzepte, Praxis, Perspektiven. Freiburg: Lambertus-Verlag
- Ansen, H., Gödecker-Geenen, N., Nau, H. (2004). Soziale Arbeit im Krankenhaus. München: Ernst Reinhardt Verlag
- Arıcı, K. (2003) "Sosyal Yardım Hakkı", Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar, Kaplan, E. T.; Bayat, B. (der.), Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları
- Ay, S.(2017)Türkiye’de Bireylerin Gelir Durumuna Uygun Sağlık Sigortası Modeli Önerisi: Almanya Sağlık Sigortası Sistemi ile Mukayeseli Olarak. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi. İstanbul.
- Bäcker, G. (2016) Reform of the long-term care insurance in Germany. European Social Policy Network. ESPN Flash Report 2016/43 <http://webcache.googleusercontent.com> 18./01.2017
- Baecker, G. vd. (2008). Sozialpolitik und Soziale Lage in Deutschland: Band 1, GWV Fachverlage GmbH. Wiesbaden.
- BAGFW, (1985). Die Spitzenverbände der Freien Wohlfahrtspflege - Aufgaben und Finanzierungen. Lambertus Verlag. Freiburg i. Br.
- Bieker, R. (2014). Sozial Arbeit studieren, W.Kohlmayer GmbH. 2.aktualisierte und ergänzte Auflage, Stuttgart.
- Bolay, E.F., Carola/Gutbrod, H. (2005). Sozialraumverankerte Schulsozialarbeit. Eine empirische Studie zur Kooperation von Jugendhilfe und Schule. Tübingen : Universität Tübingen.
- Budrich, B. (2013). Theori, Forschung und Praxis der Sozialen Arbeit Case Management in der Sozialen Arbeit, (Hrsg. Corinna Ehlers und Wicher Broer), Berlin.
- Bundesfachverband Betriebliche Sozialarbeit e. V., (1995)
- Bundesagentur für Arbeit, April 2017

- Cılga, İ. (2000), “Türkiye’de Gelişme Sürecinde Sosyal Politikalar ve Sosyal Hizmetler”, Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Sosyal Hizmet Politikaları, Sosyal Hizmet Sempozyumu
- Cornel, H. (2009): Resozialisierung – Begriff, Inhalt und Verwendung, in: Cornel, H./Kawamura-Reindl, G./ Maelicke, B./ Sonnen, B.-R. (Hrsg.): Resozialisierung. Handbuch. S. 27-60.
- Çağlar, T. (2015) Türkiye ve Almanya’da Karşılaştırmalı Yaşlı Bakım Model ve Uygulamaları. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Çoban, M. (2015) Evde Bakım Hizmet Sisteminin Almanya ve Türkiye Örneğinde İncelenmesi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Deller U. & Brake R. (2014). Soziale Arbeit. Verlag Barbara Budrich. Stuttgart
- Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Plan. (2001). Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- Dilik, S. (1980). Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler, A.Ü. SBF Dergisi, Cilt 35 Sayı 1:73-84.
- Doğan, B.(2014). Almanya’da Yaşlı Bakımı ve Yaşlı Türk Göçmenler: Berlin Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- Dorothee, F. (2015). Sozialrecht für die Soziale Arbeit, Verlag, W.Kohlhammer GmbH. 3.Überarbeitete Auflage, Stuttgart
- Durrant, M. (2004). Auf die Stärken kannst du bauen. Lösungsorientierte Arbeit in Heimen und anderen stationären Settings. 4. Auflage. modernes lernen, Dortmund.
- Erhardt, J. (2009). Ehrenamt – Formen, Dauer und kulturelle Grundlagen des Engagements. Frankfurt/Main: Campus Verlag IX
- Erlas/Ebenda, K. (1983). „Sozialdienst in der Bundeswehr“ siehe VMBL
- Erler M. (2010). Soziale Arbeit. Ein Lehr- und Arbeitsbuch zu Geschichte, Aufgaben und Theorie. Juventa Verlag. Frankfurt.
- Esping- Anderson, G. (1990). The Three Worlds of Welfare Capitalism, Cambridge: Polity Press.
- Fieseler, G. & Herborth, R. (2004), Recht der Familie und Jugendhilfe überarb. u. aktualis. Aufl.Hermann Luchterhand Verlag
- Floercke, P. & Bieker, R. (2011). Grundwissen Soziale Arbeit. Träger, Arbeitsfelder und Zielgruppen der Sozialen Arbeit, W.Kohlhammer GmbH, Stuttgart.
- Flora, P. (1983). State, Economy and Society in Europe 1815-1975, Frankfurt.
- Frerich, J ve Frey, M (1993). Handbuch der Geschichte der Sozialpolitik in Deutschland 2: Sozialpolitik in der DDR, Münih.
- Friedlander, W. (1965), Sosyal Hizmetin Kavram ve Metodları, Çev. Elkin Besin, Ankara, Sağlık Bakanlığı Yay.,
- Frings, D. (2000). Sozialrecht für die Soziale Arbeit, Verlag W.Kohlhammer GmbH.
- Galuske, M. & Müller, C.W. (2002). Handlungsformen in der Sozialen Arbeit. Geschichte und Entwicklung. In: Thole W. (Hrsg.): Grundriss Soziale Arbeit. Ein einführendes Handbuch. Opladen. Leske + Budrich.

- Gehlenborg, H. (1997). Abgefahren, aber noch nicht angekommen : zur Situation der Betrieblichen Sozialarbeit. IN: Theorie und Praxis der Sozialen Arbeit; Jg. 48
- Gerhard Bäcker (2016) Reform of the long-term care insurance in Germany. European Social Policy Network. ESPN Flash Report 2016/43 <http://webcache.googleusercontent.com> 18./01.2017
- Germain, C.B. (1983). Praktische Sozialarbeit. Das „life-model“ in der sozialen Arbeit. Stuttgart.
- Gökçeoğlu, Ş. (2014), “Sosyal Yardımların Hak Niteliği ve Dava Edilebilirliği”, Sosyal Hizmet ve Öteki Disiplinlerarası Yaklaşım, Akkuş; p.; Başpınar Aktütün, Ö. (der.), İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Güneş, M. (2012). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Politikası Olarak Sürdürülebilirliği, Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12 (24),149-184
- Güzel, A., Okur, A. (1998): Sosyal Güvenlik Hukuku, 6. bs., İstanbul, Beta Yay.
- Heikkilä, M. & Friberg, T. & Keskitalo E. (2001). “Guaranteed Minimum Income – Recent Trends and Socio-political Discussion”, Helsinki.
- Heiner, M. (2004). Professionalität in der Sozialen Arbeit. Kohlhammer Verlag, Stuttgart.
- Heiner, M. et al. (1994). Methodisches Handeln in der Sozialen Arbeit. Freiburg i.Br. Lambertus
- Hemmann, H. (2015), Flüchtlingssozialarbeit, Analyse des Tätigkeitfeldes der aufsuchenden Flüchtlingssozialarbeit und deren Aufgabenschwerpunkte am Beispiel Dresden
- Hering, S. & Münchmeier, R. (2003). Geschichte der Sozialen Arbeit- Eine Einführung. Juventa-Verlag, Weinheim und München.
- Herwig-Lempp, J. (2004). Ressourcenorientierte Teamarbeit. Systemische Praxis der kollegialen Beratung. Vandenhoeck & Ruprecht Verlag, Göttingen.
- Işık, H. (2014). Federal Almanya’da uygulanan sosyal yardım sistemi, Türkiye karşılaştırması ve Türkiye’deki uygulamalara yönelik öneriler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.
- İkizoğlu, M. (2000). “Yoksulluk ve Sosyal Yardım İlişkisi: Ankara Mamak İlçesinde Ampirik Bir Araştırma”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- İlik, B. (2000), “Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları ve Yeni Hizmet Önerileri”, Avrupa Birliği Sürecinde Sosyal Hizmet Politikaları, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2000
- Jäger, F. & Thomé, H. (2009). Leitfaden Alg II / Sozialhilfe von A-Z, Tacheles e. V..
- Jente, C. (2001). Betriebliche Sozialarbeit. Freiburg im Breisgau: Lambertus
- Judis, F./ Steinmetz, S./ Wagner, S. (1997). Marktchancen für Selbständige. IN: Social management; Jg. 7
- Kalkınma Bakanlığı, Sürüm 1, (2012). Sosyal Politikalar Kavramları Sözlüğü.
- Karagöl, E.T. & Dama, N. (2015). Geçmişten Günümüze Sosyal Yardımlar, Seta Analiz, Ankara.
- Kesgin, B. (2014) Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım, Açılım Kitap, İstanbul.

- Kessl F. & Otto H.U.(Hrsg.)(2004). Soziale Arbeit und Soziales Kapital. Zur Kritik lokaler Gemeinschaftlichkeit. VS Verlag. Wiesbaden
- Kıran, M. (2013). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sisteminde İşsizlik Sigortası Uygulaması ve Almanya'daki İşsizlik Sigortası Uygulamasının Ülkemizdeki İşsizlik Sigortası Uygulaması İle Karşılaştırması, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kleve, H. (2003). Geschichte, Theorie, Arbeitsfelder und Organisationen Sozialer Arbeit, Berlin.
- Koçer, Ş. Ö. (2014). Almanya Federal Cumhuriyeti sosyal güvenlik sistemi ve sistem içerisinde sosyal sigorta uygulamaları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kuhlmann C. (2008). Geschichte Sozialer Arbeit I. Studienbuch. Wochenschau Verlag. Schwalbach
- Kutlu, D. (2015) Sosyal Yardım Hakkı Tartışması: Türkiye’de Bir “Sosyal Haksızlık” Olarak Sosyal Yardımlar. VII. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu, S. 365-382. s. 366.
- Lenski, R. (2012). Sozialrecht, Leitfaden, Jugend und Sozialamt, Frankfurt am Main.
- Merchel, J. (2003). Trägerstrukturen in der Sozialen Arbeit – Eine Einführung. Weinheim [u.a.]
- Merten, R. & Olk, T. (1999). Soziale Dienstleistungsberufe und Professionalisierung, In: Albrecht & Groe nemeyer & Stallberg (Hrsg.) Handbuch Soziale Probleme. Opladen/Wiesbaden.
- Metzler, G (2003). Der Deutsche Sozialstaat: Vom Bismarckschen Erfolgsmodell zum Pflegefall.: Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart-Münih.
- Miethe I. & Fischer W. & Giebeler C. & Goblirsch M.& Riemann G. (2007). Rekonstruktion und Intervention. Interdisziplinäre Beiträge zur rekonstruktiven Sozialarbeitsforschung. Verlag Barbara Budrich. Opladen & Farmington.
- Müller, S. (2002): Diplomarbeit, Betriebliche Sozialarbeit
- Münder J. & Wiesner R. & Meysen T., Çocuk ve Gençlik Refahı - El Kitabı 2. Baskı 2011, Baden-Baden
- Neubauer (2007). Sozialpolitik und soziale Lage in Deutschland, Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Nischke, Peter (2004). Zivilgesellschaft und Ehrenamt in Deutschland – Eine Einführung. In: Deutschland. Frankfurt a. M.
- Nischke, Peter (Hrsg.) (2005). Die freiwillige Gesellschaft – Über das Ehrenamt in Deutschland. Frankfurt a. M.
- Olk, T. & Speck, K. (2015), Reader Schulsozialarbeit – Band, 3 Von den Nachbarn lernen – Internationaler Vergleich von Jugendsozialarbeit an Schule
- Perspektif, (Eylül 2014).
- Petring, A. (2012). Sozial Staat und Sozial Demokratie, Friedrich Ebert Stiftung, Bonn.
- Puch, H-J. (2006). Einführung in die Geschichte der Sozialen arbeit, Nürnberg.

- Sabatowski, Radbruch, Nauck, Roß, Zernikow (2005): Wegweiser Hospiz und Palliativmedizin Deutschland.
- Salamon, L. M. (2003) "The Resilient Sector: The State of Nonprofit America", The State of Nonprofit America, Edited by: Lester M. Salamon, Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2003:6
- Schaefer, D.J. (1997). Die grosse Rentenreform 1957 in Deutsche Rentenversicherung.
- Schaub, H.A. (2008): Klinische Sozialarbeit. Ausgewählte Theorien, Methoden und Arbeitsfelder in Praxis und Forschung. Göttingen: V&R unipress.
- Schilling J. (1997). Soziale Arbeit. Entwicklungslinie der Sozialpädagogik / Sozialarbeit. Luchterhand Verlag. Berlin
- Schilling J.; Zeller S. (2007). Soziale Arbeit. Geschichte – Theorie – Profession. 3. Auflage. Reinhardt Verlag. München
- Schmidt, M.G. (2005). Sozialpolitik in Deutschland, Berlin: Mercedes Druck.
- Schwitzky, C. (2013). Sozialhilferecht, Lehrbrief, Verwaltungsakademie Berlin.
- Seyyar, A. (1998). "Sosyal Sigortalar Sisteminde Bakım Sigortası", Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, Yıl: 1, S. 2, Ekim–Aralık 1998.
- Seyyar, A. (2005); Sosyal Güvenlik Terimleri, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Seyyar, A. (2006). Değişen Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Politikalar, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Sozialgesetzbuch (SGB) I_11.12.1975_Allgemeiner Teil
- Sozialgesetzbuch (SGB) II_24.12.2003_Grundsicherung für Arbeitsuchende
- Sozialgesetzbuch (SGB) III_24.03.1997_Arbeitsförderung
- Sozialgesetzbuch (SGB) IV_23.12.1976_Gemeinsame Vorschriften für die Sozialversicherung
- Sozialgesetzbuch (SGB) IX_19.06.2001_Rehabilitation und Teilhabe behinderter Menschen
- Sozialgesetzbuch (SGB) V_20.12.1988_Gesetzliche Krankenversicherung
- Sozialgesetzbuch (SGB) VI_18.12.1989_Gesetzliche Rentenversicherung
- Sozialgesetzbuch (SGB) VII_07.08.1996_Gesetzliche Unfallversicherung
- Sozialgesetzbuch (SGB) VIII_26.06.1990_Kinder- und Jugendhilfe
- Sozialgesetzbuch (SGB) X_18.08.1980_Sozialverwaltungsverfahren und Sozialdatenschutz
- Sozialgesetzbuch (SGB) XI_26.05.1994_Pflegeversicherung
- Sozialgesetzbuch (SGB) XII_27.12.2003_Sozialhilfe
- Speck, K. (2004) Schulsozialarbeit, München
- Spiegelhalter, F. (1990). Der Dritte Sozialpartner. Die Freie Wohlfahrtspflege – ihr finanzieller und ideeller Beitrag zum Sozialstaat. Lambertus Verlag. Freiburg i. Br.
- Stallberg, F. W. (1981). Soziale Probleme als Gegenstand der Theoriebildung. In: Kriminalsoziologische Bibliografi.

- Stimmer F. (2000). Grundlagen des Methodischen Handelns in der Sozialen Arbeit. 2. Auflage. Verlag W. Kohlhammer. Stuttgart
- Stoll, B. (2001). : Betriebliche Sozialarbeit. Aufgaben und Bedeutung. Praktische Umsetzung. Regensburg/Berlin: Walhalla
- Strategische Sozialberichterstattung (2016).
- Şenocak, H. (2009). “Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihsel Süreç Işığında Değerlendirilmesi”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 56.
- Tampke, J. (1981). Bismarcks Social Legislation: A Genuine Breakthrough?, In Mommsen, Wolfgang J. (ed.): The Emergence of the Welfare State in Britain and Germany, Croom Helm, London.
- Taşçı, F. (2008). “Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar”, Kamu-İş, Cilt. 9, Sayı. 4.
- Taşçı,F. (2010) “Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri” Çalışma ve Toplum Dergisi, 2010/1.
- Tuncay, A.C. (2000). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 9. bs., İstanbul, Beta Yay.
- Tomanbay,İ. (1999). Sosyal Çalışma Sözlüğü, Ankara, Selvi Yay.
- Tomanbay,İ. (2012) Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetlerde Önce Kavram, Ankara, Sabev Yay.
- Thiersch, H. & Grunwald, K. & Köngeter, S. (2002). Lebensweltorientierte Soziale Arbeit. In: Thole, W. (Hrsg.): Grundriss Soziale Arbeit. Ein einführendes Handbuch. Opladen: Leske + Budrich
- Thiersch, H. (1992). Lebensweltorientierte Soziale Arbeit. München. Juventa
- Thole W. (2005). Grundriss Soziale Arbeit. Ein einführendes Handbuch. 2.Auflage. Wiesbaden.
- Thole, W. & Höblich, D. & Ahmed S. (2015). Taschenwörterbuch Soziale Arbeit, Verlag Julius Klinkhard, 2.Auflage, Bad Heilbrunn.
- Unsere Sozialversicherung, (2016).
- Vahsen, F. & Tan, D. (2002). Interkulturelle Pädagogik und Soziale Arbeit. In: Thole, W. (Hrsg): Grundriss Soziale Arbeit. Ein einführendes Handbuch. Opladen. Leske + Budrich.
- Vatandaş, S. (2014). Alman Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve Koruma Altına Alınan Türk Kökenli Çocuklar Bilge Strateji.
- Wiesner R. (Hrsg.) SGB VIII Kinder- und Jugendhilfe 4. Auflage 2011, München.
- Villinger, L.D. (1994). Betriebliche Sozialberatung als Führungsaufgabe. Frankfurt am Main: Gesellschaft zur Förderung arbeitsorientierter Forschung und Bildung
- Villinger, L.D. (1996). Die betriebliche Sozialberatung ist überholt! : die Machtlosigkeit der Sozialarbeiter und die Ratlosigkeit der Führungskräfte. IN: Blätter der Wohlfahrtspflege; Jg. 143
- Vogel, C. & Motel-Klingebiel, A.(2013). Altern im sozialen Wandel: Die Rückkehr der Altersarmut?, Wiesbaden: Springer.
- Volumes, Vol. I: The Development of Mass Democracies and Welfare States, Frankfurt.

- Werber, H. (1988). Eine Idee von Sozialarbeit – dargestellt am Projekt: Dienstleistungszentrum für Arbeitslose und Betriebsangehörige (DILAB e.V.). IN: Soziale Arbeit
- Werber, H. (1989). Sozialarbeit als freiberufliche Dienstleistung. Beispiel: Betriebssozialarbeit für kleine und mittelständische Unternehmen. IN: Blätter der Wohlfahrtspflege
- Wilß ,A. (2010), Sozialpädagogische Familienhilfe - Arbeitsansätze und Lösungswege für die Arbeit in Multiproblemfamilien

RAPOR VE İSTATİSTİKLER

Arbeitskreis Schulsozialarbeit im Landkreis Stade Diplom Sozialarbeiter/innen, Diplom Sozialpädagogen/innen im Tätigkeitsbereich Schulsozialarbeit März 2009

2012 Bundeskonferenz für Erziehungsberatung e.V.

Caritas Erhebung 2014

Deutscher Bundestag, Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası, Alman Federal Meclisi, Berlin 2010,

Familienbildung und Beratung-(Bmfsj.de/Beratung)

Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı “Sosyal Yardımlar ve Temel Güvenlik 2010”, Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Sozialhilfe und Grundsicherung 2010”

Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı “Sosyal Yardımlar ve Temel Güvenlik 2010”, Bundesministerium für Arbeit und Soziales, “Sozialhilfe und Grundsicherung 2016”

Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı “Sosyal Yardımlar Raporu”, (Bundesministerium für Arbeit und Soziales “Sozialbericht 2013”)

<http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/sozialbericht-2013.pdf> (03.11.2016)

Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı “İş arayanlar için Temel Güvence SGB II: Soru ve cevaplar 2014”, Bundesministerium für Arbeit und Soziales “Grundsicherung für Arbeitsuchende SGB II: Fragen und Antworten 2014 ”

Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı “Sosyal yardım ve yaşlılık ve sakatlık temel güvenlik 2016”, Bundesministerium für Arbeit und Soziales “Sozialhilfe und Grundsicherung im Alter und bei Erwerbsminderung 2016”.pdf,

<http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf> (08.08.2016)

Federal Aile, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı, Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend

<http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/Service/rechner,did=76746.html>, (24.10.2016)

Federal Göçmen ve Mülteciler Dairesi, (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge),

<http://www.bamf.de/DE/Migration/AsylFluechtlinge/Asylverfahren/Asylbewerberleistungen/asylbewerberleistungen-node.html>

Federal Göçmen ve Mülteciler Dairesi “Sığınmacı kabul-performans yasası”, (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge “Asylbewerberleistungsgesetz”

Federal İş Ajansı (Bundesagentur für Arbeit), <https://www.arbeitsagentur.de/> (03.10.2016)

Federal istatistik dairesi basın açıklaması, Statistisches Bundesamt Pressemitteilung Nr. 345 / 28.09.2016, Evangelische Kirche in Deutschland,

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2016/GenTable_201609.html

Federal istatistik dairesi,

https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Kindertagesbetreuung/Tabellen/Tabellen_KinderKindertagespflegeBL.html (01.05.2018)

Geschäftsbericht des Deutschen Caritasverbandes e. V. für das Jahr 2010

Grundsatzprogramm AWO Wohlfahrt

http://www.awo.org/fileadmin/user_upload/documents_Awo/Die_Arbeiterwohlfahrt/Grundsatzprogramm_Layout_neu_09.pdf

Institut Arbeit und Qualifikation der Universität Duisburg-Essen ab2 Struktur der Sozialleistungen nach Leistungsarten 2016, <http://www.iaq.uni-due.de/iaq.php> (10.10.2016)

İş Bulma Ajansı, (arbeitsagentur),

<http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/Institutionen/Traeger/EinEuroJobs/index.htm>, (23.10.2016)

“Kindergeld-Kinderzuschlag”, “Einstiegsgeld”,

“Merkzeichen im Schwerbehindertenausweis”, http://www.stadt-koeln.de/buergerservice/themen/soziales/merkzeichen-im-schwerbehindertenausweis/#ziel_0_1, (25.10.2016)

Sekretariat der KMK (2009 und 2010): Allgemeinbildende Schulen in Ganztagesform in den Ländern in der Bundesrepublik; Autorengruppe Bildungsberichterstattung (2012)

Sığınmacı ve Mültecilere Yönelik Hizmetler

<http://www.bamf.de/DE/Migration/AsylFluechtlinge/Asylverfahren/Asylbewerberleistungen/asylbewerberleistungen-node.html>

Stadt Witten Veröffentlichung, Geschichte des Jugendamtes in Deutschland: von der Gründung bis heute,

http://www.witten.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/sta51/Dokumente/Das_Jugendamt.Dokumente/08_JA_Basispressemappe_Geschichte_Jugendamt.pdf (12.12.2017)

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Almanya, Hollanda ve Belçika Gençlik Dairelerinin Türkiye Kökenli Çocuklara Yönelik Uygulamalarına Yönelik İnceleme Raporu, Ankara 2013,

UN (2002), World Population Ageing, 1950-2050

Ülker, Ş. (2010). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), TEPAV Politika Notu.

http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271313906r3055.Yoksullukla_Mucadelede_Sosyal_Guvenlik.pdf

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.anthroposophy.org.uk/> (19.11.2016)

<http://www.arbeitsagentur.de>

<http://www.arbeitsagentur.de/web/wcm/idc/groups/public/documents/webdatei/mdaw/mtaw/~edisp/16019022dstbai397319.pdf>, (08.09.2016)

<http://www.arbeitsagentur.de/web/content/DE/BuergerinnenUndBuerger/Arbeitslosigkeit/Gruendsicherung/IhreChance/Einstiegsgeld/index.htm>, (23.10.2016)

<http://www.awo.org>

http://www.bagfw.de/uploads/media/2003_10_07_FWp_Mensch_zu_Mensch.pdf
(18.08.2017)

https://www.bagfw.de/fileadmin/user_upload/Veroeffentlichungen/Publikationen/BAGFW_Statistik_2014.pdf (05.05.2018)

http://www.bagfw.de/fileadmin/user_upload/Veroeffentlichungen/Jahresberichte/2016/BAGFW_Jahresbericht_2016_Web_final.pdf (07.08.2017)

<http://www.bagiv.de/pdf/FreieWohlfahrtspflege.pdf> (05.05.2018)

<https://www.bagfw.de/ueber-uns/mitgliedsverbaende/> (05.05.2018)

<http://www.bamf.de>

<http://www.bamf.de/DE/DasBAMF/Aufgaben/Beh%C3%B6rde/die-behoerde-node.html>
(18.11.2017)

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/das-deutsche-asyilverfahren.pdf?__blob=publicationFile (17.10.2017)

https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/das-deutsche-asyilverfahren.pdf?__blob=publicationFile (17.10.2017)

<http://www.bergheim.de/jugendgerichtshilfe.aspx>

<http://www.bergheim.de/weisungen-und-auflagen.aspx>

<https://www.berlin.de/sen/soziales/sicherung/sozialhilfe/regelsatz.html>, (09.09.2016)

<http://www.beta-diakonie.de/>

<http://www.bildungsserver.de>

<http://www.bmas.de>

<http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a207-sozialhilfe-und-grundsicherung.pdf>, (08.08. 2016)

www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a430-grundsicherung-fuer-arbeitsuchende-sgb-ii.pdf, (09.09.2016)

<https://www.bmg.bund.de> Federal Sağlık Bakanlığı (Bundesministerium für Gesundheit),

<http://www.bpb.de>

http://www.bpb.de/themen/S77SUA,2,0,Wohlfahrtsstaatliche_Grundmodelle.html

<http://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/lexikon-der-wirtschaft/21166/wohlfahrtsstaat>
<http://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/politiklexikon/18489/wohlfahrtsverbaende>
www.bpb.de (04.11.2016)
<https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80207000.pdf> (17.11.2016)
http://www.budget.bmas.de/MarktplatzPB/DE/StdS/Home/stds_node.html, (18.10.2016)
<http://www.bundestag.de>
<http://www.bundestag.de/bundestag/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html>,
 (11.09.2016)
<https://www.bvkt.de/service/aktuelles/aktuelles-2016/> (05.05.2018)
<http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/dogusu-gelisim.htm>
https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/AH287_Zahlen-und-Fakten-2015-16_internet.pdf
 (11.05.2018)
https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/Zahlen%20und%20Fakten/Kirchliche%20Statistik/Allgemein_-_Zahlen_und_Fakten/AH294_Zahlen-und-Fakten-2016-2017_web.pdf
 (11.05.2018)
<https://denken.de/infografik-demenz-2016/> (30.04.2018)
https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2015/09/PD15_336_225.html (12.12.2017)
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/AusgabenEinnahmenEntwicklung.html> (12.12.2017)
https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/KinderJugendhilfe/Tabellen/AmbulanteHilfen_bis2015.html (12.12.2017)
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Soziales/Sozialleistungen/Kindertagesbetreuung/Tabellen/KinderInTagespflege2016.html> (20.06.2017)
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Gesundheit/Pflege/Tabellen/PflegebeduerftigePflegestufe.html> (05.05.2018)
<https://www.dgpalliativmedizin.de/images/stories/Geschichte%20der%20Palliativmedizin.JPG>
 (19.10.2017)
http://www.fluechtlingsrat-mv.de/wp-content/uploads/Unterbringung/AG_MASF_Aufgabenfelder_der_Fluechtlingssozialarbeit.pdf
 (17.10.2017)
<http://www.gkv-spitzenverband.de>
<http://www.gesetze-im-internet.de/sg/> (15.07.2017)
<http://www.iaq.uni-due.de/iaq.php>
<http://ifsw.org/> (09.07.2017)
http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_33158-4.pdf, (09.07.2017)

<https://www.hasene.org/avrupa-sokaklarinda-sicak-yemek-ikrami-suerueyor/> (18.08.2017)

<https://www.hospiz.at/veranstaltungen/10th-world-research-congress-of-the-european-association-for-palliative-care/> (01.05.2018)

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/132.html>, (09.07.2017)

<http://www.pflege-rheinerft.de/quadrath-ichendorf/> (19.08.2017)

<http://www.pflege-rheinerft.de/> (28.08.2017)

<https://www.pflegemarkt.com/2016/10/28/anzahl-und-statistik-der-altenheime-in-deutschland/> (11.05.2018)

<http://projekttraegerundunternehmen.thejobofmylife.de/de/ueberdasprogramm/foerdergrundsaetze.html> (18.03.2017)

https://www.rki.de/DE/Content/Gesundheitsmonitoring/Studien/Kiggs/Basiserhebung/GPA_Daten/ADHS.pdf?__blob=publicationFile (20.05.2018)

<https://www.socialnet.de/materialien/attach/50.pdf> (11.2.2017)

<http://de.statista.com/graphic/5/165616/ausgaben-fuer-sozialhilfe-in-deutschland-seit-2005.jpg> (10.09.2016)

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/165710/umfrage/kinder-in-kindertagespflege-und-tagesmuetter-tagesvaeter/> (20.09.2016)

<http://www.sozialpolitik-aktuell.de>

http://www.sozialpolitik-aktuell.de/tl_files/sozialpolitik-aktuell/_Politikfelder/Familienpolitik/Datensammlung/PDF-Dateien/abbVII42.pdf (12.05.2018)

http://www.sozialpolitik-aktuell.de/tl_files/sozialpolitik-aktuell/_Politikfelder/Finanzierung/Datensammlung/PDF-Dateien/abbII2.pdf (10.09.2017)

<http://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/2016-so-viele-inobhutnahmen-von-kindern-und-jugendlichen-wie-noch-nie-a-1164155.html> (11.01.2018)

<http://statistik.arbeitsagentur.de>

<https://www.systemisches-zentrum.de/weiterbildungen/systemische-beratung-dgsf/> (22.09.2017)

<https://www.tagesmutter.com/> (20.09.2016)

<http://www.who.int/> (01.05.2018)

ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Düzce’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Düzce/Kaynaşlı’da tamamladı. 2011 yılında Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünde Yüksek Lisansa başladı ve 2013 yılında Yüksek lisansını tamamladı. 2013 yılından itibaren ise Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalında Doktora Öğrenciliği yapmaktadır. Uyanık, 1994 yılından itibaren Avusturya ve Almanya’da birçok sivil toplum kuruluşunda yöneticilik yapmıştır. Halen Avustralya ve Kanada dahil tüm Avrupa’da hizmet yürüten İslam Toplumu Milli Görüş Teşkilatları’nda Sosyal Hizmet Başkanlığı görevini yürütmektedir. Aynı anda Teşkilatın İnsani Yardımlar çalışmalarını 100 ülkede yürüten Hasene derneğinde yöneticilik, aynı anda 100 bin aileye hizmet veren UKBA Cenaze Yardımlaşma Derneği Başkanlığını yürütmektedir. Avusturya vatandaşı olan Uyanık, evli ve üç çocuk babasıdır.

